

3 1761 07588678 8

MAIRLE ÁR LEASA.

AC
95
I73
063

From the Library
of
PÁDRAIG Ó BROIN

Cómhairle

CÓMHAIRLE ÁR LEASA.

Δ ΤΥΣ

ΔΗ Τ-ΑΤΑΙΡ ΡΕΑΘΑΡ ΗΑ ΛΑΟΖΑΙΡΕ
ΘΰΙΗΗ ΡΑΘΘ ΣΑ "LEADER."

Σο ηοειηιό θια τρόοαιρε ΔΗ Δ ΔΗΑΗ.) = R. I. P.

θΡΰΗ ΔΖΥΣ Θ ΗΘΛΑΙΗ, ΤΕΘΡ.

1 ΗΒΑΙΛΕ ΔΤΑ ΟΙΙΑΤ :: 1 ΗΒΕΑΙ ΡΕΙΡΣΤΕ

1 ΣΘΡΟΡΑΙΣ :: 1 ΗΡΟΡΤΛΑΙΡΣΕ.

CÓMHAIRLE ÁR LEASA.

FÁT ÁR SZÉIL.

A múinntir na h-Éireann, a Clanna Saodal amuic agus i mbaile, tá fainnt cainnte againn le déanamh lib. Ní h-é ár dtuairim go dtaitníod an cainnt ró maí le cuid again. Iy minic nác í cómhairle a leara an cómhairle iy fearr a taitnean le duine. Iy pean focal é go mbíon an fírinne fearr. Ac ní fágan ran ná sur fíu an fírinne í innirint agus éirteadé léi. Tá don nío amáin deimnígtead. Sa páipeur nua ro neorpar an fírinne daoib pé'cu taitníod rí lib ná ná taitníod.

Seo fírinne. Tátaoi as éirteadé le rada, le daoimib agus le páipeuraib, 'zá ríorféide iyteadé i ndúr zcluaraib sur ceart Éire veit 'n-a náiriún fé leit, agus nác féidir Éire veit 'n-a náiriún fé leit go dtí go mbeid déanamh ár ndište fúinn féin. Glacan ríu an cainnt rin agus iy doic le zac duine again ná fuil aise le déanamh adé a úiom do tabairt le falla, as feiteam go mbeid déanamh ár ndište fúinn féin!

Tá rgeal nác é rin againn le h-innrint daoib ra páipeur nua ro. Tá fé le h-innrint daoib sur 'mó muo a téidean cun náiriún fé leit do déanamh agus do cup 'na fearamh ar a bunaid féin, i n-éagmuir dište agus párlimíncí. Da maí an muo dúinn ár ndište féin do déanamh, ac ní foláir dúinn leir ár nóra féin do déanamh, ár n-inntleadé féin d'oidmú, ár ngnótaí féin do cup cun críde agus cum tairbe, ar n-inntinn féin, ár mbéara féin, ár nSaedluinn féin, do faoctrú agus do cup i bfeidm agus i ngníomh, do péir acfuinne agus mirniš ár n-aighe féin. Ní le

párlimintí ná le déanamh dlíste a curtar neite de'n t-róir san i ngníom. Ní h-eaó ac ip le neite de'n t-róir san a deintear dlíste agus a curtar i bfeiróm iad. Ní h-é an dlíste a deinean an náiriún, ac ip é an náiriún a deinean an dlíste. Conur ip féidir do náiriún dlíste déanamh go dtí go mbeid an náiriún ann cuise!

Ní leigearrfar an dochar ip luza ar Éirinn le blaðman, le búithead cainte san éireac, as déanamh áromolaó ar Éirinn, agus ar Saodalais, 'sá déanamh amaó sur uairle rinn a fíolhuir ó'n bfuil ip doirde. Má tá don duine go bfuil dúil aise i mblaðman de'n t-róir san ní sáó dó an páipeur nua ro do léise. Iarramíó oraid-re, a múinntir na h-Éireann agus a Clanna Saodal, pe'cu íreal nú uaral ríó, pe'cu i mbhéiró nú i ríoda dáoió, pe'cu slar nú buirde nú uaitne an daó a taitnean lib, cúl do tabairt feara le blaðman agus le blaðar agus le teanga liom leó, agus ar luó reirbire na rúl. Iarramíó oraid aóar a tabairt lom díreac ar obair éigin a déanpíó tairbe do'n náiriún boó ro na h-Éireann, agus san rtaonad ó'n obair go dtí go scurfar cun cinn í.

AN NAMÁIO IS MÓ AGAINN.

San amhar ip namáio marbhad agus dlíste agus maóaltar Sacran. Ac ip 'mó namáio naó iad agus. Ní h-é dlíste ná maóaltar Sacran a cuirean fíadaib orainn ar sruir aigir, dá luisead é, agus ar n-airpír, agus ar pláinte, agus cuir ar sclainne, do cáiteam le h-ólaóan. Ní h-é dlíste ná maóaltar Sacran a cuir fíadaib orainn teanga fadóir, óríóómar, ciallmair, léigeanta ar rínreap do cáiteam ar ar mbeul agus an oríodar Déarla ip meara agus ip

boíte ra doimhan do glacaó 'na h-inead. Iy áiré é
 zut na bpáipeur nshlida ro atá i n-éirinn aghainn,
 'zá fíor-innrinc dúinn cao iad na h-eugscóirta móra
 atá déanta, agus dá ndéanamh, orainn as dlígtib
 cama Sacran ac iy anamh a leigean easla d'aon
 páipeur acu labairt amac zo d'ána agus an fírinne
 d'innrinc dúinn ruar le n-ár mbeul, zur rinn féin
 atá as ndéanamh na h-eugscóirta iy truíme orainn féin,
 agus zur aghainn féin atá na h-eugscóirta ran do
 leigear. A Clanna Saothal, agus a múinntir na
 h-Éireann ní raáiré an rshéal ran shan innrinc fearra.
 Ta coir érom aghainn le cur i leit na bpáipeur
 mbéarta ro atá dá zcur amac agus dá léige i n-éirinn
 inoiu. Iyé an páipeur poibilidé cómairleadé na
 ndaoine a léigean é. Iyé céad céangal atá ar cóm-
 airleadé an fírinne d'innrinc shan rshát shan easla.
 Má iarraim cómairle ar duine agus zo ndéarfíó ré
 liom an ruo iy dóic leir a tairnfíó liom i n-inead
 an ruoda iy tairbheac dom, deinean ré orm an eugscóir
 iy troime ar a cúmar. Siní díreac an eugscóir atá
 anoir as páipeuraid b'éarta na h-Éireann dá ndéanamh
 ar poibilidéacé na h-Éireann. Larmuic de'n fíor
 beagán acu, ní h-áil leo focal do ráó ac an focal
 iy fearr a tairnfíó le luét a léigte, zo móir móir leir
 an méid de luét a léigte atá rairdbir acfuinneac
 bunúrac. Tá rmacé ar na páipeuraid shal-shaoth-
 alaca ro. Ní glacfíó an páipeur nua ro rmacé ó
 doinne ná ó aon aicme daoine. Iy dóca zo bfuil ré
 i n-áirigte dúinn fearz do cur ar a lán. Má tá
 féin iy fearr an t-impear 'ná an t-uaignear. Iy fearr
 fearz 'ná a flige féin a tairnt do duine a beir as
 dul ar a aimleap. Iy fearr fearz 'ná plámár. Iy
 fearr bréagnú agus ráirú agus an t-éiteac a tair-
 nte shan ruarad do duine, 'ná teanga liom leo
 tairnt do'n t-é a beir as brac ar cómairle a leara
 d'rágail uainn cóim rada agus téirdean ár nsurcal
 agus ár dtuirgint.

DÍOMHAOINTEAS.

“Ó, a mátaí! tuitfid me! tuitfid me!” arsa Dínín le n-a mátaí. “Aihuú, a Dínín a ghráð òil, cad a leasfid tu?” “Díomhaointear, a mátaí!” arsa Dínín, agus le n-a linn rin do cáit fé é féin ar an tcalamh n-a fíadnairé. Peata doo ead Dínín agá mátaí. Seana garrún reáct mblián ndéas doo’ ead é. Níor cúir a mátaí don rmaáct niamh air, agus ir rean-focal é ná bíon an ríat ac mar a mbíon an rmaáct.

Ir oic an galair díomhaointear. Tá an galair ran anoir ar a lán de muinntir na h-Éireann. Ir gnáct leir an bpeair díomhaoin leat-rgeal a veit aige. “Tá an lá indiu ró flúc. Ní féidir obair a déanamh indiu;” agus fanan fé irtiá gá fearaó féin. “Tá an lá indiu ró bhoctalac cun oibre;” agus ríúo rínte ar an gclairde é gá grianadó féin. “Dá mbead Home Rule agáinn déanfimid obair. Dá mbead déanamh ar ndlígte agáinn féin déanfimid fut ríat agus cat ar dá eirball, cuirfidimid an gaeóluinn dá múine in rna rgoileanaib. Fan go mberó Home Rule agáinn agus déanfimid obair a cuirfid iongna ar an ndútaig!”

Tá go bpeáig! Níl ra cáinnt rin ac leat-rgeal cun díomhaointir. Má tá gaeóluinn agat níl don dlíge cun tu córta ar í labairt. Mara bfuil rí agat níl don dlíge ad córta ar í fógluim. Níl ad córta ac galair Dínín, .i. díomhaointear. Lean leat tamailín eile ar an ndíomhaointear ran agus geallaim dúit go mbainfar geit arat. Tá Connrad na gaeóilte ag dul i neartmáire. Tá an trlat aici agus cuirfid rí an trlat i bfeidm oirt. D’fearra dúit go móir luíge irteac anoir ra n-obair agus an díomhaointear do cóctad ar do géasaib ná an trlat ran a veit ag

cuairteá na n-arnairteáca a gcat ar ball. Slac gear, nímhneac iriáó í, a gcur nuair a tíoceirí rí ar do ériocan bainirí rí an leirge óioi, gearlaím óuit é.

DÍOMHADOINTEAS.

“Cuir uait an éainnt rín! Ní’l leirge ná díomhainteap oim acé cóm beag a gcur atá oir féin, núb’féidir níor luza. Déanfínn obair, cóm maic le fear, dá b’raigínn an éaoi ar í déanamh. Na daoine go b’fuil déanamh na n’oligíte acu, ir acu atá obair do éur ar bun nú do éor. Ir acu atá láimhfeáil an airgíó. Ir acu atá an t’rman ’n-a láim. An obair a éuirfíó ríad ar ríudal irí a déanfap, a gcur irí a ra gáio éun cinn. An obair ná taitnean leó-ran, ní h-aon maic do óuine eile tabairt ríúci. Cao ir féidir do óaioine déanamh gan airgead, gan ériodeamaint, gan éumar, gan cómaéc! Cao tá i n’gac óuine acu acé óuine donair! Cé tairbeániríó óóib an obair! Cé gearríríó amac í! Cé ríúrócaíó í! Cé díolrío tuarparcal airci! Ní beir a gcat acé gac fear i n-a donair a g déanamh oibre fé leir, i b’raic fé leir, ar éuma fé leir, ar aighe fé leir. Cao é an toraó ná an tairbe a beir a gcat ar ball de bairt raócair de’n t’róiríó ran! Ní h-aon maic óuit beir a g cainnt. Ní buaópaó ar deineaó ríam de éainnt ar an b’ríunne. Ní féidir obair náiríúnda do déanamh gan ólige an náiríúin ’gá ceapaó a gcur ’gá córú a gcur ’gá ríúríú éun cinn. Ní féidir do ólige an náiríúin ran do déanamh go óci go mbeiríó an ólige ann éuirge. I gcar náé gáó óuit beir a g ma gáó fé ’n muinntir atá a g feiteam le Home Rule. Ir maic an ríud obair a gcur gno, gan amrap, a gcur ir óic an ríud díomhainteap, acé tá fearn focal aóeir ‘Ir fearr beir díomhainn ’ná óróc-gnoócaé.’”

Tá a lán a labhran mar rin. Tá uá taob ar gac rgeal agus tá daoine ná feicean coirde ac don taob amain. Tá don pheadra amain againn le tabairt ar an gcainnt rin tuar. Feuc ar an obair atá ar riubal ag Connrad na Gaedilge. Do cuirtear an obair rin ar riubal san feiteam le Home Rule. Tá an obair ag dul ar aghaid agus ag dul cun cinn san eabair san congnam ó dlige. Ní taitnean an obair le lucc na n-olige deanam. Ní n-eat ac do múc-pioir an obair le dlige ar maidin uá bfead-pioir é! Iy acu atá an trrian ac ní féadon an trrian an obair do coris. Iy daoine san airgeat, san éreideamaint (ra céill 'n-a ndeirir é), san cumar, san comact, a cuir an obair rin ar riubal ar dtuir. Tá éreideamaint agus cumar agus comact ra n-obair anoir, bíod ná fuil puinn airgid inti—fór. Tá neite ra traogal iy mó comact 'ná airgeat. Daoine donair a cuir an obair díob! Cao é an dlige a rtiúruig iad! Cé díol tuarpartal ar an obair. Tá gac duine acu anoir ag deanam oibre fé leit, i bpaire fé leit, ar aigne fé leit. Ac rin torad agus tairbe so lionmar ar an obair, ar fuio na n-éireann agus tar leat. Tá gac duine ag obair fé leit ac ipi an obair céadna atá acu so léir 'á deanam.

Seo píunne. Uá ndeinead párlimint na Sacran dlige eutais, deic mbliana ó rin, ag cur Connrad na Gaedilge ar bun, do teiprad ar an n-olige. Níor euid dlige nam i bfeidm i gceart san toil agus aigne agus inntinn na ndaoine a tuzan neart do dlige. Uá gcuirtear na daoine a dtail i bfeidm do caitead an dlige donú leó san buideadair.

Iy píor an sean focal, "Iy fearr beit díomáoin 'ná thoc-ghóat," ac ní ráruigtear an sean focal má deirtear, "Iy fearr beit deag-ghóat 'ná beit díomáoin." Luig irteac agus dein obair nú beid fé tair ort! Deirim leat so mbeid!

AN CAILLEAC.

“ Cé h-é rin amuic
 ’Na bfuil an faobair ar a sūt,
 Á’ faobair mo ’dorpuir dúnta!”

Tá an cailleac ’na ruidé irctis i sColáirde na Tríonóirde, ar cárnán luaitrige, le faoda bliantaib. Tá a ceann croma aici agus í as míogairnaig. Tá léigean árra na h-Éireann fé sLar aici agus na h-eochna ar a cromán aici, agus ní féidir d’aon rholáire sAoiblae maonar d’fásail ar na reanteadraib. Tá ran mar rin le faoda. Nuair a teipead ar daoine an cailleac do dúiread ní déimdir ac imtead leó nuair a bídir corra de beit as bualaó an dorpuir. Tá duine as labairt anoir a bainir an míogairnae de’n caillig. Tá “faobair ar a sūt” agus cuirir fé píogairnae i sCluaraib na caillige. Ir mitor dá leiteir labairt. An míogairnae agus an sLar díomaintir atá ar an sCaillig rin táir ríad so daingean ar a lán náe í. sLar tógálae íreao míogairnae agus tá díomaintear cóm tógálae leir. Ir dá sLar íad sLar deacair íad do leigear nuair a téir ríad i n-áran i sCeart i nDuine. Níl ac don leigear amáin orra, faobair suta nú faobair ríate, nú b’féidir an dá faobair i n-donfead. Tá preabair meannnae tagairte i n-ár mearg. Tá an dá faobair ar tarraing asige so líomta. Ir gearr so sCuirfar luét míogairnaige agus luét díomaintir as ríreaoais agus as rinne, agus ní beir don truae agus áir ná as íreao doib.

Seacain tu féin, a cailleac! Táair eugac! Ó’n lá a cuirir anran irteae tu so orra an lá inoiu tá móran maiteara fásra san déanam asac agus tá móran díobála déanta asac. Tá airgead na tíre cairte asac ’n-a ríreaoib, agus ní’l toraó ná cairbe le cairbeaint asac dá bair. Tá léigean na tíre cuirra

AḡAT AR NEAMNÍD AḡUR NÍ'L LEADAR NÁ LEÍḡEAN CURTA
 AḡAT I N-A INEAD. B'É DO ḡAIRM AḡUR DO DUALḡAR
 NA DAOINE DO MÚINE, AḡUR IPÉ MUO ATÁ DÉANTA AḡAT
 'NÁ NA DAOINE DO DALLAD. BÍ OPT INNTLEACT AḡUR
 AIGNE AN NÁIRIÚIN DO BEATÚ AḡUR DO COTÚ LE N-EOLUR
 AḡUR LE TABAIRT RUAR, AḡUR IPÉ MUO ATÁ DÉANTA AḡAT
 'NÁ INNTLEACT AḡUR AIGNE NA NDAOINE DO CUP 'ON
 ḡORTA. CUIRIR AN BIA FÉ ḡLAR UAINN AḡUR TUGAIR
 AN CAT LE N-ÍTE DÚINN, AḡUR DO CUIR FÉIN A COTLAD!
 BÍ OPT RINN DO RTIÚRÚ AR BÓCAR AN EOLUR AḡUR NA
 FOḡLUMA, AḡUR NÍ'L AḡAT DÁ DÉANAM MUAM Ó TÁINIR
 AC 'ḡÁR ḡCUR AMÚ AR DO CPOIDÉ DÍTIL. NUAIR A TÁINIR-
 RE CUGAINN BÍ CAINNT AR RINREAR AḡAINN I N-ÉIRINN ḡO
 BUACAC AḡUR ḡO BRIOḡMAR AḡUR ḡO FÓRLEATAN. CUIRIR
 MILLE AḡUR MEATLÚ AR AN ḡCAINNT RIN. DO FLADAIR
 UAINN Í FÉIN AḡUR A MAIB DE FAIBDREAR EOLUR AḡUR
 FEARA AR IOMPAR AICI. TÁ RÍ NÁC MOR LEAḡTA OF
 CÓMAIR AR RÚL. NÍOR TUGAIR 'N-A N-INEAD DÚINN AC
 "DÉARLA BRIRTE," AN BRÚRCAR CAINNTE IP MEARA RA
 DOMAN. AC TÁ DO LÁ TAGAITE, A CAILLEAC. DÍOLRIR
 ANOIR AR DO DROC-BEARTAIB, AḡUR IP MÓR ATÁ LE
 FREASAIRT AḡAT. NÍ DÉANRÍD AN MÍOḡARNAAC, NÁ AN
 NEAMRUM, NÁ AN BODAIRRE, NÁ AN CUR-AMÚ AN ḡNÓ DUIT
 A TUILLE. TÁ DO CÚRRA MUTE. TÁIRO DO CLEARA
 IMEARTA. TÁ DEIRE NA MÍOḡARNAIḡE DÉANTA AḡAT.
 TÁ AN PHEADAIRRE AMUIC, AḡUR TÁ FAODAR AR A ḡUT,
 AḡUR "FAODPAR DO DOPAR DÚNTA."

FREASRA NA CAILLIḡE.

"TÁ AN PHEADAIRRE AMUIC, AḡUR FAODAR AR A ḡUT,
 AḡUR 'FAODPAR MO DOPAR DÚNTA.'" TÁ DEARMAO
 OPT, A PHEADAIRRE. NÍ ḡAD DUIT AN DOPAR A BRIRRE!
 SINÉ AR DIAN-LEACTAD AḡAT É! SUIT RÍOR ANRAN AḡUR

'neórfad rḡéal duit. Níl míogairnac ná codlaó orim-ra. Ná cpeio ó doinne go bfuil. Na daoine ir dóic leat a beit 'n-a ndúireac̄t iriad atá 'n-a ḡcodlaó. Níl daille ná boḡairne ná mairb̄bitige meanmna orim-ra, aḡur ní raib, ó cuircaó am fuid̄e anro mé. Ac̄ tá daille aḡur boḡairne aḡur mairb̄bitige aḡur míciall, aḡur fice ḡalar nác̄ iad, ar an muinntir atá aḡ triomairdeac̄t orim. D'áḡbairige duit-re go móir, a p̄reabairne, iad rúḡ féin do leigear ó n-a nḡalarraib̄ lionm̄ara 'ná beit, dar leat féin, aḡ baint na míogairnaige ná fuil orim d'iom-ra. "Níl r̄p̄rio ná púca ḡan fior a cúire aige féin." Tá fior mo cúire féin aḡam-ra níor fearr ná mar atá ré aḡat-ra. Cé d'ubairt leat ḡur cuircaó mire anro irteac̄ cun na ndoaine do múine? Pé duine a d'ubairt leat é ní raib̄ puinn d'á fior aige cao a bí aige d'á ráḡ. Nuair a cuircaó mire anro irteac̄ do tugad̄ don ḡnó am̄ain dom le d'éanam̄ aḡur níor tugad̄ ac̄ ran. Do tugad̄ don d'ualḡar am̄ain dom aḡur d'ubraó liom d'á b̄reac̄ainn an d'ualḡar ran do cómlionad̄ aḡur do cup̄ cun cinn go mbead̄ raḡ aḡur réan ar mo raot̄ar aḡur buirdeac̄ar tuillte aḡam ó ḡac̄ óro aḡur ó ḡac̄ aicme, ó ḡac̄ r̄lioct̄ aḡur ó r̄lioct̄ ḡac̄ r̄leac̄ta. Sidé an ḡnó a tugad̄ dom le d'éanam̄. Sidé an d'ualḡar a tugad̄ dom le cómlionad̄. D'ubraó liom aḡair̄ do ḡabairt go dian aḡur go d'itealac̄ ar muinntir na h-Éireann d'fuarḡailt aḡur do raoraó ó'n rean éiredeam̄ a bí aḡá r̄inrean; an rean éiredeam̄ cruair̄ doar̄ dooc̄ma a bí 'ḡá mille le troḡad̄ aḡur le tréiḡnear aḡur le r̄mac̄t; aḡur iad do meallaó, i ndiair̄ ar ndiair̄, cun an éireom̄ nua; an éiredeam̄ b̄reac̄ḡ boḡ raor̄ rooc̄ma, ná cuircaon troḡad̄ ná tréiḡnear orainn, raioir̄ ná cré orainn, r̄mac̄t ná d̄lige orainn, ac̄ d'oir̄ linn go b̄reac̄ḡ réir̄ ciallm̄ar d'eaḡ-éir̄oideac̄, éiredeam̄ ḡac̄ duine beit̄ do réir̄ a coile aḡur a t̄uirḡeana féin. Táim aḡ d'éanam̄ na h-oib̄re rin̄ ó t̄ánaḡ anro, a p̄reabairne. Ní ró maic̄ atá eir̄ḡite

liom i 'staob an éireoinn ac tá eirgite liom maic
 go leór ar fliagtib eile. Tá zpeidm diúro as muinntir
 na h-Éireann ar a rean éiredeam, pé deaman zpad
 atá acu dó, ac tá neite eile zgaoilte uata acu bog
 go leór. Táro na rean nóra nác móp imtigte. Tá
 oíoc-meap as zaoðalaid féin, amuic asur i mbaile,
 ar a rean nóraib asur ar a rean beuraib féin. Níor
 bfeidir tapcuirne ba mó a tabairt anoir o' Éireannac
 'ná a pad zup "duine ana zaoðalac" é! Ní dóic
 liom go bfuil cailin ós i nÉirinn inoiu ná zup mó an
 fearz a beaó uiréi dá ndéarpi i beit "zaoðalac"
 'ná mar beaó uiréi dá ndéarpi i beit "rtálate." Tá
 an zaeóluinn féin, cainnt na h-Éireann riam, nác móp
 imtigte. Ní mire óibir i. Ní mire a cuir meacú
 uiréi. Muinntir na h-Éireann féin a dein é, asur
 táro riad 'zá deanam fóp ar a noíteal. Zo oí zup
 eirig an t-amadántacé ro ar a oíuztar "Connrad na
 zaeóilze," ní raib Éireannac ná báórad é féin níor
 túirze 'ná leizrad pé air focal zaeóluinne beit 'na
 pluc. Tá mo fúil zo láidir asam zo zcuirrad an
 dualzar cun cinn fóp o'aindeoin búir noítil. Táro
 na rean beura imtigte. Tá meap na hzaoðal oíca
 féin imtigte. Tá an tpean cainnt nác móp imtigte.
 Ir deapóta nác rada zo leanfó an rean éiredeam
 na rean neite eile. Anran ireaó beid féim zan
 iméoz as cómacaib Sárana i nÉirinn.

(An p.) Dar riad, a cailleac, ir tpuaz nác do
 cóolaó bír! Nára' rada zo oíuitió do cóolaó oí
 dáiríuib, asur nuair a cuirfó ní'l asam-ra le riad
 leat ac, "cóolaó an tpeicín ra éapn cuzat!"

(An cailleac.) Imtig anoir asur ná h-innir cá
 rabair!

AN ZOBDÁN.

“A BARRAISZ SZOITŐE,
AN AD CÖDLEAD 'TAOI,
NÚ CAD É PIN OPT!”

Bí an file ar a leabair. D'airis ré an gút ó'n marcaé a bí ar an “SCAOIL-eac Ruad.” Bí dacadó míle d'fearaib tréana, “Mar a reólfí do'daireacé bó, san do'daire ar taob na gréine de Sliab na mBan.” Ní raib társ ná tuairis ann ó fearaib Múman. B'iodar ar a leabair, ar nór an file féin. Táinig an glaoó cun an BARRAISZ agus níor ffreasair an BARRAC an glaoó. Is amblair a énom ré ar allur a cur de, agus d'iméis an CAOIL-eac Ruad. Do fágaó an truaas boéc ar Sliab na mBan san cabair san congnam ó'n gcuid eile de Clannaib Saodal—agus do cuirlead ainim ar Vinegar Hill.

Tá an CAOIL-eac Ruad amuic airí. Tá gút an marcais i n-ár scluaraib airí. Tá an port céadna ar riubal aige. “A BARRAISZ SZOITŐE, AN AD' CÖDLEAD 'TAOI! NÚ CAD É PIN OPT!” Tá teanga ar rínfeap i gcontabairt éruair. Tá sí ag dul ar neamnió or cómair ar rúl. Tá ag teacé n-a h-inead éugainn brúrsar cainnte san bris san éifeacé san acpuinn san rtuaim. Tá an brúrsar cainnte rin ag leatad ar fuaid na h-éifeann. Tá aigne agus rmaointe agus maétnam agus uplabra ar ndaoine cparaite, loicite aige. Tá zobán curta so daingean aige i mbeul zac nuine d'ár n-dor ós. Do cuirlead an zobán san n-a mbeul agus do ceangalad lairtiar d'á scluaraib é nuair a táinig na rgoileana Gallua ro i n-ár mearg. Do veinead ar n-dor ós do d'eigilt agus iad do fearrad amac so glan ó'n oileamaint inntinne agus aigne a bí so raibbir agus so flúirreac agus so lionmar le fágal acu i n-uplabra a rínfeap. D'fár-dar ruar san cainnt san tuirsint, san maétnam

San rmaoineamh, san aighe san éirim, ac nác móir mar a beaó an beirídeac ailtá, agus san de cumar acu ar don trasaar gnóca ná oibre déanamh ac an gnó nú an obair ir gnát a tabairt le déanamh do'n beirídeac ailtá. Do feolaó 'n-a ríóigtib iad tar na faraisib ruara, san ceáir pa láim acu, san oiltéac ná gliocar pa n-aighe acu, san focal pa beul acu ac "de harse an' de pig, an' de cow, an' de spade, an' de pint o' porther." Do tuig luic reirbíreac do loig ná beaó don gnó i n-don cor acu d'a leiríobí agus táimig amac so tur an fógra, "No Irish need apply." Curtar an tratar ar an scapall scóir! Iriao rgoileana "Náiríúnda" na h-Éireann ir atair agus mátar do'n fógra mílteac mífoirtíunac ran.

Tá an gobán fóir daingean i mbeulaib ar n-dor óg. Tá an púicín fóir daingean ar fúilib ar n-dor óg. Tá an glór san éireac pa rgoil fóir. Ní tabairt ruar atá dá tabairt d'aoir óg na h-Éireann fóir, ac tabairt anuar. Ní h-orsailt aighe atá dá déanamh orca ac dúnaó aighe. Má leanan an obair tamal eile, agus ní tamal ró móir é, beir rgeal as Clannáib Saodaí a beir míle uair níor meara 'ná rgeal Vinegar Hill.

Tá feac mbliana agus bheir caite as Connraó na Saedilge as glaoóac ar muinntir na h-Éireann agus 'zá iarráib orca an gobán a baint a' beul an leinb ac ní feictar so bfuil don toraó as muinntir na h-Éireann ar an nglaoó! Ní téirdean an glaoó eun cinn! Táir muinntir na h-Éireann boóar agus tá clann na h-Éireann balb! An gobán atá anoir i mbeulaib na leand tá pé tar éir a gnóca do déanamh, so beac agus so h-iomlán, i mbeulaib na n-atár agus na mátar. Ní féidir an neamfhuim do cuirgint ar don cuma eile. Ir boct an gnó beir as glaoóac ar éluarab boóra.

"A Darráig shoirde!
An ad éolaó 'taoi!
Nú cao é rin orc!"

DROG SGOILGEAÓT.

“ 1 rgeblaib na rhol,   1 sceblaib na sriot
1 reioib na rean,   1r ró beas mo sean.”

Sin mar a labair Séarfa Caol ua Doncáda agus é ag caoine a gadaíin. Sult dob ead an caoine. Áro file dob ead Séarfa. Dob' é Ua Doncáda an Gleana é. Peata beas dob ead an gadaíin. Druimín a ainm. Dálta gac peata, gadar nú duine, ruo gan puinn tairbe dob ead é. Tug pé rnap ar luicín lá, agus do éuaib an lué 'na rghórnais agus do taéta é. Dein an file airte ana deap, ana fultmar, ag caoine an gadaíin. Sin tuar dán ar an airte. Le méid a buairta tré báir a gadaíin níor fan a tuille ruime ag an bfile, dar leir, in rna trí neitib ba mó le ráb ag luét léiginn agus eoluir i n-éirinn ra n-am ran, .i. rghoilgeaóat agus reanáar agus ceól. Do tuigead imearag na ndaoine go h-áluinn méid an ghab a bí go coitcían ar na trí neitib rin, agus do tuigead leir ná raib don duine beo le 'na linn ba mó gpeann orca 'ná Séarfa féin. Dob' é rult an rgeil Séarfa 'gá ráb gur éuir méid a buairta, mar gheall ar gadaíin fuairac, an gpeann ran ar a éioide. 1r léir dúinne an méid reo, lairtis de'n trult, .i. náir féad an file cuimneam ar don níb eile, cun méid a buairta do tairbeánt níor éircaátaige 'ná a ráb gur bain an buairt an gpeann ran de. Ba dian an buairt o'féad a leitcío rin de díobáil a déanam! Na trí h-áobair rólair ba mó a bí ar cumar an duine, do cup ar neamníb uair! Na trí neite dob' fearr nam cum gac dólair aigne do leigear! Cítear go foiléir cad é an móir-meap a bí ag an bfile féin, agus ag an scoitciantac leir, ar rghoilgeaóat agus ar reanáar agus ar ceól, ra n-am ran. Do cum an file an filideaóat cun rult a déanam do'n coitciantaóat. Do tuig an

COITCIANTACHT AN CAINNT, DÁ GONTACHT I, AGUS AN FULT,
DÁ FULTMAIRIE É, A BÍ I BPOLAÉ RA CAINNT.

TÁ A MÁLAIRT RIN DE RGEAL AGAINN ANOIR. TÁ AN
GÉARÉÚIR AIGNE IMTIGTE Ó N-ÁR NDAOINE. TÁIRO “RGEÓLTA
NA RGEOL” IMTIGTE. TÁIRO “REÓIDE NA REAN” IMTIGTE.
TÁ “CEÓLTA NA GEIOT” IMTIGTE. TÁ AN GAEÓLUINN
NAC MÓR IMTIGTE. NIOIR IMTIGEADAR RAN SO LÉIR SO
DÚTÍ SUP TÁINIS NA RGOILEANA GALLDA RO ÉUGAINN;
RGOILEANA SAN RGEOLUIGEACHT; MÁINE SAN MEABRÚ;
GLÓR SAN ÉIFEACHT; LÉIGEAN AGUS SAN ANN AC FUAIM
FOCAL; LEADAIR AGUS SAN IONTA DÚINN AC PÁIRIUR
BREAC; CAINNT AGUS SAN INTI DÚINN AC MAR BEAD
CAINNT NA NGEANA. TÁ AN COP RAN DÁ IMIHT AR DOF ÓG
NA H-ÉIFEANN LE TRÍ FICÍO BLIAN. TÁ A TORAD AGAINN
ANOIR. TÁIMÍO AG DUL AMÚ LE TRÍ FICÍO BLIAN. IR
FADA AN REACRÁN É. IR FADA AN T-AIRTEAR É Ó’N
MBÓTAR GCEAIRT. CAO A DALL RINN! CAO A CAOÉ
RINN! NIOIR GÁD AC AON FEUCANT AMÁIN CUN A TAI-
BEÁINT DÚINN CAO É AN DUL AMÚ A BÍ AGAINN DÁ DÉANAM.
NÍ GÁD AC AON FEUCANT AMÁIN ANOIR FÉIN ÉUIGE, AGUS,
FEUC, TÁIRO NA MÍLTE AGAINN AG GLUAIPEACHT CEANN AR
AGAIÓ AG DUL AMÚ, AGUS SUP DÓIC LEAC SUP B’ AMLAÍO
ACÁIRO RIAD FÉ GEARAIÓ A RÚILE DO COIMEAD DÚNTA SO
DÚTÍ LE H-EAGLA SO BREICFROIR AN TRUIGE CÓIR AGUS SO
BFÉADÓFÍ, LUAC NÚ MALL, RGEOLUIGEACHT D’FÁGAIL I RGOIL
SAN RGEOLUIGEACHT. D’FÉIROIR SUP DÓIC LEÓ SO BFÉAD-
FROIR, LUAC NÚ MALL, AN “GHOIRFIAD DO ÉUR AR AN DOP
NÁ FUIL FÉ.” TÁ BREALL OITA! TÁIRO RIAD AG BUALAD
AN TOIR RIN LE TRÍ FICÍO BLIAN AGUS AN GHOIRFIAD ’N-A
CÓOLAÉ RA TOIR EILE. “DO DALLAD A N-ÉIRIM ’R IR NÁR
DÓIB.” TÁIMÍO AG DUL AMÚ LE TRÍ FICÍO BLIAN. CÉ
FÉ NDEÁR É? IRIAD NA RGOILEANA SAN RGEOLUIGEACHT
FÉ NDEÁR AN T-AINDRIOR AGUS AN DAILLE INNTINNE ACÁ
AR ÁR NDAOINE, AC CÉ FÉ NDEÁR RGOILEANA SAN RGEOL-
UIGEACHT DO BEIT AGAINN? CURTAR AIRÍR “AN TRRATAR
AR AN GEPALL GCOIR.” SINN FÉIN FÉ NDEÁR É. DÁ
GCUIRIMÍR COP I DOTALAM SO DÁNA AGUS SO DAINGEAN,

don lá le trí ficíod blian beaó aṡaraó rṡéil aṡainn inoiu. Níor cúipeamaí aṡur tá a mian orainn. Oipean cainnt an file dúinn anoir, ac ní cainnt le rult aṡainn í. Ír féidir linn a mád, ṡo dúbac, i n-ár oṡaob féin aṡur i oṡaob ár nṡaoine :—

“ 1 rṡeólaib na rṡol,   1 ṡceólaib na ṡciot
1 reóioib na rean,   1r ró beaṡ ár nṡean !”

Ír truaṡ an rṡéal é!

“TEANGA LIOM LEÓ.”

Sin ainim aṡá miam i n-Éirinn ar aicme áriṡte. Ní ró ṡráómar an aicme iad. Ní ró máit an aicme iad. Má buailean uine acu umac aṡur ṡo ṡcuirfir rṡró cainnte aír, molfir ré an dub 'n-a dub leat, aṡur molfir ré an ṡeal 'n-a ṡeal leat. Molfir ré leat an ruo ír oóic leir ír fearr a taitfir leat. Anran nuair a buaifir uine eile uime, an ruo a mói ré 'n-a dub leat-ra molfir ré 'n-a ṡeal leir riú é, aṡur an ruo a mói ré 'n-a ṡeal leat-ra molfir ré 'n-a dub leir riú é. Tá teanga fé leit aige do ṡac uine fé leit. Ír oóic leir féin ṡur uine ana ṡarta é. Ní faṡa a téirdean leir, am, nuair a h-aít-niṡtear ṡo maít é. Anran curcar an ainim úo aír, “Teanga liom leó.”

Sar a oṡáinig an Déarla ṡo n-Éirinn bí ar an aicme ṡarta ran a nṡartaóṡ o'imirt ar oaoinió i nṡaeóluinn. Cóim luac aṡur táinig an Déarla níor leigeadar puinn aimpire tórra ṡan an ṡartaóṡ céaona do cúp i oṡeíom ra Déarla. Bí oá “Teanga liom leó” acu anran, aṡur ba oéacair beít ruar leo. Ac ní maíó an rṡéal ar a oṡoil i ṡceart acu ṡo oṡí ṡur cuipeaó

na páiréir nuadaácta ar bun. Anran ipeadó bí ceadó a dteangán acu. Anran ipeadó bí caoi acu ar an ndub a cup 'n-a géal ar daoine. Bí a pian air. Tugadóar aghaid láitpead ar na páirpeuraib. Doinne acu go raib gurcal aige cuige cuir pé páirpeur amac aghur é lán ó ceann go h-eirball de “Teanga liom leó.” An cuir acu ná raib an gurcal acu cun páiréir pé leit do cup amac, níor daineadóar ac cleite ceannac aghur cromadó ar rghrób. Ir orca ba ghiorra an moill na páiréir do líonadó le cainnt, aghur dar ndóic ní raib ra cainnt ar fadó ac “Teanga liom leó.” Nuair a cíadó na reanadóine gan léigean an páirpeur móir fadó leatán, aghur é go léir clúdaite le cló, bíod iongna orca aghur deimóir; “Airíú éitead ipeadó a fórmóir ran! Nuair a téirdean de'n fírinne acu ní foláir dóib ruo eigin do cup ríor cun an páiréir do bpeadó. Ní éireofinn focal uada!” Nuair a léigti cuir de'n cainnt dóib aghur nuair a curti i n-gaeóluinn dóib i, ní deimóir ac a gceann do éroadó 7 a ráó, “Ní'l ann ac ‘Teanga liom leó.’”

Bí an ceart ag na reanadóinib. Ní raib ann ac “teanga liom leó,” an uair rin, aghur ní'l i bpáirpeuraib na h-éireann maí ó rin ac “teanga liom leó.”

D'fár prátaí bána go maí i n-éirinn rár a d'áinig an dub orca. Fáran adomadó go maí ann. Fáran feur glar go maí ann. D'fárradó na daoine go maí ann dá bpaigóir ceart. Ac níor cuireadó ríol maí i dcalam i n-éirinn d'fár leat cóm borib aghur d'fár an “Teanga liom leó” in rna páirpeuraib, cóm luat aghur do cuireadó ar riubal iadó. Do féio an dhóc-ríol láitpead. D'eirig na gára. Do leat an duilleabár. Fé deire do bí an foibilidead múcta le cainnt, cainnt gan gur gan éirad, cainnt aghur gan inti ac lócan, cainnt go bpáirgá leat míle ói ad beul gan don diúir de'n fírinne do blaire inti, ac éitead aghur diomblar.

Da míre an rgeal ran o' atarú. Da míre an t-olc ran do leigear. Ac cé déanfaó an leigear! Cé tabarfaó fé amáin!

Bí fear ag feudant ar an noíoc-obair. Bí a éiríde agus a aigne ar lapaó le feirg agus le mí-éadótaó agus le díombáó. Fé deirne do bhir ar an bfoirne aige. Do fuig fé ar fúirte máit agus díruig fé ar an "deanga liom leó" do léapaó! Tá an léapaó ar riubal go bhríóimair. Tá ag an mbuailteoir, "colpa coil, buailteán coilinn, úrlár lom agus rghmor-buille!" Tá rgeit i gcoirde an "teanga liom leó." Go mbuaró Dia leir an fúirte!

"ní h-é lá na gaoite lá na sgoib."
 "ní h-é am na cneadaíge am na h-aitríge."

Sin dá fcanfocal. Ir doiminn an éiall atá ionta. Ir foiléir an bhrí atá leó.

Tá duine agus a tíg i ngáó le díon. Tá a fíor aige go bfuil a tíg i ngáó le díon, ac tá an ainriú breá, ciúin, tirm agus deir fé leir féin: "Tá ainriú mo díóin agam cun an díin a cur ruar. Raíad amac ra coil an tpeáctmáin feo cúgáinn, le congnaí Dé, agus bainfaó rguilb máite agus tabarfaó liom iad agus déanfaó iad do díonú go breá, plaáctmair, agus gheóbaó tuige breá, fáda, láirí, glan, cruinneáctan, agus cuirfaó cóta díin ar an dtíg rin, a máiríó ar feaó fíde blian! Ní cuirfaó-ra don rguilb aicinn ná don tuige coirce ar mo tíg! Ní cuirfíoir trí Sámraó díob nuair beiríoir imtígte le gaoit a' r le gfein!"

Ir ráraí ionlán ar a aigne an méirí rin a ráó. Déaó an rgeal go máit aige dá mbeaó an ainriú agus é féin ar don aigne ra rgeal. Ac ir cuma leir

an aimsir ead a d'éanfir "an t-eadaimhain reo éu-
dinn." Siúo acairú uiréi rar a mbeirean an oiréce
air. Siúo rtoirum agus rin agus clagarhad, agus
fliuadú agus rhuadú, as fuadac an t-rean óin
agus as noctad na dtaobán. Siúo eirean anáirde
ar órémirne agus rop i láim leir agus cloc ra láim
eile, agus é as carad leir an bfuadac a corz, ac
nuair a bíon áit daingean aise bíon dá áit eile ar
orzarit as an nsaioit. Cio na cómarraim é. Dainio
riad crioatú ar a sceann. "Humt!" a veirio:

"Ní h-é lá na saioite lá na rholb."

Tasairtar an reanfocal ro do'n uile fazar znóca
ná veintear i n-am agus ná c féioir é d'éanam ra
ceairt i n-anntarát.

Má bíon duine láioir, deag-fláinteac anran, agus
é cóm neamhrleáúac ran ná bíon beann aise ar Dia
ná ar duine: agus má cáitean ré a faozal zo h-ole,
zan creideamh zan coirriar, zan úrnuigéce zan áit-
rize, zan faoiróin zan comaoine, zan airrean, zan
óro, ritfir leir, b'féioir ar fead raintt blianta.
Má veirtear leir zur ceairt do cuimneam ar Dia
agus a páirdeaca do rad ní d'éanfir de'n cómarle
ac masad. Cuirfir ré saime ar agus d'éanfir ré:—

"Páirdeaca aróiréce, ní bím abrad leó,

Ar páirdeaca ar maidin ní veirim zo deó."

Ré veire bpirean ar an bfoirne as Dia na zlóire,
molad zo deó leir! agus bpirean an trláinte as an
nduine. Imtizean an neairt. Fáztar faon ar
fleairz a órom a é, teinnear 'n-a ceann, teinnear 'n-a
órom, teinnear 'n-a crioide agus 'n-a éiad, teinnear
'n-a ballad beata zo leir. É as raotar agus as
úrfairt agus as cneadaié. Tasatar 'zá feudaint.
Cion an uile duine zo bfuil an bár buailte leir.
Iartar air cuimneam ar a anam. D'éanfad, a veir
ré, "cóim luac agus cuirfad an taom beaz ro díom."
Téirdean ré i n-olcar zo tiuz. Meurúizean an

raoṫar aḡur an cneadaḫ. Téirḫean ḫ'á meadḫair.
leatan a cainnt air. ḫuirio na rúile 'n-a ceann.
ḫainean ré cupla leatḫo ar a beul. Sínean ré a
cōra aḡur imtigiḫean ré i láṫair ḫé!

Ní cōraio na ḫaoine a ḡceann. Ac ḫeirio ríao,
'n-a n-aighe:—

“Ní h-é am na cneadaighe
am na h-aighe!”

Ir ríor ḫóio é.

“nā ḫac ḫ'fōnn ḫ'á ainḫeōin.”

Nuair iarṫar ar ḫuine obair nū ḡnó airigiṫe ḫo
ḫéanaḫ, aḡur nuair a cítear neamḫōnn a beir air
cúige, ir minic a ḫeinteair tatant mōr air. ḫ'féirio
ḡo ngéillirio ré ḫo'n tatant, ac má ḡéilleān ir i
ḡcoinnio a toile a ḡéilleān, ir “ḫ'á ainḫeōin” a
ḡéilleān ré. ḫ'féirio, aḡ feudaint air, ḡo mearrḫo
ḫuine ḡo ḫfuil ré aḡ ḫéanaḫ na h-oibre le fōnn, ac
má 'reao ir “fōnn ḫ'á ainḫeōin” an fōnn a ṫair-
beānan ré. Ní bion a cōioḫe ra n-obair. Ní bion a
ḫúirṫaḫt ra n-obair. Ní ḡoilirio an rḡéal puinn air
má ṫeirḫean ar an obair ḫul cun cinn. Má téirḫean
an obair ar tuatā nū i nḫoiaio láma, iré “ḫ'fōnn ḫ'á
ainḫeōin” an céao ḫuine a ḫéarririo, “bí a ríor
aḡam-ra ḡur mar rin a beao!” Ní h-eao cuiririo
ré féin an obair ar tuatā aḡur ar neamḫio le
n-a cúio neamḫuime aḡur earḫa ḫúirṫaḫta, aḡur
anran, nuair a círio ré an ḫioḫail ḫéanta, ḫéarririo
ré ḡo ḫána, “ḫ'innreair-ra ḫoioio ḡur mar rin a
beao!”

Ní'ṫ nio ar bir ir mó a cúirḫean reirḫṫean ar an
muinntir ḡo ḫfuil ḫúil ra n-obair acu 'nā beairt aḡur

cainnt de'n tróird rian. Tá sean aithe i n-Éirinn ar an mbeart agus ar an gcainnt agus tá sean focal ag muinntir na h-Éireann ar an gcuma 'n-ar ceart idir beart agus cainnt do feachad. Nuair nác maic le duine luige irteac ra n-obair agus i 'déanamh gan iomad tacaic d'iarraicó cúicí deirtear ná fuil ra duine rin ac "d'fonn d'a ainneoin." Tuigtear 'n-a taobh sup mó go móir an dochar agus an díobáil ir gnát le na leicéir a 'déanamh do'n obair 'ná an tairbe ir gnát leir a 'déanamh oi. Tuigtear sup fearr é beic ar an obair 'ná é beic inti, agus deirtear láitfeac, "Ná bac d'fonn d'a ainneoin."

Ir mó "d'fonn d'a ainneoin" agaimn i n-Éirinn anoir. Tá dlige déanta le fada, ar maic leir an bfeirimeoir, ac ir d'fonn d'a ainneoin é. Ir d'a ainneoin a 'deinean an dlige rin don tairbe do'n bfeirimeoir. Ní 'deinean ré de maictear ac an méir ir luza féadan ré, agus an méir rin féin cóim mall agus féadan ré, agus é coimeadó ó 'dul cun cinn cóim fada riar agus ir féidir é. Tá Dóir Sgolúigeacáta agaimn cun tabairt ruar do cup ar dor ós na h-Éireann. Ir d'fonn d'a ainneoin an Dóir rian ó corac. Tá a rian air. I n-inead aigne agus inntileacá na n-dor ós do cóitú le h-eóluir agus le múine agus le h-oileamaint iré ruo acá ag an mbóir rian d'a 'déanamh riam 'ná ag d'allaó agus ag caoáó na n-dor ós, agus 'zá gcur amú. Sar a 'táinig an Dóir rian cúgaimn bí inntileacá agus éirim agus cuirgint i n-ár n-daoine. Bí ár dteanga breáó b'riogmar ceolmar féin agaimn ar tarrang agus tiomaint. Bí meabair agus cuirgint agus éirim aigne agaimn. Ní raib papóirte i n-Éirinn gan file nú dó inti, fili breáóta ceolmara deirbéalaca. Tá cur d'a b'ribeacá r'griobá agaimn agus ní'l fili-beacá ra domán ir fearr 'ná i. Ní'l le págal i n-Éirinn anoir ac fili b'aca, fili gan raé, fili gan éall gan meabair gan cuirgint gan cainnt gan éirim

san éoctráim uirlabha. Nuair a cuirte ríad éun
 abháin a d'éanam ní bíon acu go léir ac an t-aon
 toirnú amáin. I ré rin:—

“Come all ye true-bred Irishmen, ———.”

Sin mar a d'ein an b'óir linn é! B'ain an t'úige ar
 maoin fáogalta d'inn. B'ain b'óir na r'zoluižeacta
 ar zcainnt d'inn. B'aineadar araon ar meabair
 arainn. D'fázaodar beo boct rinn.

“Na bac o'fonn o'a ain'deoin!”

SZOIL ZAN SZOLUIZEACT.

Tá or cionn trí r'icid blian ó cuirte na r'zoil-
 eana zallta ar bun i n-Éirinn. B'í átar móir ar
 d'aoimib, ioir íreal azur uaral, nuair a tráctad ar
 otúir ar iad do cur ar bun. Ní r'aid don t'aitige az
 muinntir na n-Éireann ar don ruo r'ózanta o'fázaíl ó
 muinntir Šarana, azur b'í ionzna ar an uile d'úine cad
 a b'í az eirige d'óib. Tamal beaz roime rin, dá
 b'raizfí zreim ar fear az múine r'zoile i n-Éirinn do
 c'rocfí é. Azur b' rin iad na c'rocairí r'ein anoir az
 cur r'zoileana ar bun éun na n'aoime do múine!
 Do ceapad láit'reac zupab amlaio a b'í catú ar
 muinntir Šarana mar z'eall ar a r'aid de d'ioibáil
 d'éanta acu i n-Éirinn azur go r'aid fonn orca leór-
 znióm éizín a d'éanam. Do cuirte míle r'áilte
 roimir an obair, azur d'ubrad “go neapcuizid Dia
 léi!” Do n-orzalat na r'zoileana azur do líon an
 muinntir óz irteac. B'í átar azur móraíl azur móir-
 éroide ar zac doinne. “Ó,” adubairt d'aoime,
 “beid ana fáogal azainn anoir. Beid eólu az ar
 zclainn. Beid tabairt ruar orca. Beid léizean
 acu. Beid r'iad ábalta ar z'abáil trío an fáogal
 go neam'p'leá'dac. Ní zád d'óib a zceann a éromad

poim doinne. Ní múinpear don focal *ḡaeḡluinne* in rna rḡoileana. Ac ní *ḡeinean* ran ceataige ar bit. Tá *ḡaeḡluinn* ár nḡóitín aḡainn, bḡeir mór aḡur ár nḡóitín. Múinpear an *ḡearla* do'n aor óḡ. Siné atá i n-earnaím orainn. Tá *ḡaeḡluinn* ár nḡóitín aḡainn. Dá mbeaḡ an *ḡearla* aḡainn cóm maic aḡur atá an *ḡaeḡluinn* aḡainn *ḡeimír* ar muin na muice."

Cuarḡ an obair ar aḡairḡ. Do lean bliain ar bliain ḡo *ḡtí* ḡo *ḡaib* *ḡice* bliain imḡigḡe. Anran do *ḡonaic* na *ḡeandaoine* ruḡ a *ḡuir* ionḡna orḡa. I n-inead rḡata *ḡe* *ḡuaḡaillib* aḡur *ḡe* *ḡailinib* a *ḡeaḡ* *ḡearcúireac*, *ḡuirḡionac*, *ḡeaḡ-labairḡa* *ḡeaḡ-eḡluir*, *múinte*, *ḡearac*, *ḡ'ḡeirḡint* aḡ *eiḡige* ruar 'n-a *ḡtimpal*, *ḡonacḡar* *ḡaca* *ḡe* *ḡallaḡánaib* ná *ḡaib* don focal *ḡaeḡluinne* acu aḡur ná *ḡaib* acu ac *ḡrabuiol* *ḡearla* a *ḡuirḡaḡ* náirḡe ar *ḡuine*.

ḡonaic na *ḡeandaoine* an níḡ *ḡin* aḡur níor *ḡeadaḡar* é *ḡuirḡint*. *ḡoíl* aḡur *máirḡitirí* aḡur *leabair* aḡur *léigean*, *cleití* aḡur *ḡáirḡear*, an uile *ḡóir* *ḡ'ár* *b'* *ḡéirḡir* *cuimneam* air, aḡur *ḡan* *rḡoluigeaḡt* ná *ḡabairḡ* ruar aḡ *ḡeaḡt* ar! Níor *b'* é *ḡin* *ḡéin* é, ac *ḡé* *éirim* a *ḡí* ó *ḡúḡar* aḡ an aor óḡ, é aḡ imḡeaḡt uata! Iḡ mó *ḡeandaoine*, aḡ *máḡtnam* *ḡó* ar an ruḡ *ḡreannmair* ran, *ḡeirḡeaḡ* ar a *máḡtnam*, "Ní *ḡóic* liom *ḡéin* ḡo *bḡuil* don *máic* in rna *rḡoileanaib* nus ro. Iḡ mó an *ḡoḡluim* a *ḡeḡbaḡ* *ḡuaḡaill* nú *ḡailin*, i n-aon *ḡáḡa* *amáin*, ó *ḡeana* *ḡonḡubair* *máirḡitir* 'ná *ḡeḡbaḡoir* i *ḡcaiteam* na *bliana* ḡo *léir* ra *rḡoíl* *ḡin* *ḡoir*! Ní *ḡeadaḡar* *eaḡ* 'tá orḡa, ac ní *ḡóic* liom ḡo *bḡuil* *ḡioc* *ḡá* *múine* in rna *rḡoileanaib* *ḡallḡa* ro. Nú má *múinteair* é *ḡaillḡear* é cóm *ḡiuḡ* aḡur a *múinteair* é. Iḡiaḡ na *rḡoileana* *ḡan* *máic* *iaḡ*!"

Sin *mair* a *labairḡí*. Ac níor *ḡuigeaḡ* an *rḡéal* i n-aon *ḡor*. *ḡonaic* an uile *ḡuine* ḡo *ḡaib* ruḡ *éigin* bun or *ḡionn*, ac níor *ḡeaḡ* *doinne* a *ḡeanaím* *amaḡ* *ḡá* *ḡaib* an "Lúb ar lár."

Timpal cúis bliana fiú ó rin ceap na Coimisinéirí go maib an “Lúb ar Láir” fágáilta amac acu. Siúd láitneac iad ag leigear an rgeíl. Cuirtear an “Results System” ar bun. Dein ran an donar ar fad ar an obair. Má b’ oic a bí an rgeál ar dtúir ba feac meara anran é.

“Buail clog ra eile, agus níor binn an clog;—
Ac buail clog eile ra eile a dein clog binn de’n clog.”

Tá an “clog eile” ar riubal le cúis blianaib fiú. Tá an trímá clog le cur ar riubal anoir. Dar linn beid an trímá clog níor bodaire agus níor balba ’ná don ceann de’n dá ceann eile.

Tá don cómairle amáin agáinn le tabairt do rna Coimisinéirib. “Ní tuigean ríob an obair. Tátaoi ’gá lot le trí fiú blian. Is micio daoib eirige airte. Tógair lib búr nglúirleioí agus imtigiú uainn ar fad, agus fágair an obair fúinn féin.”

Siné lear gac taoib, ár lear-na agus lear na gCoimisinéirí.

AN SÚISTE.

Taús: Sead, a Doncad, cad é do mear ar an Súirte?

Doncad: Tá ré go feilmionta! Tá an buailteán go maic agus tá an colpa go maic agus tá an gao go maic. Ac an buailteoir! Ní feaca maic a leicéio! Fágaim le h-uadac, nuair a léigear an páireur ar dtúir sur meara ná maib faris aige, ac geallaim duit go bfuil a malairt de mear anoir agam air.

Taús: Cad é an locc a bí ar dtúir agac air?

Doncad: Súd ceapag go maib an iomad de’n fírinne aige dá innrint. Ní tairnean an fírinne linn i

n-Éirinn. Tá sí ró fearú. Céadap ná féadpad don páiréar dul éun cinn i n-Éirinn ac páiréar ná neórfad an sírinne. Nuair a éonac an Súirte as rcealaó na sírinne roir an dá fúil orainn, “Ambara, a míc ó,” arpa mire am’ aigne féin, “ní déanfir an beart!” Ac éim anoir so raib dearmad oim.

Tadó: Ca b’fior duit fór ’ná so raib an ceart asat. Ní’l puinn aimire curca de fór as an Súirte. Ir am nua fór é. Tá roimir. Ca b’fior duit ’ná so mburpad an sad, nú so rsoilpad an buailteán, nú so otiocpad dátaé i scuirinn an buailteóra?

Doncáó: Ná bíod easal ort. Ní baogal do’n sad ná do’n buailteán ná do’n buailteóir. Ní taitnean an sírinne linn i n-Éirinn, ac iré uair ná taitnean sí linn an uair ná h-innrtear dáirírib dúinn í. Nuair a h-innrtear i scéart dúinn í ní’l don ruo ar an dtalam ro ir fearp a taitnean linn ’ná í. Ir fearp linn an t-éiteac lom ’ná leatinnrint ar an b sírinne. Ac nuair a geibmíó an sírinne, cruair, lom, foláin, san rscáé san easla, san beann ar namair ná báir do éarair, ir bia asur ir deoc linn í. Níor táinig don ruo riam crorta oim ir mó éuir d’ácar ar mo éroide ’ná an uair a éonac conur mar a éug an Súirte “bualad an éleirig éampúilig” do rna páiréarair eile an éeao lá táinig ré amac. A leitéro de léarad! Meapap so n-iompócaóir so léir air asur so marbócaóir an fear boct. I n’ inead ran iré ruo a deineadar ’ná cúbaó éuca asur na builli do glacaó asur d’fulang, díneac mar a déanpad an t-aral ar taob an bócar! Céapadar, ac leizint leir an scéao buille, ná buairí ortá ac an buille rin. Deineadar dearmad. Tácar ’gá léarad ó rin asur ní’l síocr ná míocr arca! Cao é éuir ná h-iompuirigíó ríao asur íao féin do éoraint ar an

Súirte? Tá a ndóitín de cúir acu. Tuigto ríad go h-áluinn, iriúg 'n-a gcroíde féin, go bfuil an ceart aise cúca! Iré mo tuairim láidre gur méaradur féin riam ná ruid don bheit acu ar máireáctaint agus ar iad féin do coimeádo riar i n-Éirinn dá luigiúir amac ar an bÉirinne d'innirint i gcóinnúige san rpleadócar. Ir amlaio atá iongna anoir orca a ráo go bfeadórad don páiréar é déanam. Tá a rior acu go maic, dá luigiúir féin amac anoir ar aicuir a déanam ar an Súirte gur b' amlaio a beimír go léir as cur an anama amac as gáirí úmpa. Tá an rgeal as dul ra muilean orca. Ní déanrío éiteac ná rírinne an gno dóib fearca. Ní feadóir ríad cao ir maic dóib a déanam. Tá an Súirte tar éir iad do baprad, agus ní h-amáin iad do baprad ac iad do cur amú.

Tadó: Ir rior do éainnt, a Óoncad. Tá an Súirte 'gá mbarpad agus 'gá gur amú i n-donfeact. Ac tá ruo, agus dá ruo, nac é rin as an Súirte d'á déanam. Níl uain asainn inoiu ar a tuille do ráo. Tugair-re do máctnam féin dompa inoiu ar raotar an tSúirte. Tabarrad-ra mo máctnam-ra duit-re lá eile ar raotar an tSúirte.

Doncad: Go mbuaid Dia leir mar Súirte!

Tadó: Amen! Agus leir an mbuailteoir!

AN SÚIRTE.

Tadó: Dubart leat an lá déanac, a Óoncad, go ruid tuille asam le ráo leat i rtaob an t-Súirte.

Doncad: Comáin leat. Táim as éirteact leat.

Tadó: Cuir an Súirte as máctnam mé go móp.

Táim ag déanamh maectnamh ó'n gcéad lá a éonaic é. Is dóca sup minic ariúgir cao dubhairt an Sártae Coileánac i rtaob a máctar:—

“Bliaim a’r lá ’máireac
 A bácao mo máctar.
 Úeao rí timpal ó rin.”

Is amlaio a bí an máctar ag teact abaille ó aic éigin. Bí aba ar an rliúge roimpi. Bí at aici le gabáil, tpearna na h-aban, nú rpoctao, dá rterúeao rí cúpla míle timpal. Bí tuile ra n-abainn. Bí rictinear abaille ar an mnaoi. Bí an leao ’n-a riao ra baile agus ríao le rtoeó aige. U’ rtao léi roul rto rti an rpoctao. Tús rí ríe an at rto gabáil. Bí níor mó urge ra n-abainn ’ná mar a éar rí. Rto bácao í, agus rto ríao an leao rian rtoeó. Dá rveineao rí maectnamh ríeao rí timpal. Ní caillrao rí bliaim leir an airtear. Ní marbócao an ríúgear an leao. “’Sí an beart ríuráita ná r caill.”

Doncaó: Conur a baianean ran leir an Súirte?

Taó: Rto ríeó, a Doncaó. Tá muinntir na h-Éireann ag rulanú eugróra, le rtao r’aimpir, ó cómaectar agur ó rpoct-úliúctí Saeran. Is minic le céao bliaim agus rpeir a cuireao an eugróra i rpeiróm cóm rian agus cóm rrom, sup rpir ar an rpoiróne ag muinntir na h-Éireann, ó am rto h-am. Is rianrfoal é, “Seacaím rparú ó ríe na rpoiróne.” Nuair a rpeireao ar an rpoiróne ag muinntir na h-Éireann is amlaio a ríeoir láirneac cun airm rto láirneac agur cun coarao a déanamh. Síe ríeac an ruo a rparuirgeao ó’n namair. Ní bíoó ag muinntir na h-Éireann ac arim rian máit, ríci a rveinti i rceárcain, rpealana, ráinní, rluairde, riana rúnai cama, meirgeaca, rúdar ná rtao rteine. Ní bíoó ran ríe ag leat na rloú. Bíoó ríe ríe airm dá áilleact ag an namair. Bíoó a

rian air, ní bíodh aas an namhaid ac na Saedil docta do ghearraoí rómha. Bíodh Céim an Fíad aasainn, aasur Sliab na mBan, aasur Vinegar Hill. Anran bíodh cor ar bolg dá d'éanamh orainn níor meara 'ná riamh.

Doncáth: Aasur cao a meara a d'éanamh?

Tadh: Siní díreac an ceirt atá aas an bpaíreap nua ro dá réirdteac. Tá an léadep 'sá cairbeaint uíinn sur 'mó cuma 'n-ar féidir namhaid do troid d' éasmuir é troid le coasú. Mearamair riamh ná ruid le d'éanamh aasainn ac troid nú fulang. Da roga a' dá úis é, aasur doob' é an coasú úis ba meara díob. D' airigeap féin focal ó duine d'ar namhaid lá. B' é am é 'ná an uair a bí an Land League ar deap-lapa ar fuaid na h-Éireann. "A!" ar reirean "ir truaas érdíte ná veinean ríob arn do glacaó aasur eirige amac aasur coasú d'éanamh linn!" "Cao 'na taob?" arna mire leir. "Mar do rguabfi ar an raogal ríob i n-don lá amáin aasur anran beaó ruaineap aasainn uaid!" ar reirean.

Doncáth: So veimín le pírinne duic, a tadh, pé maectnamh a d'éanfínn ar an rgeal ní féidir liom a feirgint cao eile atá aas muinntir na h-Éireann le d'éanamh ac an euscóir d' fulang nú an namhaid do troid.

Tadh: Vein an léadep do léige so cruinn, aasur vein maectnamh so dlúc aasur so gear ar a éaint, aasur ní rada so dtuisfir ac' aigne sur 'mó raas ar troid ir féidir a d'éanamh d'éasmuir troid coasú. Iré an coasú, san amrap, an troid ir cómharaige. Ac duhairt an Sárlac úo, aasur b' fíor do é, sur b' feap an timpal 'ná an cómhara.

AN SÉALA (THE BRAND).

Táin Coimhínéirí na rṡol, ṡan rṡoluigeaṡt, ṡo rṡiatánaṡ ṡur ṡo blaṡmanáṡ ṡur ṡo ruṡaraṡ. An tairṡe náṡ veineaṡ le tṡí rṡíṡo blian, táin rṡaṡ ṡá máoṡdeamṡ ṡo h-árṡo ṡo nṡéanṡar anoir é. Ir ṡava é an ṡeiteamṡ. Ní mṡrte a rṡáṡ “má’r maṡt é ṡur mṡṡo é.” Áṡ ṡeuc, níor táinṡ ṡon bliupe de’n tairṡe rṡór. Ní veṡṡear, “má’r maṡt é ir mṡṡo é,” ṡo ṡṡí ṡo ṡṡṡean an máṡt. Tá mórán ṡoṡraim ṡá ṡéanaṡ ṡé ’n éṡinn é. Táin ṡuṡṡe ṡur rṡaṡalta ṡá nṡéanaṡ ṡo tṡuṡ. Táin oṡṡeada nua ṡá ṡcup ar bun, le ṡéanaṡṡe, in rṡa tṡṡṡṡ rṡoile. Oṡar ṡíobṡ ṡan irṡaṡ a mṡine ṡo ṡarrṡún conur cipíní ṡo cup 1 n-áice céile nú 1 ṡceann a céile! Veṡṡ an t-áṡar ṡur an máṡar ṡa baile, ṡṡ oṡar ṡo ṡian, ṡṡ cup alluir ṡíobṡ, ṡṡ caraṡ le bia ṡo ṡoláṡar ṡóṡṡ ṡéin ṡur ṡo’n ṡarrṡún ṡur an ṡarrṡún ar an rṡoil ṡṡ ṡoṡluim conur cleara ṡo ṡéanaṡ le cipíníṡ! ṡá mṡntí ṡo’n ṡarrṡún conur laingṡir a ṡéanaṡ ṡo áaoṡa nú ṡo mṡic, nú conur beáṡna élaṡṡe ṡo ṡúnaṡ nú ṡ’ oṡṡailt, nú conur ṡṡuṡán uṡṡe ṡo leṡṡnt ar mṡoinṡear ṡa cuma ir ṡearṡ a cúṡṡaṡ an ṡeur ṡṡ ṡár tṡíṡo anoir, b’ṡéṡṡṡ ṡo ṡṡeáṡṡaṡ an ṡarrṡún congnaṡ a táṡarṡ ṡ’á áṡar nuaṡ a tṡocṡaṡ ṡé ábaile ó’n rṡoil. Áṡ—cleara le cipíníṡ! Sṡiatána! ṡur blaṡman! ṡur máoṡdeamṡ! ṡur ṡan ṡṡ teáṡt ar áṡ cleara le cipíníṡ! Ir veap an rṡoluigeaṡt í tar éṡ ar ṡṡṡí rṡíṡo blian! Tṡí rṡíṡo blian ṡṡ ṡul amú, ṡur anṡan ṡul ṡṡ ṡéanaṡ cleap le cipíníṡ! ṡá maṡeáṡ ṡean Concuṡar Máṡṡ-ṡṡṡṡ caṡ é an leáṡaṡ a baṡṡí ar a ṡúilíṡ!

Ir leamṡ an oṡar í, áṡ tá níṡ ir leṡṡe ’ná í. Tá mṡinntṡir na h-éṡeann ṡṡ éṡṡeáṡ leṡṡ an mblaṡman. Táin na rṡaṡalta nua ṡo oṡ cóṡar a ṡúl, ṡṡṡ cipíní ṡur cleara ṡur uile, ṡur ní’l ṡocal ṡṡ teáṡt a’

beul doinne acu i n-aghaid na bpreallántaí. I r iongnantaí an níò é rin, agus fòr ní h-iongnantaí. Do b' iongnantaí an níò é dá mbeadh ár gciall i gceart agus, ac ní'l. Tug na rsoileana gan rsoilighéad trí píeio blian as múcaí agus as dailaí ár n-aigne agus ár n-inntinn. Tá ár meabair agus ár dtuirgint cóm las, cóm ruarac, cóm maol acu fé dheine nac mirte doib rinn a cup as déanam clear le cipinib. Cuir gáire eugainn!

Ac tá don ceartaíge amáin tagaite ar an gcup amú. Do fògnaí, le cur do'n blaíman, go ndéanfi gleadairéad (drill) do múine ar an rsoil, agus do éuaíó párla amac go gcupfi réala ar gac leanb mic, i dtreo go bfeadófi é cup ra n-arm nuair a beadh fé eirighe ruar. Glac rganra na daoine go léir. Coimeádaí na gairúin ra baile ó'n rsoil le n-eagla go gcupfi an réala oíca! I r tuine gan ciall a cuimníg ar a leitíe, agus i r daoine gan ciall a éreio é. I r daoine iad gur fás an rsoil gan rsoilighéad réala daingean oíca féin, réala ainbriora, réala neamctuirgiona, réala tuine agus baille inntinne.

I r móir an triasg, nuair h-orghalaí an céad rsoil gailloa i n-éirinn, náir liúig tuine éigin marí reo. "Ná téirí don leanb irteac ra rsoil rin! Má téiríean curpar réala gána, rganataí ar a leanbíó go deo de!"

Níoir liúig doinne. Tá a pian air. Tá an réala orainn. Tá fé trí píeio blian as dul irteac ionainn. I r fada go mbeíó a dheine amac.

AN SÚISTE.

Doncaí: I r maíe an ruo "bualadh an éleirig camfúilíg," a táiríg, ac am briatar móiríe ná taínean

an bualað ran liom nuair a éim buille ra n-eug-
cóir ó'n gcléireac.

TAOS: CAD DÓ ZO B'FUILIR 'GÁ TAGAIRT RIN, A 'DÓNCAÐ?

'DÓNCAÐ: SOD RINE AN CómTIONÓL RIN D'FEARAIÐ
ÉIREANN A BI I MB'L'ÁE CLIAE AN LÁ FE DEIRE. NÍ
FÉADFAÐ AN NAMAIÐ IR DPOC-AIGEANTA DÁ B'FUIL
AGAINN BEIT NÍOR CRUAÐA OIETA 'NÁ MAR A BI AN
SúirTE!

TAOS: SUIÐ RÍOR ANRAN, A 'DÓNCAÐ, AGUR NEÓFAÐ
RGEAL BEAG FEANCAIR DUIT. IR MIMIC AIRGIR TEACT
EAR CómPAC CÚCULAINN LE FEAROIA. 'Seo NÍD A TUIT
AMAC RA CómPAC RAN AGUR B' FÉIDIR ZO SCUIRFAÐ FE
RAINNT IONGNA OIET. BÍ FEAR I BPOCAIR CÚCULAINN 'N-AR
D' ANIM DÓ LAOS MAC NÍG AN ŠABRA. DA FEIRBIREAC
É, AC MÁ 'FEAD, BA ÉARA ANA DÍLIR DO CÚCULAINN É.
BÍ ÁRTO ÉION ACU AR A CÉILE. NUAIR A BI AN CómPAC AR
RIUBAL AR FEAD TAMAIL DO TUIS CÚCULAINN SUP BAOGAL
DÓ ZO MBEAD B'FEIR AGUR A DÓITIN LE DÉANAM AIGE RA
CómPAC. TUG FE COGAR DO LAOS. "A LAOIG," AR
FEIREAN, "BÍ AG FAIRE AR AN SCómPAC, AGUR MÁ TUGAN
TÚ FE NDEARA FEAROIA AG BUACTAINT OIM LABAIR ZO
H-ÁRTO AGUR DEIN MIRE DO CÁINE Cóm GEAR AGUR Cóm
DIAN AGUR Cóm H-OLC AGUR IR FÉIDIR LE D' BEUL É.
DEIN MÉ GLAMAÐ AGUR D' AITIRIÚ AGUR DO TAPCAIRNIÚ.
NÁ BÍOD TRUAŠ AR BÍE AGAT DOM. NÁ RTAON Ó'N AITIRIÚ.
SINE DÚIREÓCAID M' FEARŠ AGUR MO NEART.
TABAIR AN UILE RÓIRO MARLA DOM."

'DÓNCAÐ: TUISIM TU, A TAIOS. DAR LEAT IR AR
MAITE LE FEARAIÐ ÉIREANN ACÁ AN SÚIRTE. NÁR Cóm
NÁR BEAG DÓID AN NAMAIÐ ÉUCA?

TAOS: TÁIM AG FEUCTAINT AR FEARAIÐ ÉIREANN, A
'DÓNCAÐ, AGUR AG ÉIRTEACT LEÓ, LE FICE BLIAN. TUGA-
DAR DEIC MBLIANA AG MOLAÐ A CÉILE I DTPÉO SUP DÓIC
LEAT SUP D' AINGEAL, BOS TEIT ANUAR AR NA FLAITEAR-
AIÐ, AN UILE DÚINE ACU. ANRAN DO TUITEDAR AMAC
LE CÉILE AGUR TUGADAR DEIC MBLIANA EILE AG CÁINE
AGUR AG RPIÖE A CÉILE, I DTPÉO SUP DÓIC LEAT SUP

Diabhal aníor a h-iaéatar i ffinn an uile duine acu! I r amhlaid mar a bí an rgeal acu, a Úoncaó, nuair a bíodar as molaó a céile ní maib an molaó dáirírib, asur nuair a bíodar as cáine a céile ní maib an cáine dáirírib. Fir maite ipeaó iao, ac ní'l aingeal ná diabhal orca. Ní'l don duine ar an raozal ro, a Úoncaó, gan a loct féin air. Má molan duine tu coiróce, asur go ndéarfíó ré leat ná fuil loct ar bit orc, tuig-re láitneac ac' aigne sur as mazaó fút atá ré. Tá marmar orainn go léir i n-éirinn ó'n róro ran cainnte. I r rgeal nua dúinn fear do teact i n-ár mearf go bfuil ré de mírneac aige rinn do cáine asur do glamaó asur do tarcuirniú, toir, tiar, tall, tré n-a céile dúinn! Má tá ciall asainn ní déanfíó an cáine don díobáil dúinn. I r amhlaid a cuirfíó ré fiacaib orainn feudaint eugainn féin asur ar locta do leigear. Mara bfuil ciall asainn ní déanfíó molaó ná cáine tarbde ná díobáil dúinn!

Doncaó (as cur záire ar): "Sgaoilimír tarainn, gan molaó gan cáine, a Táirg."

Táirg (as cur záire eile ar): "Ná mol asur ná daor," a míc ó, "oir ní fahtar raoi gan loct." 'Sé rin le ráó, a Úoncaó, mara bfuil ciall as duine ná bí ac' boómaó féin 'zá molaó ná 'zá cáine; má tá ciall aige geóbaír loct le cáine ann asur ipé cáine na loct a leigear.

Doncaó: Ambara b' féidir rmut de'n ceart do beit asat. "Duail do buille nuair féadfir é."

AN SÚISTE.

Doncaó: Go veimin, a Táirg, pé maitear a vein laog do Cúculainn nuair a cáin ré é ní cuirfaó an raozal 'n-a luige orm 'ná sur b'ole an ruo d'fear an trúirte ar ndaoine féin do cáine. Tá namáio

ár ndóicín aghainn cun rinn a cáine aghur ip ró maic
cuige iad. Tá gnáin ag ár namaird ar fearaid Éireann,
go móir móir, nuair a cítear fíri Éireann i zceann a
céile mar a bíodair an lá fé d'eirne a mb'í'at Cuiat
ra n-áiró f'eir. Tánaodair ann o'n uile páirt d'Éirinn.
Ba d'óic liom zup eirte dúinne iad do molaó aghur
an cáine d'fásgáilt fé an namaird.

Taósz: Ip f'ior d'uit, a D'oncáó, zup ceart an cáine
d'fásgáilt fé an namaird, ac ní ceart innrint na f'iri-
inne d'fásgáilt fé'n namaird mar ní baogal go 'neóraid
namaird an f'irinne. Ip rean-focal é go mbíon an
f'irinne reairb. An ceart, mar z'eall ar a reirbe, i
fásgáilt z'an innrint.?

D'oncáó: Ní ceart. Ac cad i an f'irinne reo a d'eirir?

Taósz: Ip d'óca go n-aomódair, a D'oncáó, nuair a
bíó f'iri Éireann i b'rocáir a céile, zup ceart d'óib
iad féin d'iompar go ciallmair aghur go rtuamda
aghur go rtaidéarcta; zup ceart d'óib eirteact go
b'reász, ciúin, foirneac, le h-innrint z'ac taoib de'n
r'zéal atá le dul fé n-a mbreiteamantar. Conur ip
féirbir do d'úine breit d'leaztác a tabairt mara n-innr-
tear dá taoó an r'zéal d'ó! "Ná tabair do breit ar
an z'céad r'zéal go mbeirid an d'ara r'zéal ort." Má
eirtim leir an d'taob de'n r'zéal a taitnean liom
aghur má d'íultuizim d' aon eirteact a tabairt do'n
taob ná taitnean liom cad é an rašar breitím mé!

D'oncáó: Stó, cuir i z'cár go raib f'ior z'ac taoib de'n
r'zéal go h-áluinn ašat moim fé.

Taósz: Má bí cad ba z'ad d'om eirteact le h-aon
taob de! Ba ceart d'om z'an eirteact le h-aon taoó
nú an cošrom céadna tabairt do'n dá taoó.

D'oncáó: Aghur an amaird nári tugad an comšrom
céadna do'n dá taoó ra n-áiró f'eir?

Taósz: D'ior ann, a mic ó. Do tabair an ceann
urair, an Réamonac. Tuz fé cómhairle a leara
d' fearaid Éireann. Dubairt fé leó, má ba mian
leó uraim a beic ag an raogal móir d'óib, aghur do'n

Árdo-ífeir a bí 'n-a fuirde acu, go maib ré ceangailte orda go léir éirteadct go ciúin agus go rtuamda le zac fear a déanfað cainnt leó, pé 'cu taitnfað an cainnt leó nū ná taitnfað; go maib an uile éaoi acu ar a mbreic do tabairt do péir a n-aighe agus a uitoile agus a uoirgiona féin. Nuair ariugear an cómhairle rin do ceaparr, níð nár b' iongna, go mbeað an obair go h-áluinn agusainn. Do gluaib an gnó go maib an fáid a bí an cainnt cun a uitoile as formóir na feire. Ar ball do labair fear as cur an taoib eile de'n éar i bfeiróm, ac má labair d'eirig búrtead agus liúiread agus rgreadað agus an uile íasgar uoc-iompair ar an uile taoð de'n tpeóirra. U'iair fear na caúoiréad, ariir agus ariir eile, ar an bfeir, céad cainnte tabairt do'n t-é a bí n-a fearam. Ní maib don maib ann. Ní túirge cúiread pé focal ar 'ná do múcti an focal le búirtead grána. Do tugad an cóirú céadna do'n uile cainnteoir a uobairt don focal nár taitn le luét na búirteige. Uí náire agus ceann-fé orim. An fáid a maifad ní feicfar ariir mé as árdo-ífeir de'n tóiró ran. Mara múinid an Súirte ciall doib ní múinid don níð iad.

Doncáð: Go deimín, a taidg, ir trias an rgeal é rin! Ná féadfir éirteadct agus anran a n-aighe íaram i ndeire bairra nuair a beað an breic le tabairt!

Tadg: Ná féadfir, arto!

Doncáð: Na buirde, ar fuir na h-éireann, a cúir ann iad, iriad a cail an rgeal. Uí pé ceart acu a ráð le zac fear doib, "fan anro ra baile mara féidir leat tu féin d' iompair agus rtaonað ó búirtead!"

AN SUISTE.

Tadg: An focal déanað úo a uobair anro an lá pé deire, a Doncáð, do cúir pé as maectnam go móir mé.

Doncáth: Cad é an focal é? Ní cuimhin liom é.

Taós: Dubraíir zup b' iad na buirdeanta atá ar fuio na n-Éireann fé n-deána tiz amár a déanamh de'n mór-íeir úo a bí i m'U'í' Át Cliaí, oir nár cuireadar uata tar a zceann eun na íeire rin daoine o' féadfaó iad féin o' iompar a zup rtaonaó ó búirteac.

Doncáth: A zup cad é an maátnam mór féadfa a baint ar an méio rin! Dar noóic ní'l znó ná obair ar an uatalam ro do féadfa a déanamh dá mba a z búirteiz a beaó luá a déanta! Zo mór mór, má'r znó é 'n-a zcaitear dá taob rzeil o' aipeáctaint a zup do cuirzint a zup do bpeitniú.

Taós: Ir fíor. Ir le ciúnar a deintear bpeitniú. Ní féidir é déanamh lé blaóman. Ac tá níor mó 'ná ran ra rzeal. Iré ruo a cuir a z maátnam mé 'ná tú 'zá ráó zup b' iad buirdeanta na n-Éireann a dein an dearmáó, le zan a eun ar a rúilid do rna teáctairid conur ba ceart doib iad féin o' iompar ra úfeir.

Doncáth: Anóais, a Táioz, ba cóir zo ucuizfaó na teáctairí féin an méio rin, ac ba mór an trua z zan uine éizín 'zá eun ar a rúilid doib.

Taós: Iré focal a bí i mbeul zac uine, tar éir na íeire ná, "Seao! Náe dear an Parlaimint a beaó i n-Éirinn a zainn!" Do cuireao an éainnt rin i mbeulaid ar namáo a zup ní raib don blúipe zátair leir. Dá ruideao na teáctairí anrúo a zup zan oipeao a zup don zlóir amáin do eun arca an fáio a bí an éainnt ar riubal, ac a mbpeit a tábairt i ndeire an znóta, do réir a uoile a zup a ucuir-ziona féin, beaó an topaó céadna dípeac acu o' á bárr a bí acu de bárr na búirteize, a zup beaó ruo eile acu o' á bárr ná raib acu de bárr na búirteize; beaó mear a z an uile uine orca, idir éarao a zup namáo.

Doncáth: 'Soó 'ré ball 'n-a bfuil an donar ar faó orainne, i n-Éirinn, ní féidir linn éirteac le focal ir doic linn náe fíor zan an t-éiteac a tábairt láit-peac do!

TAÓG: Dóiread! Cóm maít agur go ndéanfaó pé don bláire deirneáda ra rgeal rinn do tabairt an éitig do nú gan a tabairt! Ac pé 'cu éitead nú fíinne é ní le búirtead ir ceart é cur ar neamhíó ná é cur i bfeíom, ac le cainnt bpeáđ péíó éiallmar.

DONCÁD: Tá go bpeáđ, a Táíó, ac conur a múin-
par ran do múinntir na h-Éireann?

TAÓG: Pé cuma 'na ndéanpar an múine caípar é tognú ra n-áit a dubpar-re féin.

DONCÁD: Cao é 'n áit, áiríú!

TAÓG: In rna buíómh ar fuio na h-Éireann.

DONCÁD: Ó, tuigim.

TAÓG: Nuair a tuigpíó poiblídead na h-Éireann sur feir gan maít feir búirtege, sur feir gan rtuaim í, sur feir gan éiall í, sur feir gan épeídeamaint amuic ná i mbaile í, geallaim-re dúit go gcuirpíó poiblídead na h-Éireann deire leir an mbúirtead.

DONCÁD: Éirt do beul, a Táíó. Ná bí ag leigint na gaoite irtead! Cao tá ag poiblídead na h-Éireann féin dá déanam, le deic mbliana agur bpeir, ac ag blaóman, agur ag búirteig nuair a bíon don gno poiblíde idir lámáib acu! An fuio céadna a deirpar-re a deir tig amur de feómra na feire, iré atá ar riubal gac don lá'n tpeadmain ar fuio na h-Éireann. Nuair a bíon cómtionól móp poiblíde ar riubal, má labpar don duine focal ná taítepíó le forpíó an pobuil múctar a cainnt láirtead le búirtead agur la béicead.

TAÓG: Go péíó, a Dóncaó. Ní mar a céile cómtionól poiblíde agur feir. Bíon an uile íagpar daoine ra cómtionól poiblíde. Daoine tođta a bíon cquinnigte i bfeir. Da ceart do múinntir na feire beic cóm ciúin cóm rtuamóda leir an ndáreus 'n-a mbead ořta duine dáoraó cun báir, nú do íaraó uairó.

bun p'réimh an sgeil.

Doncáð: Cogair, a tairðs. Ní feadair ar léigir cainnt a tús rásairt a Máig Nuadad uair 1 sCorcaig an lá fé deire. Iy fada nár léigear féin cainnt éóm h-áluinn, éóm b'pígmar, éóm doiminn, éóm bunúpac léi.

Taòs: Níor léigear. Cao dubairt fé?

Doncáð: Cuir fé ar dtúir or cómar na ndaoine a bí ag éirteact comparáid iorir aor ós Corcaige trí fiéid blian ó rin agus aor ós Corcaige indiu. Dain-
ginið fé an comparáid ar cainnt a caic r'gribneoir bearta d'ár b' ainim Thackeray. Bí Thackeray 1 sCorcaig agus ag bualað ar fuio na caçarað d'ó d'airið fé cainnt agus cóm'ráð iorir cuio de çarrúnaib na r'ráide. Ag tráct ar leab'raib agus ar léigean agus ar g'nócaib ealaðan ireað bíodair. Do leat a d'á fúil agus a d'á cluair ar an úgðar léigean na nuair airið fé an cainnt. Cainnt b'p'eáð éiallmair, léigean, tuirçionac, ag teact ó dailtinið r'ráide, agus iad cor'noctuiçte, ceann-lompaçta, o'poc-éadaig! Bí iongna ar an úgðar, agus reo mar innir fé féin an fuio a cuir an t-iongna air. "Dailtini r'ráide, ná feacaio an taob irçis d'áon r'çoil f'óçanta maím, ag tráct ar leab'raib léigean, agus ag b'p'eitniú orçta, 1 çcainnt b'p'eáð, f'airðbir r'çuam'òda, do tairbeáin çur çuigeaðar b'p'iç agus bunúr na leab'ra. . . . Ní f'agçar aor ós de'n tr'òp'o ran çall 1 Sarana, ní h-amáin imearç dailtini r'ráide ac f'ór imearç na n-uafal in r'na r'çoilleanaib ir f'earr. Deirim leat nác ag muinntir Sarana acá an buað éóm f'ada agus a t'érð-ean éirim agus tuirçint agus aibeam'laç inntinne na n-aor ós. Tá an buað ran ag dailtinið r'ráide Corcaige."

Nuair a cuir an rásairt or cómar na ndaoine an méid rin, dubairt fé leó mar reo:—"Dá t'adaçað

Thackeray anoir go Corcaig, an bfaḡaḡ ré an éirim aḡur an inntileacḡ aḡur an tuirḡint rin i n-ár n-aor óḡ? Ní bfaḡaḡ! Cao n-a ḡaob? Cao fé nḡeár an t-aḡarú? Ní faibḡ don ḡḡoileana i n-éirim an uair rin ḡur b' fíú iao ḡ'áiream. Tá an ḡúcaig lán ḡe ḡḡoileanaibḡ anoir, aḡur ḡailtíní na ḡráide ḡá ḡtiomáint irḡeac in rna ḡḡoileanaibḡ le ḡlige. Ir aic an cúrra é. Na ḡḡoileana aḡ ḡul i méiḡ aḡur an ḡḡoluiḡeacḡ i luigeadḡ! An múine aḡ ḡul i nḡéire aḡur inntileacḡ na leanḡ aḡ ḡul i maóile! Cao fé nḡeár é! Aḡur cao é maḡ obair ḡo múinntir na h-éireann cur ruar leir. Nú an amlaioḡ aḡá an ḡóro ḡḡoluiḡeacḡta aḡá in rna ḡḡoileanaibḡ tar éir aighe na nḡaoine ḡo maolú aḡur ḡo múcaḡ aḡur ḡo ḡallaḡ óom mór ran ná tuigio riao féin an eugcóiḡ aḡá ḡeanta oḡḡa, aḡur an eugcóiḡ cḡaḡna a beic ḡá ḡeanaim aḡur ḡá meudú ar a ḡclainn?"

Nuair a bí an cḡirt rin curḡa aighe or a ḡcómair go bḡeáḡ roiléir polurmar, ḡo ruḡ fé leir riar iao tríḡ an aimir aḡá caicḡe, ar feaḡ ḡá cḡaḡ, trí cḡaḡ blian, a ḡ'iarraioḡ fḡeasra ḡ'fáḡail ḡoibḡ ar an ḡcḡirt. Ní'l fḡeasra ir ḡnáḡ a ḡabairḡ ar an ḡcḡirt náḡ ḡḡrac fé ar a cḡeile aḡur náḡ noḡḡ fé a neim-fíḡinne. ḡairbeáin fé conur náḡ b' é ár na nḡaoine ra ḡroḡ-faoḡal, nuair a ḡuibḡ ḡrácaí, fé nḡeár an maolú aighe. ḡáinḡ ár ba meara 'ná é go minic roimir ḡan don mácail ḡ'fáḡail 'n-a ḡiaioḡ ar inntinn ḡaḡḡalaḡ. Conur fḡeaḡfaḡ an ḡroḡ-faoḡal ḡeirineac ruḡ a ḡeanaim náḡ ḡein don ḡroḡ-faoḡal ḡ'ár ḡáinḡ roimir?

I nḡeire na cainnte ḡó ḡairbeáin fé go roiléir go faibḡ don cúir amáin, aḡur ná faibḡ ac an t-aon cúir amáin, ḡ'fḡeaḡfaḡ an aighe ḡaḡḡalaḡ ḡo ḡallaḡ aḡur ḡo maolú. Nuair a ḡeigileacḡ aighe na nḡaoine ó cainnt náḡúḡḡa na nḡaoine ḡo ḡallaḡ a n-aighe. Nuair ḡ'imḡis an cainnt ḡeurcúireacḡ ḡ'imḡis an ḡeurcúir. Maraḡ bḡuil ac an t-aon cúir amáin leir

an oic, gan amhar ní'l ac an t-aon leigear ainéin ar an oic. Má tá an gheircúir le caraó ní foláir an éainnt do caraó. Ní mirtce a ráó 'ná sup fear geircúireac an ragarc úo. U' fiú duit an páipeur o'rágail agus do léige.

Taós: Déanfao go veimín.

bun préim an sgeil.

Taós: Do léigear an éainnt úo, a 'Doncáó. Mar a duibraír, ir éainnt geircúireac í, agus ir ó aigne geircúireac a táinig an éainnt. Ac feuc, a 'Doncáó, ir 'mó éainnt geircúireac a labairtar i n-Éirinn gan puinn cairbe ag teacó airte 'n-a diaíó rin. An dóic leat an n'óéanríó an éainnt rin an trasairc don cairbe i gCorcaig? Ir eagal liom-ra ná 'óéanríó rí puinn. Daoine ircaó muinntir na h-Éireann, i gCorcaig éom maí le gac don ball eile, sup maí leó éirteacó le éainnt maí agus an éainnt do mólaó, ac náé maí leó coiróce beart do 'óéanam do réir na éainnte. Má tuigio muinntir Corcaige, ní heacó ac muinntir na h-Éireann go léir, sup b'é caillea-maint na gaeóluinne fé n'óéar imteacó na geircúire uainn féin agus ó n-ár n-aor ós, agus ná fuil don trlige ar bit cun na geircúire rin do caraó tar n-air éugainn ac an gaeóluinn féin do caraó tar n-air agus do raótrú agus do múine o'ár n-aor ós, náir éoir go bpreabfaó muinntir Corcaige agus muinntir na h-Éireann go léir ruar, do toil a céile, agus go luigfidir láirreac ar an 'óeangá o' foğluim agus do múine!

'Doncáó: Agus dar n'óó tácar 'gá foğluim agus 'gá múine go tuig anoir i gCorcaig agus ar fuio na h-Éireann.

TAOGS: Tá iarraict beas fuarac óá déanamh anro agus anpúo ar í faotrú, ac rin a bfuil. Tá mainnt fear agus ban atá ag obair go dian agus go dítealaic a d'iarraicó i faotrú, ac cao 'tá ag an gcoitciantaict óá déanamh? Tóg don leat dooraon amáin daoine amac a' Catair Corcaige agus cao beic 'n-a noiaic agat ann! Beac deire laicreac leir an faotrú. Nuair a cruinnictear feir bailictear a lán daoine agus deintear a lán foctaim agus a lán cainnte, cur di, ba dóic leat, gheicúireac go maic. Moltar an obair agus moltar an gaeóluinn. Duailtear bara agus deintear gáicta go h-áir. Anran teictear abailte agus fáictar an obair cruair ó ar an leat-dooraon! Óá rtaoac an leat-dooraon fé mar a rtaoair an coitciantaict cá mbeac an obair! Ruó eile de. Ní feicir do'n leat-dooraon féin an obair a déanamh gan airgeac. Iré ba luca ba gann do'n coitciantaict a déanamh, mara fonn leó féin an obair a glacaic ar a lámair, mainnt éigin airicic do tabairt mar cóngnamh cun na h-oibire déanamh. Níl de cóngnamh acu óá tabairt uata ac gáicta agus bualaic bar. "Ní coicicic na bfeicire na bdaicire." Deirtear go bfuil éire nó dealb. Ná fuil don gurta aici cun Connaic na Gaicilge, ná don cóngnaic eile, do cóicú ná do coimeac ruar mar ba cóir, le h-acruinn airicic. Ir mó an t-airgeac a teicdean cun don ticge tabairne amáin do coimeac ruar ó ceann ceann de'n bliain 'ná mar a tuictar do Connaic na Gaicilge ra bliain, ó ceann ceann de'n oileán ro! Nác dear, ciallmair, tuiccionac, gheicúireac an ruó é rin, a Doncaic!

Doncaic: Ac, ní dóic uim go bfuil an rgeal cóim h-olc ran ar fao, a Cairic. Gan amair, tá an obair foibilicde ag briaic ar beagán daoine fóir ac ní beic an rgeal abrao mar rin. Teic na daoine abailte ó rna feireana agus ó'n mbualaic bar, ac ní fanair riac go léir díomair ra baile. Tá móran daoine

anoir ar fuir na h-Éireann atá ag foghlaim na Saeóluinne go tuisge ra baile, a gan fíor do'n t-raoḡal. I' ḡaoine iad go bfuil rḡat orḡa iad féin a tairbeáint go poibiliḡe go 'otí go mbeid an t-eolur ceart acu ar an 'steangain. Nuair a beid, mo lám duit ná fáḡfar an obair go léir ar an leat-doḡaon.

Ḥaḡs: Níor ḡáḡ o' doinne don rḡat a beit air mar ḡeall ar cōngnam airḡio a tairbeit uair!

Doncáḡ: Tíocfíḡ an t-airḡeáḡ leir.

Ḥaḡs: 'Ḋar ríáḡ, a 'Ḋoncáḡ, i' r'ada ríul leir aḡur i' r'ada aḡ teáḡt é!

SḡOIL ḡAN SḡOLUḡEÁḡT.

Ḥaḡs: Féuc, a 'Ḋoncáḡ. Seo leitir a fuair o' duine tá cúpla lá o' rín ann. 'Neórfíḡ rí féin a rḡeal duit. "Ní' l mé i n-ann," a deir r'é, "an peann a c'aráḡ cōm clirḡe a' r ba máit liom é mar ní' l an t-eolur aḡam cūige. Tá a fíor aḡ mo c'poid'e ḡur cait mé airfir mo 'ḡóitín aḡ d'ul go rḡoil náiríúnta, aḡur go mba cōir dom fuḡ éigin a ríocáḡ ruar dá mbeáḡ don máit ionta. Ac, a Ḥairḡs, a c'poid'e, dá b'panainn ra n-áit o' rín aḡur na h-oirí c'eaḡna beit ann diaḡal a mbeáḡ a fíor aḡam conur an c'airḡ i' rimpliḡe do r'íḡḡteáḡ! Na h-oirí a b'í ann le mo linn-r'e ní r'airḡ don f'ocal Saeóilḡe acu ac an oir'eaḡ a' r tá aḡ bonn do b'poid'e, aḡur maidir le 'Ḋearla beit aḡam-ra, ní r'airḡ.

"Níor tuisgeamar féin a c'éile, aḡur a Ḥiḡearna 'Dia! ná r' b' airt'eaḡ an fuḡ é, aḡur ná r' rḡanalac an rḡeal é, na diaḡail rín—go maidir 'Dia mo r'eaḡái dom!—a beit 'ḡár larḡaḡ ra c'eaḡn aḡur in r'na cora aḡur in' r' ḡac áit eile nuair ná beáḡ a fíor aḡainn caḡ a beirí ra r'áḡ!

“Cuidió mé trío an trímao leabair de Eúclio. D’fpreasair mé na ceirteana do’n máizirtir agus do’n ceirtineoir, agus dá mbeinn ar leabair mo báir, a Tairis, d’féadofinn a páo leat ó mo émoiúe amac, náir tuis mé don focal de’n méio a bí mé a páo ac an oipeao leir an naoiúean a puasao aréir!

“Dá d’onaót a bí an rgeal agus-ra bí tuille ní ba meara ’ná mé. Níor dual dom beic dúir ná dall. Bí inntinn máit as zac duine de m’ gaoitair ar zac taob. Ac do maolaó ar n-aighe irctis ionainn. M’adair, beannaót na ngráit le n’anam! agus zac duine mar é, nac n’deacair ar don rgoil náirúnta maím ac a fuair, b’féidir, cion bliána ó fean máiz-irtirí tagao irteac ra n-ait agus d’imtiúeao ó teac so teac as múine, ir mó an rgoilúeao a bí acu agus ba tuirgionaiúe iao so móir ’ná a gcuio clainne, a caic an oipeao blianta as dul ar rgoil agus a caiteadar-ran feacmáin!

“Níor plócaó agus níor dailao a n-aighe mar a rinneao linne. Ní’l agus-ra le tabairt do na rgoilair náirúnta ac mo feac m’le mallac. An méio beas oideacair acá agus ní ar an rgoil a fuair é ac an fáir a bí mé as imteac am maicraic ar fuio an t-raogail. Ac san amrair ní’l an cruinnear céana am aighe a beao incti agus dá múintí ra ceairt mé do féir féarúim agus náduir.”

Caó deirur leir rin, a D’onaó?

D’onaó: Deirim, san daic ar domán, gur b’finé ar rgeal so léir. Ir fada ó céile an rgoil ’n-a raðar-ra air agus an rgoil ’n-a maib an fear ran air, ac ba d’óic le duine gur don rgoil amáin iao! Ní feicim blúipe deirúeacra eatarra.

Taós: Ir fíor duic é, a D’onaó. Siné ar rgeal so léir. Ac an bfuil a fíor agus caó ir mó cuirean ar buile mire nuair a máctnuisim ar an rgeal? Cuirean an obair féin ar buile mé san amrair, ac ní fíú bioirán an buile rin feac ar an buile tagan orm nuair a

cúimhísim ar conur mar a bí uairle na h-Éireann a5 feucaint ar an obair rin a5ur náir labair doinne acu focal amac ar a beul cun don cor5 a cup leir an léir5muor a bí d'á déanam or cómaid a rúl ar aor ó5 na h-Éireann!

Doncáó: Dar fiaó, a Tair5, ir easal liom 5ur faoa 5o 5cuirfir an buile rin díot! Tá an léir5muor céadna ar riubal fóir. Ní h-eaó ac ir meara anoir é 'ná ar dtúir. Siniaó uairle na h-Éireann a5 feucaint anoir leir air, a5ur iao cóm balb a5ur a bíodar an uair rin!

Taó5: Fan leat 5o fóil, a 'Doncáó. Táio na h-uairle 'n-a 5coola. Ní taitnean fo5ram leó. Ac mo lám a5ur m' focal duit 5o bfuil an fo5ram a5 teaó. D'réir an fuadair acá fé 'n 5Connraó ro na 5aéoil5e ní faoa 5o 5cuirfar píoparnaó i 5cluaraib ár n-uairle a5ur 5o múinfar a nuaigur doib!

Doncáó: Co5ar, a Tair5, Cao é an puo "plócaó?"

Taó5: Fasaim le h-uadaó, a 'Doncáó, ná feadar. Níor air5ear maím é. Ac ní mearaim 5ur b' don puo fó5anta é.

55OIL 5AN 55OLUIÓEAÓ.

Doncáó: feuc, a Tair5. Deir daoine 5o bfuil eugcoir a5ac-ra dá déanam ar an mbóro 55olui5-eaóta ro a5ainn.

Taó5: Cao i an eugcoir acá a5am 'á déanam or5a?

Doócaó: Sáo tá an uile píoc de mílleán na 55ol a5ac-ra dá cup anuar i mullaó an éinn ar an mbóro, a5ur deirtear 5o bfuil a 5cion féin de'n mílleán a5 dul do daoinib eile, 5o móir móir ó cuireaó na ma5alta nua ro ar bun. Sean 5earán a5ac-ra ireaó na leab-air léiginn a beic neam-oir5eamháó do'n aor ó5. Do

féir na maídal nua ní'l bac ar doinne go bhfuil cúram rgoile air, na leabair léiginn a tógadh do féir a bheiteamantair féin. Agus má 'r maít leir an bhfeair cúraim an fhaedluinn a cur dá máine ra rgoil veirtear go bhfuil lán ceath ó'n mhóro cúige. Cad eile féadfaid an bóro a déanam!

Tadó: Iy eól dom, a Dóncaó, go bhfuil an éainnt rin ar riubal, ac iy daoine ná fuil don pioc de tuirgint an rgeíl acu a labhran mar rin. Ní h-amáin ná fuil don pioc de tuirgint an rgeíl acu, ac fóy ní'l don bheir ar bunúr an rgeíl do léiríú agus do míniú i bhfocalaib éainnte dóib, ar cuma 'n-a dtiocfaid leó gheim aigne o'fáigail air. Dá mbead feirm éailim anran as duine agus go mbead thoc fáotrí aige dá déanam uiréi ar fead trí píció blian an doic leat an bhéadofí oic na dtí bhíció blian do leigear le h-don céadta amáin nua do éannaic! Nú cuir i gcár go bhfuil líntige anran atá as déanam amléara maím, ó'n t-é iy pine go dtí an t-é iy óige acu, an doic leat an bhéadofá líntige ghrátaimail ciallmair a déanam dóib le h-don focal amáin cómairle! Táid na thoc leabair dá léige in rna rgoileana le trí píció blian. Tá inntileac na leand dá fladad arca, i ndiaid ar ndiaid i gcaiteam na h-aimprie rin. Iyé an bóro iy cionntac leir an fladad ran. Anoir, nuair atá ar ndíobáil déanta, ní'l as an mhóro le ráid linn ac, "Má tá loct asaid ar na leabair reo bíod búr roga leabair asaid." Dá mbead duine anran go mbead a fláinte bhírte agus an t-anam náic móy fladaithe ar le thoc-bia agus le thoc-cóir, cad é mar obair do'n doctúir a ráid leir "Imtíg agus faigaid bia róganca dúic féin." Cad é an tairbe dó an bia róganca go dtí go leigirfar ar dtúir é! Agus nuó eile de, a Dóncaó, veirtear liom go bhfuil ceath agus mo roga leabair fáigail do'n rgoil. Cad é an maít dom an ceath ran o'fáigail an fáid ná fuil ann ar faid ac leabair gan tairbe!

Iy deacair roga baint a' dá dhí. Má feudaim trío na "Readers" atá tabairtá amac le h-aghaid na ríol ní feicim coitíche oirta ac leabair iy meara 'ná a céile. Ní'l aon bliúine eoluir le págail ar aon "Reader" acu. Iy amhlaid atáio ríad véanta ruar de bliúinib beaga cainnte gan ceangal bñíge ná ceangal ríeíl eataríta. Iy cuma aon leabair acu nú leartar an bñáctar. Cao é an tairíbe dúinne anoir a ríad linn ar roga leabair acu do tógaint! Ní meara Ciac 'ná Cuncubair oirta. Tá a lán de leabairib véaríla ar bit ac ní h-eól dom leabair maít ríioile oirta go léir. Tá an leabair maít ríioile gan cumaó fóir, a Dóncaó.

Dóncaó: Aíur nár cóir go bñeáóí é cumaó.

Taós: Ba cóir. Ac veirim an méio reo leat. Ní'l leabair iy deacair a cumaó 'ná leabair maít ríioile, aíur ní'l deacairíct iy luíga a tuigítear 'ná an deacairíct céatna ran. Ní'l aon íioíla-mo-leitíio ná réatíatí rímuta beaga cainnte do cúir í mbun a céile aíur "School Reader" a tabairt mar ainim oirta, ac iy beag an maít an t-ainim.

Dóncaó: "Nuair a bíon an leabair aíainn ní bíon an léigean aíainn!"

Taós: Ní'l an leabair ná an léigean aíainn!

---

bula dail.

Dóncaó: Ar aírííir, a táioí, cao a vein Mac Uí Dóinnail an oitíche ré veine, tall í bñeir na Sacran?

Taós: Ambairíatar íur aíríígear, a Dóncaó, aíur íur cúir ré í ícuimíne dom an íud úo a dubairt Síle beag íad ó nuair a bí bean éigín aí íríóíúicán uirtí. Bí an cainnt íó maít aí an mnaoi aíur bí an lám uacáir aicí dá págail ar Síle. Ré veine cúimííí Síle ar íeirt aíur do labair íí go h-áíio í otíeo go

n-aipeócað a maib láitneac í. “A toice gan áirto,” ar rípe, “mará n-éirtrá do béal déanfínn bula dall ar lár an bótair díot le Déarla!” Ní maib don focal Déarla as an mnaoi eile. Táinig eagla uirte roimhir an mDéarla asur d’ éirt rí. Do rghairt a maib láitneac ar gáirí asur ceap an bean gan Déarla sur fúití féin a bíodar as gairí. Cuimnígear ar Síle deas nuair a conac conur mar a dein Mac Uí Dómnaill bula dall de’n Speaker i bfeir na Sacran. Cuir an rgeal a lán rmaointe am’ aigne. Nac deap an róro ruda, a Dóncað, Speaker gan cáinnt! Ná r dóic leat sur ceapit don Speaker beit ábalta ar cáinnt a déanam le gac feirípe ra teangain ir fearr a tuigrað, nú do labarrað, an feirípe féin. Cad é mar obair fear do togað cun na cáinnte do marú asur gan eólu aige ar an gcainnt! Ac tá fean cáitíge againne anro i n-Éirínn ar an róro ran oibre. Na daoine ir luza eólu ar Éirínn ná ar gnó na n-Éireann iríad a curtar eugáinn anall anro ó Sarana cun na n-oibre ná tuigro ríad do déanam. An don iongna go bfuil an obair dá lot ríam! Dá mb’ í an obair reo atá ar ríudal í le tamal roir tinedn-taitib asur máigirirí talman i n-Éirínn tá an bártan céadna uirte. Caittear an cíor a ceapað le meap asur le molað meapóirí. Cé h-íad a deinean an cíor do focarú? Daoine ná h-aitneócað droc-talam ó talam róganra. Daoine ná h-aitneócað neóimín ó bíleóis plántuir! Daoine ná h-aitneócað feócaðán ó gar raitíngé!

Dóncað: Tá píoparnac as an Ruiréalac dá cur ’n-a gcluaríð do cúro acu.

Tadó: Da míro do duine éigin go mbeað ciall éigin aige labairt. Tá an Ruiréalac go maít. Tá an bpeiteamntar go maít aige asur tá coctrom na cáinnte go maít aige. Tá rúil agam go n-éirtrar leir.

Dóncað: Ní feadar, a Táadó, an bfuil don trúil go

luigfir ó an Speaker ar gaeóluinn o' fogluim. Is ceatac an obair do veit 'n-a fuide anruo gan focal 'n-a pluc nuair labairfid Mac Uí Dóinnail cainnt na h-Éireann airís leir. Is leam an gnó do má bitear as déanamh bula dall de or cómair feire na Sacran!

Caos: Do duine gan náire is ura a gnó déanamh. Tá an leatar ró mígin ar an ———, agus ar an gcuid eile o' feirfid na Sacran. Ní féidir náire cur ort. Ac isé mo tuairim láidir go bfuil cuid o' feirfid na h-Éireann a gearrfir ó an leatar acu feara dá mígne é. Cím go bfuil buidean o' feirfid na h-Éireann ceartaite ceana féin cun feucaint i ndiaid na ríol ro gan ríoluigeact atá asainn. O' féidir anoir go mbead duainéir agus buaireamh aigne ar na boadaib reo gan eolur atá fuide i mb'áit Cliait cum veit as gabáil de coraib i n-ár n-oideacar! Do réir gac dlige náduir is as ádair clainne atá oideacar do togar agus do ceapad o-á clainn féin. Agus ríó iad na preabairí dúra do eolur reo i mb'áit Cliait as ceapad oideacar o'ár gclainn-ne! Níor tugad caoi dúinn ar an mbóro do togar ná ar an oideacar do togar. Do togarar iad féin! O'fás ran Éire gan oideacar. Tá nead clutar i mb'áit Cliait as na ríogairí! Ac ní veirim 'ná gur gearr go ndéanfar an nead do ríarcáil. Is míó é. "Is fáda náir comuigead nead Séain!"

LEASTAR AN B'RÁCAR.

Doncá: Cad e an ríó "Leartar an B'rácár," a Caos?

Caos: Leartar a tugta ar an bfeircin ime a lionta i ndeire na bliana nuair a bíod an t-im gann. Bíod

an feircín abrad dá éruinniú agus ní bíod an t-im
ró maít ná ró cúmpá. 'Do coimeádtí an t-uachtar
go dtí go mbíod ré gear go maít agus anran do
cuirtí ra meadar é agus deintí an cúigean. U'
féidir go ndéanfi reáct scuighe rar a mbead an
feircín lán, agus bíod reáct raigreana ime ó bapa
an feircín go dtí a bun, agus san rašar acu ac rašar
ba meara 'ná céile. Leartar a tugtí mar ainim ar
an bfeircín ime rin.

Ói brátair boct ann, tá ir dóca ruar le céad
blan ó rin, agus bíod ré as riubal noimír as loig
a déarca. Zeibead ré doirn mine i dtiğ agus doirn
plúir i dtiğ agus go minic zeibead bpiola ime i dtiğ.
Cuiréad ré an bpiola ime i leitcaoið go dtí go
mbíod oipead de'n im aige agus a lionrad feircín.
Anran do lionad ré an feircín agus beibead ré leir
é go Corcaig agus díolað ré é. Ói file éigin ra n-ait
agus táinig eud air cun an brátair agus dein amrán,
nú airte filideácta, as mašad ré 'n mbrátair agus
ré n-a cúid ime agus as áireamh šac dáta ré leit
agus šac baluit fé leit d'a raib le fášail ar im an
leartair ó bapp go bun. "Leartar an Brátair" a
tug an file mar ainim ar an airte filideácta ran.
Ói áro fult agus áro cáiteam ainmíre ar fuio na
dúta ar fead tamail mar zeall ar "Leartar an
Brátair," agus fé deire b' éigin do'n Brátair teide
leir féin. Šearócað duine dána troid ac ní féad-
rad doinne mašad do fearam. Cuiréan an file
šaoðlac raodar mašaid ar a cúid filideácta agus
šearpan an raodar ran ó énoicean go cnám agus ó
cnám go rmiop agus ó rmiop go rmiúac. Agus ní
as maolú a bíon an raodar ran le h-ainmíre ac as dul
i ngeire.

An lá déanaé úo a bíomair as cainnt anro do
cuirear-ra an School Reader ro na ršol i šcompar-
áio le "Leartar an Brátair." Tá an cómparáio
cruinn. feuc, rin ceann acu asat, leis do fúil

críó. Feuc, ní'l ann ar fáo ac cúpla céad leatnac, agus tá veic bliúipe agus daicad cainnte ann! Ní'l don dá bliúipe cainnte acu ran ná tráctan ar níó pé leit. Ní'l don baint i n-don cóp as don bliúipe acu le n-don bliúipe eile acu. Táro ríad cóm fáda ó céile agus 'tá Cléipe agus Corcais. Ruo ir meara 'ná ran féin, ní'l torac ná veipe, tornú ná críocnú, ar don bliúipe cainnte acu. Ní'l i n-gac bliúipe beas acu ac rmut beas amac a' lár úgtoair éigin, agus san don píoc eoluir dá tabairt ar cao a bí i n-aighe an úgtoair. Cao é an tairbe do leanb na rmuta beasa cainnte rin do léige! Ní féidir do 'n leanb ciall an úgtoair o'fágan. Ní féarfao an t-úgtoair féin a ciall do cup ra rmut beas ran. Ní féidir an rmut beas ran do tuirgint san feucaint ar cainnt an úgtoair roimhir an rmut beas ran agus 'n-a diaib. Ir minic nac folair cuir mór de leabair an úgtoair do léige rar ar féidir an rmut beas a tuirgint i gceart. Cao tá as an leanb le véanam! Iré an rmut cainnte rin a ceacé inoiu. Ní tusan an rmut cainnte rin don leup eoluir do. Veib rmut eile amáireac aige, ná bainean i n-don cóp leir an rmut ro. Fágar cóm dall amáireac é agus do fágaó inoiu é. Mar rin do go dtí go mbeib an leabair críocnuighe aige. Sin mar atá a n-aimhir caitte as dor ós na n-éipean ar na rgoilab reo le trí fícró blian! Siné an School Reader asat! Nac beas an iongna a n-aighe agus a n-inntinn a veit fuar folam as an muinntir a caic torac a raogal as dul ar na rgoileanab rin! Nac beas an iongna, nuair a cuair dooine bocta, a dallab ar an gcuma ran, amac go dútaib iaracra as tuilleam a mbeata, go noubrab leó láirreac, "No Irish need apply!" Ní féarfao inntileacé an duine leabair a cumab níor oibálaiige 'ná School Reader, mar atáro ríad asainn.

IOMPARSÁIL.

Doncáð: A Čairðs ainiú, an bfeacaír tuairis na h-iomparsála úo a bí tall i reómra feire na Sacran an oirdce fé ðeire?

Čaðs: Am briačar so bfeaca, a Đoncáð, ašur sur bain fé žáiri aram.

Doncáð: Đar riao, a Čairðs, do filear-ra sur b' amlaio a čuirpað fé feary orc!

Čaðs: Čao a bí ann čun feirge čur orc?

Doncáð: Soð bí a leicéro rin o' feary orc nuair a bí lučt feire na h-čireann aš būitruš i m'Đ'át Čiač, čeapar nári b'pior čao i an feary a beað orc nuair a čipá iao aš iomparsáil tall i bfeir na Sacran.

Čaðs: Ni mar a čeile an oá ršéal i n-aon čor, a míc ó. Ioir čáirioib ipeað bí an t-impear i m'Đ'át Čiač. Ni féioir liom foioineač le miořcair ioir čáirioib. So mór mór nuair a čuirean an miořcair rinn féin aš tarcairniú a čeile ašur aš aiciriú a čeile ašur ár namairo aš rcealað-mašaró rúinn. Do bain žnó Đ'át Čiač ó'n rtuaim ba čeapč a beic i žcómčionól ašur i žcómairle ár lučt feire.

Doncáð: Ašur nári bain an iomparčail úo ó'n rtuaim ba čeapč a beic i bfeif na Sacran?

Čaðs: Do bain so o'ipeač, ašur rine čuir aš žáiri mé. Čá a řior ašam, ašur čá a řior ašar-ra leir, ná řuil aon nið ar bic ir mó aš muinntir Šarana 'ná an rtuaim rin a bion, đar leo, i reómra na feire acu. "The dignity of the House" a tušaro riao air. Ir oioic liom sur mó acu an rtuaim 'ná an žnó ašur 'ná an đualšar a čuir na tuata orča nuair a tošaró iao. Deinteap o'poc-óližte, curčar an o'ub 'n-a žeal ar o'aoiuið, to'pnuizteap cošaró a čopnočairó na čeapčta mile púnt ašur a marbóčairó na čeapčta milte feap, řuilingeóčairó muinntir Šarana é so leir ac žan rtuaim na feire do lot! Ni'l de oia-beaš acu ac

an rtuaim rin. Tá orlad urama acu do'n rtuaim rin agus bíod as muinntir na h-Éigipte fadó do rna cait.

Doncáð: Aitiliú! Aitiliú cad é an ragaar urama a bí acu do rna cait!

Tadó: O' adraoír na cait.

Doncáð: Ac aite! Iy minic aihuagar iud ait zo leór as náiriúnaið dalia dá adrað ac do buaid adrað an cait ar ar aihuagar iudm fór!

Tadó! Dob adrað teinn do muinntir na h-Éigipte é, ar ócáio aihuagte. Bí namáio móir as cup cogaid orca uair. O' aihuag an namáio an uraim zo léir a veit acu do'n cat. Cuir ré teactairí mórcimral na dúta agus bailig ré na mílte cat. Díreac nuair a bí an dá fluaag as tabairt agaid ar a céile cun caia, do rgaoil an namáio amac na cait. Cóm luac agus éonac na h-Éigipteaca boéta na rloigte cat caiteadar iad féin ar a nglúimib. Do iud an namáio irteac 'n-a mearg láitneac as véanam éirilig orca. Do iud an namáio buad tré bitinn na gcat.

Doncáð: Ó máire, a tairós, ní'l don teóma leat!

Tadó! Iy fíor dom é! Ac níor adar don Éigipteac iudm an cat iy fearr a bí aise leat cóm dúrtaactac agus o' adran an Saranac an rtuaim reo atá 'n-a ceann aigé i dcaob reóma na feire. Meagar zo rsoilfad orm as gáirí nuair a éonac conur mar a gaid rir na h-Éireann de coraid ra rtuaim, conur mar a veineadar cimil-a-máilin de'n rtuam, leir an iompargáil! Ó cad é an feirbtean agus an canncar agus an fearr agus an diombad a bí ar feiririb rtuamda Sarana nuair a bíodar as feucaint ar an rporc. Da breag líom-ra veit as feucaint orca-ran! "Dignity!" dar leó. Mórcuir! Ceitearnamalact! Doacar Seán buide! Agus triúr nú ceatrar de buacailib na h-Éireann as gabáil de coraid ra "Dignity!" Rógaire fill, a Doncáð, irteac an "Dignity" rin. Tá ré 'gár

gceadao le corpar, agus anran ní leomfimid gearán a déanam rár a ndéanfimid marla ar an “Dignity!” Ní feadaí don ruo mam, a ‘Doncá, ir fearr a múinean ciall do’n “Dignity” rin ‘ná rtao do maic a baic ar a íróin!

SULT AS DUL I bPURTÓGÁIB.

Doncá: Ní feadaí mam, a ‘Tair, ac an cairmire atá ar riuabal i rtao na h-íomparzála úo a ‘dein fíe éireann tall i bfeir na Sacran. Déarfad duine leat. “Ac! ní’l rarf as fearaib óga na h-éireann! Tá náire raogalta tabairta acu dúinn! Ní feadaí doinne acu conur é féin o’iompar imearf dooinne galánta. Ní veir don meaf so deo airir ar fearaib éireann i bfeir na Sacran!” Anran déarfir duine eile leat; “Mo ghráon croidé iad! Iríad a ‘dein an ceart agus níor deineadar don dá leat de. Déineadar an móraíl so beac de’n Dignity. fearra, nuair a veir feirfe dá togaó ó don tuac de tuataib éireann cun dul anonn agus gnó na h-éireann a déanam i bfeir na Sacran, pé tréite maite eile a veir ann ní foláir do veit so maic cun na h-íomparzála. Anran nuair a veir an pléir ar riuabal tall agus nuair a veir ceart na h-éireann aise ‘á cornam, má bíon preabaire acu náe mian leir éirteac leir an bfeirinne, ní veir as an éireannac ac a ráo leir so dána, ‘Rağair mé cor íomparzála leat ar lár an treóma!’” Ir amlaio mar atá an rgeal agus eatarra, a ‘Tair, ní feadar i gceart cé ‘cu ir ceart o’ fearaib éireann uraim a tabairt do’n Dignity nú tarcairne tabairt do. Ní maic uim feirirí Sarana veit as magad pé fearaib éireann agus boicini na h-éireann anro ra baile agus a

beit a g tóanam an másgaib céadna, a g aicm ar muinntir Šarana. Sa n-am gceadna ip breá g uiom ar mbuadaili beit go maic ra n-iompar gail. Ni fead ar cad ip maic dom a raib ioir an da daob.

Taob g: An cead puinte 'na ceile de, a 'Doncad, na cuir ruim ar bit i n-aon focal a ticpib amac a' beul doinne de boicinib na n-Éireann! Ni'l rprealairini ar an dtalam ro ip cpicnuigte 'na boicini na n-Éireann. Ip doca na fuil aon tip ra doman gan rprealairini le fágail inti. Ac do cuirpinn zeall le n-aon fear beo, da raíneodad iomarbáb amáireac ioir ticpib an domain, feacaint cá mbead an rprealairin ba mó le fágail go mbéarfad boicin ó Éirinn an buad leir! Ip fean focal é gur b' oic an t-eun a failigean a nead fein. Ni'l eun beo ip fearr cun an gnim rin 'na boicin ó Éirinn. Na cuir-re bliúre ruime 'n-a caint; ac ro amáin; má veir fe leat go bfuil lár an lae ann cpieo ac' aighe gur b'é lár na n-oirde adá ann—marra bfeicir fein an grian.

Ac i dtadob muinntir Šarana agur an iompar gail agur an Dignity, 'neorfad rgeal beag duic. Bi duine uafal i n-Éirinn fad agur bi fe raibib, acpuinneac, neampreac, tamal da raogal. Buid uairle na comarpanadta ar dinnear aighe go minic. D'ituir an bia agur d'olair an deoc agur buir ana fultmar ana geal gairiteac leir an bfear a tugaob doib an bia agur an deoc. Buid roir amadain a g teact cun an tige. Cuid fe an tabairt amac agur eicid fe an fult. Bi ampar eigin aighe gur mó an gpad a buid a g an gcuideactain do'n eoir maic 'na do'n fear a tugaob an eoir maic uair doib. Cear fe gur b' i an eoir fe ndear an fult. Ipe ruo a veiread fe leo 'na:—

“ Sult a g dul i bputogab!”

Siné díreac an údalta a g muinntir Šarana agur a gcuo Dignity. Tá rocar na n-Éireann acu da

bhreic leó, agus é acu dá bhreic leó le Dignity. 1r beas an iongna mear móir acu ar an Dignity. 1r beas an iongna fearis orda nuair a tugtar don mairla do'n Dignity. Ac go deimhin iré fuo é 'ná:—

Dignity as 'oul i bputógaib; nū
Dignity as 'oul i bpoáib.

“CUIR FEAR NA LUAIŢE FEAR NA CRUAÍCE
AMAC.”

Tadó: B'i fear raióbir ann. B'i talam agus rtoe agus airgead agus ór agus ollmaitear aige. B'i oritáir aige a mearaó veit 'n-a leat-amadán. B'é an oritáir an t-oişre ceart ac do deinead an euzcóir air. Nuair a tugtead ná raió ann ac leat-amadán do págaó ra cúinne é agus níor cuiread de cúram air ac veit as cup na luaiŢe amac. B'ioó ól agus imirt agus rabairne ra tís agus móran rubrtainte as 'oul amú ann. Cíom fear na luaiŢe ar veit as cup an bápta cun ruime. Da Ţearr go raió rparán aige a Ţan fíor do'n tpaogal. Da Ţearr go raió earba airgíó ar fear an tige. Ceannuis an t-amadán uaió bó anoir agus bó airí, páire anoir agus páire airí. Fé deire ba leir an amadán an áit go léir. Anran do tugtead go h-áluinn Ţur v'amadán ana ciallmair é, agus duhairt na daoine a conaic an rŢéal—“Cuir fear na luaiŢe fear na cruaiŢe amac!”

Tá as 'oul amú uainn anro i n-Éirinn, a 'Doncáó, oiread raióbir agus do 'deanraó, dá Ţcuirtí cun ruime é, an t-oileán ro ná h-Éireann do ceannaic amac, do córr ceart, i n-don veic mbliana ríóó amáin!

Doncáð: Aitilíú! Conur féatfað raiððneaf ðeit
 aʒ ðul amú uainn aʒur an uile ðuine 'ʒá ráð ʒo
 ðfuitimíð féin aʒ ðul 'on ʒorfa!

Ταὐς: Léig an Leader, a Ðoncáð, aʒur ðein maçt-
 nam áir, aʒur tairbeánfirð fé ðuit conur ir féitfir
 ðuine ðeit ʒan ðia ʒan éatðac aʒur iðir ðia aʒur
 éatðac aʒ ðul amú uaið.

Má ʒlacairð muinntir na h-Éireann ðáiríuð an
 cómairle reo atá aʒ an Leader ðá tabairt ðóid,
 éifir-re aʒur mire ʒo “ʒcuirfirð fear na luaité fear
 na cruaiçé amaç,” ʒan cabair ó cóʒað.

FEAR NA LUAITÉ AʒUS FEAR NA CRUAIÇÉ.

Doncáð: Feuç, a Ταὐς. An áit ná ðion ann ac
 an ðealbaf ní façtar af ac an ðealbaf.

Ταὐς: Cao ðó ʒo ðfuitir 'ʒá çaʒairt rin, a
 Ðoncáð?

Doncáð: Ðubrair-re ʒur çuir fear na luaité
 fear na cruaiçé amaç, aʒur ʒur ð'é cuma 'n-af ðein
 fé é 'ná le ðeit coitçianta aʒ fairé af na neitib a
 ðíðð aʒ ðul amú aʒur 'ʒá ʒenðrac aʒur 'ʒá ʒcur
 çun ruime ʒo ðçí ʒo raib rparán aige. Cao a ðeað
 aʒ fear na luaité le ðéanam ðá mba ruð é ʒo mbeað
 an teaglac ró ðealb aʒur ná ðeað aon níð aʒ ðul
 amú ann?

Ταὐς: Ní'l aʒam le ðéanam, a Ðoncáð, ac a fiaf-
 raige airir ðíot cao ðó ʒo ðfuitir 'ʒá çaʒairt rin.

Doncáð: Táim 'ʒá çaʒairt ðo'n níð çéatna
 ðíreac ð'ár ðeinir-re an rean-focal ðo çaʒairt.
 Çuirir muinntir na h-Éireann aʒur comaçt Sacran
 ra n-oileán ro i ʒcomparáirð le fear na luaité aʒur
 fear na cruaiçé ra trean-focal. Ní meafaim-re
 ʒo ðfuit an çomparáirð çruinn.

Tadó: Ca bhfuil an t-earnamh ar an gscríneann?

Doncá: Teaghlac flúirreac do b ead teaghlac fir na cruaidhe úd. Bí neite ag dul amú ra teaghlac mar bíodas ann le dul amú. Áit nó deaib iprad Éire. Níl cotú a daoine inti, ní áirísim don ruo a beit ag dul amú inti. 1r fada bead fear na luaithe i n-Éirinn ag faire ar an mbriúcar rar a mbead puinn ra rparán aise!

Tadó: Siné díreac, a Doncá, an reana dearmad atá agaimn go léir dá deanamh riamh! Tá Éire deaib. Ac cad é an cúir go bhfuil rí deaib? An bhfuil a fíor agat, a Doncá, cad é an t-airgead a díoltar a' h-ólaacán i n-Éirinn i n-agair na bliana?

Doncá: "1r mílir dá ól é agur 1r fearb dá díol é"; anois ní fearas, a Tadó. 1r dóca go bhfuil pingin deas ann.

Tadó: Tá trí míle deas de míltib púnt airgid dá díol a' h-ólaacán i n-Éirinn, a Doncá, an uile bliain dá n-éirígean uirtí! Deartuis at' aigne, a Doncá, cad é an cómreath atá ra méid rin airgid. 1r mór an t-airgead míle púnt. 1r mór an t-airgead deic míle púnt. 1r ar éigin feara a deartú at' aigne cad i an cruac óir a bead agat i ndeic céad míle púnt. Tá breir agur trí cruaca deas óir de'n tróir ran ag imteact uainn an uile bliain agur gan de torad ná de tairbe agaimn ar an rairbhear ran go léir ac ar mbolz do líonad, agur ní le bia foláin é ac le roóc-óig!

Doncá: Áil—il—iú! Cad ar go dtagan an t-óir go léir!

Tadó: Tagan ré lom díreac ainíor a' talamh na n-Éireann. 1ré talamh na n-Éireann an talamh 1r torcámla ra doimhan dá bpaad ré ceart. Dub-riár ná raib don níó ag dul amú i n-Éirinn. Ca bhfuil na trí cruaca deas óir rin ag dul sac bliain? Náe amú atáir ríad ag dul? Dá scríreac fear na luaithe, i n-Éirinn, a fíil oíca agur iad do carad

cúige ašur do cóimeádo, ba ſearr ſo mbeadó rparán teann aige! Ba círte ašur ba cíallmaire dó a fúil do cup ar an ollmáitear ſo léir rin ašur é cup cúige ašur do cóimeádo 'ná beic aš feucaint ruar ar an rpeir ašur meil air, feucaint caáin a tíocfaó mórfhuaš aingeal anuar cun cómaáct Sacran do díbiric a' h-Éirinn dó! Ir faóa beiró fear na cruaióe ſan cup amaó má 'r anáirde ra rpeir a bion a fúile aš fear na luaité!

Doncádo: Am briaáar, a Čairóš, ſur b' eašal liom ſo bfuil coólaó na h-oiróce bainte ašac díom ſo ceann reaótmáine! Trí cruaca déaš óir! Ašur deic céad míle púnt i nšac cruac díob!—Ašur é ſo léir léir aš imteaó ſan tuairirš,—aš imteaó i n-ašairó na bliana! Ir uaóvárac an cíor é!

Čaóš: 'Seadó, ašur ní čašan bum ná báile ná rriócaóóir 'šá iarriaró oráinn! Ní'íl bac oráinn an raióórear ran ſo léir do cóimeádo ašáinn féin láitreaó má 'r maic linn é! Náó dal na óaoine rinn!

ÓLACÁN.

Doncádo: Ir móir an t-aíršead aó in rna trí cruaca déaš óir úo, a Čairóš, ašur ir móir an truaš é beic a' dul amú uáinn. Náó móir an ionšna ná deinteair don iaráó ar ſreim a cóimeádo air.

Čaóš: Ir minic a deineadó iaráó ar an nšreim rin a cóimeádo air, ac níor deineadó iaráó díob náir čeir. Cun an ſreama do cóimeádo ar an aíršead ní raib le déanam ac rcaó de'n ól. Óá rcaóadó óaoine de'n ól o'fanfaó an t-aíršead acu. Ba óóir ſur ráoráirdeac an leišear é. Deirtear ſur "míur óá ól é ašur ſur rearó 'á díol é." Ir móir an corčar é. Iré aó aš rášáilt na h-Éireann cóm deadó ašur

atá rí. Ac tá díobáil ann ir meara go móir 'ná an corpar féin. Tá aigne agus inntleacht na ndaoine loitithe uair. Tá éirim agus tírghal agus obair agus gnó agus imníom curta ar neamníob aise. An t-é bíon as ól ní bíon fuim aise i n-obair ná i ngnó ná i t-tírghal. Bíon a éiríde agus a aigne fuar failigthead. Bíon fé leat a fáogail ar meirge agus an leat eile as cur an meirge de. Bíon a tíg san cúmpóir, a cur as imthead ar báirta, a élann ar a t-toil féin as imthead san rmaect san rtiúrú san cómhairle. Ní bíon fuige ná raet amuic ná i mbaile air. Tá mba ná beaó mar rin ac foet duine beaó an rgeal oic go leoir, ac ní mótoáaó an náiriún go léir é, puinn. Ac nuair atá asainn ar an gcuma ran oiréaó daoine agus a fáoisean luad t-rí milliún ndéas de'n ól ní féidir puinn de'n raet a beic ar an náiriún. Tá a lán cainnte 'á déanam ar óróc-óligtib agus ar óróc bairtíge Sárana i n-éirim. Tá an cainnt go léir fíor, ac ir mó an díobáil atá déanta dúinn, agus dá déanam dúinn, as ár gcuid ólacáin féin 'ná ar deim óligte Sárana nam dúinn. Níl puo ar an t-talam ro ir mó cúirean reirbtean agus buile oim 'ná beic as éirthead le n-éireannaó as r-rídiú ar óróc-óligtib Sárana agus é féin ar meirge! Sreaoaó cuige! An rprear!

Dónaó: Ac cogair, a tairg. Ar éap don duine nam fór i n-a aigne a déanam amac cao é an cúir go bfuil an mí-áó ran ar muinntir na n-éireann? Fé bog cruair é leigear an uile ní féidir an leigear a déanam go t-tí go t-tuigtear a cúir; go t-tí go t-tastar ar bun p-réim aise.

Taó: Ir 'mó maectnam atá déanta ar an rgeal, a Dónaó. Tá níor mó 'ná don p-réam amáin ar an oic. Tá cur acu a cítear agus cur acu ná feictear coirde. Déarríó duine leat: "Na t-óróc-óligte fé ndéar é. Tá mbeaó déanam ar ndóigte asainn féin ba gearr go leigirrimir an t-oic."

Deafríó duine eile leat: “An t-Éireannaic féin fé n-deár é. Tá an t-uil cóm malluighe rin ra n-ól aige sur cuma leir cao a deinean bean ná clann ná cúram an fáid a geóbaíó fé an deoc le plogaó.”
 Ac feuc, a Dóncaó. I r tóic liom féin sur b' iao mná na h-Éireann i r mó atá cionntac.

Dóncaó: Aililiú a Tairís, na h-abair a leitíro!

Tairís: Déarfao, a Dóncaó, a sur ní h-inniu ná inbé cuimni gear ar tóir air. Ar airigir cao 'dub-airc an bean-caointe faóó:

“Tá 'fíor a sam-ra cao a goill ort!
 Fuact an earrais, tarc an geimhuig,
 Dualaó 'n úiró ar a gearó na gaoite,
 'S nuair tigteá abairle san cara mná-tige
 mómat.”

Deiró fear a s obair i gcaiteam an lae a sur nuair a tiocfiró fé abairle cífiró fé teinteán fuar roimir, a sur bia san ullmú mar ba ceart. Cairfiró fé an bia. Goillfiró an bia ar a goite. Deiró an bia rin 'n-a rtaica i lár a cléid. Ní foláir tó tui amac go tig an tabairne a sur bhaon beas tige fágaril cun an rtaica ran do bogaó. Mná tige san eolur, a Dóncaó, iriao fé n-deár a lán de'n oic!

ÓLACÁN.

Dóncaó: 'S tóó, a Tairís, mearram sur maic leat-ra a déanam amac sur b' iao na mná-tige i r mó atá cionntac leir an ólacán ro atá coitcianta dá cun i n-ár leit i n-Éirinn. I r trom an coir i rin le cur i leit ban na h-Éireann. A sur feuc; ní' l don aicme i r mó geibean de tócar a sur t' anhró a sur de éruaótan beata mar gearl ar an ólacán céatna 'ná na mná ro na h-Éireann. I r mimic a fágtar an t-ocpar,

aSúr an tairt, aSúr an fuaáct, aSúr earba na teine
 aSúr na foctana, oirta féin aSúr ar a sclainn, aSúr
 so b'fásta ar an t-airgead i dtiú an tabairne uata.
 I r boct an leigear ar a s'ruaáctan a fáo leó, "Sib
 féin fé n'oeár é." Conur i r féidir do mháib bocta
 compóro ná rlaect ná glanaácar a beit acu, ar a dtiú
 ná ar a sclainn ná oirta féin, má 'r i dtiú an tab-
 airne a fásta ar an t-airgead!

Tadó: Tá dá innhinc ar an rgeal, a 'Donáó. i
 dtoraé an uile iréad i r ura an leigear. Nuair a
 glacan bean uirtí féin cúnam tige aSúr cúnam fir
 aSúr cúnam clainne ní foláir di eóluir maít do beit
 aici ar conur faé cúnam díob ran do cómlionáó ra
 ceart. Tá rgoileana aSáinn i n-éirinn le trí ríó
 blian. Táio ar s'cailíní beasa aS dul irteac in rna
 rgoileanaib rin ó cuiréad ar bun iao. Téirdean an
 leaib ar rgoil cóm luac aSúr bíon rí ábalta ar
 fiubal. Iré céad ruo a múineán an rgoil do'n
 leaib 'ná droc-mear ar a h-áair aSúr ar a máair.
 Ní veirtear leir an leaib, lom díreac, Sur ceart
 di droc-mear a beit aici ar a h-áair aSúr ar a
 máair, ac curtar 'n-a luige ar aigne an leaib, so
 daingean, Sur daoine dálla a h-áair aSúr a máair,
 toirg san tabairt ruar Déarla beit oirta. Iré ruo
 a tágan ar ran, san an mear ceart a beit aS an leaib
 ar eóluir aSúr ar cómairle a máair. Fáran aSúr
 neartuigean aigne na h-inighe san rtiúru san rmaect
 ó'n máair. Má'r cailín maít dáda i ní tabairtíó
 don droc-múine d'á máair. Sgaoilríó rí an focal
 léi, ac ní glacríó rí an cómairle maí ní'l mear aici
 ar an eóluir. I r minic ná bíon fé de s'rártamlac
 i s'cuio acu rtaonaó ó'n ndroc-múine féin. Ní fáda
 a bío na blianta aS imteac. Tágan an t-am, aSúr
 veinte ar cleamnar do'n ingin. Téirdean rí ábailé
 cun a fir féin aSúr cun a tige féin. Tágan an cúnam
 so léir uirtí láirreac. Tágan ríce s'no uirtí náé
 féidir a déanam rí ceart san eóluir cruinn. Níon

tugadh don pios de'n eolur 'di ar an rsoil. Níor glac sí don pios de ó n-a mátaí. B'féidir ná raib an mátaí nó tugta cun an eoluir do cup 'n-a luige uirí. Tá a lán de rna máit'neadaib i n-Éirinn agus b' fearr leó beir as éirteact leir an ingin as léige leabair éigin Déarla 'ná a cup fiaclaib uirí cur de gnó an tige do déanam agus d'foglaim. Bíon a rian air. Nuair tagan gnó a tige féin ar an ingin ní feadaí sí conur an gnó déanam. Nuair a tagan a fear a baile um tráchnóna ní bíon "cara mná tige" roimí. "Fallaí fuara," agus "bean-tige suagac" iriad bíon roimí. Déanfid ré foirne má'r fear maí é. Ac má tagan an t'poc-múine i t'eanna an mí-eoluir ní fada go m-buirfid ar an bfoirne aige. Imteodair ré go tige an tabairne. Déanfid ré an t-airgead leir. Ní féidir dó beir abfad i dtig an tabairne san airgead. Ar ball beir fuact agus ocrar ar a mnaoi agus ar a clainn 'n-a tige féin agus truaś as na cómarraí do'n mnaoi boct. San amrar ír móir an truaś í, ac cé fé n-deár an t-olc, a Doncad?

Doncad: B'féidir, a Taidís, sur doic leat go ndéarfad sur b'i féin fé n-deár é.

Taidís: Agus, dar fiosa, a duine, marb i féin fé n-deár é cé fé n-deár é!

Doncad: An fuo a táinig agus do cup deigilt aigne idir i féin agus a mátaí ó t'poc a raogail, an rsoilgeact mí-nádúrta a tug t'poc-meaf do'n leanb boct ar a mátaí agus do cup ó rmaect agus ó cómairle a mátaí í, agus d'fás a n-aigne folam ó'n eolur ná féadfad don duine eile a tabairt 'di ac mátaí maí, cuirgionac, ciallmair.

Taidís (as cup saíre ar): Ír fíor duit é, a Doncad. Ír cuige rin díneac a bíor as teact, agus ír sapta bainí ar mo beul é. Siné díneac bun agus barr an rseil. Ní inoiu ná amáireac a déanfar meaf cruinn ar méir na díogbála acá déanta i n-Éirinn as na rsoileanaib mí-dóbaraca ran!

ÓLACÁN.

Doncáð : Cuirir i gcumne dom, a tairðs, leir an gcainnt úd a tápla eadruinn an lá d'éanað, níð atá am' aigne le fáda maí. Iré níð é 'ná an cuma 'n-a bfuil an línige iní fadé tís i n-éirinn iompúigte taob ríor ruar ó táinis na rsoileana Sallda ro. Fáðó, ra tpean aimpir, nuair ná maib de máigirtirib rsoile ac reana Concubair Máigirtir aSUR daoine d'á fóro, do curci dor ós ar rsoil aSUR do múintí eolur éigin tairbteac dóib. Pé ruo eile a múintí dóib bí don níð amáin a curci 'n-a luige oréa so dainsean. Dob' é rin, nár d'fólaír dóib uraim a tairbeáint do'n múinntir a bí níor rine 'ná iad, so móp móp d'á n-atair aSUR d'á mátair. Bíoð uraim do'n máigirtir ra rsoil aSUR uraim do'n atair aSUR do'n mátair ra baile. Cóm luat aSUR a tánadar na rsoileana Sallda ro d'iméig an uraim rin. Níor leiseað don focal Saolunne amac a' beul an leinb ar an rsoil. Má labair an leanb i n-don cor an fáro a bí pé ra rsoil éait pé an béarla bpirte do labairt. Cóm luat aSUR do labrad an leanb an béarla bpirte éromað an máigirtir ar mágað féi. An magað a veintí pé béarla an leinb ba magað é pé béarla an atair aSUR pé béarla na mátair aSUR pé n-a maib i ndiair an leinb rin ra baile. Cad é an díobáil dom é ac béarla an máigirtir féin cóm h-ole díreac aSUR cóm bpirte le béarla an leinb ! U' é aracán an corcáin leir an gciotal é. Ir cuimin liom so maíe an cuma 'n-a mbíoir na máigirtirí úd aSUR SUR dóic leat SUR cloicín a bíoð pé n-a ceangain aS fadé don rprearán acu, a d'iarrair béarla deap do labairt aSUR é aS teip oréa. "Don't say 'Shimney,' you blockhead! Say 'tsimna.'" "You stupid animal, don't say 'jootee' (duty). That's vulgar. Say 'doota.'" "But it is hard to blame ye. That's the way ye all spake at home."

Ba ghearr go raib an "home" agus gac doinne a bí ann curta fé tarcairne agus fé úroó-meap. I ré ruo a táinig ar fé deirne 'ná, i n-inead na n-aor ós a beit as feucaint ruar cun na muinntipe epiona sup b'amlaib a bí an muinntip epiona as feucaint ruar cun na n-aor ós! Ni raib lintige i n-éipinn 'ná sup b'amlaib a bí "an t-uain as múine méilige ó'a mátaip" ann. Bí gac aon ruo taob-riop-ruar. I r'mó oic atá tagaite ar an bun-or-cionn ran.

Taós: Tá an rgeal go léir go cruinn agus go bliarta agat, a Úoncaó. I r'fiop duit sup 'mó oic atá tagaite ar. Ac deirim aon nio amáin leat, a Úoncaó. Bead uile ba feact mile meara tagaite ar an mbun-or-cionn ran mara mbead aon nio amáin. Mara mbead an spreim daingean a bioó as an spreid-eam i spreide na ndoine, ioir ós agus aorta, deanrad an bun-or-cionn úroó-obair ba meara 'ná an úroó-obair atá deanta aige. U' aindeoin na rjol do coimead an Ceatramad Aitne spreim i spreide na n-aor ós—"Tabair do t'ataip agus do o'mátaip onóip."

Úoncaó: Am briaip féin, a Táirós, sup deacair do'n Aitne rin a spreim do coimead. I r'mó ruatad sprána a bain na rjoileana Gallda aipite le tpi fióro blian! Ni feadar, a Táirós, an bfuil an Crieideam cóm láirip againn agus a bí fé?

Taós: Ceipt deap ipead i rin, a Úoncaó.

OLACÁN.

Úoncaó: Súd aoir cogar a leit cuşam, a Táirós. Deimip a lán cainnte aipio an lá deanac ar an ndio-báil atá deanta, agus óa deanam, as na rjoileanaib Gallda ro, do mnáib na n-éipeann. Do míni-sip dom do n-áluinn, agus ip fiop do cainnt, conup

mar atá gáclíntige i n-Éirinn iompuithe taobh fíor ruar as na rsoileanaibh rin. I n-ineas ar n-aor ós a beit maol, múinte, beupac, umal do'n ádair agus do'n mádair, sur b' amlaibh atáir ríad ceannáir, dána, oíoc múinte, agus oíoc-meas acu ar an muinntir a tuit leó agus do éotuis agus tós iad. Tá ran so léir fíor. Ac innir an méirí seo dom. Ná h-oirean an éaint rin so léir d'ár n-garrúnaibh éom maic oíreac agus oirean rí d'ár gcailínibh beasa?

Taós: So veimín, a Óoncaó, ir fíor duit so n-oirean, foraoir gáir! Ir beas ná so ndéarfínn sur fearr 'oirean an éaint d'ár n-garrúnaibh 'ná d'ár gcailíní beasa. I ríctibh áiríge ir mó an gáclíntige atá as buacail le rmaét agus le cómairle ó ádair agus ó mádair 'ná mar atá as cailín beas. "Ní bíon an raé ac mar a mbíon an rmaét." Ir ura so móir an buacail do éur ó rmaét 'ná an cailín beas do éur ó rmaét. Má éur na rsoileana gailí na cailíní beasa ó rmaét ádair agus mádair ir mó 'ná ran a éireasoir ó rmaét ádair agus mádair na buacailí. Agus dar ndó, a Óoncaó, má veimín na rsoileana díobáil tíobairteac do rna cailíní beasa, ní coraint oíca a ráó sur veineasoir díobáil ba mó 'ná ran do rna buacailí.

Óoncaó: Ní 'gá gcoraint atáim, a Táirg. Sívé atá oíom. Má veimín an ríolúigeac gailí na ríolúigeac díobála do buacailí na h-Éireann le trí ríolú blian, 'ná mar a veimín rí do cailíní na h-Éireann, ir léir sur meara a luígean íaríma na ríolúigeacra ran anoir ar fearaibh na h-Éireann 'ná ar mnáibh na h-Éireann.

Taós: Ir fíor é. Ac caó a tágan ar ran duit? "Ir veasair ríca a baic a' dá oíge." Tá an díobáil atá véanta do rna mnáibh tíobairteac a d'ócaim. Ir ruarac an bogas ar an ndíobáil rin, a Óoncaó, a ráó so bfuil díobáil ir tíobairtíge 'ná ran véanta do rna fearaibh.

‘Doncáð: Ní h-az bogadó don taoib acu acaim. Ní bogadó a ðeinio riao ar a céile ac cnuadar. ‘Dá olcár é don taoib acu fé leit, ir bpeir olcáir ar zac taoib acu iao a beit i n-donfeadct. Ac duibrair-re, an lá fé ðeire, zur b’ iao na mná ba mó ba cionntac le h-ólaacán na h-éireann azur zur b’ iao na rsoileana fé ndeár ran. Má ðein na rsoileana oiréat díobála do rna fearaib azur ðeineadar do rna mnáib nác móir an euscóir an milleán zo léir do cup ar na mnáib bocta!

Tadó: Tá an ceart azac, a ‘Doncáð, cóm fada azur a téidean do cáinnt, ac tá neite móra fázta azac larmuic ðeot’ aigne azur ðeot’ cáinnt. Ir daoine a ceap an rígeadct azur ðligé na rígeadcta. Ir daoine a ceap párlimintí azur na maáalta a leanan iao. Ir daoine a ceap tigéte cúirte cun ðligéte na rígeadct do cup i bpeiróm. Ac iré Dia féin, molað zo ðeot leir, do ceap an lintige. Ceap Dia an t-ácair cun beit ’na ceann ar an lintige. Tuz Dia úzðarár do’n ácair cun an lintige do maíad azur do rciúrú azur cup fé ’obliogáio air bia azur éadaac do folácair d’á mnaoi azur d’á clainn. Ac do cup Dia ar mácair na clainne, ar an mnaoi-tige, an cúram ir naomta d’ár cuiread maí ar don ðuine fé bun ‘Dé ar an ’otalaí ro, cúram na clainne do tógaint ra ceart. Ní’l ac don níð amáin ir ría téidean ’ná an cairbe a ðeinean bean-tige maí, iré níð é rin ’ná an díobáil a ðeinean ðioc-ðean-tige.

ÓLACÁN.

Tadó: Mar a duháit leat an lá d’éanaac, a ‘Doncáð, ní’l ac don níð amáin ir ría téidean ’ná an cairbe a ðeinean bean-tige maí. Iré níð é rin ’ná an

díobháil a deinean thóc-bean-tiúge. Fé mar a duib-
 raír féin, do dein an thóc-gholuirgeadé díobháil
 dúinn go léir iorí fearaib' agus mná, ac ir mó an
 t-íomáirí a dein an díobháil a deinead' d'ár mnáib'
 'ná an díobháil a deinead' d'ár bfearaib'. Ní féidir
 rat ná réan a beic' ra tiú 'n-a mbíon bean-tiúge san
 eóluir. Ac tá eóluir agus eóluir ann. Feuc' do
 tímpal. Cad í an ghluairgeadé, nú cad é an fuadair
 a cion tú anoir fé' fíormóir ár gcailíní óga? Lar-
 muic' d'fíor beagán acu ní'l ag déanam' buairca' d'óib'
 ó máirín go h-oiríde ac conur a déanraí' ríad' órnáirí
 éadaiú do cúir orca' féin! Buairlean an cailín ós
 amac' agus hata' agus ribíní uiréi, agus carós' rir
 uiréi! Siní a márair le n-a gualainn agus cairín a
 clóca ar a ceann aici. Feuc' go cruinn ar an mnaoi
 óis agus tabairfir fé' ndéara go bfuil ceann fé' agus
 ríorín uiréi mar gheall ar a márair a beic' cóm'
 "Gaoúlad," dar léi. Má bíon fé' de mírnea' ag
 an márair labairt leir an ingin rin agus a rá' léi
 "San beic' ag feucaint' 'na tímpal cóm' dána," ríar
 thóc'múinte iriad' a gheóbaí' an márair mar fíreagra.
 Ní'l blúiríe eóluir ag an mnaoi óis rin ar don tragar
 bí' d'ullínú. Dá ndéanraí' rí círte bácaíl' duic
 bea' a dá' taob' d'óig'ce agat agus é fuar' n-a lár iréiú.
 Ní' fíreagra' rí blúiríe aráin mine' coirce' déanam' duic
 dá' b'raí' rí éiríe air. Bea' fé' ag tuitim ar a céile
 iorí a lámáib'. Ní' fíreagra' rí deoc' meirós' dá' bainne
 déanam' do' duine' b'péite ac ar cuma a déanraí'
 díobháil' d'ó. Ní'l don blúiríe eóluir aici ar na taom-
 anaib' beaga a bíon ag teadé ar dáoinib' coitcianta
 ná ar na leigiréana a bainnean leó, agus gur ceart
 do' n' mnaoi-tiúge íad' do beic' ra tiú aici, mar ná
 fíreagra' rí cad é an neómat a bea' g'no' aici díob'.
 Níor' múinead' ríam' d'í, ar an ríoil ná i n-don áit eile,
 conur na taomana' ran' d'áitint' ó céile ná conur an
 leigear' ceart a déanam' ar gac' taom' acu an túirge
 'n-a dtairbeánraí' fé' é féin, san beic' ag fíream' le

Doctúirí nuair ná beaḁ ann ac' tictinear aḁur d'ean-
aiḁe. Ac' tá eugcoir aḁam dá d'eanam ar an scailín.
Tá don leigear amáin ar eolur go maic aici. Iḁ
leigear aici é ar an uile raḁar taoma. Iḁ leigear
é 'ná b'raoinín fuirḁí, "an b'raoinín f'óḁanta." Iḁ
leigear ḁac ḁalair é.

Nuair a pórfar an cailín rin' b'earrío rí léi cun-
tice a rir an "leigear" ran. Coimeádrío rí é,
fé ḁlar, go ceanamail. Nuair a ḁoilrío an t'roc-
círte ar a fear tabarrío rí b'raon de'n "leigear"
dó. Nuair a ḁoilrío an t'roc-círte uirí r'én t'óḁ-
río rí b'raon de'n "leigear." Nuair a t'iochrío an
clann aḁur nuair a b'eío aḁ teac't oirca na r'eac't
nḁalair d'eaḁ ar f'icío a b'aineam leir an óice tab-
arrío rí an t-don "leigear" amáin ar ḁac ḁalair
d'ioḁ go léir, t're n-a céile d'óio.

Imteócaio na blianta. Iḁ ḁearr an móill oirca
imteac't. Cad a cífir ar bail? Cífir an fear
i' t'icḁ tabairne,—'ḁá "leigear" r'én. Na buacailí
óḁa i' t'icḁ tabairne eile—'ḁá "leigear" r'én. An
bean aḁur na cailíní ra baile 'ḁá "leigear" r'én,
aḁur aḁ t'rac't ar hacáí aḁur ar r'ibíní! D'eirim leac,
a 'Doncaḁ, ḁur b'iaḁ na mná iḁ bun le móran de'n
ólacán.

Doncaḁ: Ran go fóil, a 'Cairḁ a b'rácair, aḁur
éir' liom beaḁáinín. Ná r'uaḁaiḁ an r'ḁéal ar do
mum leac ar raḁ. Má 'r' r'ioir a n-airiḁmío b'í níor
mó ólacáin aḁur níor mó meirḁe i' n-éirinn céac
blan ó rin' ná mar acá anoir.

Taḁḁ: Cairḁad ḁluair'eac't, a 'Doncaḁ. Socar-
ócám an méio rin' an céac lá eile.

ÓLACÁN.

TAOS: An lá déanaí a bíomair aS cainnt anro, a Doncáó, dubhair go raðar-ra aS fuadaí an rgeil ar mo múin liom i otaob an ólacáin aSúr i otaob na mban, nuair a dubairt súr b'iaó na mná ir mó atá cionntaí anoir leir an oic ran.

Doncáó: Súd ba dóic le duine oir-ra ná raib meirge ná ólacán riam i n-Éirinn go oí go otaimis na rsoileana Sallua ro aSúr súr loiteadair bann-tracé na h-Éireann orainn. Ar airigir riam cao dubairt an bean úo i mBaile Múirne raóó? Tá, ir oóca, raáo blian ó dubairt rí é. Tar éir meatlú na bprátaí oob eaó é. Bí an raogal bhuigete rior go talam. Bí leat na noaoime tar éir báir le pláis aSúr le goirca aSúr ní raib aon ruo leir an anam 'ra méio a bí beó oioó. Seallaim ouit ná raib aon teapac ar aoinne. Conaic an bean a veirim conur mar a bí an raogal go léir imtigete cun veirio. Ní raib tuairis ná cuimne ar báire ná ar liaóóio ná ar cómcalán ná ar rinnce ná ar ceól. An t-é a bí trí ríóo bí oriué ceitre ríóo air. An t-é a bí veic mbliana ríóo bí ré liaé ceana féin aSúr an rean-duine ra n-éadan aSúr in rna Sualuib aige. Cao dubairt an bean úo? "Níor ran aon raé ar an raogal," ar riri, "ó imtig bhuigeanca aSúr ólacán!" Ní oéarraó rí an cainnt rin mara mbeaó súr cuimín léi go maic na bhuigeanca aSúr an t-ólacán a veic flúirpeacé go maic ra traogal i n-airrir a h-óige féin aSúr óige a h-atar aSúr a rean-atar. An uile focal tuairisge o'á bfuil aSáinn ar an rean airrir, riné an porc i rcoimnuige ann, bhuigeanca aSúr ólacán aSúr meirge. Ní raib rsoileana Sallua an uair rin ann cun an donair a oéanam ar aor óS na h-Éireann ar oúir aSúr anran ar fearraib aSúr

ar mháib na h-Éireann. Meairaim, a Tairis, sur mór an truas ná maib rsoileana Galloda i n-Éirinn an uair rin.

Tairis: Airmú cad 'na taob! Náir éoir náir beas dúinn a luata a tanaoair!

Doncá: Súd beaó ruo éigin aghainn so bfeao-pimír milleán olacáin na h-aimprie rin do cup air. Táimíó ar ár dooil anoir. Pé creacáó ná bpire ná lot ná díobáil anama aghur cúirp a deinean an t-olacáin dúinn ní'í aghainn ac an milleán so léir do cup ar na rsoileanaib Galloda! Nác bpeas an raozal aghainn é aghur nác sáó dúinn don ploc de'n milleán a cup orainn féin! An amlaio a mearpá a cup 'n-a luige orm, a Tairis, ná beaó hataí ná ribíni ar éailinib óga na h-Éireann mara mbeaó na rsoileana Galloda. Tá bpeir mór aghur céao blian, ir doic liom, ó dubairt file éigin an éainnt reo:—

“Tá catú mór ar m'aigne,
 A' r' dólár leir,
 Mar éim an raozal as atarú
 Le tréimre a' r' bpeir.
 Clann na staoiraeó sceannaraó.
 Óá stadairt anuar cun tarcairne,
 'Sur clann na lópaó ataraó
 Faoi Cárdineil!”

Óá mbeaó rsoileana Galloda as an bpile úo ba mór an páram aigne air é. O'feaoíraó pé milleán an Cárdineil ar fáo do cup anuar i mullaó an éinn orpa. Óa mór an bogáó é rin ar a “catú” aghur ar a “dólár.” Cuir “an trpaatar ar an scapall scóir,” a Tairis!

Tairis: Má bíor-ra as fuaoac an rgeil ar mo mun liom an lá deanaó, a Óoncá, tá an donar ar fáo o'fuaoac aghar-ra óá deanaim inoiu air. Ac, “beio lá eile as an bpaoraó.”

ÓLACÁN.

TAOZ: D'árouizir leat, an lá déanaó, a Dóncaó, an rgeal ro i dtaob an ólacán. D'árouizir leat é ar do toil, zo borib agus zo dána agus zo míe-uibrac. Dubraír zo raib ólacán i n-Éirinn rár a dtáinig don rsoil Gallda riam i n-ár mearf. Má bí ólacán i n-Éirinn an uair rin bí a cúir féin leir an uair rin. Conur fásan ran nác iad na rsoileana Gallda fé ndéir anoir é? Ac má bí ólacán an uair rin agus i n-Éirinn tá deirniúeact mór ioir an ólacán a bí ann an uair rin agus an t-ólacán acá as déanaí an donair ar múintir na h-Éireann anoir. Cé h-iaó ir mó a déinead an t-ól an uair rin, an bfuil a fíor asat?

Dóncaó: Anndais meafaim zo ndéinead zac doinne rainnt de.

TAOZ: Siné ball 'n-a bfuil an dearmad ort, a Dóncaó. Ní déinead formór na ndaoine ac fíor beagán de. Déinead na h-uairle é, agus ba maic cúise iad. Déinead na daoine braon d'ól nuair a téirir ar an donac nú ar an marzad, agus nuair ólaoir an braon ran bíod a fíor as an raogal mór, mar ní feadtoir é fulang i sceart. Ní bíod an taitige acu air. D'airigti na mílte ó baile iad as amháin agus as liúirig. Nuair a bead beirt nú triúr ar an scéad acu ar meirge ar an scuma ran ba d'óic le duine zo mbead an t-donac zo léir ar meirge. Ir minic ná bíod an beirt nú triúr ran féin ac ar leatmeirge agus ná bíod ac 'zá leogaint ortá zo mbíod ar dearg-meirge, as airtir ar na h-uairle. Ir mó zo mór an foctam a deimtoir, 'ná an foctail a deimtoir ar an ól. D'féirir zo mbead na daoine céadna ran ráta san don braon a blaire airir. D'féirir zo mbead foct-drúncéir tiobairteac anro agus anrúó, ac ba ró fuirte iad do cóirneam ra

pobal. Ná cuirtear torthaí ainim ar an bpoibál, a
 Úoncáth, mar gheall ar foth-úprúncéir! Ba móir an
 obair na daoine do dul cóm raor ó'n oic agus an
 torthaí-sampala acu dá fásail cóm millteac ó rna
 h-uairib. Acé bí creideam agus mearaíodáct agus
 easla Dé i gcroide na ndaoine an uair rin, agus bí
 sráirca Dé as cabhrú leó. Bí uraim as dor ós
 d'atáir agus do mátaíir agus mear acu ar a gcóm-
 airle, agus ba duál mear do'n cómairle mar bí pí
 so maic agus so ciallmair agus so diaða, marab
 ionan agus anoir. Acé i ttaob na mban. Ir cuimín
 uim féin aimpir agus dá bfeicteí bean, ní déarfad
 ar meirge, acé dá bfeicteí as ól i ttiú tabairne í, nū
 dá bfeicteí ruan nū iarrma tiúe uirteí, beac náire
 fáogalta fáogalta aici! Do raíad an tairí amac
 uirteí láirteac "so n-óirad pí an bó agus an cap-
 ailín glar!" Ní bíod an t-ól ra baile in rna tigiúib
 as na mnáib an uair rin mar a bíon anoir. Ní bíod
 an t-aon "leigear" amáin acu ar gac galair an uair
 rin mar atá acu anoir. Bí eóluir agus tuirgint as
 mnáib tiúe an uair rin ar galairuib agus ar na neitib
 a leigiread iad. Bí eóluir ba tairibige so móir 'ná
 an t-eóluir ran féin acu, an t-eóluir a deinead ruo
 dob' fearr 'ná leigear, an t-eóluir ná fárad gáó leir
 an leigear, an t-eóluir a coimeádaó an galair ran
 teacé. Bí eóluir acu ar bia d'ullmú, d'á bfeairuib
 agus d'á gclainn, ar cuma 'n-a mbeac pé veigblarta,
 foláin, pláinteamail. Fuairad an t-eóluir ran ó
 n-a máirteacaib. Fuair na máirteaca ó n-a rirreap
 é. Tá an t-eóluir ran iméigte. Óibir na rsoileana
 é. Ní'l d'eóluir as mátaíir ná as ináin anoir acé ar
 cupán té déanam agus ar riribíni cupi ortá féin, agus
 ar a nglór do carad cun Déarla Gallda do labairt,
 mar d'eadó.

ÓLACÁN.

Doncáð : leogaim leat, a Tairðs. Iy dóic liom go bfuil an ceart agat. Bior ag cainnt le fear tíor anran inbé. Tá ré ar a pláinte le tamal. Deir ré ná péirctigean an bia le n-a zoile. Nuair itean ré an t-arán agur d'ólan ré an cupán té, i n-inead iad do dul cun rocair dó agur cairbe déanam dó, agur fuinneam a cup 'n-a éporde agur 'n-a zéasaid, iy amlaio a deinean locán fearb de'n bia irctig 'n-a zoile i dtreó go mbion ré lúbta le lozgaðai agur le teinneap 'n-a éliab i zcaiteam an lae, agur é ag tarrang a cor 'n-a diaio, zan ann don rctioe oibne ná znóta déanam. Tá an t-arán agur an té tar éir an traozail go léir do lot amuic 'r amac. An plúr ro a tagan cúgaim tar paraise ní bia ceart i n-aon cor é. Deintear donur éigin air a deinean mífoláin é. Nuair icim féin an t-arán a deintear de, zeibim i zcómnuize iarblar beaz zéar fearb air. Ní zaban mo zoile le n-air coirde i zceart é. Bion ré uaireanta ar fear leat an lae i lár mo éleib i n'ualac, i dtreó go meapaim zur cuma é nú lán mo dá lám de máirtaol doil agur zainime. Ní fearar an traozal cað é an mac malaéctain cor a tugtar dó. Ní dóca zur fár an éruitneact ar an dtalam ar an zcuma ran, pé dútai z i n-ar fár rí. Iy cuimin liom fadó, nuair a bioð éruitneact ag fár agaim féin agur nuair a beirtí mála di go dti muilean páðraiz Máirtain agur do meití i, go ndeinead an plúr bia breaz foláin veiz-blarta. Nuair iorfa rmut de'n éirte a deinead mo máctair de, beannaéct Dé le n-a h-anam, ní baozal go mbead ré i n'ualac ar do éporde. Iy amlaio a bead neart agur mirneac ad' éporde uair agur tear ad' cuio pola. Nuair a buairfa amac lá Zeimri z nú éarrai z, tar éir béile de d'ite, ní bead beann agat ar ríoc

ná ar fheadta, agus ba cuma leat cad a d'éanfaidh
 bia ar fan go mbéarfaidh am d'innéir oir. U'íne
 an bia buacac, a Taidís! U'íne an bia ná maib
 an t-ualach ann agus go maib an neart agus an bunúr
 agus an t-ach ann! An bulóg ro a g'eibimid anoir
 is amhaird a bion sí 'n-a h-ualach ar duine, agus ní
 baineann sí an t-ocmar de. "Ocmair tar éir a'cluishte"
 i gceart i'ead fásan sí ar duine. Dubairt an bean
 úd Baile Múirne náir fan don maib ar an raogal ó
 imtí g'bhruigheanta agus ólachán, ac' veirim-re náir fan
 sí g' ná maib ar an raogal ó t'áinig arán a' r' té cug-
 ainn! Ní sír agus mná atá eirighe ruar cugainn,
 ar an scothú fan, ac' r'ppearáin agus cailitóga fan
 fuinneam ná fonn gnóta ná oibre ionta, ruadái c'reat-
 ánaaca, annleirgheamla, go ndéanfaidh don fear amáin
 de'n t'rean aimpir úd oiread oibre le ceatmar acu,
 agus fan tuirre ná t'roime beit um t'rácthóna air.
 Is amhaird mar atá an r'géal, a Taidís, má leanairt
 na daoine as dul cun veirim mar atáit is gearr
 gur cuma d'úinn cad a d'éanfaidh ól ná imirt ná d'lighe
 ná maigalta i n-Éirinn.

Taidís: Go réid, a D'oncáid, a mhic ó. Ní mar sin is
 ceart a'gairt a t'abairt ar an r'géal. Táit na daoine
 as dul cun veirim fan amairt, mar a veirim, agus is
 síor duit leir gur b'é an t'roic-bia fé ndéar é. Is é
 an t'roic-bia fé ndéar a lán de'n ólachán leir. Agus
 is é daille na mban fé ndéar a lán d'olcar an bíd.
 Ac' ní leigear ar oic beit 'gá cáram, a D'oncáid. Tá
 leigiread cáram ar n-uile is fadó bead uile na
 h-Éireann leigirte. Ní foláir d'úinn r'ead de'n
 cáram, a D'oncáid, agus a'gairt a t'abairt ar r'lighe éigin
 tairbeac i n-a t'roicfidh linn teac ar bun p'réim gac
 uile fé leir agus an p'réam do gearraidh aise.

ÓLACÁN.

Doncáð: “Ar bun ppreimh gac uile pé leit,” arra tura, a tairg. Siní díneac an obair. Conur a tiorpar ar bunaid na bpreamh? Cá ndeanpar an céad tairgde ar na ppreamhaib? Tá an talamh go léir clúdaithe leir na h-olcaib.

Tairg: Ó pé an t-ólacán atá ioir lámhaib agaimn ná beað pé cóm maic agaimn ppreamh an uile rin do loig ar tóir? Ir fíor go bfuil níor mó ná don ppreamh amáin gá coctú. Ir dóic liom, amháic, gur buailir péin do méar ar ppreimh acu an lá déanaic a bíomair agaimn. Bíor-ra gá déanamh amac go maib a lán de'n milleán ar na mná-tighe. Níor bfoláir leat-ra na mná do coraint. Ac ra coraint rin tuit do luig t'airghe ar an n-oc-bia. Iríad na mná pé ndear a lán o'olcar an bíó, ac ní h-iað pé ndear é go léir. Pé eolur a beað agaimn ar bia o'ullmú ní féadparó pí arán foláin a déanamh de plúr a beað mí-foláin. Ac tá an dá báirtan i n-aoifeacé oraimn i n-éirinn inoiu, a Doncáð. Tá an plúr mí-foláin agur na mná gan eolur. Ir cuimín liom-ra an corcán pparighe. Ir dóca gur cuimín leat-ra leir é. Mólair an círte a deineac do mátar de'n plúr a tairgde abaithe ó'n muilean ran. Tá cuimne agat fóir ar an iarblar mílir a bíó ad' beul i gcaiteamh an lae tar éir béite de'n arán ran o'ite ar maidin tuit. An cuimín leat an mórnán pparighe ar an gcorcán móir úo, ar tuitim na h-oióce? B'finé an deoc a baineadó an fuacé ar an rneacéa agur an nim ar an n-gaoicé agur an cruadar ar an ríoc. Bí bia agur deoc agur pláinte agur páram ann. Nuair a bíó cúpla mórnán de'n pparighe rin ólta ag Seán Ó h-Iarlaite, beannaicé Dé le n' anam! baineadó pé gáirí ar a mbíó lárneac. Deineacó pé, lom dáiríuib, an fear boct,

agus an féide rneáctais amuic, “I r’oíe liom go bfuil an oíde ag dul i mbrotalaise!”

Tá an ainmínín rín imtíste, a’ Dóncaó. Tá an té tar éir na rrairge oíbir, agus ní féadan an té an “oíde do éur i mbrotalaise.” Na muilte úo a’ d’í’-a rraimín ar éaróó gac aban agus gac rputáin i n-Éirinn, agus do meileáó an éruitneáó agus an coirce dúinn, táio ríao imtíste san tuairis. Ní loct ar mnaoi tíge anoir san í veit ábalta ar éorcán rrairge déanamín mar ní’l an éoir aici éirge, ac’ óá mbeáó an éoir féin acu anoir ní’l an t-éolur acu. Ní’l bia ná deoc ar bail ná ar beur fásca ag óaoine i n-Éirinn. Óá mb’é an rraita bán féin é, níor fan an bia ceart ann ó táinig an meatlú. Ní féidir do óuine ríú deoc bainne fásail má bíon tar ar. Tá an creamery tar éir an bainne do rlogáó, agus ní h-íao na gáimna amáin atá ag fásail báir ó’á earba. Tá galair agus leiceáó agus meáctáó agus oróc-fláinte ar leanbáib na h-Éireann ó’á earba. I r’ean focal ar an leanbó gur “ar á’ bolg fáran ré.” Ní féidir do’ n leanbó fáir ceart a’ déanamín ar an rásar bíó agus oíge atá le fásail i n-Éirinn anoir aige.

Labairtíó rrair easair i bpaíréar, nú breiteamín ar bírre, nú earbog i gcómairle. Deo ríao go léir ar don focal amáin. “A muinntir na h-Éireann rrachnáíó an t-ólaóán! I r’oróc-níó é! Níim íreáó é! Ainléar anama agus éuirp íreáó é! Staonáíó uaió ar fáo má’ r’ maíó líb ríac ná réan a veit oráib ar an ríaozal ríó ná ar an ríaozal eile!”

Cómairle maíó san ainmínín. Ac’ i r’ cómairle í go bfuil ríainnt earnamín uiréi. Tá níor mó’ ná don earnamín amáin uiréi. Óa móir an congnamín éun na cómairle rín a’ éur éun cinn óá b’réarí a’ ríao’ n-a h-áice, “glacáíó an deoc eile réo atá ríoláin, ríobáilceáó, tairbeáó, agus anran ní veit don gáó agáib leir an oríoc’ oíge.”

Dóncaó: I r’ rímaóó san tuille ainmínín agus ann.

ÓLACÁN.

Doncáid: An focal úr a d'ubraíod an lár déanaí, a tairis, i dtuair na cómairle úr, "A muinntir na h-Éireann feadcaíod an t-ól . . ." agus i dtuair na cómairle eile úr ba maic leat a beic i n-áice leir an gcéad cómairle, .i. "Glacaid an deoc eile seo . . .;" cuir do éinnit i gcumhne dom tuair a bíon am' aighe go minic nuair a máctnaisim ar an rgeal. I' mó róghairead' á déanam i n-Éirinn ar rgeat maiteara, ac i' dóic liom go bfuil corac agus barr agus buad ortá go léir as an róghairead' a deintear ar rgeat na mearaicácta (temperance). Deartócaid fear i n'aighe náic foláir do an t-ól do feadcaint. Ní féidicigean an deoc leir. Bíon a bean agus a éalann as trioid leir. Bíon a gno as dul cun deirid. Bíon a luic oibre failigthead. Bíon as don tuair as dul bun or cionn aige. Fé deire deairid fé leir féin, "Cuirfad deire leir mar ól!" "Ní bliarfad don bhaon de go ceann bliana ó 'ndiu le congnam Dé!" Deir a aighe rára anran. Tadairid fé asaid ar a gno agus ar a cúram. Círid an bean an t-ácarú agus beir ácar uirici. Círid an éalann é agus beir imgníom ortá. Círid an luic oibre an t-ácarú, agus déanfar an obair. Tiocrid lár an donais. Raaid an fear ran ar an donac. Déanid fé a gno go maic agus go raímar. Nuair a beir an gno dá éricónú ní foláir dul irthead i dtig tabairne éigin, nú i gcábdán éigin, agus an gno do fliucad. "Ní ólaim-re deoc meirgeamail," aoir an fear. "Tugtar cúgam deoc éigin neam-meirgeamail." Tabairfar cuise tuair éigin i mbuidéal, rórid éigin uirge do cuirad irthead ra buidéal ran ráca, b'féidir, poime rin. Cuirid fé a bfuil ra buidéal amac i nglóine agus ólrid fé é. Ní raða

Beiró fé ólta aige nuair a tiocfiró ruo éigin ná taitne-
 firó leir air. Tiochfiró teinnear beas 'n-a éliab irctiḡ.
 Beiró fé aḡ carad le cainnt a d'éanam aḡur a leo-
 gaint air ná fuil don níó air. Meudócaio an
 teinnear. Fé veire ambara ní féiróir é ceilt níor
 ria. "Ní féadán tú ar rógnam," a d'éarfiró duine
 de'n cuirdeactain. "Do ḡoil ruo éigin ort,"
 ad'éarfiró duine eile. "Ir d'óic liom," ad'éarfiró an
 fear, "nár féirótiḡ an buiréal ran liom, pé ruo a
 bí ann!" "D'é rḡeimle air mar buiréal!" ad'éarfiró
 duine eile. "Ir d'óic liom féin ḡur nim a cur-
 tar in rna buiréalaib rin. Pé ruo a bion ionta bion
 pé ḡo h-olc. Bion pé lobta ó veit 'n-a rtao ra buir-
 éal mara mbion don loct eile air. Ní bliarfinn don
 buiréal acu dá mbeinn aḡ páḡail báir le tarit!"
 'Sé cnié an rḡeil é ḡo nḡearruigean an trioblóir ar
 ḡoile an fír aḡur ḡo ḡcaittear deoc maic biotáile
 tabairt do cun é leigear. Com luac aḡur téirdean
 an biotáile irteac cuirdean pé an ruas ar an mbuiréal
 aḡur taḡan an duine 'n-a élóó féin aḡur 'n-a fláinte
 féin airíir. Má ba maic é an céad deoc de'n biot-
 áile dar n'óic ir maic é an tarina deoc. Óiró an
 fear ran an tarina deoc, aḡur an trímáó deoc. Ní
 veintear an cómpeam ar ran amac. Taḡan an fear
 abáile ar meirḡe aḡur riné an tiḡ aḡur an áit aḡur an
 ḡnó aḡur an obair aḡur an cúram 'n-a pḡairiḡ airíir!
 Tá pé buailte irteac am' aighe, a táirḡ, aḡur ní
 h-inoiu ná inóe do cuimniḡear ar d'úir air, ḡo
 ḡcoimeádaio luét tabairní na d'roó buiréil rin
 d'aon ḡnó cun a cur fiaóaint ar d'aoine bḡire ó n-a
 nḡeallamnaib aḡur an deoc meirḡeamail d'ól! Ir
 deacair do muinntir na h-Éireann an t-ól do féad-
 naó an fáir a veiró feall de'n tróiró ran ar ḡac
 bótar aḡur corán rómpa, mar a beaó an leac-ar-
 tinniol roimir an bḡpancaó nú an trúil-puibe roimir
 an nḡiorfíad!

ÓLACÁN.

Doncáid: Dár fiad, a Taidís, is nó beas an iongna ólacán i n-Éirinn! Sin céitíre trúis bunaidé áirimíte aghat-ra cuise, agus is dóca náe pior an 'mó trúis eile d'féadfaid d'áimeam dá mba maic leat é. Tá, ar dtúir, an d'roc-rzoluisgead. Dá d'ruim rin tá neam-eóluir na mban, iad i n-ainbrior ar conur ba ceart bia d'ullmú i d'neó go mbead pé foláin, deis-ólarra. An trímáid trúis, an tráinne as teadé cuisáinn tar leat, agus ním éisín dá cup ra plúr cún é déanamá géal, agus anran go scaitean an t-é itean an t-arán a deintear de'n plúr ran bhaon "rógantá" d'fágar cún an aráin rin do cup d'á goite. Agus an ceatramáid trúis díob aghat—na buidéil! Céitíre trúis cún ólacáin agus gac trúis acu ábalta ar an náiriún go léir do cup ar dearg-méirge ó maoin Dé Luain go dtí ardoibé Dé Satairainn. Bead an rgeal go cruaidé agháinn agus is fada beimír as maectnam feucaint cá mbead an leigear le fágar dá mba ná bead le cup ar an rúige agháinn ac don trúis amáin de rna céitíre trúiseana. Ac nuair acá an ceatrar as obair i n-donfeadé, as cabrú le céile agus as cotú a céile agus as neartú a céile, is nó deacair cuimneam ar don róir leigir d'féadfaid oibiriú 'n-a scoinnib le h-don feidm. Má tugtar an t-eóluir do rna mnáib ní beid puinn maiteara déanta, mar ní feidir do'n eóluir is fearr a ceapad niam, bia foláin a déanamá de plúr mí-foláin, agus riné an d'roc-bia as coimead an ólacáin ar riudal. Má beirean fear go dtí an muilean leir mála de'n coirce d'fár ar a cúid tailim féin agus má beirean pé mála de mín breá g foláin coirce do tabairt leir abailé cún a mná agus cún a élainne agus cuise féin, beid an rgeal maic go leór acu, b'feidir, go dtí go dtiocfíod lá an donais agus na

buidéil úo. Bíod buairíte aḡainn ar an n-*proč-
rḡoluigeačt*. Bíod buairíte aḡainn ar mí-eolur na
mban. Bíod an plúr mí-*foláin* curta i leictaoid
aḡainn aḡur an ḡráinne ḡaoḡlač, o'fár anior a' epe
bpeaḡ, *foláin*, ná^oúrta na h-*éireann*, curta i n-inead
an bío mí-*foláin*, rine an buidéal aḡ teačt, lá an
aonaiḡ, aḡur aḡ lot na h-*oibre* ḡo leir!

Tá eḡal orim, a *ḡairōḡ*, ḡur "mó maḡra ḡéar
aḡur o*proč-bean*" a *cuirpimíō* oinn rar a' mbeirō aon
foḡail mói oéanta aḡainn i n-*éirinn* ar an o*lačán*
o*o* cur ar neam-níō.

ḡairōḡ: pé maḡraí ḡéara ná o*proč-mná* a *cuirpimíō*
a cur oinn ra n-*obair*, a *ōončad*, ir *obair* i a *caitpar*
a *oéanam*, aḡur ran ḡan mó moill. Ir *obair* i a *cait-
par* a *oéanam* pé *deacapačt* ačá aḡ baint leí. Ní
cúrraí *deacapačta* ná raoráirde i n-*aon* cori é. Má
bion *duine* oá bāt *oéanpíō* pé a *oiteal* ar teačt i
o*o*ir pé *deacapačt* a beirō *poimir*. Tá *éire* oá bāt
leir an o*lačán* ro. *Caitpar* *oéire* cur leir an o*lačán*
nú *cuirpíō* an *o-lačán* *oéire* linn ḡo leir. Pé
deacapačt ačá ra *rḡéal* ní *foláir* aḡairō a *čabairt* air,
aḡur ran *láitpeač*. Pé ruo a *oéanpíō* an o*proč-
rḡoluigeačt*, pé ruo a *oéanpíō* mí-eolur ban-*tiḡe*,
pé ruo a *oéanpíō* arbar *iaḡačta* ná o*proč* plúr ná
o*proč* min, pé ruo a *oéanpíō* *biotáile* "foḡanta"
ná buidéil lobča, tá aon ruo amáin aḡur *caitpar* é
oéanam *láitpeač*—*caitpar* *oéire* cur le h-*o-lačán* i
n-*éirinn*.

ōončad: Ir *uirpce* *cainnt* a *oéanam*, a *ḡairōḡ*,
aḡur ir *uirpce* "caitpar" o*o* ráō. *Ac* ir mói
m'eḡla-ra ḡur "mó ruo a *caitpar* a *oéanam* rar
a mbeirō *oéire* le h-*o-lačán* i n-*éirinn*.

ÓLACÁN.

Tadó: 1r fíor duit rin, a Dónadó. 1r 'mó muo a caitear a déanam rár a mbeid deire le h-ólacán i n-Éirinn. Ac 'neorrad duit don muo amáin atá dá déanam le rada agus ná fuil puinn cairbe ann. Tá cainnt dá déanam le rada ar an rgeal. Dá leig-iread cainnt uile na h-Éireann beidír zo léir leigirte radó, idir ólacán agus zac oic eile d'á bfuil as cur orainn. An iomad cainnte iread atá asainn, an iomad ar rad. Tá cainnteoirí ar ndóitin asainn agus an donar le deirbéalaige orca. Níl oic d'á raió ar Éirinn riam ná d'á bfuil uiréi anoir ná fuil na cainnteoirí ábalta ar é míniú agus do léiriú agus do cur i n-úil zo bheadz slan, rladctmar, roiléir. Ac an bfuil a fíor asat cad a cuiréan an iongna orm féin, a Dónadó? Nuair a bíon an t-oic léirigete amac zo roiléir as an zcainnteoir rradan an cainnteoir ar an áit rin. Da dóic le duine ar an zcainnteoir zur b'é an léiriú an leigear. Nuair a bíon a cuio cainnte déanta as an zcainnteoir ba dóic leat air zo mbíon zac don muo déanta aige. 1r cuma an cainnteoir rin nú doctúir a tiocrad cúgam dá mbeinn bheadite agus déarrad ar cuirinn orm, agus d'feudar ar mo teangain, agus do bheaditeodad an galair agus do 'neorrad dom cad é an galair é, agus anran do gluaréodad cun riubail zan pur-zóio ná plárcar a tabairt dom. Tá zac doinne a labhan as déanam na cainnte ar an ólacán, 'zá innrint dúinn zur droc-níó é agus 'zá cairbeaint dúinn cad iad na trúigeana atá cuige, ac ní tuzan doinne don eolur ceart dúinn ar conur an droc-níó do díbiru uainn. Címio muo zpeannmar uaireanta. Címio fear atá cóm raióbir le Démur, pé 'r b'é féin, fear zur b'ar an ólacán do fuinead agus do fáirgead a cuio raióbir, címio an fear ran 'n-a fearam

anáirde ar éilár, agus é as déanamh cainnte go tréan, as ríriú agus as aiciríú ar ól agus ar luét ólacán, as áireamh na n-olc agus na n-aimleap a tasan de dhruim ólacán, agus 'sá idiríú, go bog a' r go cruaid, ar múinntir na n-éireann a leap do déanamh agus eirge ar an ól. Tá a fíor as an bfeap ran go maíe dá nglactí an cómhairle rin uair gur b'é féin ir túirge a beaó tíor leir. Tá a fíor aise go maíe, ámtac, náe baogal doó, mar náe baogal go nglacfar an cómhairle. Sgéiméir ireaó an feap ran. Dá mbeaó toct 'n-a glór agus deóradá le n-a fúilíe ná creio focal uair. Sgéiméir ireaó é. Rud eile de. Sgéiméirí ireaó na meirgeoirí a bíon as éirteact leir an scainnt a deinean ré. Molair ríad an cainnt agus ir áir an líú a cúiríe ríad arta 'sá molaó. Ac seallaim-re duit-re náe baogal go molríoir an cainnt rin dá mba doic leó go scuirfí an cainnt i bfeidm orca. Ir breáí an cainnt agus ir maíe i an cómhairle. Taitnean idir cainnt agus cómhairle leir na meirgeoirí. Cao é an cúir? Mar tá a fíor acu ná fuil ra cainnt ac saot agus náe baogal go scaitíe ríad an cómhairle do glacaó. Idir cainnteoirí agus meirgeoirí doib, a Doncaó, rsgéiméirí ireaó iad. Ní baogal go ndéanríe ríad don leigear coirde ar olc an ólacán i n-éirinn. Ní leigear a bíon uata. Iré ruo a bíon uata, ar sac taob, 'ná a leigint orca ruat a beir acu do'n ólacán, ruo ná fuil acu do. Ní bíon ra cainnt go léir agus in rna gutaib go léir ac "tós uaim é—agus san uaim ac é!"

ÓLACÁN.

Doncaó: Go deimín le fírinne duit, a Tairis, nuair a bíor as éirteact leat anro as cainnt an lá deanaó bíor as cur an anama amac as sairí, am' aigne féin.

Tadó: Ašur cao a bí cun tu cúir aš záirí? Ní meapaim zo maib don cúir záirí in rna neitib a bí ar riubal ašainn? Má tá an t-anam 'á rladad a' n-éirinn le n-ólaacán ašur zan don leigear dá déanam ar an rladad ac cainnt zan bpiš, zan éipead, meapaim féin zur mó an cúir zoil 'ná an cúir záirí atá ra ršéal.

Doncá: Aróó b'piné tupa aš rpióiu ar luēt na cainnte ašur ar na meiršeoipí, ašur aš tabairt ršéiméipí orca, tpi n-a céile dóib, toirš zan don leigear a beit acu le déanam ar an nšalaš ac cainnt, ašur b'piné mire ašur mé bođar ó beit aš éirtead leat-ra aš cainnt, ašur zan focal aš tead ar 'o beul i 'o'aođ don leigear ac éom beaš ašur a táinis maím amac a' beul an ršéiméra ba mó acu! Na, na, na!

Tadó: B'éigean dúinn rcao an lá déanaé, a 'Doncá, rap a maib veire márote ašam, ašur ip 'o'ca zo šcaitram rcao inoiu leir rap a mbeit don fošail móir déanta ašainn ar an ršéal. Ac ná biođ ceirt ort. Tá an leigear ann ac eolur o'fášail air, ašur anrap úráio a déanam de.

Doncá: Ip rean focal é, "Dá mbead fpor aš duine bead leigear aše, ac 'o cúirir leir, a 'Tadó. Ip beaš 'ná zur fáruigir an rean focal. Zan an fpor ip deacair an leigear o'fášail, ac ip beaš an maít inoir leigear ašur fpor mara noeintear úráio 'oió. Tá lár an éirt ra méio rin ašat. O'áirir a lán de rna trúigean, ašur zan amrap ip trúis láioir cun ólaacán šac trúis o'ár áirmir. Ip 'oió liom, amtaé, zur fášair zan áiream trúis atá éom toptamail le h-don trúis o'ár áirmir.

Tadó: Cao é an trúis é?

Doncá: Tá, rppuoeamlaé. Rašair 'o'ine ar an donac nú ar an maršad ašur déanpíó pé a šnó. Nuair beit a šnó déanta aše ní foláir leir a cúir 'n-a luige ar éac zur rear rppuoeamail é. "Téanam,"

irteac 'n-a bols féin nó déarfí sup fear san rppio é! Tá an ceart astat go cruinn, a Úoncáó. Sin trúis éun ólacáin a sup ní h-inniu ná inóe do tor-nuis an trúis rin ar a éion féin de'n oioó obair a déanam i n-éirinn. Tá mbeaó tairt ar óuine ba bpeá§ galánta an puo do ppeabaó irteac i ois§ tabairne a sup deoó o'ól a bainfaó an tairt de a sup anran ppeabaó amac airí§ a sup a§aio a tabairt ar a §nó, nú, tá mbeaó a §nó cpioócnuis§te aise, a§aio a tabairt ar an mbaile. Ac, oar le oaoine, ní beaó ran rppioeamail. Beaó ran mó rppiuínlaite ar fao. Da las leir an noúine rin don bpaon ois§e do blaire i n'aonar, pé tairt a beaó air. Ní foáir oó cuioeacáta beic aise. Oar liom, améac, ní h-ar an noúine rin féin ir coir an milleán ar fao a beic. Tá mbeaó pé de óánaróeacá r a bpear ran an beart éiallmar a déanam a sup oúl irteac i n'aonar a sup an deoó a ceartócaó uair o'ól i n'aonar ir fao a fairpings a déanfí cáine a sup cúl-cainnt air. Ir 'mó óuine a déanfaó an beart éiallmar mara mbeaó le h-eagla poim beul na noaoine (public opinion). Beul na noaoine féin pé noeáir a lán de'n rppioeamlaéc. Mara mbeaó beul na noaoine ní beaó an r§annra ran ar §ac doinne le h-eagla go noeáirí ná beaó rppio aise, nú le h-eagla go otabairí fear rppiuínlaite air. Sar a bpeaófar don leigear a déanam ar an otaoó ran de'n oic, a Úoncáó, tá §nó móir trom le déanam. Cairtair a éur 'n-a luige go foiléir a sup go oaingean ar an bpoibiliróeacá go bfuil rppioeamlaéc a sup rppioeamlaéc ann, rppioeamlaéc acá oilir a sup rppioeamlaéc acá bpea§ac. Ní rppioeamlaéc ceart do óuine é féin do éur ar meir§e le h-eagla go noeáirí sup rppiealairín é! Ní rppioeamlaéc ceart do óuine, má'r é toil Dé §laooac ar óuine o'a múinntir éis§e, é féin a sup a élann do épeacáó a sup do múcaó le fiaca, a§ rpealaó biotáile ar fuio na roéairde!

Doncáð : Tá corp na pípinne anran aḡac, a Ṫairḡ. 1r minic a cuimniḡear féin ar an eugcóir a ṫeinio ṫaoine orṫa féin le corṫar ólacáin ar roḡraioib. Ua cóir náir beaḡ ṫóib ṫ'iomárho an báir ṫo ṫeaḡt irṫeaḡ ra tiḡ cúca le leamnú ṫé, molaḡ ḡo deo leir, ḡan ṫul aḡur iomárho eile ṫo cúir orṫa féin le n-a ṫoil mácánta, ḡan ḡáḡ ḡan maḡctanar, ac le corp eaḡla moim beul na nṫaoine, rar a nṫearpí ná maib roḡraio ḡalánta acu ! 1r ait an rḡéal é, báir aḡur buairṫ aḡur ḡol aḡur caoine ra tiḡ. ḡan fonn áṫair ná pléiriúir ar doinne. An uile ṫuine ṫúbac ṫob-riónac. Aḡur anran ól ṫá rṫeaḡḡ mórtimpal i ṫrpeḡ ḡur ṫóic le ṫuine ḡur b'amlaio a beaḡ an uile ṫuine i moḡt imṫeaḡṫ ar a éroicean le neairṫ áṫair !

ṫaḡḡ : Seaḡ, aḡur ḡan ṫe cúir leir an noitcécile ḡo léir ac le n-eaḡla moim beul na nṫaoine. Ueul na nṫaoine fé nṫear an ṫ-amadántaḡṫ ḡo léir. Cair-
par beul na nṫaoine ṫo cúir ar an rṫaio cóir rar a bṫeaḡpar an ṫ-olc ṫo leirḡear.

Doncáð : 1r ait na ṫaoine iao. Ní foḡáir a mbeul ṫo líonaḡ le n-ól nú ṫo lompróir na cnámá aḡ an bṫear mboḡṫ ḡo bṫuil an buairṫ air. 1r cruaiḡ an cáir é !

ÓLACÁN.

ṫaḡḡ : 1r fíor ṫuit rin, a ṫoncáð. 1r cruaiḡ an cáir é. ḡḡanna ar ṫaoiniḡ moim beul na nṫaoine. Iao ceapaitḡ, cóir cam ṫipeac, ar flize éigin a ṫéanamí amac ṫóib féin ar ṫul ó beul na nṫaoine aḡur náḡ féioir leo cuimneamí ar don ṫrize eile ac beul na nṫaoine ṫo líonaḡ aḡur ṫo ṫúnaḡ leir an ól.

Doncáð : Fáḡaim le n-uadacṫ, a Ṫairḡ, ná feicim féin ḡo bṫuil don ṫrize eile cúige. Cao 'ṫá aḡ an

bʰeapɪ ʒo bʰuɪl an tairt air le dʰeanam? Ní móir do deoc d'fásgail. Tíocfí na cómarraí irteac. Mara nglaoḁfíó ré ar na cómarraí cun tige d'ól 'n-a cuibhean dʰearraí ʒur doḁal atá air. Má glaoḁan ré ar cómarraí reaccar cómarra eile beid eud de bair an rʒéil. Má glaoḁan ré oirta ʒo léir, ré mar a ráinigean iad do beit láitʰeac, ní foláir do ʒac 'ré nois d'ól le ʒac duine ra cuibheactain, aʒur dá mbead ceann práir air beid ré ar meirʒe ar ball. Ir ura leir beit ar meirʒe, aʒur an peaca do dʰeanam, aʒur teinneap cinn aʒur cʰeactán aʒur earḁa ʒoile beit ar maidin lap na máireac air, 'ná aʒair na ndaoine tabairt air féin, aʒur beul na ndaoine beit 'ʒá ite aʒur 'ʒá ʒearraḁó ó ceann ceann de'n páirírt ʒo ceann bliana ó'n lá ran.

Taḁ: feuc, a 'Doncaḁ. 'Bí nór áirigʒe ra náiríun ro, tá ruim bliadanta ó rin. Tá an nór céadna tal ra bʰrainc acu fór. Nór ʒan ciall irtaḁ é, ac ní foláir do duine ra bʰrainc, inḁiu féin, an nór do leanmáint aʒur beairt a dʰeanam d'á réir, nú do tíocfaḁ beul na ndaoine air aʒur do lomfí na cnáma aige aʒur do réanpí é amuic aʒur i mbaile i dtʰeḁ ʒo ʒcaitʰaḁ ré rit leir féin ar an ndútaig. Iré nór é 'ná an nór ʒo dtʰuʒtar comrac donfíir (duelling) air. Dá mbuailaḁ parcail umat ar an práir aʒur ʒo ʒcaitʰaḁ ré reile roir an dá rúil oirt, bead rúile na ndaoine oirt láitʰeac. Da máit leat bualaḁ do bḁtar aʒur ʒan don cup irteac, oic máit ná dʰanairde, do dʰeanam ar an parcail rin. B'pini an beairt ciall-mair duit. Ac dá ndeinteá an beairt ciall-mair ran an bʰuɪl fíor aʒat caḁ d'imteḁcaḁ oirt? Do tabairtaḁ beul na ndaoine d'roḁ ainim duit láitʰeac. Do tabairpí camalaḁ (a poltroon) oirt láitʰeac. Do mofaḁ ʒac doinne an parcail a cait an reile oirt aʒur cáinfaḁ ʒac doinne tʰura.

'Doncaḁ: Aʒur caḁ a bead uata?

Taḁ: ʒo bʰóʒpḁctá comrac donfíir ar an

parcail, agus go fearóctá or a cómhair agus é troid le clárúeamh nua le piortol.

Doncáth: Seadh, agus go dtabairfínn caoi dó ar mé 'láimh, tar éir an gníth eile a bí déanta aise orim!

Tadhg: Go dtíeas, a mhic ó.

Doncáth: Dar fiadh, a Thadhg, dá olcár é cár an ólaccáin againne, is meara go móir cár an cómhairic acu ra bhfainc. Da dóic liom dá mbéinn ra bhfainc go gcuirfínn mo éor i dtalamh i n-aghaid nóir de'n trasaí ran. Do rghoilfínn tarim an parcail, agus dá dtugadh daoine camalac orim nuair ná déanfínn an cómhairic ní tabairfínn d'fhreasra orca ac a rádh leó dul ra diabal! Ní'l fars ag don daoine a mearfadh a éur fiadhaí orim cómhairic de'n tróid ran a déanamh.

Tadhg: Bualir do méar, a Doncáth, ar cuir do leigear an ólaccáin. Tá ruim blianta anoir ó ceap daoine áirigíte rrruúnlóir a tabairt orim-ra nuair ná cuirfínn mé féin ar meirge le rrruideamh-lac. Dubairt leó dul ra diabal!

ÓLACCÁIN.

Doncáth: Dá mba ná beadh le déanamh, a Thadhg, cun d'íoc nóra na h-éireann do leigear, ac a rádh le daoine dul ra diabal is beas na d'íoc nóra a beadh againn anoir mar is fadó a beirir go léir leigirte! Tá daoine agus beadh an leigear ran cómhairic go leór dóib. Ainne a deinean ruo ná taitnean leó táid fiadh tugta go leór cun an leigir rin a tabairt ar an olc a deinean fé orca. Is minic gur ró beas an éur iarraid fiadh cun a rádh le duine dul ra diabal, ac ní h-é mo tuairim gur deín an focal ran puinn leigir riamh ar don ruo.

Tadó: Níor tuisir mé, a Dóncaó. Ní ra b'focal do m'earr-*ra* a ráó go raib an leigear ac ra 'diúltú daingean a tairbeánraó an focal. Ní cuirraó ar veinead riam de'n ól ar meirge mé gan é cup irteac am' béal ar 'túir. Ní raóar pé irteac am' béal gan me féin 'gá tógáilt le m' lámh a^gur 'á cup cun mo béil. Ní déanraó ran féin an gnó mara n-orzaló-*ca*inn mo beul. Ní déanraó orzáilt mó béil an gnó mara rúgáinn irteac an deoc. Ní déanraó é rúgáó irteac an gnó mara rloiginn riar é. Ac cóm luac a^gur do raóar an deoc riar táim pé rmaóct aige. Cuirrió pé ar meirge mé pé raóar duine mé. Ir cuma leir cia'cu uaral nú iréal mé. Ir cuma leir cia'cu boct nú raib'bir mé. Ní'l don uraim aige d'aoinne a leosrió riar é. Dá mb'é an rí é leasrió an deoc é má leogan pé an deoc riar. Ac an raio a coimeadóiró pé an deoc larmuic d'á riacalaib ní baógal dó. Má tá an gloine ar an mbóro ní'l a^g duine ac a lám do coimeadó ó'n n^gloine. Má tá gloine 'n-a lám aige ní'l aige ac an lám do coimeadó gan árou cun a béil. Má tá an gloine cun a béil aige ní'l aige ac gan an deoc do rúgáó irteac 'na beul. Bíod go b'fuit an deoc ircis ra beul ní féirbir dó dul riar mara rloigtear é. Sin ceirpe caoi a^g duine ar 'diúltú do'n rí^g rar a mbeir don cumar a^g an n^gdeoc ar don ríogbáil a déanam dó, 'diúltú do'n gloine tógáilt de'n bóro, 'diúltú d' é árou cun a béil, 'diúltú d' é rúgáó irteac ra beul, a^gur 'diúltú d' é rlozadó. Déanrió don 'diúltú acu an gnó ac é cup i b'feiróm go daingean, rípeac mar a cupá-*ra* i b'feiróm an 'diúltú úo do'n cóm^grac nuair a déarraó le muinntir na r^gaince dul ra ríabál.

Dóncaó: Ir d'óic liom gur b'é an céad 'diúltú an 'diúltú dob' r^gearr.

Tadó: 'Sead, gan an gloine tógáilt i n-don cóp de'n bóro?

Dóncaó: Sead go rípeac.

Ταὸς: Πάρ ὄοιέ λεατ ζυρ μαιτ αν πυο παναμαιντ αμαε ὄ'ν μβόρω αρ φαο?

Doncáð: Βα μαιτ, τὰ μβα νά πέατορὰ ουινε αν λάμ το εοιμεάο ὄ'ν ηγλοινε. Αν τ-έ νά πέατορὶο αν λάμ το εοιμεάο ὄ'ν ηγλοινε νί πέατορὶο πέ αν γλοινε το εοιμεάο ὄ'ν μβεул,—αζυρ μά τέιρθεαν αν γλοινε ζο ὅτι αν βεул μο ερυαζ-ρα αν θεοό! Σύζφαρ ιρτεαε ε αζυρ ρλοιζφαρ ριαρ ε, ιε η-αιηε!

Ταὸς: Θέανφαρ. Αζυρ ανφαν μο ερυαζ-ρα αν ουινε! Καρφαρ τίμπατ ε, αζυρ λεαζφαρ αρ λάρ ε ρα λαεαιζ!

Doncáð: 'Seað, αζυρ μίλλφαρ αν τ-ανам αζυρ λεαζφαρ αρ λάρ ε—ρα πέατορ!

Ταὸς: Ιρ οτε αν ὄοιέιν ε μαρ ὀλαεάν!

Doncáð: Ιρ 'μό τιοβαιρτ αναμα αζυρ ευιρρ αιζε ὀά θέαναμ!

ΟΛΑΕΑΝ.

Doncáð: Ιρ ὄοιέ λιом, α ταιὸς, ζυρ τυρα α βυαι το μέαρ αρ λειζεαρ αν ὀλαεάν.

Ταὸς: Νί πέαοαρ, α Ὀoncáð. Ιρ 'μό λειζεαρ αρ ὀλαεάν να η-έιρεανн ζυρ βυαιεαὸ μέαρ αιρ ιε οειε μβλιана α'ρ οαεαο, αζυρ τὰ έιηε εόμ ραοα ὄ'ν λειζεαρ ιηοιυ, μεαραιμ, αζυρ βί ρί οειε μβλιана α'ρ οαεαο ὀ ριν. Δε conur ιρ ὄοιέ λεατ α βυαιεαρ-ρα μο μέαρ αρ αν λειζεαρ? Μά βυαιεαρ μο μέαρ αιρ ερυαζ ζαν αν μέαρ το εοιμεάο αιρ.

Doncáð: Ουδραιρ αον ροαλ αμáιν α ευιρ αζ μαετ-ναμ μέ, αζυρ το εοιμεάο αζ μαετ-ναμ μέ coiτ-ειαηα, ὄ'ν λά θέαναε ὕο α βίομαιρ αζ εαιηηε ανρο.

Ταὸς: Οόον! Αιρῖυ εαο ε αν ροαλ ε? Νί ευιρῖην λιом ζο ραιβ αον ροαλ ὀ'ά ηουδαρτ εόμ η-υαεβάραε ραν.

Doncáid: Dúbráir go raib ceitire éadai as duine ar diúltú do'n ois rair a bfeadrad an deod é cur ar meirge. Cur an focal ran as maectnam mé. Táim as éirtead an fair atá cuimne am' éann le cainnt dá déanam i ttaob oisge asur i ttaob meirge. Daoine deaglabaréta, léigeannta, foçlumanta, as rpióiu ar an noisge asur san iad féin as diúltú do'n oisge! Cuiread an cainnt i scuinne dom rásar rpoirt a bioð asainn nuair a biof am' leand. An "trom trom" a tusaimit air. Do fuidéad duine asainn i scaðaoir asur fuidéad an cur eile móp-timpal air. Anran do tusað fear na caðaoimac an oisge dúinn; mar seo: "Doimne a déanpíð rmaed ná caractac ná gáire ná orna ná é féin do tócar beid an trom trom air,—ac beid cead asam féin mo popt feaduioia do beid asam." Anran do carfad fear na caðaoimac a popt feaduioia do féin asur bead an dá fúil aise ar an scuid eile feucaint cé 'r túirge bupfad an oisge. Ni féadaim san cuimneam ar an rpoirt ran gac don uair aipigim fear as féide cainnte uair, as rpióiu ar ol asur ar oisge asur ar luçt meirge,—ac, "cead aise féin a popt feaduioia beid aise!" Cead aise féin imtead asur a doicitin do'ol nuair a beid tarç i noiaid na cainnte air! Ni baogal go leigirpíð cainnt de'n tpoirt ran olc an olacáin, a çairðs. Ni leigirpíð dá mbead pí ar riubal go lá pílib an éleite, pé h-é féin. Ni'l don níð cun an uilc rin do leigear ac an t-don níð amáin, 'ré rin diúltú do'n oisge. Má diúltuigtear do'n oisge ní'l don gáð leir an scainnt. Mara noiuítuigtear do'n oisge ní'l don máit ra cainnt dá mbead pí ar riubal go tci go scuirfad an cainnteoir cloç ar a çarbal.

Taðs: Má cuirean pé cloç ar a çarbal cá móp do bpaoinín oisge cun an clois do leigear!

Doncáid: Ambara ip píop dúit é! Ip amlaid mar atá an rgeal, a çairðs, má tá an t-olacáin le leigear

caitpíò an uile duine fé leit a cion féin de'n leigear a déanamh, díneac mar a deiniir-re nuair a cuirir do cor i dtalamh 'n-a coinnib' deic mbliadhna fiéio ó rin. Má'r fíor a scainnt ní'l duine i n-Éirinn inoiu san áit d'úil 'n-a éiríde agus i n'áigne go leigirfí an t-olc agus go scuirfí deire le h-ólacán agus le meirge imearḡ ḡaodai, i n-Éirinn agus i ndútaib' iaraicta. Deinead ḡac duine fé leit a cion féin de'n leigear agus riné an leigear go léir déanta. Cuiréad ḡac duine a cor i dtalamh,—a cor féin—mar a deiniir-re. Coimeádaḡ ḡac duine a lámh féin ó'n nḡloine agus an ḡloine ó n-a beul féin. Deinead ḡac duine a cion féin de'n diúltú.

Ṫaḡs: Ṫá an d'úil ra leigear aḡainn go léir, a Dóncaḡ, ac ir amlaioḡ atá d'úil aḡ ḡac duine aḡainn go ndéanfaḡ ḡac duine eile aḡainn an diúltú.

Dóncaḡ: 'Seaḡ agus a poirt feaduiola beit aige féin! Fásfirḡ rin san leigear rinn. "Fásfirḡ rin ba san dáir aḡ Simcín!"

ÓLACÁN.

Ṫaḡs: Ní fásfirḡ rin san leigear rinn, a Dóncaḡ, má deiniimíḡ atairú air.

Dóncaḡ: Cad air?

Ṫaḡs: Ar an fuḡ atá aḡ corḡ an leigir.

Dóncaḡ: Ir 'mó fuḡ atá aḡ corḡ an leigir, a Ṫaḡs.

Ṫaḡs: Ir fíor é rin. Ir 'mó fáct atá le teip an leigir, ac má bpreitníḡtear na fáctana go léir éirar go bfuil fáct bunairḡ orṪa. Sar ar féidirḡ don leigear a déanamh ní foláir an fáct bunairḡ do déanamh amac ar dtúir. Má ḡeibtear amac an fáct bunairḡ, agus anran má taḡtar ar an fuḡ a cuirfirḡ ar an rliḡe an

fáct san, rin ar an rliige láitneac na fáctana atá ag fáir ar an bpáct mbunairé rin. Iy fáct ólacáin tarit. Ní fáct bunairé é, ámtac. Nuair a bion dúil ra n-ól ag duine ólan ré a 'dóitín pé'cu bion tarit air nú ná bion. Ólan ré "deoc an tarita ná táinig." Muira raió tarit roim ré air cuirfid an t-ól féin tarit air. Má'r fáct óil tarit iy fáct tarita ól. Ní fáct bunairé do'n ólacán don taob acu. An ruo iy leigear ar tarit ní leigear ar ólacán é.

Iy fáct do'n ólacán rppuideamlaect. Ac iy minic sur b'é an bpaon oige a tusan an rppuideamlaect do duine. Siné cúir sur minic a éitear fear ag rtealad airgid go bpeadg bog uairé i 'otig an tabairne, agus nuair a tagan ré abailé nác féitoir d'á mnaoi rsgilling fásgail ar a érucáib ac díneac mar a bainfá an cnám a' beul an máora! Nuair a bion ré i 'otig an tabairne ní leogan an rppuideamlaect do a cúir airgid do coimead 'n-a póca. Ca bfuil an rppuideamlaect nuair a tagan ré abailé! Coimeadpíó ré an sheim dúití ar an airgead anran agus a fíor aige an bean agus an élan a beit go cruairé i ngáó leir! Don fear go mbead rppio fíir irtig 'n-a éroide ní fuilingsócad ré earnam bíó agus éadaió ar a mnaoi agus ar a élainn an fáir a bead rsgilling 'n-a póca. Má éaitan ré uairé an rsgilling i 'otig an tabairne—le rppuideamlaect, deirim-re go bfuil bpeall air féin agus ar a cúir rppuideamlaecta. Ní rppuideamlaect atá aige ac rppreallairínteaect. Deirim, agus iy fíoir dom é, ná fuil rppreallairín ar an otalam ro éom érocnuigíte leir an rppreallairín rppuideamlaect a éaitpíó uairé i 'otig an tabairne, ar bpaon oige, an t-airgead ba éairt do a tabairt abailé éun na mná agus éun na élainne a cúir Dia 'n-a s cúiram air. Iy fáct éun ólacáin an rppuideamlaect. Iy éairt, ámtac, an ainim éairt a tabairt air nú ní déanfar an leigear éairt air. Spreallairínteaect iread é, agus rppreallairín iread an fear a éairbeánan é.

Doncáð : Óar fiað, a Čairðs, mara bfuil don leigear le déanam ar ólacán go dtí go leigirfar na rpreallairíní agus go ndéanfar rpredeamail iad, tá eagla mo éiríde orm sur fada a beir an t-ólacán san leigear !

Čairðs : Pé'cu rpredeamlaçt nú rpreallairíniteaçt é ní h-é fáç bunairð an ólacáin é, agus dá bfuil rin ir cuma cé'cu a leigirfar é nú ná leigirfar.

Doncáð : An dóic leat, a Čairðs, an bfuil níor mó 'ná don fáç bunairð amáin leir an ólacán ro ?

Čairðs : Ambara, a 'Doncáð, ir ġairirð an máoil ort ceirt do çur ! Ní mór dúinn lá eile çun na ceirte rin do réirdeaç, má réirçigimíð i n-don çor í.

ÓLACÁN.

Doncáð : Seað, a Čairðs, an bfuil réirdeaç na ceirte úð agus ?

Čairðs : Ir dóca, a 'Doncáð, go bfuil, do réir deaðraim, níor mó 'ná don fáç bunairð amáin le h-olc an ólacáin i n-éirinn. Ir dóca ná fuil olc ar bit san níor mó 'ná don phéam amáin air. Measaim sur b'fin é cúir go bfuil pé çóm deaçair na h-uile do leigear. Nuair a ġairrçar phéam fáran an t-olc ó phéam eile. I n-aimriri an áçar Maiciú çear ġaç doinne go raib bunphéam uile an ólacáin ġairrçað agus an leigear déanta dáiririb. Irí phéam a ġairr an t-áçair Maiciú 'ná an phéam atá i dooil an duine. Ní réirir do'n duine olc do déanam aç le n-a çoil mácánta. An fáid a beir çoil an duine i ġcoinnib an uile ní réirir do'n duine beir çionntaç ra n-olc. Čairbeáin an t-áçair Maiciú do rna daoine conur ba çearç dóib a dooil do focarú agus do çearað agus do dáinginiú i ġcoinnib an ólacáin. Mar bheir dáingin

ar an doil tairbeáin pé d'óid conur ceangal do cup
 orca féin san don bhaon óil a bliaire, agus, go mór
 mór, conur cabair agus congnam agus gnárta
 d'iarraio agus d'fáil ó Dia cun zeallamna an
 ceangail rin do cómlionad. Ní féidir do'n duine an
 t-olc do feachad ná an maic do déanamh san congnam
 ó gnárta Dé, molaó go deó leir! Tá toil an
 duine nó las cun puinn maiteara déanamh ar a gur-
 tal féin. Tá toil an duine nó gusaac. An t-olc
 a feachantar inoiu déanfar amáireac é, agus an maic
 a ceartar inoiu féanfar amáireac í. Iy deap a cuir
 an pite an níó rin 'n-a d'án:—

“Iy boct an toirg an toirg go bfuilim i bpéin,
 Mo tuirgint ó m' toil, a'p mo toil ag oirioim
 ó m' céill.

Ní tuigean mo toil an toil dom' tuirgint iy
 léir;

Nú má tuigean ní toil léi ac toil a tuirgiona
 féin.”

Iy maic do tuig an t-Ádair Maiciú an méio rin. Iy
 maic a bí a fíor aige pé focarú aigne a déanfí i
 n-áil óil ná beaó an focarú marcanac san gnárta
 Dé. Tairbeáin pé do rna daoine conur a n-aigne
 do focarú agus anran conur gnárta Dé d'iarraio
 mar daingean ar an focarú.

Doncaó: Tá go maic, a Áirós, ac feuc gur gairio
 a maic a faotar! Tá an t-olc cóm fada ó leigear
 anoir agus bí pé nuair a cuir an t-Ádair Maiciú cun
 é leigear. Ní h-eaó ac níor ría.

Taós: Mar rin níor glacaó a cómairle, nú
 b'féidir gur ceart dom a ráó, do glacaó an cómairle
 ar feaó tamailín bis ac níor leanaó di. An fáio
 a leanaó di do dein pí an leigear. Dá leantí ó rin
 di ní beaó an t-ólaacán i n-éirinn anoir agusinn mar
 acá.

Doncáð: Tá go bheáð, a Čairòð! Ní feicim go bfuil puinn cairðe i gcainnt de'n t-róro ran. Nác rin é díreac corp an uile! "Níor deinead an leighear mar níor leanad an cómáirle." Dar nódic íré puo atá uainn a cúp fiaćaint ar óaoine an cómáirle do leanmáint aóur a leap a óéanaím. Ní feicim-re go mbeid leighear aóainn go tóí go "ócuiró ar ótoil an toil ó'ár ócuiróint ír léir."

Taòð: Tá an ceart anran aóat, ac beid lá eile aóainn air.

ÓLACÁN.

Doncáð: Coóar, a Čairòð, náir óóic leat óur ceart óúinn an t-ólacán ro do cáiteam uainn aóur díriú ar cáinnt do óéanaím ar puo éigin eile. Tá eaóal oim go bfuil na óaoine corpa óe. Meapaim óur óearr go nóéarró ríad, mara bfuil ré óá ráó ceana acu, óur b'é an t-ólacán ó Sámuin go Dealtaine aóainn é!

Taòð: Ír ríor óóid é. Íré an t-ólacán ó Sámuin go Dealtaine aóainn é, aóur íré an t-ólacán ó Sámuin go Dealtaine é aó óaoine nác rinn. Íré an t-ólacán ó Sámuin go Dealtaine é aó an muinntir ná taitnean ar gcainnt leó. Ír ait an aicme óaoine íad. Óa bheáð leó beid aó éirteaót le rpióió ar ólacán, ac ná bead an rpióió óáiríó. Óa máit leó beid "óá cáiteam aóur óá cáine!" Óéarró óuine acu, "óráin air mar ól!" aóur é lán go róórnaió an uair rin. Óéarró óuine eile acu, "Ír oic an eapad é mar ól!" aóur óan írtió 'n-a óróide ac, "tóó uaim é—aóur óan uaim ac é!" Óéarró óuine eile acu; "Ní féoiri don lá de'n rat a beid ac ar an t-é ná blairean i n-don óor é!" aóur go ótabarpad ré a

“Dá fúil an uair rin ar gloine. Déarfíod tuine eite acu, ruar le m’ beul, “Ní rabar-ra ar meirge maí! Ólaim bhaon, ac ní feacaíod doinne maí ar an rúige me!” ašur mo dá fúil aš feucáint air aš teacé abaitle ar deaš meirge ó’n rraíod trí nú ceatair o’uairiú ra treacémain! Dar fiaó, a Úoncaó, ir tú tuš a ceirt i gceart air. Iré an t-ólaacán ó Samuin go bealtaine é, ašur ó bealtaine go Samuin airí. Ní feadar an traošal cao a deanríod éire reo mara ruo é go bfeadópar don níó a deanam a cuirríod corš leir an oic. Ir mó oic aš imiric orainn ašur ir mó iomáro ašur leacéam orainn o’á nōruim go léir, ac iré an t-ól acá aš baint an anama ar fao arainn. Tá rppio ašur ašgne ašur meainna na nōaoine lobta uairó.

Úoncaó: “Ní tuigean ár oicil an oicil o’ár o’cuiršint ir léir.”

Taóš: Tá an ršéal níor meara ’ná ran féin ašainn. Ir amlaíod acáimíod šan oicil šan cuiršint. Ní féioir liom don comórtar o’rášail ar an gsuma ’n-a bfuilimíod ac an cor a bí ar na daoiniú úo go gcuireadó Círcé an omarídeacé orá. Úeineadó rí muca ašur maorái šrána ralaaca díob ašur tušadó rí oumalar mar bia díob ašur múnlaac mar deoc, ac le neart na omarídeacéta mearaíoir féin go mbíoir ’n-a rušcúib uairle, ašur go mbíod an buadó acu ó daoiniú an oimain go léir le breášacé a gcocta ašur a nōealb, ašur mearaíoir šur bia álunn a bíodó acu nuair a bíoir aš ite an oumalar, ašur nári ólaó ríon maí oob’ feairi ’ná an múnlaac.

Úoncaó: Sé an ršéal céadna díreacó é, a Taíóš aš meirgeoirí na n-éireann. Bíor aš éirteacé uair le rppelairín acu ašur ní maí de porš ašge ac, “As sure as you’re born I’m the best man in Kilworth!”

Taóš: Bí a boš lán de’n múnlaac an uair rin.

ÓLACÁN.

‘Dóncaó: Tá a lán páirtíte aḡat-ra, a t̄airḡ, i ‘tcaob an uile. Tá aḡur aḡam-ra leir. Ac ó tornuigḡair ar éainnt a d’éanaḡ anro ar an ólacán tiobairteac ro, ní dubairt doinne aḡainn focal amaac ar a beul fór i ‘tcaob don t̄óro leigir air. Cao ba d’óic leat a leigirraó é?

Taóḡ: Marar t̄ráctamair-ne ar an leigear tá daoine eile do t̄ráct air minic ḡo leór. Ní’l rae foluir ‘ná ḡo n-airigim duine éigin aḡ uúirig ḡo bfuil an leigear aighe féin. Tá deic mbliadna fiéio anoir ó dubairt duine éigin ḡo leigirrí an t-ól amuic ‘r amaac ac na tigḡte tabairne do dúnac ‘Dé Domnaig. Nuair airigear an leigear ran ar t̄úir cúir pé i ḡcuimne dom an riúnéir úo a máoirim ḡo ndéanraó pé cliaabán le t̄rí buille tuaiḡ! ‘Do deineaó an ‘olige. ‘Do cuirraó an ‘olige i bfeiróm. ‘Do dúnac na tigḡte tabairne ḡac ‘Domnac. Tá deic mbliana fiéio imtigḡte ó rin aḡur ca bfuil an leigear! ‘Ir ionḡantaac an daille aighe a bíon ar luct ‘oligḡte d’éanaḡ, a ‘Dóncaó. ‘Ir d’óic leó, pé ruo a beir aḡ dul bun of cionn ná fuil acu ac ‘olige d’éanaḡ aḡur ḡo mbeir pé ‘n-a ceairt láitreaac. Ní’l don ruo ar an ‘tcalam ro, a ‘Dóncaó, ‘ir t̄reire ‘ná ‘olige, má bíon inntinn aḡur aighe na ndaoine aḡ ḡabáil leir. Ac má bíonn inntinn aḡur aighe na ndaoine aḡ ḡabáil bun of cionn le ‘olige, ní’l don blúirne nirt ra ‘olige rin. Ní féirir an ‘olige rin do cúir i bfeiróm i ḡceairt ac oirrao aḡur ‘ir féirir a cúir fiacaib ar uirḡe iúe i ḡcoinnib an énuic. Níor dein ‘olige de’n t̄óro ran don cairbe riam aḡur ní d’éanraó ḡo deó. Ac ‘neórraó duic cao a d’éanraó pé. ‘D’éanraó pé d’ioḡbáil. Ní ḡlacrao na daoine é. ‘Beir cairmirt ioir na daoine aḡur an ‘olige. ‘Beir na daoine a d’iarrairó buntáirte breit ar an ‘olige. ‘Beir an ‘olige, nú luct a d’éanta,

a d'iarraioíð sáma bpeit ar na daoine. Ní fearrúe
 dlíge ná daoine an níó rin. Cailfíó an dlíge a sáim
 ašur tíocfíó úróc méar aš na daoine ar an ndlíge.
 Úrífáar an dlíge ašur ní tabárfáar doinne cun láma
 mar sáall ar. Ní beíó anfan ašat ac dlíge mar
 ó'eaó. 'Sé rin le ráó, ní beíó ra leígear ac leígear
 mar ó'eaó. Má curtar corš leí an abáinn atá
 anfan aš rít le fánaíó caó a túitfíó amaó? Saó-
 fíó an rruó ar feaó tamail. Eíreoóaríó loó lartuar
 de'n corš. Pé daingneaó a beíó ra corš líonfíó
 an t-uirge lartuar de so útí so mbúrífáar é ašur so
 ršuaóarfáar le fánaíó é. Anfan sáuaíreoóaríó an
 t-uirge le fánaíó ašur beíó a feaó n-oiréaó fuinníú
 leí ašur beaó dá leogtí óó féin ó torac. Síne
 an úóáíta aš an ndlíge a bíon bun or cionn le h-aigne
 ašur le h-inntinn ašur le toil na ndaoine. Úéanfáar
 búrfáar ar ball de, díreac mar a deínean an aba
 de'n ruó a óeapfaó corš a cúp léi. Ašur ruó eile.
 Díreac fé mar a deínean an aba léirfšríor ar sáó
 taob úi nuair a rítean rí le fánaíó 'n-a túille ruáó,
 tar eír an óoirš óo ršuaóaríó ríorí úi, ar an sáuma
 sáeáona deínean an dlíge a búrfearíó ašur a curtar fé
 úróc méar díogbáil aigne óó'n múinntír a búrfear
 é. An úróc méar a óagan óo óaoine ar dlíge san
 máit, ní deacair óo cúro de teaó ac ar an uile
 fášar dlíge, ole ašur máit.

Pé ruó a leígfíó an t-óíacán, a Úoncaó, ní leígfí-
 fíó dlíge é.

Úoncaó: 'Soó feuc anoir, a Óaríó, taó'n tú ra
 n-áit óeáona aírír. Ní h-é an ruó ná leígfíó é atá
 uáinn ac an ruó a leígfíó é. Ír cuma tú nú an
 Óárlac sáóíleánaó nuair a cúp a learmáóaríó aš loíš
 na nšaman é. "Ímóíš," ar ríre, "a cúpíóíš! ašur
 cuaróaíš na sáma!" "Cá sáuaróócaó íaó, a
 máóaríó?" ar rírean. "Cuaróaíš úóic ašur anóóic
 úóic!" ar ríre. Úáimríš fé úréimíre ašur ríúó
 anáírúe ar buaic an tíge é, ašur órom ar an útíš óo

Doncáð: Le h-anaman t'atar, a Tairðs, abair féin puo éigin! An é an dóic atá agat-ra ód éuarthac cóm maic le cáé? Ca bfuil dóic? Ca bfuil an leigear le fágaíl, do péir do tuairime? U'feair liom don focal amáin eóluir uait 'ná an rpióiu go léir. U'féarfað doinne go mbeaó uimear maic béil air rpióiu óéanam.

Tairðs: 'Soó ní féidir liom foirdneam le ropairí biteamnac a bíon ag labairt go h-ápo agur ag rite deór mar géalí ar oic an ólacáin agur iao ag cup airgíó i gcóircaib, agur ag cup ríodaí ar a mnáib agur ar a gclainn, agur ag cup blonais go h-ápo ar a n-arnairdeacaib féin, le rocar an uile! Ac i ucaob an leigir. Níor uéin doctúir leigear maic gan a lán puoáí do méarfaó ar a céile ann. Tá cormlaóct ra méio rin ioir leigear cuip agur leigear ar óroó-nór nú ar óroó-beur. Ní foláir a lán neite do cup i leigear an ólacáin agur iao do méarfaó ar a céile go maic agur go h-eólguireac, rap a' mbeir pé 'n-a leigear i gceairt. Níó dóib ran ipeaó a cup 'n-a luige go uaingean ar aigne gac uine i n-éipunn nac puo rppirdeamail do é féin do cup ar meirge. Abraó uairó, gur rprealairínteaó amuic 'r amac é. Ná fuil ar an ucalam ro rprealairín ip epioónuigte 'ná rprealairín meirgeóra. Ná fuil glaisín le fágaíl ip epioónuigte 'ná an glaisín fir a bíon i uciú an tabairne ar leat-meirge, agur ná rtaoan a élaibín béil ac ag maoidream ar a deag-éiréite, go uci go mbíon gac doinne boóar aige agur bpean de! Uá bpearfaó an glaisín rin maóaric u'fágaíl air féin nuair a bíon pé ra puoóct ran u'imteócaó pé abairle agur do maóaó pé i bfolac ar feaó bliana, go uci go mbeaó a glaisínteaó imciúgte a' cuimne na gcómarpan!

Doncáð: Nác iongantac, a Tairðs, an deabram atá ag na glaisínib go léir le n-a céile! Cóim luac agur bíon oipeaó ólta acu agur cuimean ar leat-

meirge iad tasan an t-riuc céadna díreac oirta go léir. Ba dóic le duine sup don línige amáin iad. Bíon an feudaint céadna agus an gnúir céadna agus an éaint céadna agus na gortaí (gestures) céadna acu go léir. Daoine ná feacaí a céile riam agus ná táinig riam i n-ghiaic céad míle t'á céile, fásaim le h-uadaic, nuair a bío ríad 'n-a nglaisínib ar leat-meirge, sup dóic le duine sup ar don úrlár amáin a tógad iad!

Tadg: Sead agus ba dóic le duine sup b'iad na feana glaisíní aitreaca agus máitreaca na nglaisíní óga!

Doncá: Cúir fáire eugainn!

ÓLACÁN.

Doncá: Ioir feana glaisíní agus glaisíní óga, a tairg, meairim sup ró deacair don óor a tabairt dóib ná don eolur t'imirt oirta a déanfad iad do leigear. T'féadfad doctúir duine breóite do leigear. T'féadfad pproóio do tógaint dá mbead teinnear ad' bolg. Dá mbead duine ag dul ar a aithear t'féadfi cómhairle tabairt dó. Ac cao féadfad a déanam le glaisín meirgeóra! Iy dóic leir sup aige féin adá ciall an domáin.

Tadg: Ná dóic leat, a Doncá, dá ttiocfi air nuair a bead an meirge curta de aige, agus glaisín eile meirgeóra tairbeáint dó, go mb'féidir go tuisfad ré é féin agus go ndéanfad ré leir féin, "Sin mar a bím-re nuair a bím ar meirge! Ní beid mé mar rin air le congnam Dé!"

Doncá: Éirt do beul, a tairg. Ní déanfad ré don níó t'á fóro. Bíor ag gabáil an bótar ó tuair ó Ónocán na Uolaraige (Watergrass Hill) go Mainirtir fearmuige (Fermoy), maidean breágh Samraí.

Bí fear le m' éoir a bíod go minic 'n-a glaisín meir-
 geóira, ac ní raib pé ar meirge an máirdean ran. Iy
 dóca go mbead ac ná raib fiacla an uige aige. Da
 gearr go bfeacamair gádar gliobac buirde 'n-a fuidhe
 anáirde ar élaide an bócair, agus gan don tragar
 tige i scoimgar na h-áite ar don taob. "Caó a tús
 an gádar ran ra n-áit rin," arfa mire, "cóm fáda ó
 don tige?" "Siné gádar Concúbair Úuib," ar
 reirdean, "Iy dóca go raib Concúbair as marbú muc
 i n-áit éigin ra cómarpanact, agus ná fuil pé abrad
 ó'n n-gádar anoir."

Tánamair go dtí an áit. Bí Concúbair rinte i
 ndóig an bócair agus é caoc ar meirge, agus an gádar
 'n-a fuidhe ar an gclaidhe as tabairt aige do! Bí an
 uile blúine de curo éadais Concúbair clúdaithe le
 thraoib agus le pluda (thick mud), agus cúran le
 n-a beul, agus dat an báir ar an bfeair mboct.
 O'feuc an fear eile ar fead tamail air, anran do lab-
 air pé, ar a máctnam. "Máire do éiride 'n diaabal,
 a bíteamnais fáilis!" ar reirdean. "Iy truaig gan
 mé mar tu!" feuc nác amlaio doudairt pé, "an
 fáid a máirfad airir ní beid mé mar tu!" Ní dub-
 airt mar ní h-é a bí 'n-a éiride. 'Sé anóic airir
 asat é, a táirg. Ní h-don máit duit a táirbeaint
 do glaisín meirgeóra caó é an cor a bíon air nuair a
 bíon pé ar meirge. Níon b'feair leir puo a déanfa
 'ná é féin do cup ar meirge airir, mar foluio ar an
 rgeal.

Tadó: Tá an ceart asat, a Doncaó. Loitean an
 t-ól éiride agus aigne an duine nuair a leantar
 ró fáda air. Ní fágan pé don mótu ra n-aigne ar
 caó iy oic ná caó iy maic, ar an puo iy fíor feadair
 an puo iy éiteac. Neórfiú meirgeoir éiteac duit of
 cómair do fúl agus ní beid blúine náine 'n-a taob
 air. Déanfiú pé beairt rppúnlaithe agus ní beid
 náine 'n-a taob air. Ní mótuigean pé éiride go bfuil
 peaca aige dá déanamh nuair a cuirdean pé é féin ar

meirge. Ní bíon don cúimneam ar Óia aige, 'ná ar é beic freasartaic i láthair Dé mar gheall ar a cúro meirgeóireadta. Meairim féin ná fuil don iud ir mó a loitean obair an tSlánuigíteora i n-anam an duine 'ná meirgeóireadct. Cuir i gcár go dtuitfid duine i n-don péaca eile de rna cinn-péacaí marba féadfar labairt. Mar a nglacaid ré cómhairle féadfar troio leir. Geóbfar lom ar a cóinriar ar taob éigin. Ac nuair a bíon duine 'n-a glaisín meirgeóra caifear bualaó tairur agus é págaint anran.

Doncáó: Nuair a conac an gádar ar an gclaidé agus an duine ra óig duháit am' aigne féin gur b'uadhbárad an bun-or-cionn é, ac nuair ariugear an focal úo ó'n bfeair eile; "Ambara," arfa mife, am' aigne féin, "Ir uadhbáraigé go móir de bun-or-cionn tura 'ná an fear ra óig!"

Taós: "Ir deacair roga baint a' óá óig!" Tá gac taob acu go h-olc go dtí go bfeadpá ar an ótaob eile.

ÓLACÁN.

Doncáó: Go deimín, a táidg, an focal úo adubairt an fear úo leir an nduine a bí rinte ra óig ar meirge, ní féidir liom é cur ar m' aigne.

Taós: Ó 'reao, nuair adubairt ré gur tpuas leir ná raib ré féin ra moct gcéadna.

Doncáó: Siné díreac adubairt ré, ac go ndubairt ré níof tiobairtíge go móir 'ná ran é.

Taós: Agus cao é an meairtal aigne o'féadpá an focal ran a déanam duir? Óá ndeinidír malairt le céile beao an foimad céadna ag an bfeair ra óig leir an bfeair tuar. Nuair a deimean meirgeoir i gceairt de duine dar leir ir cuma nú beic i bflatar Dé beic ar dearg-meirge. Bíon a cúir féin aige leir

rin. Má bíon ré cúpla lá, nù feadctáin, san fiasca an
 oige aige ní foláir tó an méio rin ainmpe cáiteam
 ar a céill. An fáid a bíon ré ar a céill bíon nim
 an óil 'n-a cúro folá, agus 'n-a foile, agus 'n-a ceann
 agus irctiú i rmiór na scnáim aige. Cuiréan an nim
 rin teinneap 'n-a ceann agus teinneap 'n-a cnámáib
 agus teinneap 'n-a éioide agus teinneap i n'aighe,
 teinneap nímnéad, mallaiúte, ná cuiréan don trúis
 eile teinnir a leitéro ar an nduine. Ní féidir do'n
 t-é náir mótuig maím 'n-a coláinn féin é, a tuirgint
 i n-aon cor cad é an rásar an teinneap ran, ná conur
 a tiomáinean ré ar buile an daonaidé boct 'n-a mbion
 ré sreamuigte ann. Leanan tarc an teinneap.
 Tarc ir meara so móir 'ná an teinneap, dá olcar é.
 Ir tóca so maib an tarc agus an teinneap i n-aon-
 feadct ar an bfeap úd a duháirt an cáinnt úd. Ir
 tóca sur ceap ré so maib ré féin mar a beaó ré i
 n-irfeann; agus so mbeaó ré i bhflatar Dé dá
 mbeaó ré mar a bí an feap ra tús.

Doncáó : 'Sead, 'zá iomlarú féin ra tmaoib ar nóir
 na muice !

Tadóú : Da bpeáú, ionfuar, robdáilcead an muo leir,
 an tmaoib feadcar an teine níme a bí 'zá lofúad agus
 an tarc a bí ag baint an anama ar. B'feapir leir
 deoc maic an uair rin 'ná raióbbear an doimain. Iré
 an deoc, dar leir, an t-aon leigear amáin ar a teinn-
 ear agus ar a tarc agus ar an sruaótan adá ar a
 éioide agus ar a aighe. Dá bfaúad ré ártac maic
 oige le cur ar a ceann agus le flogad riar 'n-a éraor
 agus rior 'n-a rúórnaiú beaó ré ar meirge láitnead
 agus ba cúma leir ar ran amad cad a déanfaó bean
 ná clann, raióbbear ná boctaineadct, cíor ná fiasca,
 airgead ná óir, Dia ná an diabhal. O'imteócaó an
 tarc láitnead agus o'imteócaó an teinneap ar a
 cnámáib, agus an rnióm ar a éioide, agus an buile
 ar a aighe. Da bpeáú an muo beic ra tús ar nóir na
 muice ad iad ran a beic imtiúte !

Doncáð : Nár bpeáð ionfuar, roháilceac an fuo do ðuine go mbeað taro aip ðeoc maið uirge o'ól ?

Ταòð : Θεοò uirge ! Mo ðruað do ceann ! Διπιά ní leiðirpáð ðeoc uirge an taro úo i n-aon cop. Ba máp a céile ðuit oile cáiteam aip teine aður uirge cup aip an o'arar úo. Síne cúirpáð aip buile aip pað é. An biotáile láioip bpiòðmáip, meanamnaò, ipé a píeòtiðean leip an o'arar úo. Ní ðeipean aon fuo eile ðreim ceapir aip. Ní ðeibeap an meipðeip aon ðlap aip aon fuo eile. Ní ðòðpað aon fuo eile ó ippeann go p'lapar ðé é.

Doncáð : Ip oic an pðéal é, a Ταòð ! Ip eaðal liom ðup paða a ðeio an o'olacáan ðan a leiðear i n-éipunn. Má tá ðreim cóm oainðean pan að oic an ólacáan aip meipðeipíð na n-éipeann ip eaðal liom ðup paða go ðpaðpaip amaò aon fuo cun an ðreama do boðað. ðeio an meipðeip aip buile le taro aður le teinneap go o'oi go ðpaðaið pé ðeoc eile biotáile le p'loðað. Nuáip a tiocpið pé ó meipðe an o'ige pin ðeio teinneap aður taro níop mó aip 'ná máp a ði piomip. Cáitpið pé ðeoc níop mó do p'loðað. Ip am'laio a ðeio pé að méaðú an teinnip aður að méaðú na nðeoc go o'oi go mbeio a colann boòc 'n-a n-aioib'leóig o'oiðte aige aður go ðcaitpið pé ðáip o'páðail. Anpan ipað ðeio an o-anam að o'ul i láoaið ðé 'n-a p'méap-amán ó'n bpeaca. Anpan ipað ðeio ippeann i ðceapir aige, aður ní leiðirpið biotáile é.

ÓLACÁN.

Ταòð : ðan am'páip, a ðoncáð, ba ðpána an paðapic Concéubáip Oub nuáip a ði pé pinte pa o'ig aður é clú-oaite le o'paoib aður le pluoða aður o'ac an ðáip aip, aður an ðaðáip, náip tuð Oia o'ó ac ciall ðaðáip, 'n-a

fuirde ar an gclairde ag faire an tuine, cóm maic agur cóm dílir agur tug a ciall sa'dair dó an faire déanamh. Da gráinne go móir 'nád fan féin éirteadct leir an b'ocal a'oubairt an fear eile nuair a cónaic pé an ma'dair fan. Ac feuc, a 'Doncá'd a mic ó, dá mbead Concúbair, agur é ra meirge céadna, rínte ar leabair ó clúim éan i reómra uaral, agur ríoda agur ríol carra air, agur órnáidí óir agur airgíó ar an leabair, agur roctana zeala pé coraid na leapan, agur reirb-íriš i gclairtib daora ag f'ričálam air, agur coróinn ríoga tuar ar ceann na leapan, i n-inead an sa'dair ar an gclairde, an dóic leat an mbead an ma'dair níor luza gráinneadct? An dóic leat ar cuma puinn cial'cu ríoda nú thraoib a bead carra ar an meirgeoir? Nú an dóic leat 'nád go b'fuil an tuin'uaral ra tríoda, nuair a deinean pé beiridead de féin le c'raor agur le meirge, cóm cor'mail leir an muic ra múnlae agur bí Concúbair nuair a bí pé rínte ra thraoib? Agur nuair a čazair na h-uairle eile irtead agur óio ríad an beiridead uaral 'gá iomlars féin ra tríoda, agur nuair a bion uraim acu dó agur báid acu leir, agur nuair adairio ríad 'n-a n-aighe gur truaš gan iad mar é, an dóic leat an b'fuil puinn deirrugeadta ioir iad agur an fear úd a bí ag formad le Concúbair?

'Doncá'd: 'Deir an fear focal, "Ní meara cád 'nád Concúbair." Ac go deimín ir dóic liom gur meara go móir an cád fan adairir-re 'nád Concúbair. Iré throc-řampla na n-uaral a cómáinean daoine bocta i n-ainim an diabail. Iré atá 'gá déanamh ma'm. Siné an throc-řampla a cuirean 'n-a luige ar an n-tuine mboct gur puo zalánta, řp'riodeamail beir ar meirge, gur comairta uairleadta é, gur comairta řearamlacta é. 'Deirim leat, a Čairš, go b'fuil a lán le řreazairt ag uairtib, agur náe ra n-ólačán amáin atá a lán le řreazairt acu. Iré 'Dia tug an řairb'hear dóib agur d'řás na daoine bocta i n-a

éagfair. Do lean a dualgair féin an raiðbhear ran a tugadh dóib. Tá pé ceangailte orda i láthair Dé úráio maic a déanam de'n trairðbhear. Tugan an raiðbhear creideamaint dóib amearg na ndaoine mboct. Bío na daoine bocta ag feúcaint ruar eúca. Tá ndeimioir féin a lear do éuirpad a ndeag-íampla fíacaint ar na daoine bocta a lear do déanam leir. Táio na daoine bocta ana tuga cum aicir a déanam ar na h-uairib. Tá otugadh na h-uairle dóib an deag-íampla agur an deag-íampla atá ceangailte orda a tábairt dóib do glacfi an deag-íampla. Anran beadh na h-uairle féin ag cómlionadh an dualgair a éuir an raiðbhear orda. Beadh toil Dé acu dá cómlionadh ar a otaob féin, agur beadh toil Dé ag các dá cómlionadh mar gheall orda. Beadh toradh ar an bhocal ud "go ndeimtear do toil ar an ocalam mar a deimtear ar neam." Ac ní mar rin atá. Ir amlaio atá an raiðbhear ag cur na n-uairle ar a n-aimleair, agur tá oíoc-íampla na n-uairle ag cur na ndaoine mboct ar a n-aimleair. Deirim leat go mbeid ruo le fíeagairt ag na h-uairib! Ní h-iongna go ndubairt Beul na fíinne an focal cruaidh úd; "Ir ura do'n beirdeac móir gabáil tré éró na rnat-aidhe 'ná do'n duine raiðbir dul irteac i bhlatar Dé!"

Tadó: Tá deamadh móir déanta agat ad' fíige beata, a Óoncad.

Óoncad: Cad é an deamadh atá déanta agam?

Tadó: Ad' íagairt ba éairt duic a beir.

Óoncad: Acáide! Airiú dá mbeinn-re am' íagairt ní fárocaid an raogal mé go dtí go mbeinn am' earbog!

Tadó: B'féidir ná fíanna duic ruo a deimr 'ná beir ad' "Óoncad—ar a toil féin."

ÓLACÁN.

Doncáð : Ní feadap, a Čairðs, an 'mó trúis cun an ólacáin atá áirigíte agáinn um an taca ro.

Čairðs : Ní' l bac ort iad do cómpeam.

Doncáð : 'Sod tá oipead fan acu ann ip ar éigin a cuimneócainn ort a zo léir.

Čairðs : Cuir ríor iad fé mar a cuimneócair ort. Má téidean ceann acu amú uait b'féoir a zo scuimneócainn-re air.

Doncáð : Ip dóic liom zo scuipad an rprealairín rpreaíamail ar torac.

Čairðs : Ní mipe duit é rin a cur ar torac. Sprealairín ipead é amúic 'r amac, agur ní foláir leir a cur 'n-a luige ar a cómarpanaib zo léir zur duine rpreaíamail é. Leozpíð fé uair i dtig an tabairne an t-airgead, zo breáð rial, mar d'ead, agur zan leatpinne de'n airgead fan ná bainean rtracað ar a éroide nuair a bion fé ag rgaraimaint leir. Anran, má 'ré do toil é, ní foláir le zac rprealairín eile a bion ag feucaint air an rpreaíamlaót céadna do čairbeaint. Sin mar a deinean an trúis rin na rprealairíní do cur ar meirge. Ní dóic liom zo bfeadpad don trúis eile meirgeoir a déanam de'n rprealairín ac an trúis rin.

Doncáð : Agur cad déarfá dá scuipinn an baotaire rpreaíamail i n-áice an rprealairín ?

Čairðs : Ní fearr áit 'n-a scuipfir é. Ip deacair roga a baint arca. Ní ró fuirte a déanam amac cia' cu dóib ip mó atá 'n-a trúis cun meirgeóipeadta agáinn. Ní feadap cia' cu ip mó atá agáinn de rna baotairíb nú de rna rprealairíníb.

Doncáð : Meapaim, a Čairðs, zo bfuil a lán d'ár rprealairíníb a bion 'zá leogaint ort a zur baotairí iad le n-eagla zo ndearfí zur rprealairíní iad.

Čairðs : Tá an ceart agat. Sin dá trúis móra

maite, cun ólacadáin curta ríor aḡat. Comáin leat.
 'Doncáð: Tá, anran,

“Tabairtar Uí Æmáin
 'S a dá fúil 'n-a díaró!”

An fear a ḡlaodfíð irteac me i dtiḡ an tabairne
 aḡur tabairfíð deoc dom, aḡur anran a beirð ar
 dearg-buile mara dtuḡad-ra deoc dó ran!

Tadóḡ: 'Sead aḡur má bion dáréas acu ann ná
 foláir le ḡac duine an t-aoinne déas eile do “trae-
 tiáil” ra tímpal, i dtreð ḡo mbeir ríad aḡ ḡabáil
 amac ar teacð an méadon-oirðce b'féidir aḡur a
 dá deoc déas féin ólta aḡ ḡac duine acu! 'Dá mb'
 áil le ḡac muic acu dul i ḡcúinne léi féin aḡur an
 dá deoc déas d'ól 'n-a h-aonar, ar a h-umar féin,
 ní déanfíðir leat oiréad foctraim ná leat oiréad
 díogbála.

'Doncáð: Ambara, a táirḡ, do cúirir a ainim i
 ḡceairt ar an dtíúis rin! “Traetiáil”! focal
 ana ḡrána iréad é ac tá fé maite a d'óitín do'n tíúis
 a cialluigean fé. aḡur ḡo deimín féin ní bréas muca
 tabairt ar an dáréas a tabairfad an lá aḡur leat na
 h-oirðce aḡ “traetiáil” a céile ar an ḡcuma ran.

Tadóḡ: Don fear a ḡlaodfad mé irteac i dtiḡ
 tabairne cun díḡe tabairt dom aḡur anran do ḡlac-
 fad eud aḡur fearḡ mara dtuḡainn-re deoc i n-inead
 an díḡe rin dó, ní'l don ainim ró ḡrána dó. 'Dá
 mbead don blúir de'n fear irtiḡ 'n-a éiríðe ir
 amláirð a tíocfad fearḡ air dá dtaraiginn a deoc
 féin aifíð dó. Spriúnlaiteacð ar fad acá i ḡciorðe
 an fíir rin, rppriúnlaiteacð aḡur neamctuirḡint, aḡur
 buadán an rppriúnlaiteacð ar an neamctuirḡint aise.
 Túḡ fé deoc dom ac má túḡ ní raib ra deoc ac mar
 a dubrair,

“Tabairtar Uí Æmáin
 'S a dá fúil 'n-a díaró.”

Doncáð : An céad duine eile acu a béarfað duine irteac mar rin aSUR tábairfað deoc' d'ó, aS b'rae ar deoc' d'fáSail i 'n-a ineað ba móir an triuaS S'an dail-tíni na r'ráide do éur aS iut 'n-a d'iaid' aSUR iad a liúirig na b'pocal ran :—

“Tábairtar úi b'riain
'S a d'á fúil 'n-a d'iaid'!”

ÓLACÁN.

TadóS : fáSaim le h-uadac't, a D'oncáð, SUR éuirir i S'cuinne dom r'Séal a h-innreað dom, tá ir d'óca b'rieir aSUR d'acáð blian ó rin ann. B'ior éiar i d'craig lí aSUR ruarar féin aSUR beirt nú triúr eile cuire d'innéir ó duine uaral so r'aid aicne máit aige orainn. Ana S'aeilgeoir le feabair d'ob ead fear an tige. B'i a f'ior aige an d'úil a beit aS'am-ra ra S'aeluinn. Do luigmar ar éaint aSUR ar fean-d'caid'eaac't. D'innir reirean r'Séal aSUR d'innreap féin r'Séal. B'iomair aS t'rác't ar an rean aimrir aSUR ar na b'árd'aid' aSUR ar na filib ionSantaca a b'i i n-éirinn f'adó. Fé d'ieir d'innir fear an tige an r'Séal so d'úinn : “So d'c'i SUR éuaid' an r'aoS'al éun d'ieir' ar f'ad,” ar reirean, “do lean na filí de'n t'reana nóir a b'i acu nuair a b'i éir'e r'aid'bir, neam'rplead'ac. Do r'as'ad' cúigeap nú reireap acu ar éuair' d'olla'mnac'ta, mar d'eað, so t'ig' duine uarail éig'in de'n t'reana f'luic't. S'eo'd'oir a n'od'itin le n-ite aSUR le n-ól, aSUR anran, aS imteaac't d'óib, d'ean-f'ioir d'án máit, nú ab'ran b'rea'S ceólmar, aS molað an taoirig a t'ug an éoir máit d'óib. S'an aimrar ba éortaramail an aicme iad aS teaac't irteac' i d'c'ig' doinne, aSUR ir minic so mb'ioð an éoir a S'eib'oir n'ior fearu so móir 'ná an f'ailte a b'ioð r'ómpa. Ir

mimic leir a tuisiúir féin an méid rin, agus nác ó éiríde a d'einúir an molaó. Iy mimic, agus a d'it-eal a d'éanam, ná féadaó fear an tige gan a tabairt le feirgint 'n-a ghnúir cao é an buile feirge agus cann-cair agus tré-céile aigne agus díombáig a bíoó ipcis 'n-a éiríde. Bíoó na fili nó g'éarcúireac agus éiríir an doctar. Tainis garna díob lá eun tige duine uairil d'ár b'ainim Seágan ua Mangáin, a d'éarfimíó. Fuairadar ana cóir agus ana onóir. Fuairadar, mar a d'eir an treana éaint 'nua gaca bíó agus fearn gaca tige,' agus fuairadar a lán noóitín díob. Níor b'féirir díob don loct fáigail ar an tige ná ar an gcóir ná ar an gcúram a d'éinead díob, ná ar don focal éainte d'ár labrad leó. Ac do éonacadar go gléineac i ngnúir fir an tige go maib a éiríde i míoc ríolta leir an noctar. Níor leogadar don níó orca go dtí go maibdar as imteacé. Anran, nuair a bí rlan le fáigilt as fear an tige agus an dán molta le labairt, seo mar a labair an file.

“ ‘A Seágan Uí Mangáin ó'n Siab,
Iy móir é do bia, 'sur do deoc!
Iy móir é do d'annntán 'n-a diair!
T' anam 'on diaibal a'r do corp!’ ”

Doncáó: Ó! Airmú nar b'ole an cotú iad! Iy maib an gno a bí aige dá d'éanam as polácar bíó agus tige díob, agus iy maib an gno a bí as muinntir a tige dá d'éanam as fuitálam orca. Dá mbeinn i gcár Seágan Uí Mangáin tabairfinn cúir mo éainte díob rui a d'abairfinn an bia ná an deoc díob. Anran, mara mbead mo élu agus bead mo éuir agus. Dá noéarfinn d'annntán bead páram éigin agus ar an noannntán.

Tadó: “ Tabairtar Uí D'rain, agus a dá rúil 'n-a diair ” a éuir i gcumne dom é.

Doncáó: Ní féadfa an dán ran a múine do dail-tinib na ríaróe. Tá an eargaine nó tiobairteac.

Ταὸς: Νί'λ δον εαργαίνε μὸ τιοβαίρτεαδ' το'ν
 ρρρεαλαίρην ζαν μεαρ αἰρ φέιν α βέαρφαδ' ἰρτεαδ' ἰ
 ὅτις ταβαίρνε μέ αζυρ ταβαρφαδ' θεοδ' ὄομ, αζυρ
 ανραν ζο μβεαδ' α ἐροῖδε κρῖαῖρτε μαρἰα ὅτυζαἰν
 α ὄεοδ' φέιν ταρ η-αἰρ ὄδ.

Ἐονέαδ': Νί ὄόα ζο ὄφουλ ρυἰνν ὄε'ν τραζαρ ραν
 ὄδοἰνε αζαἰνν.

Ταὸς: Τά ὄεαρμῆαδ' ορτ. Τά αν ὄύτἰς λἰν ὄίοδ.
 Ἐυἰρρἰνν ζεαλλ λεατ ζυρ ὄ'έ αν ρρρεαλαίρἰντεαδ'τ
 Ἐέαθνα ραν φέ ηὄεἰρ φορμῶρ αν ἄεαἰρἰνν α ὄἰοη ἰ
 ὅτιςτἰδ' ταβαίρνε. Δἰμῖ ἰ Ἐοὄλοεαδ' ρρρεαλαίρην
 αεἰ αν οἰὄε ὄά μβεαδ' ρἰἰντ ρῶρταἰρ ὄἰτα αζ ρρρεα-
 λαίρην εἰλε αἰρ, αζυρ ζαν ρἰἰντ ρἰζαλτα αἰζε φέιν ταρ
 α Ἐεανν!

Οἰὄε ηοὄλας.

Ἐονέαδ': Μῶρἰν ὄε ηοὄλαἰςἰδ' μαἰτε Ἐυζατ, α
 τἰρὄς!

Ταὸς: Ζυρἰαδ' ἀμἰλαῖρ ὄυἰτ, α Ἐονέαδ'. Ἀμ' ταοδ'
 φέιν ὄε, ἰ ὄόα ζο ὄφουλ μῶρἰν εἰλε αεἰ λε ρἰζαἰλ
 αζαμ, ρέ φεαδ'αρ α βεἰὄ ορτἰα. Ἀε ὄα μῶρ αν ηἰὄ ἰαὄ
 α βεἰτ ζο μαἰτ, ὄά μὄ' Ἐ τοἰλ Ἐέ Ἐ, ρέ μέρὄ ατἰ λε
 τεαδ'τ ὄίοδ' Ἐυζαμ. Τά α λἰν αεἰ ταζαἰτε ρέ 'η Ἐἰρἰνν
 Ἐ, βυἰὄεαδ'αρ λε Ἐἰα! ἰρ ὄόα ζο μἰαἰδ' ρυαρ λε Ἐἰς
 εἰνν φἰεἰὄ αεἰ ταζαἰτε Ἐυζαμ ραρ α ὄτἰμἰς αν Ἐέαθ
 Ἐεανν αεἰ Ἐυζατ-ρα.

Ἐονέαδ': Ἀη ηὄεἰρἰεαν τἰ ἠομ Ἐ! ἠἰορ ἠεαραρ
 ζο μἰαδ'αρ α φἰαὄ ρἰη λαἰρταἰρ ὄἰοτ αζ τεαδ'τ ὄομ. ἰρ
 ὄόα ζυρ 'μῶ τυαἰρἰς βρεαζ' ὄ'φέαὄρἰα ταδ'αἰρτ ὄἰἰνν
 αἰ ηα ηοὄλαἰςἰδ' α τἰμἰς αν φἰαὄ α ὄἰ αν ραοζαλ Ἀμ'
 Ἐαζμἰαρ-ρε.

Ταὸς: ὄ'φέαὄρἰνν τυαἰρἰς ἠἰαἰτ' ὄο ταδ'αἰρτ αἰ
 Ἐἰὄ αεἰ ζαν ἀμἰαρ, Ἀε ζο ὄεἰμἰη ἰ ἰὄ ἠἰαἰτ' αν

tuairpṡ fḗadṡinn a ṡadairṡ ar tuille acu. Iṡ cuimḡin liom ṡo maic nuair a bḡor ana óṡ ṡo mbḡoṡ Nḡolairṡ bḡoṡalacḡa inṡ ṡacḡ don áic, aṡur mḡrḡn ruilṡ aṡur caiteamḡ aimpṡe; an Bloc-Nḡolairṡ ra tḡntḡán, aṡur teine ar lapad mḡrṡimpal an bḡoic rin do tḡirḡeasḡ leat rḡiṡe ruar an rḡinnḡ aṡur do cúirḡeasḡ bḡoṡal aṡur tear tḡrḡo an ṡoicṡ inṡ ṡacḡ don cúinne, i ṡṡpḡeḡ ṡur ṡóic leat ṡur b'ḡ Miteamḡ an tṡamḡraḡoṡ a beasḡ i lár an ṡeimḡrḡo aṡat. Nḡ bḡoṡ don fḡeipṡmeḡoir an uair rin ná marbḡuirḡeasḡ marṡ i ṡcḡoir na Nḡolairṡ. Bḡoṡ a rḡan air; nuair a tagasḡ oirḡce lae Nḡolairṡ bḡoṡ ualac fḡeḡla ar an mbḡrḡo inṡ ṡacḡ tḡiṡ, ṡóicṡin ṡá oirḡeasḡ ṡaoine aṡur a bḡoṡ ann cun na fḡeḡla ṡ'ite. Aṡur ṡeallaim ṡuit ṡur b'ḡ rinḡ an fḡeḡil a bḡoṡ ullamḡ i ṡceairṡ. Bḡoṡ eḡlur aṡ mnáibḡ tḡiṡe an uair rin ar bia ṡ'ollmḡ, aṡur nuair eirḡirḡeasḡ na cailḡnḡ ruar bḡoṡ an t-eḡlur acu leir marḡ do mḡintḡ ṡóibḡ ṡo maic é. ṡá méirḡ ruilṡ aṡur caiteamḡ aimpṡe aṡur cḡoir bḡoṡ aṡur ṡiṡe a bḡoṡ ann ní bḡaineasḡ ran ó'n ṡcḡeirḡeasḡ a bḡoṡ i ṡcḡoirdḡe na nḡaoine, idir óṡ aṡur aorṡa. Iṡ maic a tḡuirḡoir casḡ é an bḡrḡiṡ a bḡi le fḡeḡle na Nḡolairṡ, aṡur conur ba cḡairṡ onḡoir a ṡadairṡ do'n tṡlḡnuirḡeḡoir an uair rin, aṡur do Mḡuirḡe Mḡáairḡ, aṡur do'n áairḡe Sḡoirḡe. Iṡ ṡúirṡacṡacḡ a bḡeipḡoir buirḡeacḡar le ṡia a tḡur rḡoṡ iasḡ ó iomáirḡ-ṡaibḡ na bliana a bḡoṡ imṡiṡṡe, aṡur iṡ ṡúirṡacṡacḡ ṡ'iarḡairḡoir air aṡrḡáirṡ aṡur a tḡrḡcáirḡe do bḡionnasḡ oirṡa i ṡcḡoir na bliana a bḡoṡ aṡ tearṡt. Ba ṡnát an uair rin aṡlḡ tapḡ éirḡ bḡoṡ i ṡcḡómnuirḡe, acḡ bḡoṡ aṡlḡ áirḡiṡṡe acu an oirḡce rin. Iṡ mimic a bḡoṡ fḡocail lairḡone ra n-aṡlḡ ran. Iṡ cuimḡin liom ṡo maic ṡur mimic ṡ'airḡiṡinn m'áairḡ, beannaṡṡ ṡé le n'anam, aṡ rḡad an aṡluirḡe. Nuair a beasḡ a cúirḡ fḡein rḡáirḡe aṡiṡe ṡéarḡasḡ ṡuine éirḡin ṡ'á mbeasḡ aṡ an mbḡrḡo "Benedicamus Domino," aṡur ṡ'fḡeasḡrḡócasḡ an cúirḡe eirḡ, "Deo Gratias." Bḡiomairḡ oirḡce áirḡiṡṡe. Iṡ cuimḡin liom an oirḡce cḡmḡ maic aṡur iṡ cuimḡin

liom an oirdce aréir. Bí an bloc-noctag go maic
 agus bí an teine go maic. Bí an rneacta amuic cóm
 h-árto leir na bataí rnaróm ac ba dóic leat irctis gur
 oirdce Samraio a bí ann. Bí áilteoir buacalla i
 n-aimpír agus gur v'ainim do Seán Ua Cathara.
 Ana buacall cun rpoirt dob' ead é agus ní féadfao
 don nio dul uaid bí fé cóm veirbéalac ran. Nuair
 a bí béile na h-oirdce caite agus gur ár noicitin
 aimpíre caite agus léi, do coirpic m'atair é féin
 agus cuir fé a dá láim le céile agus éiom fé a ceann :
 "Veirimír buideacar na beata ro do Dia móir
 n'uilecómact i rtaob a tabairtairtí dúinn ! . . . Corz
 ó Dia móir n'uilecómact ar ár n-earcáirtoib i rtaob
 anama agus cuirp ! Go rruaró Dia ruaineaf rior-
 uide do rna h-anamnaa r'fás rinn, agus r'anam-
 naaib manb rprogooirneacta an rdomain ! Agus
 má'r maic atáimio anoct i ngrártaib Dé agus an
 traogail gura react fearr a veimio bliain ó 'noct,
 agus mara fearr nára meara !" Bí ár gcinn go
 léir croma agus nior labair doinne. "Atluigro !"
 arfa m'atair. "Benedicamus Domino !" arfa veirt
 agus i n-donfeact. "Óa Déo gratias !" arfa
 Seán Ua Cathara, láitneac bonn, ag tabairt rneagra
 ar an mbeirt, dar leir. Zeallaim duit go raib
 gáirí agus ar feao tamail. Nior dein Seán macánta
 gáire ná cuir de gáire. Mear m'atair corz do cuir
 leir an rult, ac nuair a conaic fé an agus rruamda
 agus an feudaint veannuigce a cuir Seán air féin
 nior féao fé gan rgeartaao amac ar gáirí.

Doncao : A' mbioo don focal Déarla óa labairt
 an uair rin, a Cairis ?

Taos : Dé greaoao cuige mar Déarla, ní bioo,
 focal ar rdoman, mara labairtí focal anoir a'r airir
 le leanó nú le gaoar, nú b'féirir le capall. Ní
 labrao na raoine don focal Déarla coirdce earta
 féin. Ir cuimin liom go dian maic go reacantí an
 Déarla le rpooc-mear air. Ní tabarrao na raoine le

rád o'á céile go labairtíoir don focal béarla le n-a céile, agus go deimhin bí béarla as cur acu níor fearr go móir 'ná an béarla a feibtear anoir in rna rgoileanaibh Gallda ro.

Doncáð: Tá a fíor agus go maíe go raib an gaeluinn go maíe acu, ac ní h-é mo tuairim, a tairis, go scribeofí uait anoir go raib an béarla cóim maíe agus a deirir acu.

Taòs: Ir cuma liom cia' cu a crieofí é nú ná crieofí é, ir fíor é. Bí an gaeluinn acu go h-áluinn, agus an t-é go mbion rí rin go maíe aise tugan rí éirim aigne oó a baineán léi réin, agus an t-é go mbeid an éirim aigne rin aise labairtíe ré go maíe agus go brioimair, pé teansa 'n-a labairtíe ré. An t-é ná beid an éirim aigne rin aise ní labairtíe ar rfoimair coiróce, pé teansa 'n-a labairtíe ré. Na daoine go raib an gaeluinn agus an béarla i n-aon-feaét acu, bí coirpam maétnaim acu agus bí coirpam cainnte acu do réir an maétnaim. O'uibris an aigne agus an cainnt a' láim a céile acu. Fuair an aigne, i scoimnuise, caoi ar an maétnaim ba gunta agus ba doimne do cur i scainnt nár leos don cur de amú uaité. Anran do cur guntaét agus caoile agus doimnear an maétnaim tuille cruinnir agus tuille léire agus tuille cumair ra cainnt. Do lean an t-oibris an aigne agus cainnte, a' láim a céile, as cur a céile i bfeabar, go oí go raáðar ardon ar áilleaét. Anran do táinir na rgoileana Gallda agus deineadair an donar ar raó. Baineadair an gaeluinn a' beulaib na leand agus níor cuireadair 'n-a h-inead ac ghuar, cainnt nár ruz an aigne don gheim riam uiréi, cainnt ná raib inti ac gogalaé na ngeán nú rragalaé na gcearc. Nuair o'iméir an brio ar an scainnt o'iméir an maétnaim ar an aigne. O'éirt an aigne leir an nrogalaé agus leir an nragalaé agus pé deire do tuit rí 'n-a corla. Na daoine óga ro atá fáirta ruar gáinn anoir ar fuir na h-éireann

ašur san don focal Šaeluinne 'n-a mbeut, ní'l don
 leup mačtnaim 'n-a n-aighe. Tá a n-aighe 'n-a coola,
 'n-a coola go ráim. D'féadfað duine acu an lá ir
 ria ra tšamrað do cáiteam, ó eirige šréine go dul
 šréine fé, san cuimneam ar don níð a beað níor ria
 amac uair 'ná a cuir bíð nú a balcairi! Ir baogal
 liom náč 'n-a coolað atá an aighe acu ac šur b'amlaib
 nár fáir rí riam cúca. Táio riao san aighe san éirim
 ašur ní'l rior a n-earnam acu. Táio riao díreac
 mar a bíon an leatamadán, rior a mácaile aš zac
 doinne ašur san don ploc d'á rior aige féin. Ir
 tpuag an ršéal é, a 'Doncáð!

Doncáð: Ac, ir šearri go mberð an Šaeluinn ašir
 ašainn cóim bpiogmar ašur bí rí riam. Tá zac doinne
 'šá fošluim, óš a' r aorca. Šeallaim duit šur šearri
 go rcaðrð an šrášalač ašur an šošalač, ašur go
 mberð cainnt aš daoine 'n-a mberð éircačt éigin léi.
 Tá éire go léir ar buile 'šá fošluim. Tá rí d'á múine
 anoir in rna ršoileanaib go léir. Tá aighe na
 ndoaine aš d'uircačt ar an šcoola úð a duhrair.
 Tá daoine aš cromað ašir ar mačtnam a d'éanam.
 Éirt do beal, a duine! Do ršir an fuadair atá fé
 daoine ní d'earšinn 'ná go b'feicšir, rar a rcað, No-
 lais cóim bpočalač leir an Nočlais úð rcað, ašur
 buacailí aš an mbóro cóim maic le Seán Ua Cačara
 ašur a "Óá 'Deó gratias"!

Taðš: Máire cúir šáire cúšainn, a 'Doncáð. Tá,
 san amrar, móran fočram d'á d'éanam. Ac cím
 ruðá anro ašur anrúð ná caicnean ró maic liom.
 Cím a lán daoine aš d'éanam an fočram rco go h-áro,
 ašur šur d'óic leat orca go mearaio riao, nuair a
 bíon an fočram d'éanta go mbíon an obair d'éanta.
 Imčigio riao abaire tap éir an fočram ašur ba d'óic
 le duine a beað aš éircačt leð go b'ruil an Šaeluinn
 ar lám rábála fé deire ašur šur b'iao féin a cúir
 ar lám rábála í. Nuair a cuarðaišim, lairčiar de'n
 fočram, iré ruð a šeibim amac 'ná go mbíð lučt

an foctraim ó ceann ceann de'n bliain gan dá focal Saeluinne do labairt!

Doncáð: Súd b'féidir ná bíon sí acu le labairt.

Taòs: Ná féadfaidís focailín éigin di ó'foglaim? Dá b'foglumocáð duine fiú don focal amáin di ra ló beaó oirlead aise di i sgeann bliana agus nár gáð óó puinn don focal béarla do labairt. B'féarr ran 'ná an foctram so léir.

Doncáð: So veimín, a tairòs, ní móir foctram a déanam léir. Mara mbeaó an foctram ní dúireóirí doinne coiróce. Caó é an bac a beaó ar duine obair agus foctram a déanam i n-donféadct!

Taòs: Da cuma liom caó é an foctram a déanfí dá b'feicfinn an obair dá déanam le fonn agus le h-imghníom agus ar díteal.

Doncáð: Tá sí dá déanam ar an ssuma ran díreac. Móran de n-órlaigib maite cúgat, a tairòs. Ní móir óom beit agus imteadct.

Taòs: So mbeirimís rlan ar an am ro airir, a Doncáð. So mbeirís Dia rlan abairte tu!

ÓLACÁN.

Doncáð: Ní h-éidir, a tairòs, so mbeirá agus cur leir an rgeal a gan fíor vuit (unconsciously exaggerating). Má tá don níó reácar a céile so otugan an t-óganac éireannac cpeideamaint óó féin ar, ipé níó é rin 'ná so b'fuil ré rppideamail i dtis an tabairne i staob óil. Dá mbeaó an piúnt pórtair a tuis ré uair gan piúnt ó'págaril tar a ceann, agus baint coislaó na h-oiróce de ar an ssuma ran, nár éoir so otuisfaó ré i n'aigne sur rppedairín ana rppínlaithe é i n-inead don rppideamlaóct a beit ann?

Taòs: Tuisfirís gac doinne rppínlaitheac ra b'feair tal ac ní tuisfirís ré so deó an rppínlaitheac a

bíon ann féin. Nílím aS cup leir an rSéal. 1r mó atáim aS baint uairó. Níl leat na rípinne aSam óá innrint ar éuir de rna h-óSánaóaió atá aSainn i n-Éirinn. Beiró Sarrpa acu a ótiS tabairne aS ól 'r aS Slaóóac. 1r óóic le Sác óSánaó acu ná fuil don fear ra éuirdeactain 1r rppuideamla 'ná é féin. aSúr caó a bíon acu óá óéanam i Scaiteam na h-aim-rípe? Níor fair cat riam ar luic níor Séipe 'ná mar a bíó ríao so léir aS fairne ar a óéile feucaint cé leoSraó a "óorn" éairp Sán Slaóóac ar a "éraéit." Anran, nuair a comáirpar amac íao ar a h-aoíóeas a óloS ra n-oiróce, má bí aoinne ar a mearfS nár Slaóió ar a "éraéit" nuair a éainiS a "óorn" ní mirté óuit a ráó 'ná so Sóioirpíó an éuir eile é. Cioirpíó ríao é ar an rliSge abaille óóió. Cioirpíó Sác óuine acu é i Scaiteam na h-oiróce, i n'aigne féin, so ótí so ótuirpíó a óoíao éir. Beiró ríao so léir 'Sá éioíao so ceann reactmaíne, aSúr iré veirne a beiró acu so léir i Scomnuirge ar an Sóioíao, 'ná "He is as mane as dirt." Sin íao óSánaíS na h-Éireann aSac, a Óonóao, an éuir acu, pé 'r óóíman é, a óeinean taitige de éiS an tabairne. aSúr so veimín ní h-é mo éuirim so éfuil puinn acu ná veinean taitige de. Mara mbeao so nveimíó ríao an taitige rin conar a máirpaó na tíSce tabairne so léir? Tá rppuínlaiteact eile ra rSéal, a Óonóao, nár éraótar fór air. Ní féioir óó'n óSánaó Éireannaó a "óorn" ó'fpuítálaí i ótiS an tabairne Sán airgeao a beir 'n-a póca aige. Má'r buacail aimrípe é coimeáóiró ré a éuaraftal ó'n máéair a óóS é, i ótréó so éféaoíao ré labairt so óána i ótiS an tabairne aSúr Slaóóac nuair a éioíao a "óorn," aSúr a éion de'n éioíao óéanam ar an rppuínlóir a leoSraó a "óorn" éairp. Má'r mac feirmeópa é b'féioir nár Sáo óó an t-airgeao a beir 'n-a póca aige, ac Slaóóíó ré nuair a éioíao a "óorn," aSúr óéanfíó ré a éion de'n éioíao, aSúr beiró an t-air-

gheall 'n-a cónnadh fa leabhar. Ní beir an tuairteal aise mar a bhíon as an mbuacailt ainne. Caitéir ré fuo éigin a déanamh cun an airtio d'fáil le díol ar an noig. Imteócair ré asur suiréir ré gabar. An bhfuil a fíor asat, a Donéad, cao é an fuo an gabar?

Donéad: Ambriacair so bhfuil fíor asam so maic cao é an fuo é. Mála coirce, nú mála cruicneachtan, nú fuo éigin de'n tróir fan, do fuo ó n-a muinntir asur do tabairt do duine éigin a ceannócair uair é, ar leat an méir ip fiú é.

Tadó: Sin é díreac é. Nac deap galanta creireamhac an fuo do mac feimeora gníom de'n tróir fan a déanamh mar gheall ar díg!

Donéad: Súd feuc anoir, a Cairé, tá dá caob ar an rgeal fan féin, dá oicair é. Ip eol dom mac feimeora. Tá ré ruar le fice bliain d'aoir. Bíon ré as obair d'á dcair ó ceann ceann de'n bliain, asur ó duib so duib, asur ip maic cuige é, asur níor tug an t-dcair rin oiread asur don rilling amáin airtio póca maic do'n buacailt rin! Cao é an maic duic beic as tráct ar gabaraid! Dar nooin tá fíor as an raogal ná féarad ógnaac fice bliain beic as imteact amear na gcómairfan gan leatpinne 'n-a póca ac mar a bead leanb react mblian ná bead don póca i n-don cor air!

Tadó: Tá an ceart anfan asat gan amhar. Ac ní deinean dá oic maic. Dá mba ná ceartócaó ó'n mac ac airtgead ná caitéir ar ól, ní ró móir de a ceartócaó uair asur ip luac a cuigead an t-dcair gur b'é a buac féin an méir rin a tabairt do'n mac so fonnmar. Ac ní féarad an t-dcair, asur a díteal a déanamh, oiread airtio a tabairt do'n mac asur a ceartócaó uair cun an óil. Anfan ní foláir an gabar do fuo. Imteigean an máoin. Duirtear an t-dcair. Curar an líntige le fuact asur le fán,— asur geibeán an t-ól a trí mílín deas!

Donéad: Tá an donar tíar air mar rgeal!

ÓLACÁN.

Tadó: Is fíor duit rin, a Dónadó. Tá an donar tiar air mar rgeal. Agus is baogal sup donar é ná leigirfar go ceann tamail. Táio na p réaméca curta nó doiminn, nó daingean aise i gcioirde agus i n-aigne agus i mbéaraid na n-aoine, boct agus raióbir, ós agus aorta, léigean agus san léigean, íreal agus uaral. Tá an dearmad céadna oirta go léir, tíor agus tuar dóib. An puo is fíor rppuínlaiteadct is dóic leó sup galántadct é, agus an puo ba ceart do'n Óriortaidhe go mbead meaf aise air féin do déanam, is dóic leó sup rppuínlaiteadct é. Is dóic leir an mbuacail aimprie sup puo galánta do glaoad nuair a tíocfir a "torn" agus ní tuigean ré sup puo srána, rppuínlaite, aitérad, náiread do, beir as fairle le n-eagla ná raad ré tar n-air an deoc a tug ré uair, agus sup sráinne 'ná ran féin do, a tuararal do cáiteam i dtiú an tabairne agus b'féidir ad go cruair ra baile leir. Is dóic le mac an feirimeópa sup puo galánta, rppuínlaite do glaoad 'n-a "torn," rar a mbeir 'ad éioad ar ball, agus ní tuigean ré sup puo srána, rppuínlaite, palad, tarcuirnead do, an gabar a suio, bit-eamnad a déanam de féin i dtiú a muinntire, a muinntir do éradad cun airtio an oir do déanam amad. San amhar molfir an cuideadta an gníom ran. Sult agus cáiteam aimprie írad geóbar ríad ann. Is tapair adéarfid ríad go léir sup fear rppuínlaite a déanad é! Ní baogal go gcioirfar é mar geall ar an ngabar, ná go ndéarf, "He's as mane as durt!" agus sup b'é puo ba ceart a rád leir 'ná, "He's maner than durt!"

Dónadó: Ní dóic liom, a Táio, go bfuil puinn de rna gabair ad nguio an aimprie reo.

Tadó: Mara nguioir an gabar imtígean an pubrtaint agus an maoin ar cuma éigin eile. Pé cuma

'n-a n-imtígean ré, ná pé cúrraí a túsán ré, ip i dtíge an tabairne a rtaodan ré ra veirne. Pé duine a bion tíor leir ipé tíge an tabairne a bion beirte leir i ndeirne na rshíbe. Dar ndó cá bfaí na trí míliúin deás ra mbliain!

Doncáó: Tá euscóir agat dá déanam, a Cairós, ar an mbuácaill ainne agur ar mac an feiméora. Tá a lán daoine eile cóm cionntaó leir an mbeirte rin. Cao veirne le mac an táilúra, agur le mac an shéarairde, agur le mac an t-riúinéara, agur le mac an gaba, agur le mac an máigirtir rsoile?

Tadó: Ó'r 'zá n-áiream tuic rshoil leó mac an doctúra, agur mac an atúrné, agur mac an counrit-éara, agur mac an bheirim, agur mac an P.L.G., agur mac an J.P. agur dar ndóic, mac an M.P. féin. Táir ríad so leir ag díol so fonnmáir éun na dtí míliúin ndéas úo.

Doncáó: Ní h-ag dul a bpeáar a geibmíó iad, a Cairós, pé mar a dhuidimíó ruar oíra.

Tadó: Am bmaíar ná ead, a mic ó, ac ag dul i n-olcar so tíge agur so trom. Daoine galánta creideamnáca íreáó luét "tabairteir lí bmaín" agur luét na nsháar a suir, reácar an coileán ar a dtugtar so minic mac duin'uarail. Anuar ó rna h-uairlíb íreáó do leatán an uile rshar uile amearg na ndoime. Veirim leat, a Doncáó, agur duáar ceana é, so bfuil móran le rreágar ag uairlíb na h-ainne reo. Ní h-uata a geófar puinn cabarce ná puinn conganta éun uile an ólacáin do leigear, pé ball 'n-a bfaí an leigear.

Doncáó: Má'r olc tíor iad agur má'r meara tuar iad beir pé air agat iad do leigear.

Tadó: Abair é, a mic ó.

ÓLACÁN.

DONCÁD : Iy baogal, a **TAIÖS**, so bfuil döiozbáil ašainn óá óéanam léir an zšainnt reo atá ar riubal ašainn.

TAÖS : Conur ran, a **DONCÁD**? Cao tá ašainn óá óéanam ac aš innrint na fírinne? Cao é an döiozbáil féarfaó an fírinne óéanam?

DONCÁD : Ó ambara iy minic a óein an fírinne döiozbáil móri, a **TAIÖS**. So móri móri nuair a beaó an fírinne ró féaró ašur zan taitige uiréi. Ni'l puinn taitige aš muinntir na h-Éireann ar an bfiúinne, cóm faoa ašur a téirdean a ócréite féin. Ó ainriú **Dómnail** Uí **Conaill** anuar níor labraó focal poibilíde 'n-a ótaóó 'ná zur 'zá molaó a bioéar, ašur níor ršríobáó focal 'n-a ótaóó ac focal a bí zá molaó. **Ós** **Dómnail** Ua **Conaill**, "The finest peasantry in the world" oréa, ašur tá an poré céaóna aš an uile éainnteóir ašur aš an uile ršríóóneóir ó'ár labair nú ó'ár ršríóó focal ó rin anuar oréa. Ni'l, ašur ní raib raím, ra óóman aon tpeaóóar óaoine leaó cóm maic leó. Ašur rin beiré ašainne 'zá óéanam amaó, óar linn féin, ná fuil ionta ac ršríúnlóirí ašur rpealairíní ašur meiršeoirí, ióir féarfaib ašur mná, ióir óš ašur aoréa óóib. Má óreóóear ar zšainntne tuizšar láitpeaó ná raib ra molaó so léir raím ac blaóar ašur plámár. Cailéir na óaoine an mear móri a bí acu oréa féin. Nuair a cáillean óuine a mear air féin cáillean pé zác mirpeaó aigne ašur zác ponn maiteara ašur zác óúil i nóeaš-élu. Iy cuma léir féaréa cé 'cu molaó nú cáine a zšoóbaíó pé ó éac, ípeal ná uaral, amuic ná i mbailé. Níor óóic liom zur maic an toraó a leicéiró rin, a **TAIÖS**, ar ár zšuiró cáinné.

TAÖS : Ni h-é rin toraó a beiró ar ár zšainnt, a **DONCÁD**. Ná bioó eazal oré. Mar aóeirir, tá

bláthar agus plámár go tuis agus go neamh-mion (without stint) dá tabairt do mhuintir na h-Éireann le fáda. Ní maib deas-éireit i n-don daonairde ná maoidimead cion beirte de do beit ra h-Éireannaic. Ac tá don deas-éireit amáin nác dóic liom go bfeaca fór dá maoidream orca, agus ip dóic liom féin go bfuil cion duine, an cúro ip luza de, as an Éireannaic de'n deas-éireit rin. Ip dóic liom má cairbeántar do'n Éireannaic níó d'á loctair go n-admócaid fé an loct cóm luat agus d'admócaid doinne é, agus go dtabairfid fé iarract dáirírib ar an loct do leigear, cóm tapair agus do déanfad duine d'adon náiríun eile.

Óiof as cainnt inóe le duine do léig an cainnt úo a deineamair ar:—

“Tabairtar Uí Buidin
'S a dá fúil 'n-a óiaró.”

D'admúig fé slan go maib an ceairt asainn agus go maib an fírinne asainn. Tá fé as feucaint maib, doeir fé, ar an puo ran, buacail as slaothac ar buacail eile irteac i dtig tabairne agus as tabairt tige dó, agus anran as fairne agus as feiteam go bfaad fé féin deoc i n-inead an tige a tuis fé uair. Agus deir fé nác dóic le h-doinne go bfuil don rppuínlaiteact ra bfairne ná ra bfeiteam ran, ac sup puo ana rppuínlaite do'n t-é geóbaró deoc bualaó amaé san deoc a tabairt uair i n-inead an tige a beiró ólta aige. Feuc a leit orim, a Óoncaó. Tá fé buailte irteac am' aigne dá dtuigead an fear a slaoir an deoc sup puo ana rppuínlaite dó féin deoc do slacaó i n-inead an tige rin, nác baogal go nslacfad i n-don cóp é, ní áirigim beit as fairne agus as feiteam air. Ip mó an neamtuirgint 'ná an rppuínlaiteact acá ra bfairne agus ra bfeiteam agus ra óiofad agus ra cainnt.

Doncáð : Ó readó. Múinþá ar dtúir dóib cad í an beart atá rrruínlaite agus cad í an beart atá rrru-eamail agus anran ba dóic leat go ndéanfidir t'á péir rin.

Tadó : Tá a bfeacaír miám !

ÓLACÁN.

Doncáð : Go veimín le fírinne dúit, a Tadó, is beas 'ná sur mearar a máð go bfuil bheall ort ! Ní déarfad mar rin é, ac déarfad agus veimín go bfuil dearmad mór ort.

Tadó : Agus cad é an dearmad mór ro atá ort, a Doncáð, le t'oit ?

Doncáð : Dar leat do múinþá t'fearaib óga na h-Éireann cad í an beart atá rrruínlaite, i tsaob an óil, agus cad í an beart atá rrru-eamail, agus anran do ceapá go nglacfidir an múine agus go ndéanfidir t'á péir. Anran ní beaó le feirsint i n-Éirinn go deó airís buacail ag glaoðac ar buacail eile irteac i dtið tabairne agus ag tabairt tiðe tó, agus 'n-a diaib ran ag fairteacán agus ag carac-taið agus ag suailéil agus ag feucaint ar an mbuacail a fuair an deoc, feucaint an mbeaó don cuimneam aise ar an gcómar do díol. Is bheáð bog a tasan an rgeal cúgat, a Tadó, atarú déanam láit-feac bonn ar dhoc-béar atá curta irteac 'n-a n-aigne do buacailib óga na h-Éireann, leir an dtógáit a fuaradar agus leir an oileamaint a fuaradar agus le zac rampla agus solúit t'ár cuiread or a gcómar ó fágadar an clabán. Ó'n gcéad focal cainnte do tuis an fear ós níor airis ré ac áro mólaó ar an bfear a díol cómar an tiðe agus cáine san rtaonaó ar an bfear ná díol. Cuairuis do cuimne féin, a

ˆairˆos. An meirgeˆoir ba tˆiobairtˆige a bˆi mˆiam ar
 tˆairne, mˆa bˆi rˆe rial, neamhˆion, i ˆotˆis an tabairne
 ar airˆigir mˆiam dˆa cˆaine ˆe? Ar airˆigir mˆiam rˆpˆiˆun-
 lˆoir dˆa tabairt air? Nˆior airˆigir go ˆotˆi go rˆaib a
 cˆuir airˆio imtˆigˆte. An fˆair a fˆearaˆim an t-
 airgead nˆu an ˆcˆreideamˆaint nˆi rˆaib don fˆocal le tab-
 airt air ac fˆocal ˆob' fˆearr 'nˆa' cˆeile. "fˆearr gal-
 anta, rˆpˆiˆudeamˆail, mˆorˆcˆoirˆeac," ˆob' ead ˆe. Sin
 ˆe an porˆt atˆa dˆa fˆeide mˆiam irˆead ˆi gˆcluar an
 leinˆb ˆeireannaisˆ, aˆsur irˆead ˆi gˆcluar an gˆarrˆuin
 ˆeireannaisˆ, aˆsur irˆead ˆi gˆcluar an ˆogˆanaisˆ
 ˆeireannaisˆ. Tˆa an porˆt ran tar ˆeir dul i bˆeirdˆm
 i n-aigne an ˆogˆanaisˆ ˆeireannaisˆ cˆom ˆdˆaingean ran
 go bˆfuil rˆe lairtˆis de gˆac rˆmuineamˆ eile i n-a aigne
 anoir. Aˆsur do mˆearpˆa-ra an aigne rin do cˆur ar a
 lear um an ˆotaca ro de lˆo le fˆocailˆin cˆomairle!
 Deirim leat nˆa dˆeanrˆid fˆocal cˆomairle an gˆnˆo, a
 ˆairˆos, nˆa dˆa fˆocal, nˆa rˆice fˆocal. fˆeuc ad tˆimpal,
 a ˆuine. Nˆac fˆinˆad ar gˆcainnteoirˆi aˆsur ar n-oirˆi,
 ar rˆasairt aˆsur ar n-earbˆois, ar rˆgˆrˆibˆneoirˆi tˆreitˆaca,
 ar luˆct lˆeigˆinn aˆsur eˆlˆuir aˆsur ealaˆdan, aˆg bˆire a
 gˆcˆoirˆe aˆg tabairt na cˆomairle uata le dˆacˆad blian,
 lˆe cˆeˆad blian, aˆsur caˆd ˆe an tairˆbe atˆa dˆeanta acu?
 Nˆa fuil an meirgeˆoir "mˆorˆcˆoirˆeac" cˆom mˆor-
 cˆoirˆeac aˆsur bˆi rˆe mˆiam, i mbeulaib a cˆomarran!
 Nˆa molˆtar anoir ˆe cˆom maˆit aˆsur do molaˆd mˆiam
 ˆe! Dˆa nˆguirˆeˆad rˆe caoirˆa ˆo cˆomarran ir tarairˆ
 dˆ'imtˆeˆcˆad a cˆlˆu. Nˆior gˆad do fˆasairt nˆa dˆearbog
 don fˆocal a rˆad 'n-a cˆoinnib. Nˆior beag an t-don
 fˆocal amˆain do ˆul amac air, gur bˆiteamˆnac ˆe, aˆsur
 rin deire le n-a cˆlˆu aˆsur le n-a ˆcˆreideamˆaint. Nˆi
 baogˆal go molˆtar ar ran amac ˆe.

Dˆa bˆreˆadˆa-ra, a ˆairˆos, cˆail an bˆiteamˆnaisˆ do cˆur
 ar an meirgeˆoir dˆearrˆinn go mb'fˆeirdˆir go nˆdˆeanrˆa
 fir ˆoga na h-ˆeireann do cˆur ar a lear i ˆotˆaob an ˆoil.
 Ac an fˆair do leairˆid mear aˆsur molaˆd na nˆdˆaoine ar
 an meirgeˆoir aˆsur ar a beairˆaib aˆsur ar a gˆnˆoˆtaib,

an fuo a tair ar a tóáinis mómat tairpíó ré orc-rá.

Taòs: Tairrais t'anál, a Óoncaó! Ir zrána é ciú an bíteamnáis i n-Éirinn maí. Ac ca bfuil an bíteamnáac atá leat cóm zrána leir an meirzeóir!

ÓLACÁN.

Taòs: Óeinir a lán cainnte anro an lá déanaó, a Óoncaó, 'zá cur 'n-a luige orim zo bfuil mear mó áro as muinntir na h-Éireann ar ólacán asur ar meirze asur ar meirzeóiríó, asur an fair a beir ran mar rin nác féirir don leizear bunúrac a déanam ar olc an ólacáin i n-Éirinn. Tuzair bíteamnáac na zcaoraó mar foluio dom. Leozaim leat an méro reo. Tá b'éadóir an tarcuirne atá ar bíteamnáac na zcaoraó do cur ar an meirzeóir beaó an leizear déanta láitreaó. Zan amhar ir meara an meirzeóir 'ná an bíteamnáac, ac tá zráin as an bpoibili-
 deaó ar an mbíteamnáac asur ní'l an zráin ceart as an bpoibili-
 deaó ar an meirzeóir. Ir ait an rzéal é, an t-é máctnócaó air. Sazairc asur earbois asur luó leiginn asur luó oligte déanam, ní h-eaó ac an uile aicme ra rígeaó, ioir uaral asur íreal, as cáine an meirzeóra maí, as mallacáí asur as aic-
 iriú asur as rpióiuóacán air, asur, o'á n-ainveóin zo léir, báir na n'aoine leir asur mear air, asur crei-
 eamaint aige, i t'péó víreaó zur óóic le duine zur znióm éigin uaral a bíon déanta aige nuair a cuiréan ré é féin ar meirze! Ir mó deacair leizear a déanam amac ar olc 'n-a bfuil báis na n'aoine leir ar an zcuma ran.

Ní veirim 'ná zo mbeinn ar don aigne leat ra rzéal mara mbeaó don níó amáin. Tá aicne azainn zo léir ar olc eile i n-Éirinn asur, zo t'cá a bfuil le

'déanaíge, bí ré cóm tiobairteac, nú b'féidir níor
 tiobairtíge, ar ílígé, 'ná an t-ól féin. I ré oic é rin
 'ná an cuma 'n-a mbíon an t-Éireannac coitcianta as
 'déanam moncaí 'de féin as aicimur ar éainnt asur ar
 veurab asur ar nóraib asur ar soctab an tSaranais.
 I ré an moncaí móir, an t-óraing-útaing, an t-ainimíde
 ir zráinne amuic, asur iré fáct a zráinneamlacta
 an córmalact a éitear ioir é asur an duine. Nuair a
 focaruisgean an t-Éireannac a aigne cun aicimur a
 'déanam ar an Saranac, 'n-a éainnt asur 'n-a fiubal
 asur 'n-a fearam asur 'n-a veurab so léir, ir amlaib
 a 'veinean ré óraing-útaing 'de féin amuic 'r amac,
 asur so 'veimín ir zráinne 'óraing-útaing é so móir
 'ná an beitióeac aicta féin 'dá zráinneac é. Níl
 ioir an óraing-útaing aicta asur an duine ac córmal-
 lact cuirp. Ac 'veinan an t-Éireannac a bíon as
 aicimur ar veurab asur ar nóraib asur ar bhuor-
 zarnac éainnte an tSaranais, óraing-útaing 'ó
 aigne asur 'ó colainn i n-aoifaeact.

So 'ocí a bfuil le fíoir 'déanaíge ní raib mear ná
 cpeideamaint le fágaíl as doinne i n-Éirinn ac as
 an t-é ir fearr féadfad óraing-útaing a 'déanam
 'de féin. An t-é féadad, le neart taitíge asur
 oileamainte, aicimur cruinn 'do 'déanam ar na nóraib
 zallta, in rna mion-neitib ba luza, iré zeibeac
 cpeideamaint asur cáil asur onóir. An duine fíor-
 zaoðlac, so mbíod an nádúr zaoðlac ró láidir
 asur ró 'daingean 'n-a colainn asur 'n-a énamab asur
 i n'aigne, asur so 'veipeac air zlan óraing-útaing a
 'déanam 'de féin ir amlaib a bíod ceirt asur ceann-
 fé air asur formad aige leir an bfear a bíod i
 n'óraing-útaing ériocnuigé.

Bí ran amlaib, a 'Doncáod, so 'ocí zur mear-
 amair zur gearr ná beac le fágaíl i n-Éirinn ar
 fad ac rliocct an óraing-útaing. Níor mear doinne
 beo so b'féadurí an t-olc ran 'do leigear. Ac feuc,
 a 'Doncáod, 'do táinig an leigear. Tá an leigear ar

riubal agus é ag oibriú go dian. Tá an leigear ag gluaiseacht ar fuio na h-Éireann anoir, ar dearis lazaó, mar a gluaiseodáó teine tré bhiorra. Tá an t-órainn-útaing i gcruaóóáir. Tá “ rzaó a éluar óá gearraó,” agus ní óá gearraó atá pé ac ó’á lozsaó.

ÓLACÁN.

Doncáó : Go veimín le pírinne óuit, a Táidz, tá eagal orm go ndéarfio daoine go bhfuil ag dul de m’ céill !

Taóz : Agus cao é an botún é seo atá déanta anoir asat go ndéarfáó daoine a leitéio rin leat ?

Doncáó : ’Sóó nuair a bíor ag dul abaille ar go an lá pé veire ní féadaínn gan cuimneam, ag zabáil an bóóair dom ar an órainn-útaing úó, agus nuair a cuimnízinn air ní féadaínn gan rzeartaó záire éur aram go n-aireóóí leat míle plige mé. Cuz raintt daoine pé ndéara mé agus do rtaóadaí ag feúcaint orm. Tá píor aram go maóadaí ’zá cuimneam zur ceart feúcaint am’ diaió le h-eazla go ttabarfínn don óroó-óor dom féin.

Taóz : Ambriataí, a Doncáó, zur óoic liom-ra zur mó an éur zóil ’ná an éur záirí a bí asat ra n-órainn-útaing. Ír boóó an maóare é, ózánac Éireannaac ag déanaí órainn-útaing de féin ag aitéir, cao air? Ar óuin’uaraí? Ní h-eaó ac ar órainn-útaing eile a tágan éuzáinn anall anro ó Lúnduin agus a loirzean uainne anro an mear ná tabarfáó an óailtín rraíóe ír ziobalaize i Lúnduin óó !

Doncáó : Ac ! leoz dom féin, a óuine ! Nuair a cuimnízím ar ár mbuicíní agus ar ár reóiníní agus iao piocáite, bearríta, cíoríta, rnaríta, agus zác don rnaímaire acu ag riubal rraíóe agus maiz ’n-a órom agus znúir móóóóíreac air, agus é ag suáileáil agus

as ruacáð a cinn anonn 'r anall, mar ó'eað sup
 duin'uaral Sallta é; asur anran tura 'gá déanam
 amac náe duin'uaral é, ná cuir de duin'uaral, ac
 óraing-útaing críóchnuigte, ní féidir liom, feuc, san
 liú mágarð a cup aram. O! an rprealairín boct!
 Dá mbeað a fíor aige ná fuil ann, tar éir a fáotair
 so léir, ac óraing-útaing!

Taós: Níl don píoc ó'á fíor aige. Asur fuo ba
 méara 'ná ran, ní maib don píoc ó'á fíor as daoine
 eile ac cóm beag leir, so dtí a bfuil le fíor déanaige.
 Ac tá a fíor as teact so tuig do daoimib eile anoir,
 a Úoncað. Táro daoine as dul i ngéarcúirige.
 Táro ríad as tophú ar an óraing-útaing do tabairt
 fé n-deára so roiléir, lairtig de'n eudaé uaral asur
 de'n sualeail asur de rna soctáib. I r pean focal é:
 "Dá mbeað fíor as duine beað leigear aige." Tá
 muinntir na h-Éireann as tophú ar aithe do cup ar an
 óraing-útaing, asur nuair a curfar an aithe air i
 sceart, asur nuair a déanfar an liú mágarð rin uime a
 deimean tura anoir, asur an rgeartað gáire úo a deimr
 an lá fé deime uime, seallaim-re duic sup gearr
 so scurfar a malairt de cupam air ó'éagmuir beic as
 rábairaeact riubail asur as sualeail asur as déanam
 soctáí, 'gá cup 'n-a luige ar daoimib sup duin'uaral é má
 'ré do toil é. Níl don fuo ar an dtalam ro ir
 fearr asur ir glaine a déanfir leigear ar an óraing-
 útaing 'ná an liú mágarð asur an rgeartað gáire.
 Sin é a bainfir an mais ar a óiom asur an rmióiraeact
 Sallta ar a cainnt. Sin é a bainfir an sualeail de,
 asur a bainfir an mórcúir ar, asur a bainfir na
 soctáí de. Anran ireað tuigfir fé i n-a aigne sup
 galánta asur sup creioeamnaisge so móir óó, asur
 sup ciallmáire, an t-óraing-útaing do cup uair asur
 dul 'n-a moct féin airir, asur a doimail san náire
 san ceann fé, so maib atair maic Saodlac aige asur
 máctair maic Saodlac, asur sup fearr so móir asur
 sup b'aoirde an uairaeact atá aige ó'n atair asur

ó'n má'cairín rín, a'gus ó'n rínreap a t'áinig rómpa ar feadh na mílte blian, 'nà uairleáct an órainn-útaing a t'áinig anall ó lúnduin an lá fé' deire. Tá an t-órainn-útaing Éireannaic ó'á leigear go tuis, a' Dóncaó. U'féidir le Dia go dtiocfaó linn, rár a' fada, cuir do'e'n fuo atá a'g leigear an órainn-útaing do cup riar ar an meirgeoir!

ÓLACÁN.

Dóncaó: I'p doic liom, a t'airis, go bfuil muirgean do ó'á lám' d'obair curta rómat a'gac. Cornuigir gá rá'ó ná'p b'foláir, cun uile an ólacán do leigear i n-Éirinn, na mná tige do cup ó'n ól. Dubraír, ó'á mbeaó bean an tige ábalta ar bia d'ullmú i gceap' d'á fear a'gus d'á clainn, gur mór an congnam é cun iad a coimeá'ó ó tuis an tabairne. Dubraír anran go gcait'pí a múine do'n Éireannaic ó'g ná'c fuo galánta, ac gur fuo r'p'p'únlait'e d'ó, má tuisan fé' deoc uair' i d'uis tabairne, beic a'g feiteam' go dtabair'pí deoc i n-inead an tige rín do'á tar n-air. Dubraír a lán neite de'n t'ró'p'ó rán. Ní cuimín liom a leat. Ac dar n'óin cait'pí na h-uile rín go léir do leigear rár a b'p'ead'pí teac' ar an ólacán cun é leigear. Seo oic eile tarraig'ce anuar anoir a'gus, oic i'p meara, i'p doic liom-ra, 'nà don ceann deir na h-olcaib' eile.

Taós: Cao é an t-oic é rín?

Dóncaó: An t-órainn-útaing.

Taós: O, g'p'ead'ac' cúige, an rairpín! I'p r'p'oir d'uit é. I'pé i'p meara d'íob go léir, a'gus i'pé i'p deacra a leigear. Ní féidir fuo do leigear má b'ion fé' go léir d'p'ead'ite. Ní féidir do'n leigear oib'p'ú ac ar an méio a g'eó'p'ar foláin ra fuo, pé 'cu d'vine nú beic'ídeac' é. Má b'ion an d'p'ead' tar éir d'ul t'p'í'ó ar fad ní

féidir do'n leigear zheim fáḡail ar don níð foláin, aḡur mara bfaḡair an leigear zheim ar muo éigin foláin ní féidir do don tairbe déanam. 1r mó duine i n-éirinn a déinean ól aḡur meirze aḡur náé le dúil ra ois é ac tré òroó-cómhuadar nú tré òroó-beur nú tré córp neamtuirzint; é tar éir dul 'n-a luisse ar a n-aighe zo bfuil galántaéé éigin ann, nú róru-deamlaéé éigin. Ní ró deacair, 1r doic liom, an róro ran daoine do leigear. Óá zcurtí 'n-a luisse i zceart ar a n-aighe zo bfuil dearmádo oirca i otaob na galántaéé, zur do'n fear a cóimeátoiró a ciail aḡur a meabair acá an éreideamaint aḡ dul aḡur náé do'n ḡlaigin meirzeóira, 1ré mo tuairim zo noéanfáó a bporróir an beart a tuillfaó an éreideamaint doib. 1r doic liom féin, a Óoncaó, zo bfuil acarú aḡ dul ar an raoḡal ceana féin ra puinte rin. 1r doic liom zo bfuil níor luḡa mear ar an meirzeóir anoir 'ná mar a bíod. Óairzinn faóó fir máite éreideamnáéa aḡ maoidéam ar an méro biotáile ó'féadairóir ó'iompar. Airzim anoir pot-duine aḡ déanam maoidim ar a luisseáó biotáile ó'féadfaó ré ó'iompar. Sin é an maoidéam ceart. Ní h-don éreideamaint do duine beic ábalta ar baite biotáile déanam de féin! Ní cómarca nirt ná cómarca feabair é. Spadalaéé zhan máit ipeáó an fear ó'fuingeócaíó, zhan córbuair, biotáile do rtealaó irteac 'n-a bolz mar a rteallíí irteac i mbolz muice é, nú irteac i bporraéé na móna! Ní muo é zur ḡáó ó'don fear maoidéam ar ac ó'fear éigin zhan mear air féin. 1r doic liom zo bfuil an cpoirde foláin aḡ porróir zác aicme eile ar ar éráctamair, a Óoncaó. An faio a beir an cpoirde foláin ní'lim zhan mainzín aḡam ar an leigear. Ac an t-órainz-útaiz! 1r eazal liom ná fuil cpoirde fir i n-don cór aige. Nil ann ar faó ac fear brieze. 1r cuma é nú an íomáḡ fir, nú mná, a óipá i riopa éadaiḡ, cun a tairbeaint conur a luisseáó an t-éadac ar énámaib duine.

Doncáð: Tá curó mait de rna fearaib b'éige rin
 aḡainn i n-Éirinn, a Tairḡ.

Tairḡ: Tá, aḡur a lán cur amú acu dá d'éanaím.

ÓLACÁN.

Tairḡ: Iḡ fíor duit é, a Dóncað. Tá a lán de
 rna fearaib b'éige aḡainn aḡur tá a lán cur amú acu
 dá d'éanaím orainn. So dtí a bfuil le fíor d'éanaige
 iḡ beaḡ má bí i n-Éirinn ar fað ac aicḡur ar nóraib
 ḡallta. Ní raib ré de m'irneac aḡ doinne a beata
 aḡur a beura d'oidiriu amac ar a ériode aḡur ar a
 aigne féin, ac ḡac doinne aḡ faire ar an uairleacḡ,
 dar leir, ar an uairleacḡ b'éaḡac, ar uairleacḡ an
 órainḡ-útainḡ, aḡur aḡ cumað a beata aḡur a beur
 dá réir. 'Sé rin le ráð, an uile d'aine aḡainn aḡ
 d'éanaím órainḡ útainḡ de féin aḡ aicḡur ar órainḡ
 útainḡ eile. Bí an uile fáḡar d'íre aḡur fírinne
 aḡur fearamlaḡta dá rḡrior so ḡlan amac a' ériode
 aḡur a' n-aigne an Éireannaig. Ní raib don ruo dá
 fáḡailt rlan i ḡriode an Éireannaig ac an Crieoam.
 D'fan an Crieoam d'íir d'ainveoin ḡac claoð-
 élóð d'ár táinḡ ar aigne na n'aoine. Dá mb'é an
 t-órainḡ útainḡ féin é, an rairpín boct baot, ḡan
 ḡur, ḡan d'íre, ḡan fearamlaḡt, do coimeádo an
 Crieoam ḡreim 'n-a ériode, méaraḡ a ráð dá ain-
 veoin. Iḡ d'óic liom dá n-abrainn é ná beinn ró
 fáda ó'n ḡearḡ. Iḡ d'óic liom ḡur 'mó órainḡ útainḡ
 acu d'éanfað aicḡur ar an uairleacḡ ra Crieoam féin
 dá b'éaḡoir e. Ní féidir leo an Crieoam do
 féanað, ac veimio rað é clúdaḡ leir an uairleacḡ mait
 so leór. i dtreó ḡur minic ná feictar i n-don éor é.

Dá leanað an claoðélóð tamal eile, a Dóncað,
 ḡan don ruo a teacḡ cun don éorḡ do cur leir, an
 bfuil fíor aḡac cao a d'éanfað ré? Nuair a beað

aighe na ndaoine millte, loicíte, curta ar meá aige, do loicfaó ré agus do millfaó ré agus do cuirfaó ré ar meá agus ar feóó an Cneideam leir.

Ac do táinig an corp. Táinig ré nuair ná maib blúine coinne leir. Tá ré as obair leir, as obair ar cuma ná maib coinne as doinne leir.

Deic mbliana ó shin, má bí plige doob' fearr 'ná céile 'n-a dtagaó leir an órainn útaing a cur 'n-a luige ar daoine sup duine uasal é, b'é plige é 'ná a leogant air ná airis ré maib focal Saeluinne. "Ar iompáil na n-eac tiz ataraó na rgeal." Tá an méio rin de faogal bpeige an órainn útaing boict iompuigte taob ríor ruar. Tá rgiot rgot déanta de leat a coo' uairleact' ar an bfeair mboct. Ní féadaim san gáine déanam nuair a cím anoir é gá maoidam go láirir go bfuil an Saeluinn aige go blarta agus go maib rí maib aige. Nuair a cím níó de'n tróro ran deinim gáine, ac go deinim agus go deapóta ir gáine le n-ácar a deinim. Nuair feudaim 'oir an dá fúil ar an bfeair mboct agus é as máó na cainnte rin cím go roiléir ná fuil don píoc de'n órainn útaing ra éainnt 'ná ra bfeair a deir í! Anran, nuair a tagaim abailte agus deinim mo maótnam ar an rgeal, buailim buile de m' bair ar mo glúin agus deirim liom féin; "Dap maó irí an Saeluinn an leigear!"

Irí an Saeluinn an leigear, a Óoncaó. Tá curó maic de'n leigear déanta céana féin aici. Ir 'mó fearr ós agus bean ós i n-éirinn ná maib o'airóm faogalta acu deic mbliana ó shin ac iao féin a déanam cóm Sallua agus doob féirir leó, agus go dtuigro maó anoir ná maóadap ac as dul amú. Cím anoir iao 'gá ndóirú féin ruar agus as cur a scor i dtalam, agus i n-inead aicir a déanam ar an órainn útaing, buile le fuinneam acu dá bualaó ríor an dá fúil ar!

Leigirfíó an Saeluinn an neamóilre, agus an bpeagáige agus an rpaóantaó, agus anran leigirfíó an Saeluinn an t-ólaóan.

ÓLACÁN.

Doncáð: Shan aithne, a Chaití, ní h-ole an rár maectnamh a déanamh tu, agus nuair a bíon do maectnamh déanta agat ní h-ole an rár cainte déanamh tu. Ac íre mo tuairim láidre náir mairte, uaireanta, duine beic ag feuchaint do dhiaid.

Chaití: Cad 'tá déanta anois agam ar an rúige?

Doncáð: Deinir do maectnamh ar ole an ólacáin, agus deinir do maectnamh ar an órainn-úctainn. Anran deinir do maectnamh ar an gcuma 'n-a bfuil an obair seo na Saeluinn 'gá múine do'n órainn-úctainn conur é féin do dhíriú ruar ag fearamh go daingean agus go dána ar a coraid deirid féin agus shan beic i n-a órainn-úctainn a tuille ac beic i n'fear mairt láidre bhríomar cupanta Saeluinn, mar ba duál rínfear do beic. Anran tugan tú "léim Cúculainn" agus buairean tú buille dair ar do glúin agus "Sead!" arna turá, "'Sí an Saeluinn leigear an ólacáin!" Iy fada an léim i rin, a Chaití. Conur a déanfá amac sur b'é an leigear céadna atá ar an órainn-úctainn agus ar an ólacán? Nú an amlaid náe cuimhin leat go raib ólacán go tius agann anro i n-éirinn céad blian ó rin nuair a bí Saeluinn i mbéal an uile duine ós agus doirta? Má 'rí an Saeluinn leigear an ólacáin cad 'na taob náir coirte rí an t-ólacán an uair rin? Iy mairt an puo maectnamh, a Chaití, agus iy mairt an puo torad baint ar an maectnamh, ac má 'r mairt le duine torad ríinnead a baint ar a maectnamh ní foláir do leogaint do'á maectnamh an uile taob do'á bfuil ar an rgeal do cuprad agus do bpeitniú go mairt.

Chaití: Ná bíod ceirt ort, a Doncáð. Deinear-ra an níó rin go díreac rár ar focaruigear m'áigne ar torad mo maectnamh. Tá deirrugead mór idir an

nShaeluinn mar atátar 'sá h-oibhíú anoir agus an Shaeluinn céadna mar a bítear 'sá labairt an uair rin. Bítear 'sá labairt an uair rin, so breágh ceólmar cruinn blarta buacac, ac pé donur a bí ar aighe na ndaoine ní maib an mear ceart acu uircti. Ní maib 'sá mbaint de'n traozal ac feucaint conur a tiocfao leó i cáiteam uata ar fao agus béalra do labairt 'n-a h-inead. An leigear ir fearr a ceapao maím ar don trazar uile ní féidir do tairbe déanam má bion pé pé dhoc-mear. Ní déanfar don úráio de cun an leigir. Bí an t-óraing-útaing an uair rin agusinn cóm h-aibíó díneac agus 'tá pé anoir. Bíoó pé coitcianta as bhupe a érióde as capao le béalra do labairt. Ir cuimín liom beic as éirteaót le h-óraing-útaing acu agus é as maíao an cáit ó ruo éigin. "Cat fan dat!" ar reirean. "Cat fan dat!" agus nuair a teip air an cat do díbir, "I can't the cat!" ar reirean. Bí Shaeluinn as an bfeap ran cóm breágh agus bí pí as Eogan Ruao féin. Da breágh leat beic as éirteaót leir as labairt Shaeluinne. Ac óraing-útaing críocnuighe doob' eao é, agus dá feabar a bí an Shaeluinn aige níor deín pí don leigear ar an óraing-útaing ann, mar ní maib don meap aige uircti. Níor tuig pé a h-uairleaót. Ní mar rin do'n múinntir atá as foğluim agus as raotríú na Shaeluinne anoir. Tuigio maó a h-uairleaót. Tá meap acu uircti agus uraim acu dí. Tuigio maó 'n-a h-aighe gur leó féin í, gur b'í a gcuid féin í, gur b'í an teanga í ir ceólmaire agus ir bhíghmaire agus ir raióbhipe do'ár labrao maím amac a' beul duine. Tuigio maó gur cine uapal an cine do labair agus do raotruig a leicéio de teanga. Tuigio maó gur tánaoap féin ó'n gcine rin. An t-é tuigean ran i gceart ní féidir do beic i n-a óraing-útaing fearra.

ÓLACÁN.

Doncáð : 'Seað anran, tu, a tairòs ?

Taòs : Níl an léim cóim fáda ašur meapan tupa é, ó leišear an órainš-útainš so leišear an ólacáin. Bíod sup dóic le duine feucpað ar an dá oic so bfuilto riad ana fáda ó céile, ní'lió. Níl ac riše beaš eatarpa ašur ip ar an don ppeim amáin atáio riad amon aš fár. Cao a deimean órainš-útainš de duine ? Deimean earpa meap aip féin ašur iomað meap a beic aige ar an bpeap tall. Siné cúipean fiaáaint aip beic coitcianta aš bpire a épioide a d'iarraioð a beupa féin ašur a nópa féin ašur a cáinnt féin do cáiteam uaið, ašur a d'iarraioð cainnte ašur nópa ašur beupa an fip tall do šlacáð. Ní deimean pé don ruð coitóce uaið féin ac é i šcóinnuide aš aicpup ar an bpeap tall. Ní tašan an aicpup cúige ac so neamšruinn ašur so tútað ašur so bpeallac, dípeac map a tašan cormalacé an duine do'n órainš-útainš. Dá mbeað an meap ceapc aš an nduine pin aip féin, dá dtuigeað pé i n'aighe sup feappi a beupa féin 'ná beupa an fip tall, pé h-é féin, sup feappi a nópa féin 'ná nópa an fip tall, pé pašar iao, sup feappi ašur sup paioðpne ašur sup ceólmáipe de cáinnt, a cáinnt féin 'ná cáinnt an fip tall, šan comópcap, i n-ineao beic aš paipe ar an bpeap tall cun aicpup a d'éanaš aip, ip amliarð a beað pé aš paipe so olúc aip féin paip a ndéanpað pé don aicpup aip. Cao é an céao ruð a tašan ar ran do ? Tašan so mbion meap aš an bpeap tall aip. Bíon meap aš an bpeap tall ar an t-é 'n-a mbion meap aige aip féin. An t-é ná bíon meap aige aip féin ní bíon don meap aš doinne, tall 'ná abup, aip. An t-é a bíon a d'iarraioð aicpup a d'éanaš ar an uairleaéct, dap leiš, bíon pé coitcianta aš feucáint ruap cun na h-uairleaécta ran, ašur aš

lúbairleadt agus lúctáil timpal uirthi. Zeibean ré a tuarpartal. Bíon zráin as an uairleadt air. Iy eól duit an sean focal, “Ní fearba an rúg ’ná an umluigeadt san iarraid.” Ní’l don umluigeadt iy irle ’ná an airtur. Agus ní’l don umluigeadt iy mó zeibean de zráin ’ná í, ó’n té zo ndointear an airtur air.

Ac má éion an fear tall zo bfuil meaf asat ort féin tiocpíó meaf aise ort láitread. Agus iud eile, beid a meaf-ran ort díread do péir do meaf-ra ort féin.

Ó tognuigmair ra n-oileán ro ar ár zcainnt dúbair féin do raotnú agus d’foglaim agus do labairt, do éaitamair uainn an lúbairleadt agus an lúctáil a bíod asainn cun an béarla. Táimíó zár ndíruú féin ruar ar ár zcoraid beiríó. Tá dmué an órainz-úctainz asainn dá éaiteam dinn, agus tá clóó agus fearam agus dainznead an fir asainn dá zadbáil orainn féin. Tá an t-actarú ran as dul ar asaid i n-asaid an lae, a ’Doncáó, agus má tá ré nígin tá ré buan.

Ac pio é an iud zo bfuilim as tead cúige. Iy ’mó trúis atá as cadnú le h-olc an ólacáin i n-Éirinn. Deirim-re ná fuil don trúis acu iy mó atá as cotú an uile rin ’ná an lúbairleadt agus an lúctáil reo an órainz-úctainz cun na h-uairleadta. An rradántadé céadna a deinean órainz-úctainz de duine, iyé a deinean meirzeoir de. Meaf air féin iread tózan duine ruar agus cuinean fiácaint air san beid as airtur ar nóraid iarda. An meaf céadna ran, as an Éireannaó air féin, iread tabairíó zráin do ar meirze, agus ar an meirzeoirleadt, agus ar ólacán, agus ar an uile níó d’á róro a bainrad ó’n meaf ba máit leir a beid as cáé air.

Ní’l don iud iy mó atá as tabairt an Éireannaiz anoir cun meaf a beid aise air féin ’ná an raotnú ro na zaeluinne atá ar riudal. Deirim leat, a ’Doncáó, zur b’i an zaeluinn an leigear ar an órainz-úctainz agus ar an ólacán i n-donfead.

Doncáð: 1r zrána é an t-órainz-útainz, a sur 1r zrána é an meirzeóir, ac tá an donur ar fáð ar órainz-útainz meirzeóra!

OLACÁN.

Taðz: 1r maic a duhrair é, a Doncáð. “Órainz-útainz meirzeóra”! Siné díreac é. Mearam zo breicim é. Siné 'n-a fearam é a sur torur tize an tabairne a sur piúnt 'n-a ðorin aize, a sur ná rcaðan a cluibín béil ac a sur zleó a sur a sur cainnt, a sur zan focal a sur teacé ar a beul ac focal 1r zéire 'ná céile cun a cup 'n-a luize ar a bpuil láitneac ná puil doinne acu 1r uairle 'ná é féin, a sur, o'á cómarca ran féin, zo maib ré a sur cainnt le n-a leitéro peo de ðuin'uaral ar a leitéro peo o'ócáio a sur le n-a leitéro piúo de ðuin'uaral ar a leitéro piúo o'ócáio, a sur conur mar a duhairt an ðuin'uaral eile úo “Damn you!” leir ar a leitéro piúo eile o'ócáio. Anran cuirean ré rzeartað záire ar, cóm maic le n-a ráð, “Zreatað cúzaib, a floizirz, caðain a duhairt ðuin'uaral ‘Damn you!’ le n-doinne azaib-re!” An rprealairín rúiz!

Cím airir é, a sur é ar a céill a sur é a sur pié, 'n-a maoidirín laðaize, le rálaið paipín éigin zo bpuil zuna 'n-a láim aize, a sur umlú o'ó a sur a sur lútail 'n-a tímpal, a sur a sur innrint znócaí a cómarran o'ó, a sur a sur triomaiðeacé ortá a sur a sur cúlcainnt ortá. Anran a sur teacé abaille a sur 'zá ráð le ðaoine “zo maib ré a sur fiaé i n-donfeacé leir an n'ðuin'uaral! a sur zo maib ré féin a sur an ðuin'uaral cóm móir ran le céile zo n'ðuairt an ðuin'uaral “Damn you!” leir.”

Doncáð: Dar fiað, a Cairz, ac ðeirum zo mbeiró ré air a sur má leizirean tú an t-órainz-útainz meirzeóra ran le zaeluinn! Tá an o'á galair irtiz i rmiór na zcndám aize.

Tadó: Ní mar a céile, a Dónádo, a deintear leigear ar aigne an duine agus ar a colainn. Le maóarc maic láiridh glan ar an bhfírinne ipead a deintear leigear ar an aigne. Dúil mallaiḡte ra n-uairleáct, agus gan a fíor a beic aige ca bhfuil an uairleáct ceart, ipead cúirlean fíacaint ar an nduine mboct ran meirgeóir agus maidirín laḡaiḡe déanam de féin ar an gcuma ran. Dá bhéadainn-re breic ar dá éluair ar agus a ceann a tóḡáilc anáirde agus a ḡair do ḡabairc ar an bhfírinne agus a cúir fíacaint ar i bhreicniú go cruinn, dá bhéadainn a tiomáint irteac i n'aigne gur tarcuirne agus miclú agus uroc-mear ó ipeal agus uaral atá aige dá ḡabairc ar féin, i n-inead don ḡalántaḡta, ba dóic liom go gcuirfadó an dúil céadna úo fíacaint ar caradó ar a fáil agus dul i ndiaid na fíor uairleácta. Mear ar duine féin agus beairc d'á féin, riní an fíor uairleáct. Go dtí go dtiocfir an mear ḡs duine ar féin ní féidir do beairc a déanam d'á féin. Irḡiḡ i gcroide an duine féin ipead atá pḡeáin na fíor uairleácta. Amac a' croide an duine féin ipead fáran an fíor uairleáct. Ní féidir fíor uairleáct do cúir uime duine mar a curfí carḡs uime. Conur rúo adubairc an file?—

“ Nár caitḡḡdar maic
 Ac croicean ḡadóir fíaiḡ,
 'S é carḡa orḡa aniar
 Mar beadó ialait ar mhuic! ”

Sin díreac mar a ḡagan an uairleáct do'n óraing-útaing meirgeóma a bhion ḡs bhire a croide ḡs mic 'n-diaid. Má ráinḡean do' croide teac ruar le h-don rḡráméad nú le h-don ḡlobal de'n uairleáct iarácta ran, ir amlaid a bhion rí “ carḡa ar aniar mar beadó ialait ar mhuic. ”

Dónádo: Ir dóca, a Caidḡ, gur ar ran d'fár an focal eile úo leir, “ Nár caitḡ an mhuic an laingcír! ”

TAÓG: 1r 4r 5o díreac. 1r ró máit a tuisiú muintir na h-Éireann cao é an deirnígeac atá roir an bfiop-uairleacé agur an “cnoicean gáoir fiaig.” Úi an t-eóluir ran ag imteacé ar a n-aighe 5o roí 5o roáinig an raotrú ro ar an nGaeluinn. Tá an Gaeuinn ag tabairt an eoluir tar n-air éuca. 1r an Gaeuinn, a Úoncaó, cpeiró mé leir, o’orgalócairó a rúile do’n óraing-útaing meirgeóra—má orgalan don ruo 5o deo iao.

Úoncaó: Anoir a duhráir é, “Má orgalan don ruo 5o deo iao.”

ÓLACÁN.

TAÓG: “Má orgalan don ruo éoiróce iao,” arra tura. Úior féin tamal, a Úoncaó, agur am’ bpiatar móide 5o raió ré buailte raingean irteac am’ aighe ná h-orgalócaó don ruo éoiróce iao. Nuair a éirínn an t-óraing-útaing meirgeóra ag ropur tige an tabairne agur é ag clabairleacé agur ag gluairleacé, agur garrá ’n-a tímpal agur iao ag feucaint ruar éuige, agur ag formaó le n-a éuro Úearla bpiarte agur le n-a máoirdeam a’ conur mar a duhráir an rairpín “duin’uairal” “Damn you” leir, agur iao ’gá éuimneam ná feicpíoir don lá boéc éoiróce ró mbeirleacé ré ’n-a mbeatairó orra 5o noéarracó “duin’uairal” éigin “Damn you” leó féin, ro éromainn mo éeann agur buailinn mo búcar agur deirínn liom féin, “Ní h-don tairibe veit leó ro! Tá a rúile rónta agur ní h-orgalócair éoiróce iao!”

Ac tá atarú tagairt ar an raogal, a Úoncaó, agur tá an t-atarú ag fáir 5o tiug. Ó éorruig an t-atarú níoir airgear, ag ropur tige tabairne ná i n-don ball eile, duine ’gá máoirdeam 5o noubairt rairpín

“duin’uairil” “Damn you,” leir. U’féidir sup veinead an maoidéam uairianta. U’féidir go ndéintear fóir é uairianta, ac má veinead níor tárla dómra sup airtgear é. Ir dóic liom, a Dónad, go bfuil a lán d’ár ndaoimib óga anoir agus sup túirse leó go móir beit ’gá maoidéam go ndubhadar “Damn you” le parrpín éigin “duin’uairil” ná ’gá maoidéam go ndubairt peirean leó é.

Dónad: Am’ bmaetar, a Taidís, ní as teact rómat air rin é, ac sup dóic liom go bfuil fágaltaf maid de’n muinntir eile agann fóir.

Taidís: Ir fóir duit rin. Ac táir maó ag dul i luigead agus ag dul fé dhóc-mear. Cóm luat agus tuigir maó i gceart ná cneideamaint, ac tarcuirne, dóib an reana beir, iompuirgíó maó ó’n reana beir. Ní ró fúirte na reana beura do bpire, ac táir maó dá mbpire go tuig. Tá a lán neite ag cadru cun iad do bpire, ac ní feicim don fuó atá ag déanam cimit-a-mailín díob cóm tuig agus ’tá an gaeluinn ’gá déanam. Veinean neite eile leigear anro agus veirú anró ar aigne an éireannais, ac beirean an gaeluinn léi ar fad an aigne, do corp ceart. Dhóc-mear ar an n-gaeluinn iread tug do muinntir na h-éireann dhóc-mear orca féin. Agus dhóc-mear orca féin iread fé ndéara dóib beit coitianta ’gá gcaiteam féin ar a nglúimib ra ladais i ladar gac don élam-Sarandis “duin’uairil” a builead úmpa. Nuair a éat na daoine an gaeluinn uata ní raib ’n-a mbeul ac an Déarla bpirte. An Déarla bpirte i mbeul an éireannais agus an Déarla fóganta i mbeul an tSarandis. Cuir ran an Sarandé of cionn an éireannais go deó. Nuair a veiró duine of mo cionn ra éaintt riné of mo cionn é inr gac don fuó. Eirean ar torac i gcóinnuidé agus mire ar veire i gcóinnuidé. Gac don fuó fóganta d’á dtiocfiró veiró a torac aigerean agus ní veiró agam-ra ac a fuiglac-ran. Fé veire téigim i dtaitige an rgeil. Suiridm fóir ag

faise, ar nór an máthra, go scaitfiré an “duin’uapal” crúirta eúgam agus “Damn you” mar annlan leir! An thóc-mear a tusan earba na Saeluinne, agus an Déarla bhirte, dom oim féin, tusaio riad dom é ar mo cómarraim. Níl ašainn go léir ac an Déarla bhirte agus níl ašainn, d’á bhris rin, ar a céile ac thóc-mear. Seirbtean agus thóc-mear ašainn go léir ar a céile agus rinn go léir as feucaint ruar cun an “duin’uapal” agus as feiteam le n’fuislae! Iy zrana an cor ar thaoimib é, a Doncaó, ac veirim leat go bfuil atarú as teact air. Agus feuc, a Doncaó. An bfuil ’fior asat cé tá ’gá tabairt fé n’deána go géar go bfuil an t-atarú as teact? Tá an “duin’uapal” féin. Tá ršannra as teact air nuair a cion fé an cuma ’n-a bfuil an Saeluinn as dul ar ašair. Tá a fíor aise go dian maic, má glacair muinntir na n-Éireann a vteanga féin airir go mbeir veire leir an lám uactair thó-ran. Tá fé vireac mar beaó duine a beaó ar muin capall agus go bfeicfaó fé an béalbac as pleamnú ar beul an capall! Tuigean marcaó ve’n tóroo ran go bfuil thóc-obair i n-áirighe thó.

Doncaó: Iy easal liom, a Tairis, nuair a bíon an iomad tairighe as an zcapall ar an marcaó a veit ar a muin aise, zur cuma an béalbac ’n-a beul nú ar a beul.

Tairis: Ná bac ran. Tá rpríúe i n-ár zcapallib óza fóir.

ÓLACÁN.

Doncaó: Cogair, a Tairis. Dá mbeirá cun leisir an ólacán a véanam le Saeluinn cá vtoirnórá? Nú cad ’tá ra Saeluinn cun na n’daoine coris ar ól, reacar don t’rašar eile cannte? Da thóic liom dá mbeaó

tarf ar úine, nú dúil i n-uisge aige, go n-ólfaid ré an deoic dá bfeadaid ré teacht ruar leir, pé raḡar cainnte beaḡ 'n-a beul. Ní h-eaḡ ac dá mbeaḡ pé balb, dá mbeaḡ pé san focal i n-aon éor 'n-a beul, ac tarf a beic air go n-iarrafaid ré an deoic le cómarcaí róirio, aḡur dá bfaḡaḡ ré an deoic go n-ólfaid ré é, san aon cómarcaí róirio a d'éanaim or a éionn. Conur a leig-irra meirgeoir balb le Gaetunn, a Tarḡ?

Tarḡ: Dá mbeaḡ na meirgeoirí go bfuil an cainnt acu leigirte aḡam doḡ furaide liom é, pé ruo a d'éanfaid na daoine balba. Aḡur ní gáḡ an maḡaḡ, a Úoncaḡ. Ní cúrfaí maḡaḡ é. Tá éirne rḡmorta, cneacta, loitite slan aḡ ólacán. Táro na trí miliam d'eas airḡio úo aḡ imteact gac bliain uainn, vireac pé mar a tḡsfimír amaḡ ar ár bpóca é aḡur é caiteam le fánaid na h-aban. Ní h-eaḡ ac níor meara go móir 'ná dá gcaití le fánaid na h-aban é. Dá gcaití le fánaid na h-aban é beaḡ veirle leir. Ní beaḡ a cairbe ná a díobáil cairir rin aḡainn. Ac nuair óltaí é imtisean pé aḡur fanan a díobáil 'n-a diaid. Daoine aḡ teact abaille ar meirge. Tigte san compóro. Clann san bia, san euoac, san rlaḡt, san áirio, san múine, san tabairt ruar, san páirio san éiré. Sorra aḡur oirrearda irḡis 'r amuic. Dá gcaillí an t-airgeaḡ ac san é d'ól beaḡ an rḡéal dona go leoir, ac ir react meara é nuair a bíon an cailleanaint aḡur an meirge i n-aonfeact orainn. 'Na éoinnib rin éall, dá rtaḡaḡ an t-ól beaḡ an dá oic curra dinn aḡainn. Ir rean focal é, "An t-é ná d'éanfir a lear ní foláir do a aimlear a d'éanam." Tá an taob eile de'n cainnt rin fíor leir. "An t-é ná d'éanfir a aimlear ní foláir do a lear a d'éanam." An t-é a feacnocair an t-ól, an t-é ná beir coiróce ar a meabair, ní féirio do san úraio a d'éanam d'á meabair. Beir pé aḡ cuimneam ar an gcuirnam a cuir Dia air, "a éclann do tḡgáilt i nḡráḡ aḡur i n-eaḡla Dé." Cuirfir pé a éclann ar rḡoil aḡur d'éanfir pé a díteal ar iao a beic múinte, beuraḡ,

riáctmar, glan, a5 'oul ann. Beid meap aise aip féin a5ur tuillfid pé meap a cómarpan. Déapfid 5ac doinne, "Sin fear 5alánta, cpeideamnac." Ní baogal 5o ndéapfid doinne, "Sin fear rppuoeamail 5ur beas aise r5illing i 'otig an tabairne!" Níl don beann aise ap tig an tabairne ná a5 tig an tabairne aip-rean. Ní cuimni5io ríad coirde ap a céite. Caidfid fear an tabairne a fáil a tabairt i 'otaob éigin eile cun é féin a coimeádo ruap.

'Dá mbead muinntip na h-Éireann 5o léip ap an 5cuma ran ip beas na tigete tabairne a bead in rna rraioib a5ur ap na cporbóitrib a5ainn. Ní ró móp an beann a bead a5 Éire ap eugcóp a5ur ap 'poc-'ólig-tib 5arana. Bead na tpi miliúin déas úo ra mbliain aici 'á coimeádo 5o 'daingean 'n-a póca féin. Tá cainnt ápo a5ur 5leó móp 'deanta le tamal map 5eall ap na tpi miliúin eugcóp a úo atá 'dá 'deanam ap Éirinn i 'otó5áilt na cána. Labairtar 5o h-ápo a5ur 5o boip '5á ráo le muinntip 5arana 5o 5caidfid ríad leoir5nióm a 'deanam. Ní cuipio muinntip 5arana ruim ra cainnt. Leoir5nióm a 'deanam! 'D'ait leó ran! Ip éa5ramlac na daoine rinn! A5 calaireaéct ap muinntip 5arana '5á iarriaid opta ár 'otpi miliúin atá acu á 5uio uainn 'do tabairt tar n-aip 'úinn, a5ur tpi miliúin déas a5ainn á r5aoile cuca anonn 5ac don bliain eipigean oirainn! Ná bead pé cóm maié a5ainn ríad 'de'n calaireaéct a5ur lám 'do luige ap na tpi miliúin déas!

Doncádo: "Éipt le ruaim na h-ádan," a 'Taid5, "a5ur 5eódaio tú bpeac!" Cé luigfid lám ap na tpi miliúin déas?

Taid5: An uile 'úine a céapfid i n'aigne 5an 'deoc meir5eamail 'd'ól luigfid pé lám ap a cion féin 'de rna tpi miliúin déas.

Doncádo: Ó, tuigim anoir tú. Ambapa ac ip fíor 'úit é. Ipé an 'diúité a 'veinean an cuio ip mó 'de'n aip5eado. An t-é ná h-ólpaid an 'deoc, ní 'diolfid pé ap an noig, a5ur an t-é ná 'diolfid ap an noig ní 'diolfid

an díúité. Dar riad, a Chaird, dá ndeinead muinntir na h-Éireann an níó rin bead an diabhal déanta acu ar muinntir Sarana! I r beas ná so ndéarfinn so mbead páraim bainte díob ašainn ar ar deineadar orainn riám!

Caos: Sead, ašur an páraim a baint amac šan šuna šan píce! šan faodar šan fuil!

OLACÁN.

Doncad: Ní féidir liom, a Chaird, an focal úo a dubhair an lá fé deire do cur ar m'aigne.

Caos: Cad é an focal? Tá oiread ran ráidte ašainn araon le tamal, ašur oiread ran curta tpe céile ašainn, ní féodar cad dó so bfuilir aš tašairt anoir.

Doncad: Táim aš tašairt do rna tpi miliúin déas airšio úo atá aš imteact uainn šac bliain, ašur šan bac orainn ar lám do luiše air ašur é coimead ašainn féin anro i n-Éirinn don lá ir maic linn é.

Caos: 'Sead ašur nuair adubairt-ra an méid rin dubhair-re láithead, "Cé luišfir lám air?"

Doncad: Dubairt, ašur ní šan cur adubairt é. I r cuimín leat an rean focal; "Éire i bpairt, Éire ar lám." An puo féadfad šac doinne ašainn a déanam ir amlaio a bíon šac doinne aš feiteam le šac doinne eile cun a déanta. I r puo a tašan ar dúinn ra deire, ní deinean doigne é. Coimead'rimir ar otri miliúin déas ra mbliain dá luišead šac duine ašainn a lám féin ar a cion féin de'n airšead. Da bhead ašur ba maic an puo le déanam é dá ndéanfad šac doinne é. Ac nuair ná déanfad šac doinne é cad é an taibde dómra ná dúitre beit 'šá déanam? Tá'n cura 'šá déanam, uait féin, le rada. Cad é an fáio atá, a Chaird, ó díolair-re don leatpinne díúité a' n-ól?

TAÓG: An bhfaicimid go bhfuil tamal maic ann, a Dónéad. Ní ró fáda go mbeid d'acáid bliain ann.

DÓNÉAD: Is fáda an aimir d'acáid bliain. Is mó cor a cuir an raogal de i gcaiteam na h-aimiríe rin. An dóic leat an bhfuil puinn díobála déanta astat do muinntir Sárana leir an méid aigisio diúité atá bainte díob astat? An dóic leat an motuisio ríad uata an méid a coimeádaire-re uata? Ac, puo is mó le ríad go móir 'ná ran, dá n-iairteá-ra anoir ar duine eile an puo atá déanta astat féin do déanam cao déarfad ré leat? Déarfad ré; "Cao tá de bairr do fáoair astat le d'acáid bliain? Cao é an tairbe atá déanta astat d'Éirinn ná do muinntir na h-Éireann? Cao é an maic dómra aiteur a déanam oir-ra mara bhéadad a déanam ac oiread tairbe astat 'tá déanta astat-ra i gcaiteam an d'acáid bliain atá cuáinn!" Tá easal oim, a Tairg, má'r mian leat daoine do cup ruar cum a lám do luige ar a gcion féin de'n aigead go bhfuil ré cóim maic astat gan tráct i n-aon cor ar an n'acáid bliain ran.

TAÓG: Ní mire tairraig anuar anoir é, ac tura. Ní ríad aon fonn oim tráct air. Tura cuir an ceirt cuáim. Ac tá deirregead móir roir an aimir atá anoir astat astat an aimir a bí astat d'acáid bliain ó rin. Tá maicnam dá déanam anoir ná ríad dá déanam an uair rin, astat ná ríad dá déanam aon lá i gcaiteam na h-aimiríe rin go dtí a bhfuil le ríor déanaige. Tá an t-ole dá bheicniú anoir, astat dá tairgint, níor fearr astat níor cquinne ná mar a tuigead é aon lá i gcaiteam na h-aimiríe rin go dtí a bhfuil le ríor déanaige. Ó toiruis daoine ar a bheicniú astat ar a tairgint 'n-a n-aighe sup puo cpeideamnac do duine Saeluin a beic aige astat i labairt, tá a lán neite eile leir acu 'á bheicniú astat 'á tairgint 'n-a n-aighe. Táio ríad 'gá bheicniú go bhfuil cpeideamaint astat cpeideamaint ann, astat sup cpeideamaint bhéadad an cpeideamaint a geibio daoine de bairr iad a beic ríal ra n-ól. Cím ó'n Leader

ʒo ʒfuil ʒin óʒa anoir, aʒur nác beaʒán é, aʒur ʒo
 ʒfuil ʒé ʒocair 'n-a n-aighe acu an ʒheallántac̄t ʒan
 ar a ʒuʒtar “ ʒréatáil ” ʒo ʒur ʒé ʒoir. Sin ciall,
 a ʒoncaó. Sin ʒʒian máit, láioir, ʒéar, 'á ʒur ar
 aon ʒpéim̄ amáin ʒe'n oic ʒé n-éirinn é. ʒá ʒtarra-
 ʒeáó ʒuine ʒuighe an ʒʒian ʒan ʒacáó bliain ó ʒin ir
 amlaiō a beifí aʒ ʒealaó máʒaó ʒé. Táiō ar
 ʒfir óʒa aʒ ʒlacáó an ʒʒéil anoir ʒo ʒpoidhe ʒáiríuib̄.
 Ir ʒaóa nár airmʒear aon ʒʒéal ir mó ʒur ʒ'ácār oim̄
 'ná an ʒʒéal ʒan. Ná ʒir óʒa acá aʒ cuim̄neam̄ ar an
 níó ʒin tá ʒúil le ʒia aʒam ʒo ʒcuirʒio ʒiaó a ʒcor
 i ʒtalam̄ ʒo ʒainʒean aʒur ná leoʒʒio ʒiaó ʒ'aon
 ʒraʒar cómaéta ná cómairle an ʒor a ʒoʒaó ʒo
 ʒeó!

ʒoncaó: Má ʒuirʒio ʒiaó cor i ʒtalam̄, mar a
 ʒeirir, a ʒaiōʒ, aʒur ʒan an ʒor a ʒoʒaó, beiō ʒʒéal
 acu ʒar a ʒcuirʒio ʒiaó ʒacáó bliain ʒioó ná fuil
 aʒac-ʒa tar éir ʒo ʒacáó bliain.

ÓLACÁN.

Táóʒ: Ir 'mó ʒʒéal nác é ʒin a beiō aʒ muinntir
 na n-éiréann, a ʒoncaó, ʒar a mbeiō ʒacáó bliain
 curca ʒioó acu ná fuil aʒainne tar éir ar n'acáó
 bliain, má ʒuirʒio ʒiaó cor i ʒtalam̄ anoir ʒo ʒain-
 ʒean aʒur ʒan an ʒor a ʒoʒaó ʒoiōce.

ʒoncaó: Siné ʒiréac̄ é, “ ʒan an ʒor a ʒoʒaó
 ʒoiōce.” Ir beaʒ an ʒairibe an ʒor a ʒur ʒainʒean i
 ʒtalam̄ inoiu má ʒoʒtar amáiréac̄ í. Má tá ʒainnt
 ʒ'ʒeairuib̄ óʒa na n-éiréann a ʒuirʒiō cor i ʒtalam̄
 anoir aʒur a ʒeapʒiō 'n-a n-aighe ʒan ʒeoc̄ a ʒabairc̄
 i ʒoic̄ tabairne ʒ'aoinne beó, ní ró ʒuirʒte a ʒioic̄iō
 ʒé ʒuca an aighe ʒin ʒo ʒur i nʒníom̄. An ʒeáó uair
 a ʒirar ʒuine acu aʒ ʒul irteac̄ i ʒoic̄ tabairne i

doinne de'n cúigeap ran amuic ar ball, an dóic leat an mbeaó don bazarit rúl ná don cógarnaac ar riubal ?

Doncaó : Ambara, a Tairòs, ní dóic liom go mbeaó. Agus dá mbeaó don píoc ar riubal de ní dóic liom go maóaó pé aópaó. Ir gearr go ótuigfí go maic aighe agus inntinn an cúigir rin, agus ir tapair a óuigraó luét na cógarnaighe náir b'aon dóicín iao. Ní beaó bazarit rúl ná cógarnaac dá óéanam úmpa, agus dá labairtí i n-aon cóir 'n-a lácair ir go múinte, beuraó a labairtí. Agus óéarfinn ní nác é rin. Óéarfinn gur beas má beaó oirpaó agus don óuine amáin ra óuioeaótain rin ná óéarpaó, nuair a maóct-nócaó pé ar an ríéal gur as an ócúigear a bí an ceairt. Óeirum leat, a Tairòs, má óéinteap an obair ar an ócuma ran go maóair an obair óun cinn.

Taós : Tá iontaoib móir asam ar na fearraib óga agus ar na mnáib óga atá as cornú anoir ar leat na h-éirpaann óo bpeitniú agus óo óuirgint, agus ó'aitint go óuinn, feacaó a h-amleat. Iré an t-ól amleat na h-éirpaann maím ó táinig ólighe Saóran óugainn. Iré leat na h-éirpaann an t-ól óo óur pé cóir. * Má óeinio ar n'óaoine óga an óníom óo atá acu dá maóct-nam óuirpíó maó an t-ól pé cóir. Óainpíó maó an "óalántaó" ar an ólacán, agus an muó a óuillean a "óalántaó" óugtar ómuim láma leir.

ÓLACÁN.

Doncaó : Ar aipúgír aipú, a Tairòs, an t-éirleaó óo a óeinpaó i mb'l'at Cliaó Óé Óomnaig ?

Taós : Ó 'reao; an tabairt amaó a bí acu i ótaob na óaeluinne. Ó'airúgear. An maóair ann ?

Doncaó : Ambmaóair go maóar. Ní feaca le m' íaoóal maóair eile a óuir oirpaó ácair oim agus

cuir an maóaire a éonac ann. Admuisim duit nuair a bíor ar an rliúe, as dul ann, so raiú rórú eagla orm ná beaú ra tabairt amaé ac sal ruir. Bí a fíor asam cao é an tpoó-mear a bí ar an nSaeluinn riam i mB'í'ac Cliaé asur ní raiú don éoinne asam ná so úran- paú na daoine "salánta" so léir ra baile 'n-a tciúctib féin, asur sur b'amlaio a beioir as feucaint amaé ar na pinneósaib ar na n-"amadáin," dar leo. I n'ineao ran ip amlaio a bí na mílte acu ra éruinniú, as áit an éoinne. Bí an lá rliuc, ruar, asur níor éoim-eaú ran ra baile iao. Nuair a táinig am sluairete do'n tirlósaú do luig na daoine so léir irteaé asur riuibluigúar, "sac buidean um a tdaoireac asur sac réim um a ríosa," so breáú, daingean, rruamúa: ruaim a scor as rruasairt do éeól breáú Saeólaé, so tci sur ríoireaúar áit an éomúionóil. Nuair feucra óra ba úoié leat ná raiú doinne óú 'ná aorta ra éatair ná raiú ann. Ac bí na mílte in rna pinneó- saib, ar an rliúe, as feucaint ar an ngluaireacé, asur san amrar ip 'mó duine de rna míltib rin a éeap ná raiú puinn brúe ná puinn bunúir le snó na Saeluinne so tci so breacaúar an maóaire ran. Ip móir an rruasú ná rabaip ann, a táioú! Deirim leat so úruil neart i ngnó na Saeluinne náir mear doinne beó a beic ann! Úeinn lán trárta dá ngeallú raim ré úom so mbeaú ceatramáú cur na ndaoine ann a bí ann. Úeanpaú ré veic mbliana níor óúe tu dá mbeipá ann asur an maóaire ú'feircint. Anran ireaú beaú iontaoib asat a' rruaib ósa asur a' mnáib ósa na n-éireann.

Taúú: Ip maic é rin, a Úoncaú. Do léigear an cúntar acá in rna páreupaiú ar an ttabairt amaé, asur do taicn an rgeal so móir liom. Ac ip rruar 'ná ran cúntar ú'ráúail air ó duine a éonac le n-a rúilú féin é. Ip 'mó tabairt amaé ú'á ráúar a bí i mB'í'ac Cliaé le trí ríciú blian asur níor táinig puinn toraú ú'á mbarri. Ac do réir mar a méaraim, tá ruó

ra tabairt amaíe ro ná maib i n-aon tabairt amaíe d'ár
 táinig roimhir maib fóir i n-Éirinn le cuimhne doinne
 atá ruar. Roimhir seo, nuair a deintí cnuinniú de'n
 tróirí ran, agus sluaireáct, agus ceól, agus foctram,
 agus cainnt 'n-a cairib, go boirb agus go dána, ir
 amlaib a bíod gac doinne agus é 'n-a luige ar a aigne
 ná bíod doinne eile dáiríuib ra dánaáct ná ra buirbe.
 Ir dóca go bfeacaír uair éigin, a 'Dóncaó, dá gádar,
 gádar móir agus gádar beas, cnám as an n-gádar
 láirí, agus an gádar beas as amrtaraig. U'é an
 Saranae an gádar láirí maib roimhir seo i n-Éirinn.
 Ir aige bíod an cnám. Ní bíod as Éire le déanamh
 ac an amrtarae. Ir dóic liom go bfuil atarú as
 dul ar an rgeal ran. Sa gno ro na gaeluinne irí
 an gaeluinn an cnám. Má 'rí ir againn féin atá an
 cnám anoir agus ir as an Saranae atá an amrtarae
 le déanamh, amrtarae béarla. U'féirí go ndéarfad
 duine éigin; "Má 'rí an gaeluinn an cnám ní'l puinn
 feola ar an gcnám. Ní cuirfid rí puinn blonais
 orainn!" Tá dearmad móir ar an t-é a labarfad ar
 an gcuma ran. Tá neart aigne ra gaeluinn. Ir
 treise neart aigne 'ná neart cuirp. Dá mba ná
 déarfad an gaeluinn aon ruo eile go ceann tamail
 ac neart a cuir 'n-a n-aigne do muinntir na n-Éireann i
 dtreo go ndéarfad gac duine acu lám do luige ar a
 éion féin de rna trí milíuin déas airgid úo atá as
 imteáct ra n-ólaeán, náir maic, milir, méic, an cnámín
 é le piocad! Cuirfad ré painnt blonais orainn.
 Buirfad ré painnt amrtaraige ar an n-gádar móir. Ní'l
 in rna trí milíuin déas ac aon cnámín amáin. Tá
 ríde cnám náe é rin go bfeadfirí fiaacal a cuir ann
 dá mbead a ríor againn conur é, nú dá mbead ré de
 neart aigne ionainn é déanamh. Neart agus mirneac
 aigne, a 'Dóncaó, lom dáiríuib, iread cuir fiacaib
 ar an móirfluas ran i m'ú'ac Cliaic an gníom ran
 a déanamh Dé Doimnaig. Irí an gaeluinn a tug
 an mirneac aigne rin dóib. Mar a tug rí an

mirneac ran doib tabairtíó rí an mirneac eile doib. Na daoine a deim an gníomh ran 'Dé Domhnaig' déanfaí ríad tuille. Bain an éluar díom nú déanfaí.

OLACÁN.

Doncáó: San amhar, a tairís, ír maít an ruo neart aghur mirneac aighe, ac ír doic liom so bfuil daoine ann a déanfaí leat gur beag an maít neart aighe do duine a beaó san arim 'n-a lám aige. Tá mbeaó piorcal 'n-a lám aghur rppiorán do lámfaó ré an gairgídeac ír treire dá mba ná beaó aghur an ngairgídeac ac a dá doim.

Taós: Ír fíor é rin, a Úoncáó, cóm fada aghur a téidean an t-aon rppiorán amáin aghur an t-aon gairgídeac amáin, nú cóm fada aghur téidean aon gníomh amáin ar aon ócáio amáin. Ac ní h-ar gníomh donair ná ar ócáio donair atáimíó aghur cainnt, a Úoncáó. Aghur ní h-ar laige cuirp ná ar neart cuirp atáimíó aghur cainnt. Ní'l ra gairgídeac ac neart cuirp aghur ní'l ra rppiorán ac earba an nirt rin. Ír eól duit an sean focal; "Ní h-iaó na fíor móra a báinean an fógmar." Tá obair le déanam i n-éirinn anoir aghur oirnean an sean focal do'n obair. Tá raotríú aghur le déanam aghur ní h-iaó na gairgíóis ná na rppiorán a déanfaí an raotríú ran. Luét maétnaim a déanfaí é. Daoine a déanfaí a gcuir maétnaim féin so cruinn aghur so roiléir aghur so dlúct, aghur a cuirfíó daoine eile aghur maétnaim mar an gcéadna. Ar an maétnaim tiocfíó eóluar. Ar an eóluar tiocfíó neart. Ní féidir so gaeólaib maétnaim ceart a déanam san gaeluinn a veit acu. Le raotríú na gaeluinne anoir, dá bfuil

rin, iriadó bainnear fózmar maic eóluir ar ball. Leir an bfozmar eóluir rin tiocfir fózmar nirt, fozmar nirt aighe agus inninne. Nuair a beir an t-eóluir agus an neart agus an mirtneac aighe agus an nsaifsióeac, ir 'mó cuma 'n-a bfeadóir ré teacó amair dothair ar rppuorán an piorcail. Ni'l doinne ir fearr a cuisfir an méir rin 'ná an rppuorán féin, agus ir tapair a caifir ré uair an piorcail. Tabairfir ré na miona ná maib uair maib ac an tpiotóain! Ni cuisfir an saifsióeac puinn puime 'n-a ptiotóain ná 'n-a piorcail.

Doncáó: Ir bpeáó an tarfaipeacó i rin, a tairóó. Tá rúil agus go 'tiocfir rí. Ni'l don iontaoib móir agus a' tarfaipeacó. Ir 'mó tarfaipeacó bpeáó a 'dein an "Spéirbean" do rna filib le cúpla céad blian. Meafaim go maib 'dearimáó ar an "Spéirbean." U'féirir bmaon beas farair an gceart a beir ólta aici.

Taóó: Mara maib ré ólta agus an "Spéirbean" ir doóca go maib ré ólta agus an bfile. Níor 'deineacó an obair an uair rin acá 'dá 'deanam' anoir. An bfeacáir an páipeur nua Saeluinne reo acá tagairt amac?

Doncáó: An páipeur ar a 'tuistair Danda an é?

Taóó: 'Sé go 'dipeacó. Ar léigir é?

Doncáó: Conac é ac níor léigear é. Ni'l don focal 'dearpla ann.

Taóó: Mara bfuil tá Saeluinne ann, agus tá maóónam' ann, agus tá neart agus éirim ann. Cao 'n-a táob náir cuir na fili a gcomhairle agus a n-aighe le céile céad go leit blian ó rin agus páipeur 'de'n tpiotó rna a tabairt amac i n-ineacó beir agus tairópeam' ar an "Spéirbean" agus agus molaó céibe a cinn go 'tí gur ceart 'oi teinnear cinn a beir uirtí! Ni maib blúipe coinne agus-ra go bfeadófaó don cuilacó 'dooine i n-éirim páipeur cóm maic, cóm bpióómar, cóm bunúpac leir an b'páipeur rna a tabairt amac go ceann ríce blian eile an cuir ba luza 'de. Tá ré

go léir go n-áluinn ac tá don ealaða amáin ann agus meafar go ríoilfad oim as sáirí an fáid a bíor 'gá léige.

Doncáð: Bíor as feudaint tríð ac ní dóca sur tuzar pé ndéara an ealaða rin.

Taòs: Conall Ceáinnac a tuzan an rípríðneoir air féin. Téidean pé céad blian ar aghair agus tuzan pé dúinn cainnt a bí idir é féin agus Saranac o'ár b'ainim Mr. John Smith. An Saranac 'gá cáram go raib an Déarla nác móir imtígte ar an raogal agus cainnt na Rúirínac curta i n'inead i Sarana, agus cómairle aige dá iarrair ar Conall i doabó conur o'féadofí an Déarla o'atnuacaint. Ní feacaír miám ac a deirfad a cuirean Conall an gaeluinn éol, érocta, i mbeul an tSaranais! Iy príú dúit é léige. Tá pé duine déas as ríprí gaeluinne do'n páipeur ran, agus iad go léir go ríor oilté ar a ngnó.

Doncáð: Agus cé n-é "Dongur Ordoi," a táiròs? Iy iongantac an rult a cuirean pé in rna peictiúiríð.

Taòs: Déanfiré Dongur obair. Déanfiré ríad go léir obair. Simad na daoine a leigirfiré an t-ólacán.

ÓLACÁN.

Doncáð: Táim 'gá cuimneam, a táiròs, go mbeid obair níor mó go móir i leigear an ólacáin i n-éirinn 'ná mar a meafan turá.

Taòs: Tá daoine ra traogal, a 'Doncáð, agus ní feudaíod ríad coiróce ac ar an doabó iy deacra o'don rašar oibre. An obair iy raoráiróige o'ár veinead miám cuirfad na daoine rin ó déanam i le n-a scuio conrtaicí. Bír as cainnt le duine éigin acu ó bír anro an lá déanac.

Doncáð: Dar ríad, a táiròs, ac tá an ceart asat ra méid rin pé n-éirinn é. Bíor as cainnt le Seán Dolg.

Ταὸς : Ἰρ ἢό ϕυἰρτε το Ἐεάν Ὀολς εαἰντ α ὀέανάμ. 'Ἐέ αν τ-όλαάάν α εὐἰρ αν Ὀολς αἰρ, αḡυρ ἢἰ ἢ-έ αν μέἰο τ'όλ ρέ ρέἰν αν ραο αέ αν ḡλαοὔαέ ατά αν αν όλ 'ἢ-α τἰς αḡυρ αν εόρτα Ὀρεάς αἰρḡἰο α ράστἰρ αἰςἰ 1 ἢοεἰρἰε ḡαέ ρεαάτἢαἰνε. Ὀά λεἰḡἰρτί αν τ-όλαάάν ρα τούτἰς ἢἰ ραοα ḡο ἢ-ἰἢτεόεαὔ αν Ὀολς Ὀε Ἐεάν. ḡεα-λαἰἢ ὀυἰτ ἢάρ ἢό ραοα ḡο ἢβεαὔ ρέ ρεανḡ ḡο λεόρ. ἢἰ ἢ-αοἢ ἰοḡḡἢα Ἐεάν αḡυρ α λεἰτέἰοἰ Ὀεἰτ αḡ εὐρ εοἢρ-ταἰεἰ ρυαρ 1 ἢ-αḡαἰὔ ḡαέ ρόρἰο λεἰḡἰρ α εεαρρἰὔ Ὀοἰἢἢε ὀέανάἢ ἰρ αν όλαάάν. Ἀέ εαο Ὀεἰρ ρέ, α Ὀοἢεαὔ.

Ὀοἢεαὔ : Ὀεἰρ ρέ ρἰε ἢυο. Ὀεἰρ ρέ ἢά ρυἰλ Ὀοἢ εἰαἰλ αḡ αν ἢυἰἢἢἰρ ρεο ατά 'ḡά εεαρἰὔ Ὀοἰρ εορ α εὐρ 1 Ὀταλαἢ 1 ἢ-αḡαἰὔ αν ἢόἰρ ρἢἢ αν α Ὀεἰḡστἰρ "τἢεἰτάἰλ." ḡυρ Ὀ'αἢλαἰὔ α Ὀεἰο ἢα Ὀαοἢε αḡ ἢαḡαὔ ρύτα, αḡυρ 1 ἢ-ἢεαο αν ἢόἰρ Ὀο Ὀἢἰρἰε ḡυρ Ὀ'αἢλαἰὔ α ἢεαρἰτόεαρ ἰ. Ὀεἰρ ρέ, Ὀά Ὀ'ἢεαὔρἰὔ Ὀοἰἢἢε Ὀάρ ἢαἰρ ἢαἢ Ὀἰε αν όλαάάν Ὀο λεἰḡεαρ 1 ἢ-έἰρἢἢἢ ḡο ἢὀέανἢἰὔ αν τ-Ἀέαἰρ ἢαἰτἰὔ ἰ τἢἰ ρἰεἰο Ὀἢἢἢ ὀ ἢἢ. Ὀεἰρ ρέ, αν ἢυο α εἰρ αν ρεαρ Ὀε ράḡαρ αν Ἀέαρ ἢαἰτἰὔ ḡο Ὀἢἢἰλ ρέ ραρ ρἢἢἢ αḡ ἢḡατα ḡαρρἢἢ ἢαὈαἰρτ ρέ Ὀοἰρ. ἢἰ ρεαὔρἢἢἢ α ἢἢἢἢἢἢ Ὀυἰτ λεαὔ α ἢὀεἰρ ρέ, αέ τάἢἢ 'ḡά εὐἢἢἢεαἢ ἢά τἰοεἢὔ αν ὈὈαἢ εόἢ ραορἰὔεαέ αḡυρ ἢρ Ὀόἰε ἰε Ὀαοἢε Ὀἢἢḡἢε ἰ.

Ταὸς : ΕὐἢἢἢỰ ἢέ ḡεαἰλ ḡο ἢὀὈαἢρτ ρέ Ὀά λεαντί Ὀε'ἢ εορ 1 Ὀταλαἢ αḡυρ ḡο ἢαḡαὔ αν λεἰḡεαρ εὐἢ εἢἢ ḡυρ ἢό αν ὈἰοὈάἰλ 'ἢά αν τἰρἢὈε Ὀεαὔ Ὀ'ά Ὀαρἢ αḡαἢἢ 1 ἢ-έἰρἢἢἢ.

Ὀοἢεαὔ : ἈἢὈἢἢαέαρ ḡο ἢὀὈαἢρτ, εόἢ ἢαἰε Ὀἢἢεαέ αḡυρ Ὀά ἢβεἰτα αḡ ἰρἢεαέτ λεἢ! Ἀḡυρ ἢὀὈἢἢαέαρ ḡυρ λεἢἢḡ ρέ ἢἢαέ ḡο Ὀρεάς εἢἢἢἢ ρἰε λεαὔλἢἢἢ αḡυρ ρἰε ἰοἢάρἰο αḡυρ ρἰε εἢἢαὔτἢἢ α τἰοεἢὔ Ὀρἢἢἢἢ ἰρ αν ḡεορ 1 Ὀταλαἢ ρἢἢ Ὀά ἢὀεἢἢỰ ἰ.

Ταὸς : Τά ἢἢἢỰ Ὀε'ἢ εεαρτ αἰςἰ. ἢἰοεἢὔ ρἰε λεαὔλἢἢἢ αḡυρ ρἰε ἰοἢάρἰο αḡυρ ρἰε εἢἢαὔτἢἢ Ὀό-ρἢἢ αḡυρ Ὀά λεἰτέἰοἰ ἰρ. Ἀέ 1 ὈταὈὈ Ὀεαεαρἢαέτα αν ἢḡέἰλ, α Ὀοἢεαὔ, τά Ὀεἢἢḡεαέτ ἢόρ ἰὈἢἢ ἢα Ὀαοἢε ατά Ὀοἰρ αḡ εὐἢἢἢεαἢ ἰρ αν ḡεορ 1 Ὀταλαἢ ρο ὀέανάἢἢ αḡυρ

na daoine a bhí beo i n-Éirinn i n-damprí an Aitir Maitiú. Bhí aigne na ndaoine an uair rin bhúite ríor go talamh fé coraid na Sapanac i n-Éirinn. Uein na Sapanais cor ar bolg ar na daoine bocta, agus i n-inead don coraint a déanamh ar na daoine ir amhlaid a tóg an dlige páirt leir an euscóir agus leir an zcor ar bolg. Níor fán iontaoibh ag don Éireannaic ar don raagar dlige nízácta. Níor uein na daoine ac a zceann a éromad agus luige fé'n euscóir. Níor fán blúipe mihniú ionta, níð nár b'iongna. Ní maib rólár raogalta acu ac ra bhraon óil nuair féadairóir é fágaíl. Do luigodar amac ar an rólár ran do zlacad an iomad. Táinig an t-Aitir Maitiú. Do labair fé leo. Cuir a cainnt rponad ionta. Ní maib ann ac rponad. An fáir a lean fé bhí an rzeal go mair. Ac ní leanan rponad abrad, agus nuair imtígean fé tuitean an lúg ar an las níor meara 'ná maib. Sin mar a tuit amac do mhuintir na n-Éireann cómh luac agus o'imtíú an rponad a cuir cainnt an Aitir Maitiú ionta. Ní h-ag bhac ar rponad de'n tróir ran a beir na daoine atá 'zā éarad anoir cor a cur i dtalamh i n-agair an ólacáin, a Uoncad. Feuc, a Uoncad. Cuirfar cor i dtalamh cun an ólacáin do leigear víreac fé mar atá an cor curta i dtalamh cun na Saeluinne do fáotrú.

Uoncad: Beir an dá cor i dtalamh anran.

Tatús: Beir, a Uoncad, agus ní bogfar iad, pé muo a tíocfir ar do Séan Bolg!

ÓLACÁN.

Uoncad: Ac cogar, a Tairús. Cá ndéanfar an tor-nú? Má bhion páirt le fáotrú ní foláir tor-nú déanamh i staob éigin de'n páirt. Ní foláir bara na ráinne cur i dtalamh i n-ait éigin. Ní déanfir cainnt an obair. Ní baogal go n-iompócair an cainnt oirfad agus don

fód amáin. Níl don daoine ir fearr a tábairt do cainnt duit ar olcáib ólacáin 'ná na daoine ir mó a deinean de'n ólacán. Ní féadaim gan t'amanagáire déanamh nuair a cím tuine acu ar bog meirge agus gan an tarra focal as teact ar a beul ná bion "Drink is a curse!" aige t'iar leir. Bíon dúil agus 'n-á éluair! Ir ar éigin féadaim mo lám a coimeádo focair nuair a bím as éirteact leir. An r'ppear! Ir fada beid an cor gan cur i dtalamh r'ar a scuipfid a leit'eo rin i dtalamh í.

Tadó: Tá f'ior agus cé n-é féin, a 'Doncádo. Leos do féin. Sgaoil leir. Nílím do as brat ar a leit'eoib rin anoir, mara b'ionan a'r an t-áir Maitiú. Bí an t'útaig lán díob an uair rin, agus ruo ba méara 'ná an t'útaig a beid lán díob, bí mear orca agus bí uraim doib.

'Doncádo: Dar r'ad, a 'Tadó, ac tá a lán acu ra t'raogal f'or, pé mear atá orca.

Tadó: Má tá féin tá daoine náe iad ra t'raogal anoir, daoine a deinean úpa an t'amanagáire céadna úo a deirir-re um—.

'Doncádo: Ní déanf'eo an t'amanagáire don t'airbe ac cóm beas leir an s'cainnt mara n'óanfar ruo éigin i b'uirim gním.

Tadó: Stó déanfar a'uirim leat!

'Doncádo: Ca b'uir an ruo i b'uirim gním? Cé déanf'eo é? Cá t'or'no'efar? C'at'ain a curfar b'ara na r'ainne i dtalamh?

Tadó: So féid! So féid! a 'Doncádo. Bíod fo'one asat. Tá b'ara na r'ainne ra t'alamh céana. Tá daoine in' s'ac don r'airt t'Éirinn as ma'ctnamh so dlút anoir ar an r'eanfocal úo do f'árú, "Ná b'uir nó' agus ná deir nó'." Táio r'ad 's'á f'ocairú 'n-a n-aighe náe f'oláir fearra an nó' ro ar a t'ugtar "t'réitáil" do b'uir 'n-a b'uir'as agus s'adail do coraib ann. Ní féidir r'ain ma'it de'n t'róro ran do cur i n'gníom do r'reib. C'at'far a'uirir a s'lacádo cuise. An ruo t'f'aran r'ó

táraibh feócan ré go luath. An muo a bion fáo-
 fáoḡalac, buan, bion ré mall aḡ fáo i uoḡac bára.
 An neart a pḡeaban ruar go h-oban, le rḡionac,
 tuitean ré cóm tarraibh aḡur o'eirḡean ré. An
 neart o'fáran go réibh aḡur a ḡeibean caoi aḡur
 aimir aḡur uain ar éruinniú i ḡceart aḡur ar éruac-
 taint, riné an neart a beibh marḡanac aḡur do élaioibh-
 fíbh ḡac neart o'á mbeibh 'n-a cóinniú. Tá ran fíor, a
 Óonacá, i uoḡac ḡac róibh nirt corḡarta, ac tá ré i n'
 fírinne níor mó go móo i uoḡac nirt na h-aighe.
 Nuair a téibean an maótnaím ceart irḡeac ra n-aighe
 cuirḡean ré ríol an nirt ra n-aighe. Fáran an ríol
 irḡiḡ ra n-aighe aḡur bion an maótnaím fóḡanta
 fírinneac aḡ neartú an tríl rin coitḡianta, do ló
 aḡur o'oióce, a ḡan fíor do'n traoḡal. Ar ball
 taḡan ḡlaóḡac ar an neart aighe rin. Cuirḡean an
 uine rin foimir muo éiḡin a uéanaím do réir taibhe
 an maótnaím. Leatáio a rúile ar an bpoibhíóeac
 aḡur cuirḡean ríac a mbara anairḡe aḡur líúo ríac
 go bfuil an uine rin ar a meabair. Ní cuirḡean an
 uine rin don truum ionta. Tuḡan ré aḡaibh ar an
 obair a cúir ré foimir aḡur uinean ré an obair do
 réir a maótnaím.

Óonacá: 'Seac, aḡur anran atarḡiḡean cac a líú.
 "Ac!" aḡeir cac, "cac é an ionḡna an obair rin!
 Uéanraó doinne é! Uéanrinn réin é—níor fearr
 go móo!"

Taóḡ: Síne uirḡeac mar atarḡócaibh cac a éainnt ar
 ball, a Óonacá, nuair a beibh an "tréitáil" curḡa
 ré cóir.

Óonacá: Go uoḡaibh Dia ran!

ÓLACÁIN.

Doncáð : 1r minic a bím aš maétnam, a éairéš, ar oic an ólacáin i n-éirinn, ašur ní dóic liom šo bfuil don ruo eile ar a ndéinim maétnam 1r mó éuiréan amú mé 'ná an t-don ruo amáin rin. Nuair a méaraim šo dtuigim an ršéal šo bun, pheadan ruo éigin ruar a éairbéanan dom šo foiléir šo bfuilim ar an rliše. Déirim liom féin, cuir i šcár, náé foláir nú tá dúil éigin málluište, ó náóúr, aš muinntir na n-éiréann ra n-ól, ašur šur b'finé bun-pnéam an uile. Ní túirge beiré an méiré rin rocair ašam, ašur m'aighe rárta šo bfuil an ceairt ašam, 'ná buairéiré b'féidiré reana méir-šéoiré umam ar maidin Dé luain ašur a céann aš ršoltað le teinnear ašur a teansa 'n-a éruiré 1rriš 'n-a beul ašur a šoile boét šan fulang ar bolmac uirge ann, tar éir ramcáin an Domnáis ašur an tšatárainn.

"1r uatbárac an dúil atá ašat ann mar ól," adéirim leir, "ašur a ráð šo šcurpá a leitéiré rin de pionór oiré féin mar šeall air! Tá utagað teinnear ad' céann le toil Dé, nú tá utagað taom bpediteadta oiré le toil Dé, bead truaš aš duine dúit ašur ba máit le duine a iarraid ar Dia, tá mb'é a toil naomta é, ruaršait a tabairt oiré. Ac cao é an truaš féadrad doinne beiré aige dúit-re! Tá mb'é an céad uair ašat é b'féidiré šo mbead truaš aš duine dúit. Déarrad duine; 'Ní raibé fíor aige cao a bí éuirge.' Ac bí fíor ašat-ra šo maite cao a bí éuirge. 'Sé an šatárin ašur an Domnac céadna ašat é' le ní feadar cao é an fáiré, ašur an éruadéar ašur an teinnear cinn céadna ar maidin Dé luain. 1r eól dúit an reanfoal, 'duine boét ar toil Dé—ašur duine boét ar a toil féin.' Nú 'duine bpedite ar toil Dé—ašur duine bpedite ar a toil féin.' 1r uatbárac an dúil é, Dé šatárainn ašur Dé Domnáis, ašur a ráð ná féadrad teinnear an luain é leigear. 'Bion eaga

ar an leasó a d'óigítear.' Ac ní bíon easal ar an meirgeóir a d'óigítear. Cas na taob na bíon easal ar an meirgeóir a d'óigítear? Cas fé n'óear an dúil malluigíte ra n-ól?" Cas ir d'óic leat, a Tadó, a veir an meirgeóir rin liom?

Tadó: Tá fíor aSAM go maic cas veir fé leat. Ir minic a d'ubairt fé liom féin é. "Ó," a veir fé, "Tá dearmad ort. Níl bliúire dúil ra n-ól aSAM. Mairpinn go brác san bhaon a bliúire de. Ir le reirbtean a bliúrim an céad gloine um éiríonóna Dé Sacharainn. Ir ar éisín féadaim é flogadó. Dúnan mo rghórnac aSUR mo goile 'n-a coinnib. Ac ní tabairpinn le ráó d'óib ná h-óirpinn é. Ní imtígean an reirbtean go mbíon do nú trí deocáib ólta aSAM. Ar ran amac floisim é mar a f'loisfad samain leam-nacé aSUR ní éuimnígim coiróce ar 'Mairgadó an luain.' Ac, mar a veir an sean amrán, 'Mairgadó an luain fé éráiró mé 'm énoirde!'"

Doncáó: Siné díreac an focal atá acu go léir. Ní mearaim go mbíó raó go léir aS ceapaó éitig ra rgeal. Mara mbíó ca bfuil an dúil ra n-ól? Má'r fíor an éainnt rin a veirio raó, nú má'r fíor an éuro ir mó de'n éainnt, ní dúil ra n-ól ir bun le h-olc an ólacáin i n-éirpinn. Ir aic an obair i. Daoine 'gá gceacaó féin, aSUR 'gá lot féin, aSUR aS bhuire a rláinte aSUR aS bhuire clú an náiríúin or cómair an domain, aSUR 'gá noamaint féin le h-ólacán, aSUR san don dúil ra n-ól acu!

Tadó: Tá a lán de bun-ppéim an uile, a D'oncáó, ra b'focal úo a veirio raó go léir. "Ní tabairpinn le ráó d'óib ná h-óirpinn é." Tá a lán maéctnaim déanta aSAM féin ar an b'focal ran ac ní'l uain aSAM ar a tuille cainnte déanam inoiu.

Doncáó:—Do tuigpinn duine 'gá ráó ná tabairfad fé le ráó do daoimib go noéanfadó fé d'roc-beairt. Ac duine 'gá ráó ná tabairfad fé le ráó do daoimib go reacnoáó fé d'roc-beairt.

Ταὺς: Δείψιμ λεατ, α Ὀονέαθ, ζυρ 'μό ὀροό-βεαρτ
 εαιιτε α δειντεαρ μαρ ζεαλλ αρ αν ὄροκαλ παν φείν,
 “ Νί ταθαρφινν λε πάθ ὀόιβ ná ὀέανφινν έ.”

ΟΛΑΘΑΝ.

Ταὺς: Δείψιμ λεατ, α Ὀονέαθ, ζυρ πιά αν ὀοκαλ
 παν μαάτναμ α ὀέαναμ αιρ. “ Νί ταθαρφινν λε πάθ
 ὀόιβ ná η-όιφινν έ.” Νί ὀόιό τιom ζο ὄφουλ ὀοκαλ ιρ
 μιμιόιζε α ὀειρτεαρ 'νά έ, αζυρ πέ υαιρ α η-ινηρτεαρ
 βρέαζ νί η-ινηρτεαρ έ νυαιρ α ὀειρτεαρ αν ὀοκαλ παν.
 Νυαιρ αὀειρ μειρζεόιρ ná φουλ ὀύιλ ι η-όι αιζε ὄ'φείτοιρ
 ζο ηὀειρ πέ βρέαζ. Νυαιρ αὀειρ πέ ζυρ λε μεαρ αρ
 μειρζεόιρ ειτε α ἔυζαν πέ ὀεοό ὀό ὀειρ πέ βρέαζ ἄόιρ.
 Νί'λ αον ἄεαρ αζ μειρζεόιρ αρ μειρζεόιρ ειτε αέ
 ὀροό-ἄεαρ. Νυαιρ α ζλαοὀδαν πέ αρ ὀεοό ὀο ευιὀεαέ-
 ταιν ἄόιρ, αζυρ νυαιρ α ἔαρραιζεαν πέ μάμ αιρζιὀ αρ
 α ὀόκα ευν ὀιολ αρ αν ηὀιζ, αζυρ νυαιρ φευқан πέ πα
 τίμπαλ ορἔα, ζο πέιμ αζυρ ζο ρυλτἄμαρ, ζά λεοζαιντ
 αιρ ná φουλ βλύιρε ρυιμε αιζε πα η-αιρζεαὀ, ὀειρ πέ
 βρέαζ ανα ἄόιρ. Νί'λ αον πίορα ὀε'η αιρζεαὀ παν
 ná βαηεαν φάρζαὀ αρ α εὀοιὀε, αν εηίοραιρε! αέ
 νυαιρ αὀειρ ρε, “ Νί ταθαρφινν λε πάθ ὀόιβ ná ζλαοὀ-
 φινν!” αζυρ, “ Νί ταθαρφινν λε πάθ ὀόιβ ná παιβ
 ρρἄιμὀ αζαμ!” αζυρ, “ Νί ταθαρφινν λε πάθ ὀόιβ ζο
 παιβ αον ὀοιόεαλ ορμ!” αζυρ, “ Νί ταθαρφινν λε
 πάθ ὀόιβ ná παιβ αιρζεαὀ αζαμ!” αζυρ, “ Νί ταθαρφινν
 λε πάθ ὀόιβ ζο ηὀέανφινν βεαρτ λαζ!” ανραν βίον αν
 φίρἄιννε ζλαν αιζε. Ηίορ ἄιρτε ὀό αοιρὀε αν τἄζε ὀε
 λεαὀπαιβ α ἔαὀαιρτ 'η-α εαινντ νυαιρ αὀειρ πέ, “ Νί
 ταθαρφιννν λε πάθ ὀόιβ έ!”

Ὀονέαθ: αέ φευέ, α ἔαιὀζ. Cé η-ιαὀ ná ταθαρ-
 φαὀ πέ λε πάθ ὀόιβ έ? Ὀαοιηε ὀίρεαέ μαρ έ φείν!
 Ὀαοιηε α ἔυιζεαν αν υιτε εορ ὀ'ά ὄφουλ 'η-α εὀοιὀε

cóm mairt agus dá mbeoír irctiú ann! Daoine a tuigean go h-áluinn ná fuil sa tréimhe ac púicín agus ná fuil sa trult ac púicín eile, agus go bfuil an croidé boct, cruaid, rppuínluite, doicealaic, lairctiú doib aráon! Níl duine sa cuideactain ná tuigean an méio rin.

TAOS: Rud ir zheanmairt 'ná ran féin, a 'Doncáó; tá a fíor aige-pean go dian mairt go dtuigto ríad é. Agus tá a fíor acu-ran go dtuigean feirpean íad. Tuigto ríad féin a céile go h-áluinn.

'Doncáó: Agus cad cuige na púicíní mar rin?

TAOS: Aróó ní tabairtoír le ríad o'á céile go dtuigto ríad a céile. Siné bun agus barr na cleairtó-eacta ar zác taob. Ní foláir leó, ar zác taob, beic 'zác leogaint oirta le céile sup daoine zálánta íad.

'Doncáó: Agus cad é an mairt an zálántaict nuair atá fíor acu, ar zác taob, ná fuil sa zálántaict ac zálántaict bréazac!

TAOS: 'Duairt do méur air. 'Dúil sa zálántaict a bíon as cur oirta ar zác taob agus nuair nac feioir leó an rud fírinneac o'aitint o'n rud bréazac bíto ríad coitcianta as iú i ndiaíó an ríada bréazac. Siné atá as lot na néireannaic ríam sa náiríun ro. An dúil sa zálántaict 'zác mbaint de'n traogal agus zán acu le ríacail, toir tíar ná tall, ac an zálántaict bréazac. Tá rí go h-olc agus go tiobairtaic, ac dá olcar í ir feairt í, dar leó, 'ná zán don zálántaict a beic acu. Don trazar ríada sup doic leó go bfuil ainim na zálántaicta air, "Ní tabairtoír le ríad o'á céile ná déanroír é." Tá a ríam air. Táto ríad, ó mairtin go h-oióce, agus ó luan go Satain, agus ó ríuóct go ríuóct, as déanam a n-aimleara, le corp zálántaicta, agus "Ní tabairtoír le ríad o'á céile" go ndéanroír a lear. Ir zlan a h-innrtear an fírinne nuair doeirtear, "Ní tabairtinn le ríad doib ná h-óirinn é!"

'Doncáó: An bfuil ríicte eile, a 'Tairt, 'n-a ndoinio

muinntir na h-Éireann aimleas, as iú i ndiaid
galántaí, d'éagmar an oíl?

Taós: Am bhuair go bfuil, síce ríge. Duile cun
galántaí ipead fé ndéara d'óib an Saeluinn a
caiteam uata, agus Déarla bhuirte veit 'n-a mbeul acu
'n-a h-inead. Duile cun galántaí fé ndéara d'óib
gan don meaf a veit acu ar don iud a veintear i
n-Éirinn, agus a ceapad sup iud éigin uaral sac
dhabuioil a tasan tar leas. Ní tabairfidir le iad
d'á céile go mbead don meaf acu ar don iud a bead
Saeólaí!

Doncaó: Agus nác iudáí Saeólaíca iad féin!

Taós: 'Sead, agus riniad as véanam a zcoiúde
oítil iad cun iudáí Sallua véanam oíob féin!

ÓLACÁN.

Doncaó: “As véanam a zcoiúde oítil cun iudáí
Sallua véanam oíob féin!” Iy uatbárac an cáinnt
i rin, a Táidg. Ní ceart cáinnt de 'n tragar ran do iad
mará mbead duine lán veimniúteac go mbead an
fírinne aige. Táim as éirteac le znoctáib poibilíde
anoir ó táinig bús ionam, agus le cáinnt poibilíde,
agus cóm fada agus téidean mo zuirzint, ipé bunur
na znoctáí agus na cáinnce iam d'aoine fíor Saeó-
laíca véanam de muinntir na h-Éireann. Ní'z zno
poibilíde d'á zcurtar ar bun i n-Éirinn nác cun tairbe
éigin a véanam do muinntir na h-Éireann, nú cun cirt
éigin a baint amac d'óib, a curtar ar bun é. Ní'z don
feaf poibilíde d'orgalan a beul cun cáinnce i n-Éirinn,
nác 'zá fíor cup i bpeidm a bíon fé ar muinntir na
h-Éireann sup ceart d'óib feafam le céile go dána
agus ceart na h-Éireann do baint amac, d'óib féin
agus d'á plioct, ó euzcoir agus ó élaon-dligtib

Sacran. Dá mbeidís go léir a g déanamh a gceoidé dicitl éun iudaí Šallda déanamh díob féin conur féadpíóir beit coitcíanta a g cupi gnotáí ar bun a gpur a g déanamh cainnte i n-a gair na Sacran ?

Taós: Níl ra méid rin ac taob de'n r géal, a Dóncaó, a gpur tá an dá taob ar an r géal ro fé mar atá ar gac r géal eile. Ir píor, mar a veipir, gur 'mó gnotáí móra a cuiread ar bun i n-éirinn le trí píor blian, a gpur ir 'mó cpiunniú mói daoine a bailigead, a gpur ir 'mó cainnt a veinead or cómair gac áro cómtionól díob, ac cao é an ra gac cainnte a veintí ?

Deapla. Go dtí a bfuil le píor déanaige bí Šaeluinn bpeag blarta a g an uile duine d'á mbíod a g na cómtionólaió móra ran a gpur níor labrad miam don focal oi leó, ac gur labair Dómnall ua Conaill cainnt oi leó uair éigin 'n-ar ceartuis uair amadain a déanamh de rna rpiarib a táinig éun a cainnte do r gpi píor, éun gpeama éigin do bpeit air 'n-a cainnt. Deapla do labairtí i gcomnuige ar na cómtionólaió móra ran. Cao na taob ná labairtí don focal de'n Šaeluinn ? Mar ní h-í a taitnead leir na daoine. Dar leó b'é an Deapla ba galánta. Ní raib don mear acu ar an nŠaeluinn. Bí rí ró Šaeólaó. Ruó éigin Šallda a bí uata. Dá mb'é an Deapla féin é, iré an cainnteóir ba Šallda a labrad é b'feair a taitnead leó. Dá Šallda, dar leó, a bíod an Deapla a gpur dá oicar a tuigíóir é iread ir feair a taitnead fé leó. A gpur i dtaob na gcainnnteóirí, ní bíod an Deapla ró maic a gá lán acu, ac veintíóir é carad a gpur é cpoacó 'n-a mbeul a gpur a nglór do carad, a gpur rpan gán do cupi fé n-a dteangain, mar d'ead gur "English accent" a bí acu. Ir amlaio mar a bí an r géal acu, ní tuigead na cainnteóirí féin an cainnt a bíod acu dá rtedaó amac éun na ndaoine, a gpur ní tuigead na daoine an cainnt, ac do leogaó gac taob oirta, roir cainnteóirí a gpur daoine, go dtuigíóir go h-áluinn í. Ní tabairpíóir le ráó d'á céile ná tuigpíóir an Deapla. Da

LAG leó an fíunne d'innhínt. CAD 'tá anran, a Úon-
cáó, ac iad go léir, ioir cáinnceóirí aḡur daoine, aḡ
d'éanam a ḡcoirde díctil cun iad féin a d'éanam ḡallta !
Ruó ḡalánta doó ead beit ḡallta, dar leó. An
dúil ra ḡalántaét lairtiar de'n meirḡe, aḡur an dúil
ra ḡalántaét lairtiar de'n ḡalltaét. “An láir
ban aḡ dul ar rḡáét na cupóige aḡur an cupós aḡ
teice uaiti !”

Doncáó : STAO ! rtao ! a ḡairḡ. Tá an donur aḡat
d'a d'éanam. An amlaíó a mearfá a cupi'n-a luige oim,
d'a labarad Dóinnall Ua Conaill ḡaeluinn leir na
daoine in rna cómtionólaíó móra, ná taitnrad ran
leir na daoine ! Ní éreidim focal de rin, a ḡairḡ.
An uair rin díreac íreac do cailleaó an rḡéal ar rad
i rtaoó na ḡaeluinne. D'a labarai an uair rin í leir na
daoine do taitnrad rí leó aḡur beac mear acu uirai
aḡur beac rí láirir beó anoir aḡainn.

Taóḡ : ḡaoé ! a Úoncáó. Níoir labrad leó í mar
ní h-í a bí uata. Béarla a bí uata. ḡalántaét a bí
uata. ḡalltaét a bí uata. Mícéadotaé go leóir a
beirir de'n t-é ná labarrad Béarla leó. “An
amlaíó ir d'óic leir ná fuil don Béarla aḡainn !”
Ní fearr beit riar ná amiar ar an rḡéal, a Úoncáó.
Eiríḡ riar nú ódear nú ótuair anoir go h-ait éigin
'n-a bfuil ḡaeluinn d'a labarai aḡur labarai ḡaeluinn
le duine ann aḡur feiceam cad é an freaḡra ḡeódar.
Cuirimír an trraatar ar an ḡcapall ḡcóir.

ḡALÁNTAÉT.

Doncáó : CAD é an bríḡ a bí aḡat an lá d'éanaé, a
ḡairḡ, leir an b'focal úó a duhrarí i rtaoó na ḡalán-
taéta : “An láir ban aḡ dul ar rḡáét na cupóige aḡur
an cupós aḡ teice uaiti ?”

TAÓG: Focal é rin, a Dóncaó, a bíodh as reana Liam Ua n-Ógáin faoi, agus an rgeal fianairdeacta aise dá innpint dúinn.

Dóncaó: Ac cao é an bhíog a bíodh aise leir an gcainnt? Cao é an puo an láir bán? agus conur féadfaid an láir dul ar rgeat na cupóige?

TAÓG: An ghealaic an láir bán, agus an rgeamal an cupóig. Nuair a bíodh an tráctnóna ann, dar leir an rgealaic, bíodh an ghealaic ar an rpeir agus í féin agus na rgeamail as iomais le céile, an ghealaic a d'iarraic í féin do fáid lairtiar de'n rgeamal agus, com luac agus bíodh sí fáidte i bhfolaic ann, an rgeamal as imteact uaiti i dtreod go mbíodh sí dá noictaó airir com tiug agus téidhead sí i bhfolaic. Sin mar a bíodh "an láir bán as dul ar rgeat na cupóige agus an cupóig as teice uaiti."

Dóncaó: Agus conur a tashan tura an éaint rin do'n dúil úo ra galántaict atá, mar a d'ubrair, lairtiar de'n méirge agus lairtiar de'n galántaict ionainn anro i n-éirinn?

TAÓG: Dúil ra galántaict atá 'gáir marbú maí, a Dóncaó. Iré atá 'gáir mbaint de'n traogal. Dá bhfanad ar gcoirde agus ar ndúil focair ar an ngalántaict ceairt bead an rgeal go maic gáinn, ac níor fan. Ruo fíor galánta do dúine iréad a beata do marbú do péir a gurtaic. Ac cao a címic agus daoine dá déanam i n-éirinn coitcianta? Címic iad agus bualaó amac eun marraic nú eun donais nú eun airpinn, i n-óirid eudais atá or cionn a ngurtaic. Bío ríad agus déanam eugcora orca féin ra baile eun na rgléipe rin a déanam larmuic. Ní bíon rólár ná cúmpóir ra baile acu toirg gan an gurtaic a beic do péir an corraic. Ar ran tashan fuac acu do'n baile agus do gac don níó a bíon ann. Ní'l an cig galánta a dóicín. Ní'l an tiorghán galánta a dóicín. Ní'l an t-áicir ná an máicair galánta a ndóicín. Ní dóic leir na cailíní go bhfuil na buacaili galánta a ndóicín.

Ir dóic leir na buacailib ná fuil a ndeirb'éraáca féin leat cóm máinte ná cóm beuraé ná cóm galánta leir na cailiní a buailean úmpa amuic. D'ion an r'geal céadna díreac' as an muinntir amuic i t'raob' a n-átar asur a má'atar asur a l'ntige féin. Tuzan fuat asur d'roc'-meaf acu so léir ar an reana tíg, asur ar an reana l'ntige, asur ar an reana t'inteán, asur ar an reana úrlár. Ní tábarf'io á'atar ná má'atar ná d'ritáir ná d'rifíúr focal cnearta d'á céile ó ceann ceann de'n bliain.

Leatan an t-olc. An d'uil i n'galántaéct náé féidir f'á'gail, tuzan pé d'roc'-meaf do'n l'ntige ar a céile. Tuzan pé d'roc'-meaf do muinntir an baile ar an mbaile. Tuzan pé d'roc'-meaf do muinntir na paróirte ar an bparóirte. Asur pé d'eirre tíar tall, tuzan pé d'roc'-meaf do muinntir na h-Éireann ar Éirinn. Téidán pé irteac' so d'aingean 'n-a n-aighe náé féidir don níó 'Saoúlaé a beit galánta. Ir maít i an 'Saeluinn. Ir b'reá'g bog, milir, b'ri'g'mar an cainnt i. Ac ní'l rí galánta. Asur cao é an maít i nuair ná fuil rí galánta.

D'oncaó: Asur dar ndóic tá rí galánta! Cao é an maít d'uit beit as cainnt ar an gcuma ran!

Taó'g: Táim as cainnt, a D'oncaó, ar an n'galántaéct b'reá'gac' ro atá as d'allad' na n'daoine. Ní'l don píoc de'n galántaéct b'reá'gac' ran ra 'Saeluinn.

An airigean tú leat mé, a D'oncaó? Tá a lán cainnte d'éanta le tamal ar cao pé n'déara do muinntir na h-Éireann beit as im'teac't ear na paraisib. Iré mo t'uarim féin sur coirp d'uil ra galántaéct atá as cur muais an ráir or'ta!

ḡALÁNTACT.

Doncáð: Cuir do éainnt anro an lá déanaó aḡ maóctnam mé, a Ḥairós. Iḡ d'óic leat-ra ḡo ndéinan tú féin dá taob ḡac rḡeíl do b'heitmú i ḡceart aḡur le c'ruinneap, aḡur ná fáḡan tú don níð i n-don taob de'n rḡéal ḡan feucaint cúise aḡur a óóḡom féin b'ḡe aḡur éifeacta tabairt do. I n'inead ran ní feicim doinne iḡ mó a rítan cun ríudail le taob de'n rḡéal 'ná tu, aḡur an taob eile fáḡta do' d'iaíó ar fáo aḡat.

Ḥaós: Aitilíú! Aḡur cad é an taob de rḡéal na ḡalántacta d'fáḡar am' d'iaíó an lá déanaó?

Doncáð: Dá nḡlacáð duine do tuairḡe-re ar lím-b-tiḡe na h-Éireann ní ró móri an meap féadfaó ré beít aḡe ar múinntir na h-Éireann, óḡ ná c'ríona, amuic ná i mbaile. Ré d'úil atá acu i nḡalántact d'fáḡair-re ḡan puinn ḡalántacta iad! Aḡur d'eimḡ euscóir oréa, a Ḥairós, euscóir érom. Tá aítne máit aḡam ar a lán acu, aḡur d'eimḡ leat náó i do teirtiméireact-ra an teirtiméireact atá tuillte acu. D'féiríḡ ḡur minic ná bíon neíte ra baile cóm ḡalánta aḡur ba d'óic le duine a éifaó cailíní aḡur buacaillí an tiḡe aḡ ḡabáil amac D'é D'omnaḡ cun an aḡrinn. Ac má' ead ní baogal ḡo n-aíreócaíó doinne focal amac a' beul doinne acu ac focal a tairbeáḡrío ḡo b'fuil meap acu ar a céile aḡur ḡo b'fuil uraim acu d'á n-atair aḡur d'á mátair. Abair-re, nú abraó doinne eile, i látair duine acu, focal tarcuirneac leir an atair nú leir an mátair nú le h-doinne de'n élainn, aḡur ḡeallaim duit ná d'éarríḡ an focal an tarpa h-uair. Níl le fáḡail ra domán, iḡ cuma liom canad é, lincḡe cóm dílir d'á céile aḡur cóm móri cion ar a céile, aḡur cóm móri cion ar atair aḡur ar mátair, le lincḡe Éireannaó. Iḡ ró anam a bíon an rḡéal ar a málaíḡ de cuma. Iḡ ró

anamh a h-aiursteap buacail óg nù cailín óg i n-don
 áit i n-Éirinn, cómh fáda agus a téirdean m'aitne-re,
 agus cogarthaig agus agus triomairdeact amearg comarpan
 ar an muinntir a bíon 'n-a n'oidiò ra baile. Pé uair
 fánaic a h-aiursteap a leitéro bíon ghráin agus na comar-
 pan ar an t-é deinean é. Ar an ngráin rin iriadó
 táinig an sean focal úo; "Iy oic an t-eun a fáiligean
 a nead féin." Cairbeánan an sean focal náic inoiu
 ná inoé do tornuig an ghráin rin ar an rašar pan oibre.
 Agus déanfa-ra amac anoir, agus curfa 'n-a luige
 oim, go bfuil an ršéal ar a malairt de cumh ar fáo.

Tadó: fan go fóil, a Óoncaó. Má tógar-ra liom
 taob de'n ršéal do tógair-re leat an taob eile de
 go beact. Iy fíor an uile focal d'á bfuil ráirde
 agus-ra. Iy fíor an méio a duhar-ra leir; an uile
 focal de. Cuir an dá taob le céile agus cao tá agus?
 Deirim-re ná fuil cailín óg ná buacail óg i n-Éirinn
 inoiu gan uabar agus boctainact agus ceann pé
 oirca toirg gan an lintige i n-ar tógadó iad do beic
 níor galánta. Deirim-re ná fuil cailín óg ná buacail
 óg i n-Éirinn inoiu ná buairiò buille dóim irteac ra
 beul ar doinne a tabairiò aracán ná tarcuirne dóib
 féin ná d'aoinne a bainean leó. Tá corp na fírinne
 ra dá cainnt. Ac feuc, a Óoncaó, a mic ó; cao tá
 ra cainnt go léir, ar gac taob, ac corp galántacta!
 Leogaim leat gan amhar go bfuil dá rašar galán-
 tacta ann, galántact bpreasac agus an galántact
 atá fírinneac, oilir, ceart.

Note.—The words "ubar agus boctainact" are
 taken together in Irish in order to express "bitter
 humiliation."

ḡALÁNTAÁCT.

Ṫaḡḡ: 1ṛ 'mó cor 1 n-aiḡne an ḡuine, a Ḳonáá, a míc ó; aḡur 1ṛ mó ṫaob, aḡur leaáṫaob, ar méon an ḡuine.

Ní'ḷ focal ḡ'á nḡubraír 1 ḡṫaob na ḡṫréite maite aṫá ra líntiḡe Éireannaá ná fuilim-re ar don aiḡne leaṫ ann. Ṫáiro riad ḡo léir, iḡir aṫair aḡur máṫair aḡur clann, fíor ḡílir ḡ'á céile, aḡur tuigean an uile ḡuine acu, ar ḡaá ṫaob, ḡá méio mear a ṫairbeáḡirḡ ré ḡo'n cúro eile ḡe múinntir an tiḡe ḡur b'eaḡ 1ṛ mó an mear a ṫabairḡ ré ar féin ó rna cómarraín. Aḡur tuigean ré leir, don ruḡ a cúirḡirḡ ḡroá-meair ar an líntiḡe 'n-ar ṫḡaá é ḡo ḡuirḡirḡ ré ḡroá-meair ar féin. Ní ḡóic liom ḡo ḡfuil don ḡaoinne 1ṛ fearr a tuigean an méio rin ná mar a tuigio múinntir na h-Éireann é. Ṫuigeadar maím é. Ṫáinḡ an tuirḡint cúca anuar ó rna feaáṫ rínrireaá. Ní maíb don níḡ maím ba mó aḡ an Éireannaá 'ná a beit le ráḡ aiḡe náṛ b'féirḡir ḡ'aoinne araáán ḡo áraá le h-aoinne a ḡain leir. Ḳa móṛ aḡur ba maít an congnaím an méio rin cun na ḡaoinne cóimeáḡ uaraḷ 'n-a n-aiḡne. An ṫ-é ḡo nḡoilḡaá ré cóm ḡainḡean ran ar araáán a beit le araá leir féin ná le h-aoinne a ḡainḡaá leir 1ṛ 'mó cruáḡṫan ḡ'fuilḡḡeoáá ré rar a nḡéanḡaá ré beair ṫṫiúnlaite nú beair laḡ, le h-eaḡla ḡo ḡcarfí 1 n'araáán leir é 'n-a ḡiaíḡ ran, ná le h-aoinne beáḡ 1 nḡoireaáṫ feaáṫ nḡlúine ḡaoil ḡó. Ác feuc, a Ḳonáá, caḡ 'ṫá anran ar raḡ ac ḡalántaáṫ aiḡne?

Ḳonáá: Aḡur ḡairḡia, a ḡuine, an amlaíḡ a mearraá ḡur áairṫ ḡo ḡaoiníb an ḡalántaáṫ aiḡne rin ḡo áairṫeám uata!

Ṫaḡḡ: Ní h-amlaíḡ 1 n-don cor. Ác nuair a cím an ḡalántaáṫ aiḡne rin 'ḡá cúṛ 'n-a luigḡe ar ḡuine ḡur ceairṫ ḡó, cúṛ 1 ḡáṫ, é féin a cúṛ ar meirḡe, nú ḡuine éirín eile cúṛ ar meirḡe, nú corṫar a ḡéanam óṫ

cionn a gsurtais, a g m' i ndiaid uairleacra, n' carad cuir 'n-a glór, mar d'ead go raib taitige aige ar com-
rád daoine uairle, n' fice mu eile de'n tróir ran,
deirim leat ná taitnean fé liom, agus n'c féidir liom
gan a rád am' aigne féin ná fuil ra traḡar ran galán-
taeacra ac galántaeacra a g dul amú.

Féuc ar an linteige céadna ran, a 'Doncá, go bfuil
an uraim go léir acu d'á céile, agus d'á n-atair agus
d'á máair. Imteócaid duine acu tar faraise, anonn go
Sarana n' raí go Sarana Nuá. Tioceir fé abaille i
gcionn bliana n' leat-bliana. Éirte le n-a cáinnt.
Da d'óic leat air gur cloicín atá fé n-a teangain aige!
Sar ar imtigi fé bí cáinnt b'ead, blarta, g'rádmar,
aige. Anoir cao t'á aige? Tá d'panntán caoc-
frónac! Tá carad coimtea' n-a glór. Da d'óic
leat air gur b'amlaid a táinig mácaíl éigin ar a carbal,
plán mo cómarra! Cao fé n'ead ar an t-atarú ran
a 'Doncá? Cao a cuir an cloicín fé teangain an
buaicalla ran? Cao a cuir an carad coimtea' ran
'n-a glór? Cao a cuir an caoc-frónaige air? Ní
raib doinne a bain leir maí caoc-frónac! B'í gur
b'ead binn ceolmar a g an uile duine maí acu. Cao
a cuir an mácaíl ar a carbal ran? Cao a d'eir balbán
caoc-frónac de i n-aon bliain amáin!

'Doncá: An galántaeacra i' d'óca.

Taós: Cuir focail eile leir agus tuigimíd
a céile. Galántaeacra a g dul amú i'ead tu g an cor
ran air. Féuc, a 'Doncá. Dá mbead gaeluinn
maí a g an mbuaicall rin a g fágáil an baile d'ó, agus
meaf aige uirí; agus dá mbuailead daoine tall uime
go mbead gaeluinn maí acu agus meaf acu uirí, ní
baogal go mbead fé 'n-a balbán caoc-frónac a g teacra
abaille cuḡainn.

ΣΑΛΑΝΤΑΕΤ.

Doncáð: “Baldán caoc-írónaé!” Dar fiad, a tairòs, rini an ainim ir veire d’airigeap maám, le tabairt ar an bfeap a téirdean tar faraise asur cáitean painnt aimprie i ndútaig iarácta, asur anran, nuair a tasan ré abaille ná tuigfá focal uairò, ac é as rnaðairneáct tpe n-a íróin, i dtreó sur d’óic le duine sur b’amlaio a beaò an rine-reáin tar éir tuicim aise!

Taòs: Sead, asur ná tiocfirò an tarina focal caoc-írónaé féin ar a beul san, “Oi guess,” nú “Oi kelclet,” nú brúrcap éigin de’n tóroo ran aise, poim zác focal asur i noiaio zác focail, asur carad ’n-a pur asur a cáinncein anáirde aise, cóm maic le n-a ráò nár cóir don méap a beic ar doinne ná labarfaò caoc-írónaé asur ná véarfaò “Oi guess,” asur “Oi kelclet.”

Doncáð: Ir píor duit é. Ní cuimín liom, puinn, duine acu nár fás an baile asur cáinnt breáð mílir ceólmair ’n-a beul, asur nár táimig abaille, mar a veipir, ’n-a baldán caoc-írónaé. ’Sé ruo a bíoò asam féin dá cuimneam ’ná sur b’é an t-aeiriarácta do zóilleaò orca. Ir mó atarú eile a bíon orca i n-éasmar atarú cáinnce. An fear a téirdean amac ’n-a rziopaire breáð, plucac, boib, luirneamail, tasan ré abaille ’n-a épúncá mílíteac. Méarap nár b’foláir nú sur b’é an ruo a baineaò an luirne ar a znúir do baineaò an ceól ar a cáinnt. Ac ní d’óic liom sur b’é.

Taòs: Ní h-é máire. Ní bainean don ruo an ceól ar a cáinnt ac corp zalántaéta. Nuair a téirdean ré amearg na muinntire tall asur nuair airigeap ré zác doinne as labairt caoc-írónaé ní bíon ruaineap aigne air zo dtí zo bfeadan ré a íróin féin a véanam cóm caoc le íróin zác doinne eile. Má carcap air doinne d’á cómarrain a cuairò anonn poimip ní leozfirò náire

‘Dóid’ dul ‘n-a cuideactain ná doinne ‘sá bfeirgint as cainnt leir, go dtí go mbeid an caoc-írónaige i gceart air. Daoine maite, deagóirí dea, iriad iad. Déanfid ríad a noíteal do. Tabairfid ríad bia agus éadaí do, agus déanfid ríad amac port oibre do, éom luac agus ír féidir é. Ac beid ríad i moct dul ríor tríd an tcalam le náire má aipegean doinne as cainnt é rar a mbeid an caoc-írónaige tagait e i gceart air agus é abalta ar “Oí guess,” agus “Oí kellet,” do cup irteac ‘n-a cainnt do péir na galánta.

Doncá: Náir éoir, a tairg, go dtuigfid muinntir na h-Éireann go bfuil a gcainnt féin éom galánta, an cur ba luca de, le “Oí guess” ná “Oí kellet.” Ná fuil “Tiss my ‘pinion,” dá olcar é, éom galánta le “Oí kellet”?

Taog: Tá gan aipear. Ní’l eatarra ac roga a’ dá ois. Ac tá an méid seo agus le ríad ra ríeal. Ír ‘mó’ oíoc íarar Déarla dá labairt ar fuil an domáin le cúpla céad blian anoir. Tá forróir an Déarla ran go h-olc agus go breallac. Ac ar na raigreana go léir ní’l aon íarar le íarail, as teac amac a’ beul duine, leac éom h-olc, leac éom írána, leac éom tiobairteac, leir an ríor Déarla dá dá labairt anro i n-Éirinn agus, ó cáitamar uainn an Saeluinn. Tuigean an t-Éireannac an ní’l rin nuair a téidean ré ra dútaig íaracta. Bíon náire air mar géal ar an íarar Déarla a bíon aige féin. Ír doic leir go gcuirfid ré íeabar ar a cainnt le h-aon íarar dá íuigte. Síne oíreac bail ‘n-a ndéinan ré an dearmad. Íre Déarla an Éireannais, i n-Éirinn, an Déarla ír meara le íarail, agus ír caoc-írónaige an Éireannais táil an caoc-írónaige ír meara le íarail.

Doncá: Dar liac ac tá an donur táil ‘r abur ar an Éireannac boct!

Taog: Dá mb’áil leir an Éireannac a cainnt ná dúrta féin cainnt a ínréar, an Saeluinn, do coimead ‘n-a

beul aibur agus tall, ní beaó an donur tall ná aibur aip. Ní beaó beann aise ar caoó-írónaíse ná ar a málaip.

rine-reáin, the uvula.

ísiomoraipe, a fine, vigorous man.

caoó-írónaó, snuffling.

ḡALÁNTAÓT.

Ṫaóḡ: ḡalántaó, aḡ dul amú, a Óoncaó, íreáó atá aḡ lot na h-Éireann anoir, aḡur an puó céaona íre atá 'ḡá lot leir na céaóta blian. Ír óóic leir na óaoine reo atá aḡ puó 1 n-óiaíó na ḡalántaóta ná puil aon puó ḡaeólaó ḡalánta. Sé mo tuairim láioir óá bfeiceáó óuine acu óuine ḡallóa a méarfáó re a beít ḡalánta, aḡur óá bfeiceáó re círcéim bacaiḡe ra bfeair ḡallóa ran, ḡur óóic leir ḡur puó ḡalánta an círcéim bacaiḡe rin!

Óoncaó: Am briaóar móóóe, a Ṫaíóḡ, ḡo bfeacaíó mo óá fuil an puó céaona ran! Óí aítne aḡam ar ḡaranaó a bí bacac. Óí aítne aḡat-ra leir aip ac ní ḡáó óúinn anoir a innriat cé 'r b' é. Ír cuimín leat an róro ríóáipó a bí aise. Óí óá óoir máíte aḡ an ríóáipó. Ní raib aon bacaiḡe aip, ná cuíó óe bacaiḡe. Nuair a óaḡáó re aḡ rearaim leir na rearuib a bíóó aḡ obair, bíóó re aḡ riubal ríor aḡur ruar, mar beáó óuin'uaral, mar ó'eaó, aḡur tá 'ríor aḡam' óróóe, a Ṫaíóḡ, ḡo mbíóó an círcéim bacaiḡe ann, ra triubal, óíreac mar a bíóó 'n-a máíḡiróir.

Ṫaóḡ: Am briaóar ḡur cuimín liom é ḡo óian máit. Ír 'mó rult aḡur maḡáó a óerneáó na rir mar ḡeall aip. Aḡur an cuimín leat an máóail beaḡ a bí ar óainnt an óuin'uarail céaona?

Óoncaó: Ír cuimín ḡo máit. Ní féaóó re "r"

do ríad. “Soct” a tusaó ré ar “soirt,” agus “bamaó” a tusaó ré ar “bramaó.” “Táim cáirte,” a veineáó ré i n-ineáó “Táim cráirte.” Agus ir cuimín liom leir caó a veineáó an ríóbaró. Bíóó an “soct” agus an “bamaó” agus an “cáirte” aige, víneáó mar a bíóó as an nduin’uairal, so ótí uair éisín ná cuimnígeáó ré air féin. Nuair a veineáó ré veairmáó de’n galántaóct ó’imnígeáó an bacaióge agus do tusaó an cruinnear ceart ra cáinnt aige.

Taóó: So víneáó. Nuair a veineáó ré veairmáó de’n galántaóct. Ac feuc, a Óoncaó, ba ruarac an rgeal don fear amáin as véanam amadóin de féin ar an gcuma ran as iú i ndiaó na galántaócta, ac éiríe so léir as véanam amadóin ói féin! Agus an muó céadna víneáó dá bairí aici, an bacaióge agus an bailbe. Ó’uairde é dá mbeáó rí as iú i ndiaó galántaócta a cuirí fáófeabair uirí, nú a cuirí fáó comaoín uirí, ac galántaóct a báinean a cuiríveáóct agus a cáinnt ói!

Doncaó: Éirí, a Táiróó. Ná bíóó ceirt oir. Tá galántaóct eile curá oir a cómairí fearra, galántaóct a táóbaríó a cáinnt agus a cuiríveáóct tar n-air cuíó.

Taóó: Séáó, an Šaeluinn. Ir míóó é. Tá an Šaeluinn as dul cun cinn maíó so leóir ac ní’l rí as dul cun cinn leat óóm maíó agus ba céart ói dul, ná leat óóm maíó agus ba šáó ói dul.

Doncaó: Ó, so veimín tá rí as dul cun cinn so h-ana máíó. An bfeacáir an leabhrín nua ro a tús Taóó na Doncaóda amac?

Taóó: Conac. Leabhrín ríveáócta íreáó é. Ir leabhrín ana táirveáó é. Leabhrín óiaóda íreáó é. Níoir báin an galántaóct an Creiveam óinn fóir, buíveáócar le Óia! Ac ní ríveáóct aicíocta atá ra leabhrín rín. Ir amlaíó ó’airtíuó Taóó ó’n mbéaríla é.

Doncaó: Domáire so veimín, a Táiróó, meairim-re surí fearr an ríveáóct atá ann ’ná an ríveáóct béaríla ó n-ar h-airtíuógeáó í.

Ταὸς: Νίον ὁρασαί τι ριν. Νί'λ φιλιθεάτ αρ βιτ ιρ ὄνα 'νά φιλιθεάτ ὀεαίρα, ἀέ ριον ὀεαζάν τι. Ὁ ὀυινε ζο μβεαὸ ταίτιζε μαιτ αιζε αρ φιλιθεάτ ζαελυinne ιρ cuma φιλιθεάτ ὀεαίρα νύ μαρ α ειοτῖ ρεανα ῖλαβρα.

Note.—Διόιοντα, natural, i.e., original. Not shaped out of something else.

ΖΑΛΑΝΤΑΑΤ.

Ἐονεάθ: Νί ὀεασαί ραρ βεαζ μαζαιὸ α ὀεαναμ ῖ'ν ρεῖβαρὸ ὕθ, α Ἐαιὸς; αν ρεαρ ὕθ α εῖρι αν εῖρσεῖμ βααίζε ανν ῖεῖμ αζυρ ὀο εῖρι αν ελαμπῖν αρ α Ἐεανζαῖν, α ὀ'ιαρραὸ τεάετ ρυαρ λειρ αν ηζαλάνταετ, “αζυρ αν εῖρὸς αζ τεῖε υαὸ”; ἀέ νί μαρ α εῖλε αν ρεαρ ραν αζυρ αν βυάεαῖλ α Ἐεῖθεαν αρ ρο ανονν ζο Σαρανα, νύ ριαρ ζο η-Αμερῖκα, αζυρ ὀο εαίτῖρὸ τυαρραταλ ῖάζαῖλ λε τυῖλεαμ λαιτρεαε νύ βάρ ὀ'ῖάζαῖλ ὀο'η ζορτα ι νὀῦταῖς ιαραετα.

Ταὸς: Ιρ ριον ὀο εαῖνντ, α Ἐονεάθ; ἀέ εαὸ α ἠεαρῖά α εῖρ 'η-α λυῖζε ορμ αρ αν ζεαῖνντ ρῖν? Νύ αν ἀμῖαιὸ α ἠεαρῖά α ῖάθ ζυρ τυῖρζε α ζεὸβαὸ ὀυινε τυαρραταλ λε τυῖλεαμ εαῖλ ὀά μβεαὸ εῖρσεῖμ βααίζε ανν αζυρ ελαμπῖν αρ α Ἐεανζαῖν 'νά μαρ α ζεὸβαὸ ῖε ὀά μβεαὸ λῦε α ζῖεαζ αιζε αζυρ ερῖννεαρ εαῖνντε?

Ἐονεάθ: Νί η-αμῖαιὸ ζο ὀεῖμῖν. Νί ζάθ ὀομ α ἠνρῖντ ὀυῖτ-ρε ναε ρονν λῖομ ἀον νῖθ ὀ'ά ῖόρθ ὀο ῖάθ. ἀέ ρεεε αρ αν ὀταὸ ρο ὀε'η ρζεαλ. Σῖν βυάεαῖλ ὀς εῖρνεανναε. Ἐά ῖε οετ μβῖλιανα ὀεαζ ὀ'αοιρ. Νί'λ ἀον ρυθ λε ὀεαναμ ι η-εῖρῖνν αιζε μαρα μαιτ λειρα ῖαοζαλ ὀο εαίτῖεαμ αρ μῖυλλεαε α εῖνναζ ρὸμαρ ρα ὀῖς, αζ εααὸ λε εῖορ α ὀεαναμ. ὀεῖρ ῖε ι η'-αιζνε ῖεῖμ ζυρ ὀ'ῖεαρρα ὀὸ βάρ ὀ'ῖάζαῖλ λαιτρεαε 'νά αζαὸ α Ἐαβαῖρτ αρ ῖαοζαλ ὀε'η ερὸρθ ραν. Ιμτῖζεαν ῖε ζο η-Αμερῖκα. Ἐεῖθεαν ῖε αζ λορς οῖβρε. Νί τυῖρζε

o'orstan ré a beul 'nád tuzan zac doinne "Green-horn" aih. Tá Saeluinn maic aise ó n'óige. Tá Béarla aise cóm maic agus bí le fáil sa n-ait 'n-aitosad é, níl sa rópó "National School" ar a dtéirdead ré. Ac roir Saeluinn agus Béarla dó, cóm luac agus bogan ré a beul cun cainnte tal ní'l ann ac "Green-horn." Ac ríodé donar an rgeil. Tugtar an obair do rna balbánaib caoc-írónaaca agus fáil ar an "Green-horn" 'n-a fearam díomáoin agus a dhom le fala an marzais, agus a bolg cóm folam le n-a póca. Tugtar "Green-horn" aih, ac ní'l ré leac cóm "green" agus ír dóic leó. Tuzan ré an lá as déanam taitige de'n bailbe agus de'n caoc-írónaige. Tuzan ré go dtí an marzad amáiread. Nuair aihítear an caoc-írónaige ann meartar go bfuil reana taitige aise ar an dtír agus fáil ré an obair. Nac eól duit an rean-focal, a tairg.

"Má téirdean tú sa Róim
bí do' Rómánac leó."

An amlaib a mearfá a ráb, a tairg, gur ceart do'n buacail rin bair o'fáil do'n gorta níor túirge 'nád a leogaint aih beir balb, caoc-írónaac?

Tadg: Ní n-amlaib, a Óncaó. Agus ní luca 'nád mearfinn an rean-focal do fáil. Deir an rean-focal liom, má téirdeim sa Róim beir am' Rómánac leó. Ac ní deir an rean-focal don níó i dtadob cas ír ceart dom a déanam nuair a tiocfad abailé ó'n Róim. Níl don loct i n-don cor agus le fáil ar an mbuacail a leogfad aih beir balb, caoc-írónaac, cun na n-oibre o'fáil, ac cas é mar obair dó an bailbe agus an caoc-írónaige a tabairt leir anro abailé cúgáinn agus beir 'zá cur 'n-a luige oráinn gur bíad plúr ná galántaaca iad!

Tá rud eile agus sa le ráb i dtadob an rgeil rin, a Óncaó, ac ní'l uain agus inoiu ar a tuille do ráb.

ḠALÁNTAÁCT.

Ḑoncáð: Seað, a Ḑairḡ, cað é ríúð a bí aḡat le ríáð an Lá veipineac, i ḡtaob an óḡánaiḡ Éipeannaiḡ ná féadfað obair fáḡail i noútaíḡ iarac̄ta ḡan bailbán caoc̄-ḡrónac̄ a ḡéanam̄ de féin?

Ḑaḡḡ: Ḑá ríúð aḡam le ríáð 'n-a ḡaob, ríúð ḡo bḡuilim aḡ maáctnam̄ air le mórián blianta.

Céad blian ó ḡin ní ríab̄ aon cúim̄neam̄ aḡ doinne ar imḡeaáct a' n-Éipinn nuair a ḡiocfað fé̄ cun doir a féac̄t mblian noéas. Bí fé̄ focair in aḡne ḡac̄ óiḡḡir feuc̄aint 'n-a ḡimpal aḡur é féin do ḡocairú ra ḡraoḡal, ra n-áit 'n-ar ríuḡað aḡur 'n-ar ḡóḡað é, a ríaoḡal do cáiteam̄ fé̄ mar a cáit a ḡinḡear a ríaoḡal, aḡur oul aḡ ḡriall oḡta ra ríoilḡ nuair a beað a ríaoḡal cáit̄te aḡur a ḡnó ar a ríaoḡal ḡéanta aḡe. Ḑáimḡ áḡarú ar an ríiḡe rin. Cuir an ḡiḡe veipe le ḡac̄ róro oibre i n-Éipinn ac̄ obair na ríáinne. Ḑ'ártaíḡ ran an cíor ar an ḡtalam̄. Ḑuḡ an fear óḡ ná ríab̄ aḡe ac̄ a ríoḡa de ḡá níð, a ríaoḡal a cáiteam̄ i n-Éipinn, aḡ obair cun cíora ḡéanam̄, nú ríct̄ leir féin ḡo ḡútaíḡ éiḡin eile mar a bḡeadofað fé̄ a ḡuapartal do cup 'n-a ríoca féin. Do ríct̄ duine. Do ríct̄ veip̄. Ba ḡearr ḡo ríab̄adar aḡ imḡeaáct 'n-a bḡic̄oib̄, 'n-a ḡcéad̄taib̄, 'n-a míl̄tib̄. Sin mar aḡáio ríad̄ aḡ imḡeaáct anoir.

Nuair a ḡorruíḡdar ar imḡeaáct, a Ḑoncáð, bí ḡaeluinn bḡeáḡ acu aḡur bḡeap̄la bḡip̄te. Cáiteadar uac̄a an ḡaeluinn bḡeáḡ aḡur coimeádar an bḡeap̄la bḡip̄te. Ḑuḡ an bḡeap̄la bḡip̄te ḡrooc̄-meap̄ oḡta tall. Ḑeinadar a noíteal ar an mbḡeap̄la bḡip̄te ḡéanam̄ ḡalánta le bailbe aḡur le caoc̄-ḡrónaiḡe. Ac̄ fé̄ cor a tabarḡí ḡó ní ríab̄ ann ac̄ bḡeap̄la bḡip̄te. Ní ríab̄ aon meap̄ tall air ac̄ cóm̄ beas aḡur bí abur air. Ḑ'féas ran ḡrooc̄-meap̄ tall ar múinntir na n-Éipeann aḡur ríúð ba féac̄t meap̄a 'ná ran féin, ḡrooc̄-meap̄ aḡ múinntir na n-Éipeann ar a céile nuair a ḡéit̄ir

anonn. Ní maib d'ainim as an "Yank" oráa ac, mar a deirir, "Green-horn," asur ní maib d'ainim acu féin ar a céile tall ac "Green-horn." D'fás ran ra d'is tall iad fé mar a bíodar ra d'is abur.

An cainnt atá i mbeul duine, a Dóncaó, ipi tuzan cneideamaint doó nú a málairt. An t-é so mbeir cainnt bhríghmar, bunúrác, uaral, suntá, 'n-a beul aise beir eazla as các roimir. An t-é so mbeir eazla as daoine roimir beir uraim acu doó. Beir eazla as an uile duine roimir bíod ná beaó fé ac i n'adonar. Ac má bíon beirt, nú fíde duine, nú míle duine, suala le sualaínn, asur an cainnt bhríghmar bunúrác, uaral, suntá céadna 'n-a mbeul acu feiceam cé déanfir doon címit leó, ná mearfir doon tarcuirne tabairt doib! Feiceam cé mearfir euzcór a déanam oráa!

Nuair a tornuis muinntir na h-Éireann, a Dóncaó, ar dul in rna dútaib iaráca, dá múintí doib cunur an ſaeluinn do cóimead asur úráio a déanam oi eataráa féin, ní seóbfí do coraib ionta in rna dútaib iaráca mar a ſabaó. Beirir daingean, dlúitce in a céile tall. Beaó comáct asur cumar asur cneideamaint acu. Beirir mar a beaó punan breáſ móri asur an ſaeluinn mar cuibneac ar an bpunaínn. I n-inead an "Yank" a beir as feucaint ríor oráa asur as tabairt tarcuirne doib ip amlaio a beaó fé as feucaint ruar cúca asur uraim aise doib, asur eazla aise rómpa. Tabairt fé a ſceart féin doib so tapair asur beaóan d'á buideacár air!

Dóncaó: Asur cao 'na taob nári veinead é rin, a tairis?

Taós: Cao 'na taob nári veinead é! Éirt do beul, a duine. Cao 'na taob ná veintear anoir féin é!

ΣΑΛΑΝΤΑΩΤ.

Ταὸς: Τυγ αν μέρω ρεο, α Ὀονάω, αςυρ δειν μαάτναμ αιρ. Τά ὄαινε ὀ'ν υιλε πάιρτ δε'ν εὐρόιρ ας ταδαιρτ αςαίῶ αν Ἀμερικα ὀμῖ μαίτ λε μινντιρ να η-έιρεανν. Ὀ'φείδιρ ná ρυιλ οίρεαῶ acu ας τουλ ανν ὀ τίορταίῶ ειλε, ὄο ρείρ μέρω να τίρε, αςυρ ατά ας τουλ ὀ έίρυνν, αέ τάιρω ριαῶ ας τουλ ανν ὄο τυγ αςυρ ὄο λιονμάρ, ὀ'ν ὄφραινσ, αςυρ ὀ'ν Ἀλμáινν, αςυρ ὀ'ν Σπάινν, αςυρ ὀ'ν Ιοῶάιλ. Νυαιρ α τέιῶεαν αν φραινναέ ὄο η-Ἀμερικα βυαίλιῶ να φραινναίς τάλ υιμε αςυρ λαῶραιο ριαῶ αν φραινναιρ λειρ. Τυγαιρ ριαῶ εόλυρ να η-άιτε ὄῶ. Τυγαιρ ριαῶ εόλυρ αν να ὄαινε ὄῶ αςυρ ιννρῶ ριαῶ ὄῶ cé η-ιαῶ ὄυρ μαίτ ὄῶ κόμλυαῶαρ α ὄέανάμ λεῶ αςυρ cé η-ιαῶ ιρ μαίτ ὄῶ α ρεαάαιντ. Νυαιρ α έίτεαρ 'η-α έυιῶεαάτταν τάλ ιαῶ ní βιον ρῄορην ná ceann-ρέ ορτα μαρ ὄεαίλ αν α έαινντ μαρ βιον α ὄεαινντ ρέιν acu εαταρτα ρέιν, αςυρ ní βιον αον ὄεανν acu αν έαινντ αν “Yank.” Νί ὄάῶ ὄῶ'η φραινναέ νυα βείτ ας ὄέανάμ ταιτίγε δε'η έαοέ-ρρῶνάιγε αςυρ δε'η βαιλῶε ná α ὄ'ιαρραιοῶ τεαέτ ιρτεαέ ορτα, έυν έ ρέιν α ὄέανάμ οίρεαῶνναέ αν ρορτ οίβρε ὄ'φάῄαίλ.

Ὀονάω: Ὀαρ ριαῶ, α ἄαιῶς, ní ὄάῶ ὄῶ'η φραινναέ ρυιन्न δε ὄυαῶ να έαοέ-ρρῶνάιγε ὄ'φάῄαίλ. Τά αν ρεαρ βοέτ έαοέ-ρρῶνάέ α ὄῶίτιη έεανα.

Ταὸς: Ρέ cuma 'η-α ὄρυιλ ρέ ní'ι αον ὄεανν αιγε αν αν “Yank.” Νί ὄάῶ ὄῶ βείτ ας ρεαάαιντ ρυαρ έυιγε έυν έ ρέιν α ὄέανάμ ὄαλάνα μαρ ὄ'εαῶ. Νί η-εαῶ αέ νυαιρ α έίον αν “Yank” να φραινναίς ας λαῶραιο να φραινναιρε εαταρτα ρέιν, ιρ αῶίλαιοῶ α βιον μεαρ αιγε ορτα αςυρ υραιν αιγε ὄῶίῶ. Ιρ αῶίλαιοῶ α βιον ρείρεαν ας ρεαάαιντ ρυαρ έυα-ρην. Ιρ αῶίλαιοῶ α βιον μῶρταρ ορτα μάιαρρην ρέ ρορτ οίβρε ορτα. Ὀιον μῶρ-ιρ-ρῆύ ορτα ρεαρ οίβρε έῶμῖ νεαῶ-έοιτέιαῶτα βείτ acu. Μά λαῶρην ρέ ὄεαρτα λεῶ αςυρ μά βιον

an bÉarla go h-áiréireac, geibid ríad rópórt ann, b'féidir, ac ní baogal go dtairbeánait ríad don t-uoóc-mear do mar gheall ar an mBéarla áiréireac. Tugaid ríad aine máit gan don t-uoóc-mear a tair-beáint do'n ffranncaic mar tá fíor acu, pé breallacár atá ar a cúro bÉarla, go bfuil teangsa dúcáir aise agus nác don t-uoicín í. Tá fíor acu go bfuil neart agus funneam ra teangain dúcáir rin, agus faobair uiréi, agus sur fearra dób go móir gan aghaid an faobair rin do tarrang orca. Tá fíor acu, má tugtar don tarrang do'n ffranncaic ran go bfuil daoine lairtiar de a tógríó a páirt. Agus tá fíor acu, leir, má tugtar uraim do'n ffranncaic ran go bfuil daoine lairtiar de a beid buideac mar gheall ar an uraim rin. Duine gartairead an "Yank," a Úoncaó. Geobair pé do coraib ionac má'r doic leir go leogfir leir é. Ac rógríó pé an talam rómac má'r doic leir sur b'é a buac é.

An cúma atá ar an bfranncaic tal ríné díreac an cúma atá ar an Almainneac, agus ar an Spáinneac, agus ar an Iodáileac, agus orca go léir ac an t-Éireannac amáin. Ac i ttaob an Éireannais, ba dóbic le duine air sur cun go ngeobfir do coraib ann a ceapad é! Tá gac doinne ra breiceal air! Nuair a téidean an t-Éireannac go h-América ríó na h-Éireannais tal uair an fáid a bion pé 'n-a gcoraib. Séanait ríad é go dtí go ndéinan pé an caoc-ríónaisge d'foglaim.

Bion muinntir gac tíre eile mar a bead an punan; fuinte, páirgite, cruaid, daingean; agus an teangsa dúcáir mar cúibreac ar an bpunainn.

Bion muinntir na h-Éireann mar a bead an punan go mbainfir an cúibreac oi; gac diaf ag imteac leir an ngeoit 'n-a h-sonar go dtí ná bion a tuairgtoir ná tair!

Doncaó: Tá aimir máit cúgáinn, a taidis. Cuirfar an cúibreac ar an bpunainn aifir.

Tadis: Tá ríul le Dia agus go gcuirfar! Ba míó é.

ΣΑΛΑΝΤΑΔΤ.

Doncáð : Ó'n lá déanaé a bíomair aς cainnt, a **Ταιòς**, táim aς maéctnam ar an dá focal úo a táinig uait.

Ταιòς : Cao íað an dá focal íað, a **Doncáð** ?

Doncáð : An punan, aςur an cúibneac; muinntir **Fraince** éall i n-**America** aςur íað dlúite le n-a céile mar a beað an punan; aςur an **Frainc**ir, cainnt na **Fraince**, cainnt a dtíre féin, 'sá scoimeáto dlúite le n-a céile tíneac mar a coimeátoan an cúibneac na diaρα dlúite le n-a céile ra punainn. An cor céatoa tíneac ar muinntir na h-**Almáinne** aςur ar muinntir na **Spáinne** aςur ar muinntir sáac tíre eile nuair a téio ríao anonn, ac muinntir na h-**Éireann** amáin.

Da dóic liom féin, a **Ταιòς**, ná cúrpaí iongna, i n-**don** cor, an rseál a beit mar rin aς an méio de óaoimib na dtíoréa ran a cúair anonn. An cómarra ná cuirim, b'féidir, puinn ruime ann nuair a buailean ré umam ra baile, dá mbuailead ré umam i ndútaig íaracéa, na céatoa míle ó baile, beað oipeao mórála oim aςur dá mba anuar ar an rpeir a tuitfad ré cúgam. Meapaim sur mar rin tíneac acá an rseál aς sáac doinne. D'á bpiς rin, nuair a téioean an t-**Almáinneac** anonn so h-**America** ní h-**don** iongna so dtugan ré aςair ar a muinntir féin éall, aςur so labrian ré leo an teangá acá 'n-a mbeul ran aςur 'n-a beul féin ó fásgaoar an cliabán. Da móri so léiri an iongna é tabairt aςair i n-**don** tpeó eile ac i dtpeó a muinntire féin. An fáio a bíon ré amearsá muinntire féin éall aςur cainnt a dtíre féin ar riudal acu, bíon an **Almáinn** éall acu. Ír cuma é nú beit ra baile. Da dóic liom ná fuil **don** níó ír nádúiréa dóib 'ná teacé i bpoair a céile ar an ssuma ran, aςur ran-maint i bpoair a céile, aςur rseac a déanamú d'á céile,

aSúr cabrú le n-a céile. I r eól duit an seanfocal :
 “ Ar rḡát a céile a máirio na daoine.” Má’r ar
 rḡát a céile a máirio na daoine ra baile i r mó an ḡád a
 bíon acu le rḡát a céile nuair a bío ríad ra dútaig
 iarácta. Cao é an cúir, a ḡairḡ, ná r’dein na h-Éirean-
 nais ḡall mar a’dein muinntir ḡac tíre eile nuair
 a cuadar anonn ? I r éasraimlac an rḡéal é ! Muinn-
 tir ḡac tíre eile, nuair a téio ríad anonn, aS fanmáint
 i b’póair a céile aSúr aS máireáctaint ar rḡát a céile,
 aSúr muinntir na h-Éireann, an muinntir ḡo b’fuil an
 seanfocal ran acu, aS tabairt a ḡcúl le céile ḡall,
 aSúr rḡorri aSúr boctaineáct aSúr náire orḡa roim a
 céile, aSúr i n-inead máireáctaint ar rḡát a céile, iad
 aS teicé ó n-a céile mar a teicḡad’ d’uine ó’n mbolḡac !
 Má’r é earnam na ḡaeluinne fé n’deár an rḡaire cao
 ’na ḡaob ná r’coimeáodar an ḡaeluinn fé mar a
 coimeádo an t-Álmáinneac an Álmáinnir, nú an
 f’rannac an f’rainncir, nú an íodáileac an íodáilir ?

ḡairḡ : I r ceirt móir i rin, a’Doncádo. Ní foláir
 dúinn lá fé leit a tabairt di.

ḡALÁNTAÁCT.

’Doncádo : Mar a’duairt leot an lá’deanac, a ḡairḡ,
 i r móir an íongna liom muinntir ḡac tíre eile aS ḡabáil
 le céile nuair a téio ríad i n’dútaig iarácta, aSúr
 muinntir na h-Éireann aS réanad’ a céile nuair a téio
 ríad i n’dútaig iarácta. Má’r muo ḡalánta do
 muinntir ḡac tíre eile ḡabáil le céile i n’dútaig
 iarácta, aSúr má tá an dúil ḡo léir ra ḡalántaáct aS
 muinntir na h-Éireann, ná r’cói rḡur b’iad muinntir
 na h-Éireann i r mó ḡeóbad’ le céile, pé muo a’deanfádo
 muinntir don tíre eile. Deirir-re rḡur b’é earba na
 ḡaeluinne fé n’deár é. Má’r ead’ cao’ na ḡaob ná r’
 coimeáodar an ḡaeluinn ?

TADH: Sgéal fada iriad é, a Dóncaó. Nuair a fuair muinntir Sapan an lám uachtair ar fad i n-Éirinn, tar éir aimpire Chrúnuil, do torthuig daoine ar meaf a beit acu ar an t-é féadfad Déarla do labairt agus ar dhóc-meaf a beit acu ar an t-é ná féadfad. Do lean an rsgéal ar an gcuma fan ar fead móran aimpire. I scaiteam na h-aimpire rin go léir do bí meaf daoine ar an mDéarla as méadú agus a meaf ar an nSaeluinn as luigthú. Do buailéad irtead i n-aighe na ndaoine, i ndiaid ar ndiaid go raib galántaet ra Déarla ná raib ra Saeluinn. Bí an lám-uachtair as luét an Déarla. Ba leó an talam. Ba leó raibdeaf na tíre. Ir acu a bí an t-airgead. Bí fabar na dlige leó. Bí uairle na h-Éireann imtighete tar na faraisib nú rinte ra n-uais. An méid de rlióct na nSaeóal a bí beó i n-Éirinn ní raib talam ná tigeafnar, airgead ná ór acu. Bíodar go léir ar mular a gcinn as rclábuirdeact. Ó rlióct go rlióct ní raib don áirighete acu coiróce ar don trlige beata eile ac ar an rclábuirdeact. Fé mar fogluim duine acu anro agus anróo focailin Déarla b'féidir go bfuair fé róró éigin de tógáilt cinn. Níor tógáilt cinn ró móir é ac ba ruó éigin é, agus tug fé búntairte móir do ar na daoine ná raib don focal Déarla acu. Ní raib aige féin ac dhóc Déarla ac do tóg fé a ceann láitneac agus ní feudfad fé ar an dtaob de'n dochar 'n-a mbead na daoine ná raib don focal Déarla acu. D'eirig an galántaet 'n-a ceann láitneac.

Bí an rsgéal go h-aic anfan aige. Níor fan don meaf aige ar a muinntir féin a bí gan Déarla, agus dá luigead meaf a bí aige orra ba luza 'ná fan an meaf a bí as muinntir an Déarla air féin, mar ní raib aige ac Déarla bairte.

Tuis ac' aighe anoir, a Dóncaó, conur mar a cuir fan an rsgéal i n-olcar do'n Saeluinn. Bí an rsgéal dona go leór as an nSaeluinn an fair a bí an comórtar ior i féin agus an Déarla. Bí an Déarla galánta

agus ní faib don galántaict ra Saeluinn. Ac nuair a phead an bdearla bhirte ruar do táinig láithead dúbailt tarcuirne ar an nSaeluinn. Bí droc-mear as an mbdearla róganra ar an mbdearla bhirte agus droc-mear as an mbhirte ar an nSaeluinn.

Fé mar féad daoine teact irteact ar an mbdearla bhirte do labhairt do tugadar a scúl leir an nSaeluinn. Bí sí ar eolur acu go h-áluinn agus bíodar ábalra ar í labhairt go h-áluinn, agus do taith sí leó 'n-a scroide, ac trío rin a' r uile ní labhairtior focal di le h-eagra go mbairtad sí ó n-a galántaict.

Galántaict.

Tadg: Anran, a Doncad, do táinig atarú eile ra traogal. Ní faib, mar adubairt, don trlige beata as an éireannac i n-éirinn ac an rclabairdeact. Bí air an talam a raotnú nú ríne riar agus bair d'fágal. Dá mb'é raotnú an talim féin é níor fágal aige é. D'éigean do an uile blúine de torad a raotair do díol i bfuirm cíora. D'éigean do an t-arbar a díol cun an cíora déanam. D'éigean do an t-im a díol cun an cíora déanam. D'éigean do an colainnín agus an ceartaor a díol cun an cíora déanam. Níor fágal aige féin cun bíd, do féin agus d'á mnaoi agus d'á élainn, ac an prára agus an bhaon bainne géir. Bí an Saeluinn go ceolmar aige féin agus asá mnaoi agus as á élainn. Bí amháin Saeluinne aige, agus rgealta pianuideacta. Bí an Teagarz Críor-dairde i nSaeluinn aige agus ba deacair é cup amú ann, ná an dub a cup 'n-a geal air ann. Ac bí don níó amáin coitcianta or cómar a aigne agus ní féadad fé coitce rgaramaint leir. D'é ruo é rin 'ná an ruo úo a bí i n-aigne an file nuair a fágal ra éirtin é agus

do tuzað an bean go maib an t-airgead aici ruar
ra párlúr. Seo mar innir an file cad a bí i
n'aigne:—

“Cíð tánas ó ároflataib péacaí,
'S go máinis fuil Cáitac ó taob ionam,
Go bfuil dáin máite ar cláirris a'r Déarla
asam,
Dob fearr beit mar máire ní Céileadáir.”

Doncáð: Nác deap adubairt ré é! Da móir an
truaí é fásgailt ra éirtin.

Taós: Do fágað ra éirtin é, bíod a'r go maib,
mar a dúbairt ré, an Déarla aise.

Doncáð: Cairbeánrað ran, a Cairós, go maib gal-
ántaíct dob fearr 'ná céile ann an uair rin. Úi an
Déarla bhirte níor galánta 'ná an Saeluinn, asur bí
an Déarla cruinn, ma bí a leitíro ann, níor galánta
'ná an Déarla bhirte. Ac do deabrocað an rgeal
go maib an t-airgead níor galánta 'ná don taob acu.

Taós: Tá corp na pírinne asat, a Dóncað, a míc
ó. Úi an t-airgead níor galánta 'ná don taob acu an
uair rin, asur tá an t-airgead níor galánta 'ná don taob
acu anoir leir. San amhar, dá mbead ceart le fásgail,
ir mó an meap a bead ar fáidbhear aigne 'ná ar fáid-
bhear póca. Ac ní'l ceart le fásgail ra rgeal. Beir-
tear an faidbhear póca ruar ra párlúr asur fástar
an faidbhear aigne ra éirtin. Ir ruarac an rólár
do duine a cuir faidbhir aigne má bíon a bolz folam
asur a órom san foitín. Ir beas an iongna má deir
ré leir féin sur “b'fearr beit mar máire ní Céileá-
air.” San amhar do dein an file dearmad. Cuir an
tarcuirne asur an t-ocpar asur an earonóir fiaóaint
air an dearmad ran do déanam. Ac ba dearmad é
ó bun. Ré ocpar a bí air, ná pé tarcuirne a tuzað
dó, b'fearra dó beit mar bí ré 'ná beit mar
máire ní Céileadáir. Dein ré dearmad bunaid. Ní

n-é amáin a d'eir an dearmáid ran, a Dónéad. Siné an dearmáid d'fás muinntir na h-Éireann, in rna d'útaib iapaeta, san Déarla san Saeluinn.

ḡALÁNTACT.

Dónéad: An d'óic leat, a Tairós, an mbeid an Saeluinn cóiróce as muinntir na h-Éireann, ra d'útaib iapaeta, fé mar atá an ffrainncir as an bfrainncac, nú an Almáinnir as an Almáinneac?

Tairós: 'Neórfad an ffrinne duit, a Dónéad; go dtí a bfuil le fíor d'éanaige ní raib don bliúne coinne asam go mbead go deó. Úi an uile duine de muinntir na h-Éireann as d'éanam a éiríde d'itil cun na Saeluinne féanaid ar ḡac don trasaar cuma. Daoine go raib Saeluinn maic acu ní leosaad rḡorh d'óib a leosaic oíca go raib don focal d'í acu. Na daoine ná raib don focal acu d'í, ir amlaid a b'íoir coitcianta 'ḡá maoidéam ná raib rí acu asur nár airmḡdar focal d'í maic d'á labairt ar úrlár a n-atár asur a mátar. Dar leó do tairbeánrad ran go bfuaraodar tóḡaic ḡalánta. Úiód an maoidéam ran acu d'á d'éanam ra baile i n-Éirinn nuair a ḡeib'oir an éaoi air, asur éom luac asur éuir'oir cor ar éalam tirim i ndútaib iapaeta, iré céad ruo a tḡad ar a mbeul é. An fadó a b'í ran amlaid níor méadar go b'fada an Saeluinn don tóḡait cinn cóiróce, amuic ná i mbaile. Ac tá atarú tḡait ar an raḡal asur ar aigne na ndaoine. Tá an t-atarú as teact le naoi nú d'eic 'e blianaib, ac tá an t-atarú as dul ar aḡaid go h-ionḡantac asur go h-uat'árac ó éaimis an "Leader" ro amac. Ir amlaid mar atá an rḡéal, a Dónéad, má leanan an t-atarú ran as dul ar aḡaid mar atá fé, asur má leanan an "Leader" as ḡearrad na ḡcnám, san tairé

ḡan tḡuaḡ, 'do ḡna 'dhoḡ-eunaidḡ "ḡalánta" ḡo a b'ion "aḡ ḡailiú a nead ḡéin," ní 'd'éarḡinn 'ná ḡo 'bḡeicḡir an lá 'n-a mbeidḡ muinntir na h-Éireann ḡa 'dútaig iarácta aḡur an ḡaeluinn acu, ḡé mar a b'ion an ḡḡrainncir aḡ an 'bḡḡanncaḡ aḡur an Almáinnir aḡ an Almáinneacḡ.

Doncáḡ: Aḡur an 'd'oiḡ leat, a ḡaidḡ, an mbeidḡ muinntir na h-Éireann 'ḡá máoid'eamḡ an uair ḡin ḡo ḡaidḡ an ḡaeluinn 'd'á labairt ar úrlar a n-aḡar aḡur a mátar?

ḡaidḡ: Leog 'dom ḡéin, a 'd'úine! Tá curḡ acu 'ḡá máoid'eamḡ ceana ḡéin.

Doncáḡ: Am bḡiatair móide, a ḡaidḡ, ḡur b'é ḡin an púnc ir éaḡḡamlaig'e 'de'n aḡarú. "Nuair a éḡua-'ḡan an tḡlat ir 'deacair í ḡníomḡ." Sin ḡlat aḡur níor méarar ḡéin ḡo 'bḡéad'ḡí ḡille ná ḡeacaḡ baint airḡi ḡo 'deó. Níor méarar ḡo ḡaidḡ don cómaḡt ar an 'd'talamḡ ḡo 'd'ḡéad'ḡaḡ a éur ḡiacaaint ar an Éireannacḡ a b'ioḡ 'ḡá máoid'eamḡ ná ḡaidḡ ḡaeluinn aig'e iom-ḡáil aḡur beit 'ḡá máoid'eamḡ ḡo 'bḡuil!

ḡALÁNTAḡT.—STAIḡÍNÍ.

ḡaidḡ: Ir ḡíor 'd'uit é, a 'Doncáḡ, tá ḡean aig'ne aḡainn ḡo léir ar an aig'ne ḡin a b'ion coitḡianta 'ḡá máoid'eamḡ ná ḡaidḡ don ḡocal ḡaeluinne 'd'á labairt ar úrlar a n-aḡar aḡur a mátar. Ir eól 'do ḡac aoinne an ceacḡt a b'ioḡ acu ó máid'in ḡo h-'d'iḡce aḡur ó luan ḡo Saḡarann. "Paw and Maw never spoke a word of Irish to us at home." Ir ionan ḡan, 'dar leó, aḡur a ḡáḡ, "Our family was more respectable than any of the families who lived in our neighbourhood." Siné aḡac é, a 'Doncáḡ! An ḡalántaḡt aḡ baint a mead'ḡac arḡa. Acḡ tá ciall aḡ teacḡt 'd'oiḡ. le

‘dÉanaíge ní ariúgim puinn ‘dáoine ‘gá máoi‘deam ná maibh ‘Saeluinn ra baile acu. Acé ariúgim go minic ‘dáoine a‘g tabairt milleáin ‘d’á n-atair a‘gur ‘d’á mátair mar gheall ar an n‘Saeluinn a ‘coimeá‘d uata. Tá an leigear a‘g ‘dul i b‘feidm ar an aicme rin. Táirío ma‘d a‘g teac‘t éuca féin. Ní fáda go mbeirí ma‘d ar an aicme ip fearr éun na ‘Saeluinne do éur éun cinn.

Tá aicme eile a‘gáinn, ámtac, a‘gur ip ma‘d ip mó atá a‘g ‘dÉanam ceataíge a‘gur ‘d’iobála ‘dúinn a‘noir.

Ip éol ‘duit, a ‘Dónacá, nuair a curtar c‘raob ‘de ‘Connra‘d na ‘Saeluinne ar bun, conur mar a ‘tagairt rluai‘g‘te móra éun na n-oirbe an éac‘d oir‘ce. ‘DÉanpí ma‘d cainnt a‘gur ‘dÉanpí ma‘d murtar, i ‘d‘re‘d gur ‘d’oic leat go n-íomp‘d‘aíoir an raogal taob ríor ruar. Ceann‘d‘aí ma‘d na leabair a‘gur c‘rompí ma‘d ar f‘ogluim. Ní beirí reac‘t‘máin curta ‘d’iob acu nuair a beirí an murtar go léir iméig‘te leir an n‘gaoit. Fanpí ma‘d ra baile ó’n r‘goil oir‘ce. Fanpí ma‘d ra baile oir‘ce eile. Anran fanpí ma‘d ra baile ar fá. ‘d.

Ip mó go móir an ‘d’iobáil atá a‘g meata‘l‘oirí ‘de’n tróir ma‘d ‘d’á ‘dÉanam do’n ‘Saeluinn, a ‘Dónacá, ‘ná a‘g aon namáir eile ‘d’á b‘fuil aici. ‘Sua‘gairí gan neart gan m‘irneac ip ma‘d íad. ‘Dá b‘fanaíoir ra baile ó ‘torac ní ‘dÉanpíoir aon ‘d’iobáil. Acé nuair a ‘tagairt ma‘d a‘gur nuair a ‘deiní ma‘d an murtar go léir, a‘gur anran nuair a b‘reuznuigí ma‘d an murtar, cuirí ma‘d reirb‘tean a‘gur mímírneac ar gac ‘doinne. Stai‘gíní a t‘u‘g‘tar i n‘Saeluinn ar na ‘dáoine a ‘deinan beart ‘de’n tróir ma‘d. Ip mó go móir an ‘d’iobáil atá a‘g na r‘taigíní rin ‘d’á ‘dÉanam do’n ‘Saeluinn, ‘ná a‘g aon namáir eile.

Dónacá: Co‘gair, a ‘Tair‘g. Náir ‘d’oic leat, nuair a bea‘d buir‘dean a‘g tabairt fé obair a ‘dÉanam do’n ‘Saeluinn, gur máit an pu‘d ‘d’oibh gan aon r‘taigín a leogaint ip ma‘d ra n-obair?

Tair‘g: Cair‘farr pu‘d éigín ‘de’n tróir ma‘d a ‘dÉanam rair a fáda.

ΣΑΛΑΝΤΑΚΤ.—ΣΤΑΙΣΙΝÍ.

Ταὸς: Τά an ceapc aςac, a Όoncav. Ό'φeapc go móp na pταιςίνí v'fanmáinc amac ap an obair ó topac dá mb'féidip iav vo cóimeáto amac, ac ní h-uipirce iav a cóimeáto amac. Nuair a beid cpaob de Connrad na Σaeluinne le cup ar bun i n-áic ar bit, ipiav na pταιςίνí beid i gcómnuige i vtopac na h-oibre. Ipiav a vdeanpiv na goai ip mó. Ipiav ip doirve a labarpiv. Molpiv piao an Σaeluinn ap vdearla. Vdearpiv piao go vana cup náipeac an beapc v'aoe éipeannac gan cainnc a típe féin a beic ar eolup aige. Vdeanpiv piao zac nív an fáiv a beid an épaob v'á cup ar bun aςup ní fáςpiv piao paic aς doinne eile le vdeanam.

Leanpiv an pgeal map rin go vti go mbeid aimpip an fócpaim imtigitc aςup na vaoine aς luiqe ipceac cun na h-oibre. Anpan foqlumócaiv an pταιςín cúpla focal Σaeluinne. Vdeanpiv pé cúpla vdearpiv. Vdeanpav záipe uime v'féidip. Tuipiv pé i n-a aigne náe map a céile blaóman vdearla aςup an obair ciúin épaiv le n-a vdeintear an Σaeluinn v'foqluim. Cuipiv pé opna ap. Vdeanpiv pé mianpuiqeac. Pé veipe cpotpiv pé a ceann aςup vdearpiv pé, "Really and truly I couldn't ever learn it!" Síe veipe na ngota go léip aige, aςup veipe an fócpaim, aςup veipe an múcpair, aςup veipe an blaómain. Fanpiv pé pa baile ap pan amac. Vdeanpiv na pταιςίνí eile an clear céavna vipeac. Tiocpiv piao an fáiv a beid aon fócpaim le vdeanam aςup fanpiv piao pa baile nuair a beid an obair le vdeanam. Vá vtopav an fócpaim eolup vóiv ap an nΣaeluinn beav an pgeal go maic acu. Vá piteav an Σaeluinn cúca pé map a puc an vdearla cun Síle, beav zac nív ap a vtoil acu, ac ní pitean. Ní foláip obair ciúin épaiv a vdeanam cun Σaeluinne v'foqluim. Ní taicnean obair ciúin

éruaid leir na rtaigíní. Seachnairt ríad an obair. Tuairt ríad dhuim láma léi. Fanaid ríad sa baile uaidi. Anran, an Círaob a cuirtead ar bun le blaðman agus do mearaob a còtú san obair, téidhean rí ar neamhíob nuair a rtaodan an blaðman.

Doncáob: Dair ríad, a Círaob, is dóca sup b'íne cúir go scurtar Círaob de Connraob na Saelwinne ar bun cóm mimic, agus ná bíon társ ná tuairirs uiréi i sgeann trí reáctmáine!

Taob: Síne díreac an cúir, tar a bpeacáir ríam. Na rtaigíní a cuirtean ar bun iad. Ní féidir a fáil ar an rtaigín ac an ruob acá ann, an murtar agus an blaðman agus an beagmáit.

Doncáob: Da dóic liom sup ceart cómarca éigin a cur ar an rtaigín, a Círaob, i dtreo go n-aiéneofí é, agus go scurfí amac ar an obair é an céad lá.

Taob: Da dóic liom féin náir gáob a tuille cómarcáir ac sup rtaigín é.

SAIANTAC.—STAIGÍNÍ.

Doncáob: An cainnt úo a duhráir anro an lá déanae, a Círaob, do cúir rí ag maectnam mé.

Taob: Deirimíto araon a lán cainnte, ó am go h-am agus ó lá go lá. Cad é an ruob ro a duhart-ra an lá déanae a bain an maectnam go léir arat?

Doncáob: Duhráir sup b'íad na rtaigíní pé noear an oiread ran d'obair na Saelwinne do dul ar neamhíob. Go scurtu ríad an obair ar bun le foctam agus le blaðman agus anran go ruob ríad leó féin.

Taob: Sin mar a deirte ríad go díreac, agus nuair a rtaodan an foctam agus an blaðman rtaodan an obair. Ac cad é an maectnam a bainir-re ar an méio rin, a Doncáob? Dair noob ní'l a tuille le ríad 'n-a

taobh ac nuair a rtaodan an blaðman go rtaodan an obair.

Doncáth: Am briaðar go bfuil, a Chairde, tuille le ríad 'n-a taobh aghur dá tuille. Ritean fear an blaðmain leir féin, mar a veipur, nuair a bíon veipe na cainnte ríadóte aise: veipe an foctráim déanta aise, aghur veipe an blaðmain. Fásan ré an obair fé'n muinntir náir vein don foctráim ná don blaðman. Nuair a bíon muinntir an foctráim aghur an blaðmain imtígte ní deacair muinntir na n-oibre do cómhream, ní bíon puinn acu ann. Nuair a éirí ríad féin a luigead a bíon ann acu tagan mímhínead aghur lagrphróige oirta. Veipio ríad leó féin:—"Ní h-aon cairde dúinn veit a d'iarraioð Saeluinne múine do muinntir na h-áite reo. Ní'l don truím acu inti. Ní féidir dúinn i múine doib d'á n-ainveóin! Bí breir aghur céad duine anro aghainn an céad oirde. Ní'l anoir aghainn ac rinn féin. Tá ré cóm maic aghainn eirige ar mar gnó aghur san na daoine veit ag magad fúinn." Anran fanair ríad ra baile aghur ní aihgtear a tuille de gnó na Saeluinne ra n-áit rin. An bfuil a fíor aghat, a Chairde, cad veir muinntir an foctráim anran?

Tadó: Am briaðar go bfuil a fíor agham go maic cad veipio ríad. Cuipio ríad an milleán go léir ar muinntir na n-oibre. "Ó," a veipio ríad, "do cuireamair an Éraob ar bun doib go h-áluinn, aghur níor féadadair i coimead ar bun. Veineamair cainnt breágh doib aghur mínígmair doib conur ba céart doib an obair a déanam, ac níor veineadair í. Veineamair foctráim aghur glead aghur tabairt amac i otreó gur líonad an tíg doib, ac níor féadadair na daoine coimead. Cuair an Éraob ar neamhíó ac cad é ar leigear-ne air rin? Cairbeánamair cad ba céart a déanam aghur níor veinead é. Bíod oirta féin anoir."

Doncáth: Siné é go viread. "Bíod oirta féin anoir." Cé oirta? Ar an muinntir a déanrad an obair dá leogtí doib i déanam. Conur féadpíoir

an obair a déanamh agus na rtaigíní blaðmanaca as lot na h-oibre orda ó tóraí! Deirim leat, a tairís, go scaitfar iud éigin a déanamh a coimeádfiú na rtaigíní amac ar an obair ar fáil. Níl uada ac beir as éirteact le n-a ngut féin as déanamh blaðmain. Téir ar amac ar énocán éigin agus bíodh as búiréig ann go mbeir ríad corca. Níl don gnó acu i n-obair na Saeluinne.

SAIANTACT.—STAIIGÍNÍ.

Tairís: Tá go breá, a Óncaí. Tagan cainnt raoráideac go leor cuíac-ra uaireanta. Caitfar iud éigin a déanamh, dar leat, a coimeádfiú na rtaigíní amac ar an obair, ar fáil. Ac conur a coimeádfiú amac iad? Cuir i scár go bfuil cnaob de Connrad na Saeluinne le cur ar bun i mball éigin. Slaófar ar muinntir na h-áite agus iarfar orda teact i bpoáir a céile cun na cnaoibe cur ar bun. Tiocfí ríad go léir. Tiocfí na rtaigíní cóm maic leir an muinntir a beir fearamác. Conur ir féidir, an céad lá, na rtaigíní d'aitint ó'n muinntir a beir fearamác? Mara féidir iad d'aitint conur ir féidir a ríad leó gan teact ra n-obair? Bí sí fáil ar pobul Dé, ar an pobul Eabha. Bí an sí as gleuraí na ndaoine cun cogairí i n-áirí a namad. Táinig na daoine go léir i dtreó go ríad ríuag ana líonmar as an sí. Bí na mílte agus na mílte fear aige agus iad go léir ceapaithe 'n-a n-aighe ar troid go cnaob i n-áirí a namad. Nuair a bíodh as gluairéact fé déin an áca do ríuag go ríad orda dul tar ríuac a bí ar an ríuag ríompa. Bí an lá brocalac agus bí tar ar na ríu. Dubairt an t-aingeal leir an sí ríu déanamh ar an ríuag agus an fear ná déanfaí ac a dar a cur

ra n-uirge agus bolmac d'ól d'á bair, leogaint do doul ar aghaid, ac an t-é do luisfad ríor agus do fáth-fad a céann ra n-uirge cun a builg a líonadh de, é cup abaille. Do dein an ní mar a duibhaid leir agus ar ball ní maid aige, ar na mílte go léir, ac fluas ana beas. Ac tug ré aghaid ar an namaid le n-a fluas beas agus buaid ré ar an namaid agus cuir ré ar agus dearg-ruatar ortá.

Doncáth: Ambara tuigim é. Staisíní ab ead an muinntir a luis ríor i n-aice an t-ruata agus do líon a mbuilg de'n uirge. B'fearr ra baile iad 'ná ra t-ruais. Do teicfóir nuair a tiocfadh an cat dian ortá. Cuirfóir mímhínead ar na rir maite agus béarfóir leó ra teice iad. Da maic mar a cuirfad abaille iad.

Tadh: Níor b'féoirí iad a cup abaille mara n-aic-neórfi iad, agus ní féadórfi iad d'aicint san cómaráta éigin ortá. Níl don cómaráta aghainne ar ár rtaisíní féin.

Doncáth: Dar fiad, a Tadh, ac tá cómaráta maic aghainn ortá, ir beas ná gur b'ionan é agus an cómaráta úd a tusa do'n ní ar na rtaisíní a bí 'n-a fluas féin. Do líonadh ar rúo a mbuilg le n-uirge. Líonadh ar rtaisíní-ne a mbuilg le ruo ir meara go mórf 'ná uirge. Má ba rtaisín, an uair rin, an fear a líon a bolg de'n uirge, cad 'tá le fáth anoir leir an bfeair a líonfí a bolg de biotáile? Tá rtaisín, ar a céill, neamtairb-tead go leórf, ac ir fear róganáta é feadar rtaisín ar meirge. Níor ceart leogaint d'áon rtaisín meirgeóra tead irtead i n-ár n-obair, a Tadh.

Tadh: Tá rtaisíní ná bíon ar meirge coirde, a Doncáth, agus do cáillfóir ort i lár na h-oibre, dínead cóm maic agus a cáillfad rtaisín an óil ort. Déanfóir an foctam agus an blaóman an céad lá agus anran d'fásfóir déanam na h-oibre fé duine éigin eile nú d'fásfóir san déanam ar fad í. Tá trí fágar rtaisíní aghainn, a Doncáth, rtaisíní uirge

á gur rtaigíní meirge á gur rtaigíní saoiite. Caitéar iad go léir a coimeádo amac ar fad ar an obair reo na Saeluinne má'r maic linn an obair a dul cun cinn ra ceart.

SAIDANTACT.—STAIGÍNÍ.

Doncádo: Is maic an fuo, a Tairós, na rtaigíní do cáine. Tá cáine tuillte acu. Táir ríad 'gá tuilleam fóir ar a noiteal. Ac is oic an fuo an euscóir a déanam.

Taós: Á gur ca bfuil an euscóir, a Doncádo? Mara nveintear oíra ac an cáine atá tuillte acu ca bfuil an euscóir?

Doncádo: 'Sod cuir i scár, a Tairós, go bfuil duine anran nár ariúg don focal Saeluinne maic amac a' beul don duine. Aireódair an duine rin an cáinnt reo go léir atá ar riubal anoir i rtaob na Saeluinne; gur b'i teanga ar rinrear i; gur fearr á gur gur blarta i 'ná don teanga eile d'ár labrad maic; má coimeádamíó i go ndéanfiró rí ár n-éirim aigne féin do neartú á gur do leatánú á gur crieoamaint a tabairt dúinn ó náiriúnaió an domain; má leogaimíó uainn i go mbeidmíó láitpeac fé coraib daoine á gur beirídeac ar fuo an domain, san élú san cáil, san mear as doinne orainn ná asainn féin ar a céile. An duine reo a veirim ceapfiró fé i n'aigne nác foláir do i d'fogluim cóm maic le cac. Ceannócairó fé na leabair á gur cripfiró fé ar an obair. Foglumócairó fé raintt focal. Carrar Saedilgeoirí air. Ni foláir leir fuo éigin do ráó ar Saeluinn. Tiocfiró, "It is a fine day," cun a aigne. Cuirfiró fé Saeluinn ar an scainnt. Déarfiró fé, "Tá fé lá bpeás." Feucfiró na Saelgeoirí ar a céile. Ni gáirfiró doinne. Táir muinntir na h-Éireann ró beuraó cun gáire de'n

tróirío ran a d'éanam uim doinne. D'féidir go ndéar-
firíó duine éigin leir, i scoḡar, ná fuil don cor leir na
focail rin, "ta ré lá bpeáḡ," aḡur ḡur "Tá ré 'n-a lá
bpeáḡ," nú, "Ir bpeáḡ an lá é," ba ceart dó a ráó.
Cromfiríó ré ar máctnam. "Tá—ré—'n-a—lá—
bpeáḡ," aḡeir ré. "Dá mbeinn aḡ máctnam go deó
air," aḡeir ré, "Ní féadofinn ciall na cainnte rin a
d'éanam amac!" Anran buailtear irteac i n'aigne
ná beaó don bpeit aise coiróce ar ḡaeluinn d'fóḡluim.
Eirigean ré ar an obair mar tuigean ré i n'aigne ḡur
obair i atá or cionn a cúmar amuic 'r amac. An
dóic leat-ra, a ḡairḡ, an mbeaó ré ceart ná dleáḡ-
taó rtaigín a taḡairt ar duine de'n tróirío ran?

ḡairḡ: Ní'l aḡam le ráó le duine de'n tróirío ran,
a Dóncaó, ac mara rtaigín é go bfuil eugcóir tnom
aise dá d'éanam air féin. An cainnt rin nac féidir
leir a tuirḡint tá ciall aḡur bpiḡ léi. Deir ré
go bfuil an ciall ran or cionn a cúmar amuic 'r amac.
Deim-re ḡur ruaraó an mear atá aise ar a cúmar
féin. Ir las an obair dó a ráó aḡur a doimáil go bfuil
ré or cionn a cúmar aigne an cainnt a tuirḡint a tuigíó
na h-amadán i n-éirinn! Ir rearb an feucaint a
taḡarraó ré orm-ra dá n-abrainn go bfuil a aigne
cóm maol ran ná tuigraó ruo a tuigraó amadán!
Beaó an ceart aise, a Dóncaó. Ní'l don máoile ar
a aigne. D'féarraó ré an ḡaeluinn d'fóḡluim dá
mba máit leir i d'fóḡluim. Ní féidir don ruo a ráó
leir ac ḡur rtaigín é. Téanam aḡ rnam. Tá an lá
bpeáḡ aḡur an t-uirḡe go h-áluinn.

Dóncaó: Téanam ort.

ḡALÁNTAÓT.—STAIRÍNF.

Dóncaó: Am bmaḡar, a ḡairḡ, ḡur dóic liom go
bfuil a lán daoine i n-éirinn aḡainn anoir atá aḡ
d'éanam na h-eugcóra úo ortá féin. Ní'l de porc

acu ó mairdin go n-oirðce ac, "It is a very hard language. I could never learn it!"

Ταὺς: Σεαὸ, αἰσὺρ ὀά n-αβραὸ ἄοιννε λε ὀυινε acu, "You must be a very stupid person," Cao í an fearas a tiorfað air! Ír tapairð a tiorfað coçal air cun é fein a coraint. Ír mí-céarṽac an feucaint a tabarfað ré ar an t-é a ὀéarfað an cainnt. "I have to tell you that you are making a mis'ake!" ὀὀéarfað ré, αἰσὺρ ρnaḡairneacṽ 'n-a ḡlór le ρmucað feirḡe "I have my faults," ὀὀéarfað ré, "but no one ever said I was stupid!"

Doncað: Ní'ṽ ἄοιννε 'ḡá ρáð anoir ḡo ὀfuil ré "stupid" ac é fein.

Ταὺς: ḡo ὀirneac. Mapa ὀfuil ré "stupid" cao 'na taob ná ρoḡluman ré an ḡaeluinn? Mapa ὀfuil ré ar a cumar í ὀ'ρoḡluim conur ír feirṽir ὀó beic ac "stupid?" ὀí ḡaeluinn ὀreacḡ ὀlarṽa αḡ Seán na mbreac αἰσὺρ amaṽán ab eað é. Má tá an ḡaeluinn cóm cρuarṽo ρin ar ρaṽo conur feaṽo an t-amaṽán í ὀ'ρoḡluim αἰσὺρ í labairṽ? Má ὀeir ὀuine liom ná feaṽoṽa ré an ḡaeluinn ὀ'ρoḡluim mar ḡeall ar í beic cóm cρuarṽo, ná c ρine é fein 'ḡá ὀmáil ná feaṽoṽa ré ruṽo a ὀéanam a ὀein Seán na mbreac? Ná c mar a céile ρan αἰσὺρ a ὀmáil ḡo ρaib Seán na mbreac níor ḡéaricúirḡe 'ná mar atá ré fein? Mapab é ρin é ní ρoláir ὀó a ὀmáil ḡur le corp leirḡe ná ὀeinean ré í ὀ'ρoḡluim. Αἰσὺρ má'ρ le corp leirḡe ná ὀeinean ré í ὀ'ρoḡluim cao 'tá le ρáð leir ac ḡur ρtairḡin cρiochnirḡe é!

Doncað: Ír cρuarṽo an ρoḡa a' ὀá ὀis é, a ṽairḡ. Má tá ré ábalṽa ar í ὀ'ρoḡluim αἰσὺρ ná leoḡan an leirḡe ὀó é, ní ρoláir ρtairḡin a tabairṽ air. Ní'ṽ ἄon ὀul uairṽ aḡe. Má tá ρí ρó cρuarṽo ὀó αἰσὺρ ná feaṽoṽa ré í ὀ'ρoḡluim ír ὀúpaṽán é. ὀioṽ a ρoḡa aḡe fein. Ac feuc, a ṽairḡ. An ὀfuil ρior αḡac cao tá αḡam fein ὀ'á tabairṽ ré nṽéara le ὀéanaḡe?

Ταὺς: Ní feaṽar. ḡḡaon cρuḡainn é.

Doncáð : Táim 'gá tabairt fé n-éanna le déanaíge, má veir tuine, i gcuilte máit eudaíge, agus rnar ar a cuir déanta, "It is a very difficult language. I never could master it!" So mbeid píce dailtín ag airtir láitneac air agus a gcainnceíní ra n-aeir acu agus an porc céadna ar riubal acu. "Oh," a veirto, "it is a very difficult language. I could never learn it!"

Taòs : Galántaact, a mic ó! Cio ríad an fear galánta, dar leo, 'gá maoidéam ná féadfað fé gae-luinn o'foglaim agus ní foláir leo féin veit cóm galánta leir.

Galántaact.—STAIĞÍNÍ.

Doncáð : Ir aic an rgeal é, a tairòs. Tuine 'gá cáine féin agus 'gá loctú féin agus 'gá irliú féin or cómair a cómarpan, agus é 'gá déanamí ran le corp galántaacta.

Taòs : B'i ní ann faðó, a Doncáð, agus b'i orún air. Cad veirir le n-a maib o'uairlib n-a timpal nár imtíge agus nár cuir orúna orca féin! Cuir gac tuine acu muicirir éigin tíar ar baic an muiníl air féin, lairtíge o'á caróis, agus érom fé a rlinneána, agus do gluair fé oírneac mar a gluairígeað an ní, a ceann éromta agus a érom anáirde, cóm mórcúirneac oírneac leir an ní féin.

Doncáð : "A érom anáirde," arfa tura! Ir 'mó róro eiríge-anáirde a éonac ac do buaid ran orca.

Taòs : Galántaact, a mic ó. An t-é so mbíon an oúil ceart ra galántaact aige ní'l don andor ná tabairfað fé oó féin cun veit galánta dar leir.

Doncáð : Cogair, a tairòs. An bfeadaír an éainnt reo a duhairt ragarit paróirte Máinirtir na Corann an lá fé veirte?

Taòs : Ó feað; i otaob na Gaeluinne agus conur

mar is ceart do shac doinne i fogluim agus i labairt. Do conac an éainnt, a Úoncáð, agus so deimhin agus so dearbha is fada ná léigear don éainnt béarla is fearr taitn liom.

Doncáð: Sead so díreac. Dar nód tá fíor as an rasoal so dtaitneadh don éainnt béarla leat-ra ac so moladh sí an Saeluinn agus so scoimhleócað sí do daoine i fogluim agus i labairt.

Tadó: Tá níor mó 'ná ran ann, a Úoncáð. Tá fíor asam-ra cad a baineann le béarla blarta cóimait díreac agus tá fíor asam cad a baineann le Saeluinn blarta. Ní cuimhin liom catáin a léigear don blúipe béarla ba deire ná ba bhríghmaire 'ná an blúipe cainte a tug an rasoar ran uair an uair rin do muinntir Mairtír na Corann. Is ró deacair dóib san a cóimairle do glacað.

Doncáð: Ní fearar cé'ri b'iad na h-uairle a bí ar na rotharaid agus so raib an gleó so léir acu ar Saeluinn?

Tadó: Ní fearar cé'ri b'iad féin, ac pé'ri b'iad féin ní raib don rtaigin oirta.

Doncáð: Fuairadar beannaict máit ó'n rasoar de bairr a scuio Saeluinne.

Tadó: Fuairadar i le dúirtac agus bí sí tuille acu. Tá rúil le Dia asam sur dein sí tairbe dóib, agus so dtuillefíó tuille an beannaict céadna.

Doncáð: Nác rlaictmar a cuir pé ar a rúilib do muinntir Mairtír na Corann cad ba ceart dóib a déanam!

Tadó: Dein pé mar rin é. Má tá don rtaigíní i Mairtír na Corann ní deirim ná so mbead lán a scuioide d'eagla acu poime n-a teangain.

Doncáð: Eagla na h-áirigte.

FEIS NA MUMHÁN.

Doncáth: Dubhairt riasair paróirte mairtirtir na Corann go raib rúil aise sur gearr go bfeadfad muinntir an baile rin feir a beit acu.

Tadh: Da cóir náir gáth dó an méir rin a ráth leó. Da cóir go scuimneócaidóir féin air. Cad é an bac atá ortá feir a beit acu má'r maic leó é? Ná féadfidóir obair feire a déanamh cóim maic a sur féadán muinntir Maščromta, nú muinntir Baile-máirne?

Doncáth: Nú muinntir Corcaige.

Tadh: Seacáin, a Doncáth. Ní do muinntir Corcaige ir cóir creideamaint a tabairt i dtadh feire na Mumhán. San amhar ir i gCorcaig a cóimnuigean an buidean beag a dein obair feire na Mumhán ac ní feicim go bfuairadar cadair ná congnamh ó muinntir Corcaige. Bíor as feir na Mumhán i gCorcaig. Ní feaca muinntir Corcaige ann. Asur fóir ní náir le muinntir Corcaige creideamaint na feire do glacadh cóim maic díreac asur dá mba iad a beath tar éir na h-oibre déanamh. Cuirio ríad i scuimne dom ruo a tuit amac ra Róim ríad. Dein file dán as molaó an Ímpire Augurur. Cuir an file a dán ruar i n-ait foibitíde. Do conactar an dán. Do tugadh cun an Ímpire é. Do taiten an dán go móir leir an Ímpire. Cuir ré amac fógra 'gá iarriaró ar an bfile teact as tiall air. Níor táinig an file. Cuirteadh amac fógra eile 'gá iarriaró ar an bfile teact. Níor táinig. Anran do táinig file eile asur dubhairt ré sur b'é féin a dein an dán. Tug an t-Ímpire ríadóhear móir do. Anran táinig an file ceart, ra n-oitíde, asur cuir ré ruar ar an sclár na ceitíre línte reo:—

“ Mair rin daoib-re, a sur ní daoib féin :—

• Mair rin daoib-re, a sur ní daoib féin :—

• Mair rin daoib-re, a sur ní daoib féin :—

• Mair rin daoib-re, a sur ní daoib féin :—”

• • • • •

Do tugadh an rshribinn cun an Impire. Cuir ré rior ar an bfile a fuair an rairdbhear “ Cuir irtead an t-earnamh fásair ra rshribinn reo,” ar an t-Ímpire.

D’feud an file boct ar an rshribinn a sur d’iompuis a lié ann. D’eigean dó a domáil nár b’é féin a vein an rshribinn. An oirde na diair san táinig an file ceart a sur ériocnuis ré an d’an mair reo :—

“ Mair rin daoib-re ’sur ní daoib féin,
 A beada baite, a sur déanamh meala.
 Mair rin daoib-re ’sur ní daoib féin,
 A damhna gléarta, a sur déanamh treabta.
 Mair rin daoib-re ’sur ní daoib féin,
 A sur tabairt na brieide, a daoire seala.
 Mair rin daoib-re ’sur ní daoib féin,
 A sur breit na n-ub ra t-rop, a cearta.”

Doncáth : Ambara tuigim é. An buidean beas ’zá marbú féin leir an obair a sur muinntir Corcaige a sur fásail na crieamhna so léir. ’Sé an rseal céadna riamh é!

reis luimniže.

Doncáth : Tá daoine rairdbhe i sCorcaige, a táirž. Má’r mair leó crieamhaint fásail de bairr feire na muman ba ceart a cur fíadaint orca an crieamhaint

do tuilleam, nú an éiredeamaint do ceannac. Má'r maic leó an éiredeamaint a tuilleam bainidír a lámh ar a bpoicib agur luigidír ircead ra n-obair láit-
neac agur veinidír an obair. Má'r maic leó an éiredeamaint a ceannac bainidír an t-airgead ar a bpoicib agur díolaidír an t-airgead go rial i dtreo ná beid na daoine atá ag déanam na h-oibre ag luige fé obair agur fé corpar i n-aonfead.

Caos: Tá go maic, a Úoncaó, ac má veir daoine paidéire corcaige leat ná déanfid ríad an obair agur náic záo leo é. Go bfuil cúram éigin eile orca. Agur náic luza 'ná tabairfid ríad an t-airgead uata. Go bfuil gnó éigin eile acu de. Agur má tá éiredeamaint ag dul do cátair corcaige, mar gheall ar an bfeir, go nglacfid ríad a zcion de'n éiredeamaint rin agur ná tabairfid ríad aon tráram duit-re ná 'daoinne eile ra rgeal. Anran cao a beid le ríad agat, a Úoncaó, a mic ó?

Úoncaó: Nílím gan fheadra ullam agam doib, a Caos. Tá an múmáin ríada fairhead. Ní le muinntir corcaige, boct ná paidéir doib, an múmáin go léir. Tá cátair maic ra múmáin gur b'ainim di luimneac. Tá cátair maic eile ra múmáin gur b'ainim di porcláirge. Cao 'na taob na féadfad feir na múmáin ríade bliain i luimni? Cao 'na taob ná féadfad feir na múmáin ríade bliain eile i bporcláirge?

Caos: Deirim, a Úoncaó, go bfuil ciall le d' éainnt. Dá ríadead feir na múmáin i luimni ní h-é mo tuairim go dtabairfad daoine paidéire na cáta-
riac ran ríuim lámh léi cóm críocnuigte agur a tuairim muinntir corcaige ríuim lámh léi i zcomnuide. Tá an tuairim céadna agam i ríadead cátairac porcláirge. Ac an buidean beag ro atá ag déanam na h-oibre i zcorcaig ó cornuig an obair, ir doca nári maic leó imcead go cátair iaracta cun na h-oibre déanam ann.

Doncáð: Níor gáð dóib don níð d'á fódó ran a déanam, a Cairé. Tá buidéal i Luimniú a bíon as déanam oibre na Saeluinne do ghná ann. Dá zcuir-eað buidéal beas Córcaige rgeala eúca ran 'gá máð leó: "Má' r maic le muinntir caárac Luimniúe go ruidéað feir na Múman acu féin i mbliana táimíó-ne fára i fágaile fáta."

Tadó: Dar fáð, a Doncáð, dá ndeintí mar rin ir deap feúeáð "uairle" Córcaige asur a meur 'n-a mbeut acu!

Doncáð: Ni h-é a málaic atá tuillte acu.

"BRÉAS, A MÁIÚISTIR."

Tadó: Ir fíor duit rin, a Doncáð. Ni h-é a málaic atá tuillte acu. Ir cuimín liom féin nuair a bí Doncáð pléimíon boct beó, beannact Dé le n'anam, go breaca muo a cuir as maáctnam an uair rin me, asur níor rgar an maáctnam ran liom ó rin. Bí buidéal beas Córcaige beas go leó an uair rin, ac má bíodar beas deineadar obair dian. Bí Doncáð, asur doinne amáin eile, as obair, níor déine 'ná cá. Níor móir le máð obair na Saeluinne an uair rin, a Doncáð. Ac do tára go maí cómtíonól poibíle i n-áit éigin i zCórcaig. Bí cainnteóir áiríte as an zcómtíonól. Do labair fé go feilimíonta* ar a lán neite. Do labair fé go h-árd asur go feilimíonta ar an nSaeluinn. Do móir fé i tar na beapcaib. Fear raíóbir do ead é. Duin'uaral do ead é dar leir féin. Éireannac díoir do ead é, dar leir féin asur dar le gac duine a bí as éirteact leir. Bí Doncáð pléimíon asur a cara as éirteact leir. Céapadar, níð nár d'iongna, go maí a éroide do réir a cainnte. Bí clann mac asur clann ingean aise. Bí rgoil beas Saeluinne i zCórcaig

* Go feilimíonta, in a thoroughgoing fashion.

aS 'Doncáð aSúr aSá cápa aSúr iad aS carab le cíor
 a díol ar an dtiS aSúr le snó na rsoile 'déanam um
 trápátnóna sác lae, tar éir a scur oibne féin i scaiteam
 an lae. Ní raib oiréad rsoiláirí aS teact éuca aSúr
 díolrab an cíor 'dóib, san trápáct ar don díoluigeact a
 tabairt 'dóib féin. Cuairt 'Doncáð aS triall ar an
 b'fior-éiréannac úo a 'dein an cáinnt b'reáS aS an
 s'cómtionól, aSúr 'd'iarri ré air 'duine nū beirt 'd'
 élainn a cúri ar an rsoil aS foSluim na Saeluinne.
 Airiú 'd'eirig an "duin'uaral" ar buile. "An ar 'do
 méabair acaoi!" ar reirean le 'Doncáð. "Duine nū
 beirt 'de m'élainn a cúri aS foSluim Saeluinne?
 'D'féarr liom so móri iad a b'reit anran amac ra páirc
 aSúr iad 'do lámác! Sian ar mo raðarc leac féin,
 a b'realláin!"

'Doncáð: Oiré! aSúr cao é an b'riS a 'bí aige leir
 an s'cainnt a 'dubairt ré aS an s'cómtionól!

TaòS: An b'riS a 'bion so minic aS 'duine le 'beit aS
 molað mácar a céile maidin na ro'raide. Ó rin, don
 uair airigim-re cáinnt 'de'n tróro ran, a 'Doncáð, ní
 féadaim san a ráð am' aigne féin, "b'reáS, a máigir-
 tir!" 'Bí cáair 'Corcaige lán ruar, an uair rin, a
 'Doncáð, 'de "daoin' uairle" 'de'n tróro ran. Ní'l
 móran blianta ó rin ann. Táro na h-"uairle" céadna
 rór ann. Níor énaðar éun feire na Múman. Ba
 las leó é. Ní luSa 'ná mar a tusaðar don cógnam
 airigó éun na feire. Ir 'dóca sur las leó é rin leir.
 Ac ní'l don loct acu ar an s'ceirdeamaint. Tazan rí
 raor éuca.

'Doncáð: 'D'féoiri, a 'TaòS, so 'b'fuit "uairle" i
 luimneac leir, aSúr so molaio ríad an Saeluinne, aSúr
 ná fuit 'n-a s'cainnt ac "b'reáS, a máigir-tir!"

TaòS: Ir 'dóca, ambara, so 'b'fuit a leitéirí ann.
 Ba 'dóic liom, ámtac, nári mírde triall a 'baint arca.
 Ba móri an níð a 'fior a 'beit aSainn cao a 'déanfidir.
 Tá a lán cáinnt aS teact ó cúro acu.

'Doncáð: "b'reáS, a máigir-tir!"

TÁ BREALL AR GWYNN.

Doncáð : Feuc aihuú, a tairòs, cað é an raşar rin é reo atá as cainnt i şcoláirte na Tríonóide ?

Taòs : Ó reað. Şuinn macánta. Ir deacair a riáð cað é an raşar é, ná cað é an briş atá le n-a cainnt. Meairaim uairéanta şur as rtealad máşad řuinn şo léir a bion ré. Ac dar riad meairaim uairéanta eile şo mbion ré do ériode dáirişib. Amadán iread é nú rişaire iread é. Ni řeoir liom a deanam amac ciacu. Deir ré şur řoşluim ré an řaeluinn aşur şo bfuil eolur tar barr aise uiri. Anran deir ré náć focal řaeluinne i n-aon éor an focal “tátar,” ac şur řmut é de deairlaşar na Saor, aşur şur b’amliaró a şlacad irteac ra řaeluinn é ó’n mdeairlaşar.

Doncáð : Cá noubairt ré an cainnt rin, a tairòs ?

Taòs : Ir amliaró a bi ré as tabairt řinné uaró i látar coirte d’uairliş an éoláirte.

Doncáð : An as múine řaeluinne dóib a bi ré ?

Taòs : Ac, ni h-eað. Ni’l aon řonn orca řaeluinn d’řoşluim. Ni’l uata ac a řior a beic acu conur ba ceart i múine.

Doncáð : Aililiú ! Aihuú conur řeadořoir a řior ran a beic acu mara bpoşlumócaoir řein ar otuir !

Taòs : Ni tuigean tú an řşéal, a Doncáð. Tá a řior acu řúo şo maic náć řeoir do duine aon řuo eile ac řaeluinn a múine mara mbeiró eolur aise řein ar otuir air. Ac i otaob na řaeluinne, ir dóic leó ná řuil doinne ir řearr a tairbeánřiró conur ir ceart i múine ’ná an t-é ir luşa eolur uiri. Şiné cúir şur tuşadar řuinn ’n-a látar éun řinné tabairt uaró or a řcómar aşur a innřint dóib conur ir ceart an řaeluinn a múine. Ir amliaró mar atá an řşéal as řuinn, tá an řaeluinn or cómar a řúl aise aşur tá deairlaşar na Saor or cómar a řúl aise, ac dá břaşad ré éine air ni řeadořad ré iad d’airint ó céile.

Doncáð : Ó tuigim. Siné a' cúir zup d'óic leir zup le béarlagar na Saor a báinean an focal "tácar."

Taðs : Do réir deaðbairim. Deir ré, leir, zup le béarlagar na Saor a báinean an focal "bítear," a zup an focal "beifar."

Doncáð : Aililiú ! An ari z' doinne miam a leitéro ! An bfuil an leabair air, a táro z' ?

Taðs : Ac, ní'l. Ní'l air ac a innrint, do réir a bbeiteamntair, conur ip ceapc zaeluinn a múine.

Doncáð : Ip maic é rin. Dar miao, a táro z', dá mbeað an leabair air bí ré réio. Ná z' zarta a dein an Coirce a ngnó a zup zan an leabair a cúir cúige !

Taðs : Maire ip d'óca zup cuma ciacu.

Doncáð : Ip fíor duit é. Má "tácar" a z' bpat air a leitéroí cun na zaeluinne múine, a zup má "bítear" a z' bpat oirta, a zup má "beifar" a z' bpat oirta, a zup dá "mbeifí" a z' bpat oirta, "tá ré," a zup "bion ré," a zup "beio ré," a zup do "beað ré" éair air an nzaeluinne, a táro z'.

Taðs : Ná z' trua z' zan an méro rin a tabairc mar ceacé le fo zluim do zúinn !

Doncáð : Ní deirim 'ná zo bfuil bpeall air zúinn, a táro z'.

Taðs : Tá, a zup bpeall air an zCoirce.

TÁ BREALL AR GWYNN.

Doncáð : zo deirim, a táro z', tá iongna a zup ailleacé oim mar z'eall air a nbeirean tú liom i dcaob zúinn reo. Deir ré zup fo zluim ré zaeluinn. Anran deir ré ná z' focal zaeluinne i n-don éor an focal ran "tácar" acá miam i n-ár mbeulaib zo léir ! Tá an méro rin aiféireac* zo leór. Da deacair a amadán-

* aiféireac, outrageously absurd.

ταύτ το φάρύ. Δέ innir an méir feo dom. Cao é an d'allað-bodðmað-buicín a bí ar an zcoirte d'uairlib léigeannta a tuz an fear ran 'n-a látair cun eólur a t'abairt d'óib ar an zcuma 'n-ar ceart zaeluinn a múine do d'aoine! Dá n-oircað do'n coirte rin eólur d'fázaíl ar an zcuma 'n-ar ceart ffrainncir a múine, an nglaoiðfíoir 'n-a látair, cun an eólur rin a t'abairt d'óib, ar d'úine ná h-aitneócað ffrainncir ó ðéarilaazar na Saor! Dá n-oircað d'óib eólur d'fázaíl ar conur ba ceart ríúinéircað a múine, an raižvír az lorz an eólur rin ar fear ná h-aitneócað carúr reácar t'rácar! Dá n-oircað d'óib eólur d'fázaíl ar conur ba ceart talaín do f'aoirú an raižvír az lorz an eólur rin ar fear ná feidri ciacu noimír an zcéáca nú 'n-a d'iaid ba ceart an carall a veit! Dá n-oircað d'óib eólur d'fázaíl ar conur ba ceart znócaí cozaid a cup ar bun an raižvír az lorz an eólur rin ar d'úine ná feidri ciacu ceann de'n zuna ba ceart d'ó a cup le n-a zualainn!

Ταός: Am b'iaçar, a ðoncað, ní h-az taáct r'ómaç ar rin é, ac ir d'óic liom ná fuil ad'fað ó cuircað znócaí cozaid ar bun leir an ražar ran eólur d'ircað.

Ðoncað: Má reað cé d'íol ar?

Ταός: Ambara ir fíoir d'uit é, a míc ó. D'íolaðar féin ar zo d'aoir. Do múineað an t-eólur d'óib azur ní h-i n-airze é. Δέ, mar ad'úbaçt leat an lá d'éanaç, a ðoncað, ní mar a céile múine na zaeluinne azur don znó de rna znócaib eile rin a cuirir fíoir. Iré buað na zaeluinne, dar leir na r'zolaírib, ná fuil doinne ir fearri eólur ar conur ir ceart an zaeluinn a múine 'ná an t-é ir luža eólur ar an n'zaeluinn féin.

Ðoncað: Máire beannaçt Dé d'uit, a Tairz, azur éirç do veul azur ná bí ar m'bod'mað le d'cuir mažar! Dar no'óic tá 'r az an r'aožal ná çreidean doinne é rin. Tá d'earmað, nú bodún, nú bun-or-cionn éigin ra r'zéal azur ní tuizçar é.

Ταὸς: Νί'λ δον βλίμπε μαζαίθ' αζαμ 'ά θέαναμ, α Όονκάθ, νά δον ριόσ θ'ά ρονη ορημ. Δέ τά αν σεαρτ αζατ ζο θ'φουλ βοτύν ρα ρζέαλ. Νί η-εαθ' αέ ιρ βοτύν αρ ραθ' έ, αν ρεανα θοτύν τιοβαίρτεαέ ατά θ'ά θέαναμ ριαμ 1 η-έιρηνν αζ μαινντιρ Σαρανα ό'η ζσεάθ λά α έάναθαρ ανη. Ιρ θόιέ λεθ ριαμ ζυρ ρεαρρ ζο μόρ αν τ-εθλυρ ατά αου ρέιν αρ conur ιρ σεαρτ ζηόταί να η-έιρεανη α θέαναμ 'νά μαρ ατά αζ μαινντιρ να η-έιρεανη αιρ.

Όονκάθ: έιρτ, α έαιθς. έιρτ το θευλ. Τά εθλυρ άλυινη αζ μαινντιρ Σαρανα αρ conur ζηόταί να η-έιρεανη α θέαναμ αρ αν ζcuma ιρ ρεαρρ α λεοζφίθ' θόιθ' ραιθ'θ'ρεαρ να η-έιρεανη α θ'ρειέ λεθ ανονη. Νί'λ θεαρμιάθ νά βοτύν αου θ'ά θέαναμ ρα μέιθ ριη. Αρ άρ οταοθ-ηε ατά αν βοτύν. Μεαραιμ-ρε, α έαιθς, ζο θ'φουλ α έιαλλ ρέιν αζ ζυινη αζυρ αζά έάιρθιθ', ρέ θ'ρεαλλ ατά ορτα νά νά ρυιλ.

“ θιτέαμνηαίς ! ”

Ταὸς: Ιρ 'μό ροαλ θε'η ρίρηνη ατά ράιρθε αζατ ανρο λε ταμαλ, α Όονκάθ, αέ ιρ θόιέ λιομ ζο θ'φουλ αν ροαλ θέαναέ υθ' α θουθ'ραίρ αν λά ρέ θ'ειρη αρ αν θ'ροαλ ιρ ρίρηνηζε θ'ά ηουθ'ραίρ ρόρ. “ Μεαραιμ, ” αρρα τυρα, “ ζο θ'φουλ α έιαλλ ρέιν αζ ζυινη αζυρ αζά έάιρθιθ', ρέ θ'ρεαλλ ατά ορτα νά νά ρυιλ. ” Σιηέ θ'ιρεαέ ρέιρθεαέ να σειρτε ζο λέιρ. Νί έαιθ'ηεαν αν ζ'αελυινη λε ζυινη νά λε η-α έάιρθιθ' 1 ζColáιρτε να Τρiόηόιθε. (Αη μαινντιρ α έυιρ αρ οτύιρ α λειτέιρ θ'αινιμ αρ α λειτέιρ θε έολάιρτε ζο μαίτιθ' Όια θόιθ' έ!) Ιρ έ ζηό να έολάιρτε ριη, ό κυιρεαθ' αρ bun ί, αιζηε αζυρ έίρημ να ηζαεθεαλ το θ'ιρηε αζυρ το θ'ιρúέ αζυρ το μίλλε. Όί ρέ θυαίλτε ιρτεαέ 1 η-αιζηε να μαινντιρηε α έυιρ αρ bun αν έολάιρτε ριη, θά ηβεαθ' αν λέιρ-ρζμιορ ραν

Déanta acu ar aighe agus ar éiríde agus ar éirim
 agus ar cuirgint Saeóeal na h-Éireann go mbeadh iad
 an riar leó ar ran amac éun an Éireoinn a múcaó i
 n-Éirinn. Bí as eirige leó go h-áluinn. Bí an léir-
 rghior as dul éun cinn. Bí an Saeluinn as imteacht.
 Bí ophabuíol cainnte a bí gan bun gan bairi as teacht 'n-a
 h-inead. Bí éirim na ndaoine as caolú agus as lasú.
 Rud ab fearr leir an namair 'ná gac níó eile, bí an
 Éiredeam as lasú agus as dul i bfuair. Bí an lasú
 agus an fuair an as dul éun cinn éom nígin éom
 réir rin gur ar éigin a mótuig doinne é. Ir amair
 a bí an Saeluinn ó'á gur uainn, a Óoncaó, agus bí
 an Éiredeam ó'á gur uainn ar rghac na Saeluinne.
 Fé deire do labair na gáoir, gáoir Connair na
 Saeluinne. Do liúgáó "Biteamnaig!!!" Níor
 tairn an liú ran leir na biteamnaig, níó náé iongna.
 Do liúgáó "Biteamnaig!!!" airir agus airir eile.
 Do tógáó an liú ar gac cnocán i n-Éirinn ó Óoncaó
 DÍ go Tig máire. Tá an liú ar riubal, agus ruo ir
 fearr 'ná liúreac, táir na gáoir i ndiaó na
 mbiteamnac ar réir. Tá acaraó rghéil as muinntir
 Colairte na Tríonóir. Tá a raotar go léir ó'á lot of
 cómair a rúl. Ar deireadar de óroc obair i n-Éirinn
 ó tándar, tá fé ó'á lot of cómair a rúl agus gan
 leigear ar bit acu air.

Óoncaó: Dar ríó, a Táirg, ac tá breall orca
 níor mó 'ná an breall acá ar Suinn tré Déarlagar
 na Saor!

Táirg: Tá fíor acu féin go dian máir, a Óoncaó, go
 bfuil an breall ran orca, agus riné acá as cup na
 feirge orca agus ní h-é Déarlagar na Saor. Níl
 ra éaint ar Déarlagar na Saor acu ac corp víombá
 agus mícéadta agus feirg agus buile, mar géal
 air gur fuair amac an biteamantar a bí ar riubal
 acu agus gur cuiréó na gáoir málluigte reo 'n-a
 ndiaó.

Óoncaó: Agus cogar, a Táirg. Cad fé ndéir an

fuair go léir reo atá acu d'ár gCuideamh? Níl mear ná beann ró mór acu, do réir mar a tuigim-re, ar a gCuideamh féin. Mearaim náe mór ir cuma leó i n-don cor cao a deinean cuideamh. Mara bfuil don mear acu ar a gCuideamh féin cao 'na taoib go mbeaó don dúil acu go nglacaimir-ne é? Mara bfuil dúil acu go nglacaimir-ne a gCuideamh féin cao 'na taoib go mbeoíir a d'iarraio d'ár gCuideamh-ne do dírsiú?

Taóis: "Níl rrruo ná púca san fíor a cúire aise féin," a Dóncaó. An cuimín leat an focal úo a duibháir anro an lá deánac? Sairbhíear na h-Éireann atá uata. Ir cuma leó ra diaabal cao a deanfao Cuideamh ac ná tiocfaó ré, dar leó, ioir iao agur an rairbhíear a bpeit leó. Ní leó féin ar fao rinn, dar leó, an fáio a beio an Saeluinn agur an Cuideamh againn. Dá mbeaó an Saeluinn ar an rlioge, dar leó, níor bfaoa go leanfaó an Cuideamh i. Anran, dar leó, agur ir fíor doib é, ireaó beimíir fé n-a gcoraib i gceairt acu.

Dóncaó: Nára faoa go mbeio fíacala na nsaóar úo ionta, go daingean!

Taóis: Am bhíatar, a Dóncaó, go bfuil a lán d'ár muinntir féin a tógraó a bpaire fór.

Dóncaó: Aililiú! Náe dall atáimio!

AN BOB MÓR.

Taóis: Táimio cóm dall ran díneac, a Dóncaó. Tá fé ana fúirpíte bob* a bualaó orainn i neicib dírište. Má éimio culait máit eudaig ar duine agur deabramh duin'uarail air ir gnaó linn é glacaó ar a ceirtiméi-

*Bob, a confidence trick.

reáct féin, agus iontaoibh a beit againn ar. Má veir fé linn go dtuigean fé ar ngnó agus go dtabairfíó fé aise do ac é fásáilt fé féin, ríúo láitneac rinn as fásáilt an uile píoc o'ár ngnó ar láimh an fíor rinn cóm mait agus dá mbeaó aithe againn ari agus tártaíl nam againn ari. Ar ball nuair éaluigean fé leir féin oíóce éigin agus ar scuio ariúio 'n-a póca aige, ir amháio a bion iongna ar scuioíde orainn a ráo go noéanfaó duin'uaral cóm deas-veurac cam cóm shána.

Doncaó: Ir doca go dtugan neite de'n tóroo ran ciall ceannais duinn, a tairós, agus sup fearrde rinn é. Veir an reanfocal sup "fearr ciall ceannais 'ná dá céill a múinteair."

Taós: Tá cuio againne, a Doncaó, agus ní mait linn ciall ceannais féin a glacaó. Dá dtacaó an duin'uaral úo tar n-air fé ceann beagán aimpire agus leatrgéal éigin a déanamh 'gá tairbeaint cao 'na taob do a biteamantar a déanamh, agus ná maib leigear aige ari, fásaim le h-uadact go bfuil cuio againn a glacaó irteaó é agus a cuirfaó an iontaoibh céadna ariir ar!

Doncaó: Éirt, a tairós. Ní'limíó cóm dall ran ar faó!

Taós: Táimíó cóm dall ran ar faó, ní h-aó' bpreágnú é. Tá reanfocal againn a veir linn "aóam bó, tón capail, orannaó maópa nú gáire shanais," do feacnaó. Tá fíor againn sup fíor an reanfocal ran. Agus fíor tá a lán againn agus gealan ar scuioíde nuair a geibmíó an "gáire" rin. Tá an "gáire" rin 'gá cup 'n-a luige orainn le dá céad blian sup teangsa san mait an gaeluinn agus sup teangsa bpreás uaral an véarla agus mearamair go léir go oí a bfuil le fíor déanaige go maib an ceart as an "ngáire." Cao tá againn go léir o'á déanamh leir an dá céad blian ran ac as bpire ar scuioíde a o'iarraio na gaeluinne caiteamh uainn agus an véarla do labairc

'n-a h-inead! Ar buairead a leiteir de bob ar don daoine eile mair!

Doncá: Tá aatárú tagaithe ar an rseal ran, a tairis.

Taús: Tá an t-aatárú as teact san amhar, ac ir so rigin atá pé as teact. Feuc eugat fein, a Doncá. Tá a lán asainn fein anoir 'sá maoidem sup teanga breas uaral an Saeluinn, ac abair leó an Saeluinn do rsi' rior duit pé mar a labairt i asur cat dearrir ríad leat? Dearrir ríad leat sup b'fearrir so mór leogaint di imteact ar an raogal 'ná i rsi' ar an scuma ran! Ná tairbeánan ran sup doic leó fór fein ná fuil don mair ra Saeluinn atá i mbeulair na ndaoine?

Doncá: Asur, sreaad cúca, ca bfuil an Saeluinn le fásail ac i mbeulair na ndaoine atá 'sá labairt!

Taús: Anraig ir díreac ran, a Doncá. Ir amlaró mar atá an rseal acu tá an bob daingean ortá fór. Tá an púicín fór ar a rúilí. Deir an "sáire" leó, "You should make your language classical," pé bris atá as an "násaire" leir rin, asur ríú lárreac ar n-amadain as cuaradac reana leabar asur a d'iarrairó cainnte na reana leabar a cur i mbeulair na ndaoine!

Doncá: Tá breall ortá!

CA B'FUIL A SZOLÁIREACT?

Doncá: Ac cogar, a tairis. Ní mearrim-re so bfuil don deirrugeact mór mar rin roir cainnt na reana leabar asur an cainnt atá i mbeulair na ndaoine. Nuair a léigtear reana leabar dom ní fámluigim so mbíon don deirrugeact i n-don cor eatarra ac deirrugeact fuarad. Má deir na rsoláirí cainnt na reana leabar a múine dúinn ná ac amlaró ir fearríde rinn é?

Ba d'óid liom sup mór an orzailt aighe ar duine eolur a beit aighe, nuair a deinean ré cainnt, ar an gcuma 'n-a ndeintí an cainnt céadna cúig céad blian ó rin, nú míle blian ó rin.

Ταός: Dá mbead rzoláirí ciallmara aiginn, a D'oncáð, bead an rzeal zo maít. Ac nuair orzalócaíð rzoláiríe acu a beul a sup nuair adéarfið ré, "Ní'l don maít ra zaeluinn atá aiginn anoir. Ní'l inti ac orabuíol cainnte. Má'r maít linn zaeluinn ceart a beit aiginn ní foláir dúinn dul riap a sup an cainnt a bí a z daoine cúig céad blian ó rin i n-Éirinn d'foglaim a sup do labairt."

D'oncáð: A sup dar ndóic 'rí an cainnt céadna i! Má'r orabuíol an cainnt atá anoir aiginn ba orabuíol an cainnt a bí i n-Éirinn cúig céad blian ó rin!

Ταός: Dar riad, a D'oncáð, ac bí rzoláirí ann cúig céad blian ó rin a sup d'áiteócaíð, caoc, ar na daoine a bí a z labairt na zaeluinne rin an uair rin, ná riad inti ac orabuíol!

D'oncáð: A sup cá ndeiríðir rin a bí an zaeluinn ceart le rásail?

Ταός: A z na daoine a bí ann cúig céad blian poimir rin aիր!

D'oncáð: Ac mo dít! Ní'l farz a z an rásar ran rzoláirí.

Ταός: Ní'l zo díneac, farz acu. Ac do éiríad ré iongna or, a D'oncáð, conur mar a buailio riad bob ar an raozal.

D'oncáð: Ir dóca, ó'r rzoláirí iad sup d'óic le zac doinne zo mbíon an ceart acu.

Ταός: Ir d'óic le formór na ndoime é. Ac bíon i zcómnuige pot duine a deir leó zo bfuil breal orca. Deimio riad díobáil mór, ámtac. Buailio riad bob ar formór na ndoime. Cuirio riad 'n-a luige orca zo bfuil riad an lae amáirig de deirígeadct ioir, cuir i zcár "Caoira máol-útan" a sup "Caoira

útan-máol.” Deirte ríad sup Saeluinn ceart,
 “Caoirna máol-útan,” a sup ná fuil níg ná raé ar
 “Caoirna útan-máol.”

Doncáð: Airmú dar nðóic má tá an caoirna “máol-
 útan” conur féadfað rí beic ac “útan-máol”?

Taðg: Níl ac rjoláirne féadfað an ceirt rin a
 réiðteac, a ðoncáð, a mic ó.

Doncáð: Léir oirta mar rjoláirní! Ba éoir náe
 éun beic ag cur na nðaoine amú a veineað rjoláirní
 ðíob.

Taðg: Ba ðóic le ðuine oirta sup ðóic leð féin
 sup b’ead. Feuc an fear ran i rjoláirne na Trionóire
 a cuirean Eógan Ua Camrí a sup Doctúir Atcínron ar
 don leibéal!

Doncáð: Ir ðóca sup b’é rin a bpeiteamantar.

Taðg: Má’r i ca bfuil a rjoláirneac?

SJOLÁIREACÉ AR IARRAÍÓ.

Doncáð: Ca bfuil a rjoláirneacé? arra tura. Ir ðóca
 so bfuil rí ar iarraíó. Do labair Eógan Ua Camraí
 Saeluinn ó torac a óige. Tus Dia éirim a sup inntileacé
 a sup cúl-féic ðó. Bí aigne a sup meabair a sup cuir-
 sint aige. Nuair eimé ré ruar ðein ré bpeitniú so zeur
 a sup so ðoiminn a sup so fópleacéan ar an rcainnt a
 bí ’n-a beul aige a sup ar an rcainnt a fuair ré in rna
 reana leabraib nuair fógluim ré iad. Do tómar ré
 le n-a céile, so cruinn a sup so zeurcúirneac, an
 éaint a bí ’n-a beul aige a sup an treana éaint.
 Fuair ré ar an rsuma ran eólur ar an reana éaint
 náir bfeidir i n-aon éor do ðuine fágaíl ná beað
 eólur aicionta aige ar an nSaeluinn beó. Do rjrib
 ré ríor a sup o’fás ré againt rjriobta torað a tómar

AGUR A FAOCHAIR. Cuirfean fear Coláirde na Tríonóirde an fear ran i gcomórtar le Doctúir Atcínron, le fear ná féadórad, dá gcuireadh fé a dá fúil ar éipín, a déanamh amac cao é an deirniúgead atá roir an dá focal beasa ran, “ir” agus “tá.”

Tadó: Aisiú ir dóca go dtuigean fé an méid rin! Dar nód, mara dtuigfeadh fé an méid rin conur féadórad fé focal Gaeluinne i n-aon cor a tuirgint!

Doncá: Deirim leat ná tuigean. Feuc a leit orm. Má deir tuine, “ir admao clár,” tugan fé eolur uaid ar fuo. Sa bhfocal “admao” atá an t-eolur, agus iré an clár an fuo ar a dtugtar an t-eolur. Ní gádh dom a innirint duic-re, cóm luac agus a deir tuine, “ir,” ná c foláir focal an eolur do teadé lárreac i n-iaid an focol “ir.”

Tadó: Agus dar nód ní dóca go ndéarfeadh Doctúir Atcínron go bhféadórad an rgeal a beit ar a malairt de cuma.

Doncá: Feuc anro. Seo leabair a cuir Doctúir Atcínron amac. Agus feuc anro ag deire an leabair rrait de foluioi beasa deara a ploc fé ar an leabair cun go múinfeadh fé, dar leit, do'n léigcheoir cao é an gleur a gaban le n-“ir.” Feuc anran agat iad. Siné “ir” ar torac i n-a áit féin. Siné anran, lárreac n-a áid an fuo ar a dtugtar an t-eolur, ra n-áit ná c féidir é beit. Agus feuc, riné an t-eolur féin ar deire, ra n-áit ná c féidir é beit, ra n-áit ná féadórad Diairmuir an Stoca féin é cur dá mbeadh fé ag rá na cainnte.

Tadó: Sin cuşam an leabair ran, a Doncá, le d' toil. Ó, ambara éim é:—

“ir” | “Subject” | “Predicate.”

ir uatbárad an rgeal é rin! Agus feuc aisiú! iad go léir, ríor go bun, ar an gcuma gceadna! Ailisiú! Ní raib don ceart agat Diairmuir an Stoca cur i gcomórtar leit an bhfeair ran. Eugeoir eprom

ar 'Diarmuio ipeadó é. B'i Saeluinn máit aS 'Diarmuio, beannaáct 'Dé le n'anam!

Doncáð: Ašur cao é mar obair eógan ua Camraí cúp i scomórtar leir an bfeair ran!

Caðs: Duine eile acu féin a 'dein é.

Doncáð: Ir cuma liom cé 'dein é, 'dein fé tuatal ašur 'dein fé amaóán 'de féin.

Caðs: Šaðaim párdúin ašat, a 'Doncáð. Nioir 'dein fé amaóán 'de féin.

Doncáð: Nioir 'dein an eaó!

Caðs: Am briáctar náir 'dein, mar ná féaórafáó fé é. B'i fé i n'amaóán céana.

Doncáð: Ó tuigim. Cúir šáire cúšainn!

AN NODLAIS.

Doncáð: Seadó! a feana buacáill, rin noólais eile anuar i mullaó an éinn oirt!

Caðs: Tá, molaó le 'Dia! Tá bliain eile imtište. Ní'l ac don loóct amáin ašam le fášail uiréi.

Doncáð: Cao é an loóct é, a feana buacáill? Ní feicim-fe šo bfuil don cúrraí šearáin ašat. Taoín tú cóm liat, cóm láirir, anoir, 'Dia 'o beannaáct, ašur a b'ir bliain an taca šo, nú don trát le 'deic mbliana. Ac ir 'dóca, nuair a téirdean 'daoine ra n-aoir náó féirir leó šan beic aš šluairéán. Siní an Šaeluinn šur méarair ar feadó tamail 'de 'o'raošal ná raib don b'reit aici ar don tóšáilt cinn fášail šo 'deó, riní anoir i ašur šan i mbeul šac doinne, óš a'p aorca, ipeal a'p uaral, ac conur ir feair a tiocfar ar i šaoórnú ašur 'do cúp ar ašairó.

Caðs: Ní'l ac don loóct amáin ašam le fášail, a 'Doncáð, ar an mbliain šeo acá imtište. 'Sé rin, a šiorraáct a b'i rí 'šá bašliú féin cun riubail. Ir

zreannmáir an rḡéal é. Ní mearaim na blianta leat cóm fáda aḡur fámluiginn iad fáda nuair a bíor óz. Iḡ ar éigin, ba d'óic leat, a bíon an bliain cornuigte nuair riúo imtigte i aḡur an noolais aipír aḡat! Ní'l don zluairéán aḡam d'á d'éanam. Caitrimíó beit fápta le toil D'é, molaó zo deó leir! Aḡur zo veimín féin, mar a veirim, ní'l don cúrraí zearpáin aḡam-ra. Tá an trláinte zo maít aḡam, buidéalár le Dia. D'féiríor dá mba ná beaó rí rin cóm maít aḡam zur rígin zo leór a mótócainn an bliain aḡ imteáct. Ac, "zo mbeirimíó rlán ar an am ro aipír!"

Doncáó: Amen! Aḡur "má'r maít atámíó anoct i nḡrártaió D'é aḡur an traoḡail, zura' reáct fearr a veimíó bliain ó 'noct, aḡur mara fearr nára meara!" Sin mar a d'ubraír é bliain an taca ro aḡur rin mar atá tagaíte. Tá an obair reo na zaeluinne anoir níor reáct fearr 'ná mar a bí rí an uair rin. Bí raintt d'aoine an uair rin a bí dílip, dútraáctac zo leór ra n-obair ac tá a reáct n-oiréad acu anoir atá amlaíó. Iḡ cuimín leat zo maít conur mar a bí an rḡéal, foct d'úine, nú foct buidéal beaz d'aoine, 'zá marbú féin leir an obair aḡur na rlóigte móra aḡ maḡaó fáta. Na d'aoine a bí aḡ d'éanam an máḡaíó an uair rin tá a b'pómóir bailigte irteac ra n-obair, aḡur an méio díob ná fuil bailigte irteac fóir, zeallaim dúit náe fonn máḡaíó atá orca. Ní h-eaó i n-don cōr. Iḡ amlaíó atá rḡannra orca mar éio ríad zo maít náe ró fáda zo zcáitfio ríad féin luige irteac aḡur a zcion de'n obair a d'éanam.

Tadóz: Ní veirim, a D'oncáó, ná zo b'fuil raintt euzcōra aḡat d'á d'éanam orca. Ní mearaim féin zo fáib don doctol ríam acu poimir an obair. Iḡ amlaíó nári tuiḡeadóar 'n-a n-aighe zo fáib don tairibe ra traoctar. Ní maít le h-doinne allur a cúr aip féin le fáoctar mara b'feicfio ré don deaóram zo mbeiró toraó ar a fáoctar.

Doncáth: Am bhuatair sup 'dóic liom go maib ro 'r rúth ar a lán acu. Agus am bhuatair sup 'dóic liom go bfuil ré ar a lán acu fóir.

Tadh: Seath! Cé 'tá ag gluaiseán anoir?

Doncáth: Ní h-ag gluaiseán atáim, ná ag camrán, ná ag loctúcán, ac nuair a cuimnínim ar an scluice, agus ar an sclipe, agus ar an bfiac atá déanta agáinn i scaiteam na bliana, ar na rtaigínib, agus ar na meirgeóirib, agus ar zac aicme galánta eile acu, ní féadaim gan beit micéadtaic, cancaic, fearzac, nuair a éim fóir iad, ar leacaic na rraide, zac don gaise gan éifeact acu agus a plaoirgín folam anáirde aise agus gan oiread agus don focal amáin Gaeluinne 'n-a pluc!

Tadh: Seath! Ambara, a mic ó, tá ag eirige rúth. Cornuigir go h-áluinn ó éianab. Da 'dóic le duine ort ó éianab go maib zac don rúth cun do toile i rtaob na Gaeluinne. Da 'dóic le duine ort anoir sup b'amlaib atá zac don rúth bun ort cionn ar fad. Caireimio foithe beit agáinn, a Doncáth. Tá maic agus oic ra rgeal. Ní'l an maic cóm maic agus a maoidir ar rúir é beit, agus ní'l an t-oic cóm h-oic agus a mearan tú anoir é beit. Tá obair móir maic déanta i scaiteam na bliana. Do deinamair féin cion beirte de. An gaise gan éifeact úd a dubrair, ir luza an mear atá anoir air 'ná mar a bí air bliain an taca ro. Bliain an taca ro bí na rtaigíní go léir gan bairte. Tá ainim agus rloinne anoir ortá.

Doncáth: "Náir maic ríad a n-ainim ná a rloinne!"

Tadh: Ní baogal duit go maic ríad abfad iad. Ní'l doinne sup éuar an ainim rin, "rtaigín" i bferóm air ná déanrío a éiríde dicit ar ainim éigin eile tuilleam do féin cóm luac i n-éirinn agus d'féadfir ré é. Níor bainamair cleití fóir ar an naise gan éifeact, ac tá bheit agáinn air. Tá lá teit moimir an naise mara gcuirío ré uair na geadrri agus an Gaeluinn d'foglaim mara bfuil rí aise ceana.

I r minic go mbíon rí aige céana. I r minic go mbíon rí aige, níor fearr 'ná mar a bion an Déarla aige. Má tá rí céana aige ní beir sé ró deacair dó dul uainn. Ní beir aige le déanamh ac i tairiac cúige agus i labairt.

Doncáð: Sin fuo ná déanfiré sé. Ní dóic liom go bfuil 'fíor agus i gceart, a tairós, cao é an raígar an saise. I sé mo tuairim féin dá mbeaó an saise i gcar éigin i n-a gcaitpáð sé a beul d'éirteact ar fad nú gaeluinn a labairt gur b'amlaio a dúnfaó sé gur a beul agus ná labairfaó sé don focal, oic maic ná dandio!

Taós: fásaim le n-uadaact, a Doncáð, go gcuirean tu fuo i gcuimne dom. Bíor tamal ó rin i gcuideactain agus focairuigmar ar san a labairt ac gaeluinn. Do gluair an cainnt. Bí saise acu ra cuideactain. Oircaó agus rmiós níor táinig ar a beul an cuio eile de'n oioce. "Airiu," arfa mé féin leir sé deire, "an amlaio acá teinnear fiacaile ort!" Níor deir sé ac eirige agus iú leir féin.

Doncáð: Go deirmin, a tairós, dá mba ná déanfaó an gaeluinn ac a cur fiacaint ar na saisió a mbéal a coimeáó dúnca níor ró oic i n-don cor an tairbe a beaó déanta aici. Bím boóar acu le n-a gcuio "How d'do?" nú "good af' n'n," nú "Ba Jove!" agus an uile raígar d'raibúola de'n tróro ran a ríocair ríao gur anro a' r anróo amearis na nsaigi iaracta a tagan anall tar faraise as tabairt a gcuairta ra n-oileán ro.

Taós: Éirt, a Doncáð. Go dtuairé Dia móran de noolaisiú maite duit—agus móran foiohe! Caitfiré tú foiohe déanamh leir na saisió bocta. Déanfiré ríao fuo maic fó. An fear úo go raib an teinnear fiacaile air, níor b'faó go bfeaca airir é i gcuideactain eile agus ní raib gaeóilgeoir ann ba binne 'ná é. Ní féidir d'aoinne dul abfaó i gcuinnib an pobuil. Caitfiré sé gabáil leir an bprobal nú b'úctar é agus tuitfiré sé agus geóbfar do coraib

ann. Siné atá ag cur an áchair go léir oim féin le déanaíge, a Úoncáð. Tá pobul na Saeluinne ag dul i méid. Tá troime agus neart agus rtuaim ag teast sa pobul fé mar atá méid ag dul air. An fear ná cuirfad cainnt ná cómhairle ná tađant fiacaint air gluaireast sa bđtar ceart, cuirfid an pobul fiacaint air é déanam. Níl agaim ac na saisi agus na rcaisíní agus luct na bplaors bfolam do rgaioile irteac sa pobul. Caidfid ríad sabáil leir an bpubul pé olc maic leó é.

Úoncáð: Agus feuc, a Čairđ. Ná beid ar úine éigin an pobul féin do rciúrú?

Čairđ: Ambara, a Úoncáð, ac déanfir-re an gnó, mar adubairt an reana príocán leir an bpríocán ós. "Nuair a éfir," arsan reana príocán, "buacail ag cromad cun cloice rgeinn leat féin."

"Agus, a máčair," arsan príocán ós, "cao ba ceart dom a déanam dá ráineócaó go mbéad an éloc 'n-a póca ag an mbuacail?"

"Déanfir an gnó," arsan reana príocán, "iméig leat féin."

Beid, a Úoncáð, ar úine éigin an pobal féin do rciúrú. Agus pé úine nú pé daoine, go mbeid ran oirta beid ualac trom oirta. Ar ro amac anoir atá agaim go léir cuimneam air rin, agus cuimneam go maic air. Tá an raogal lán de úroc rciúrđoirib. Daoine go bfuil an aigne go h-olc acu, agus go bfuil an éloc 'n-a bpóca acu. Ní foláir úinn féin agus do'n pobul rinn féin a feacaint go maic oirta.

TÁ BREAIL ORĀ.

Úoncáð: Máire go veimín, a Čairđ, iré muo a mearam féin 'ná sur mór an truađ daoine de řađar átcinron. Čairđ ríad ag déanam a rcpoirde vicit

cun na Saeluinne o'foglaim, agus riné an Béarla, a scainnt féin, 'sá scuip amú an uile cor o'á scuipio ríad oíob. Má veip tuine, "Táim am' oúireadct," ip "I am awake" acá aise mar Béarla aip; agus má veip tuine, "Bim am oúireadct," ní'l de Béarla aise aip ac an puo céadna oíreac, "I am awake." Conup ip féioip o'feap an Béarla coirde a fíor a veit aise cao a bíon i n-ár n-aighe-ne nuair a veipimío "Táim am oúireadct"? Ní'l don veipmígeadct ra Béarla eatarca.

Tadó: Sabaim párdún aiat, a Ooncaó. Tá veipmígeadct eatarca ra Béarla, ac ip ó'n scainnt a saban leó a tuigtear an veipmígeadct. Má veip tuine, "I am awake now," cialluigean, "I am awake," "táim am' oúireadct"; ac má veip tuine, "I am awake every morning at six," cialluigean "I am awake," "bim am oúireadct."

Ooncaó: Oap ríad, a Tadó, oá mba máit le muinntip an Béarla a scainnt féin a tuigint i scaip ní veac don puo oob fearra oóib 'ná Saeluinn o'foglaim láitreaó. Ip ura so móip an Béarla oó tuigint le congnaím na Saeluinne 'ná é tuigint ar a fupcal féin.

Tadó: Ip fíor oúit rin, a Ooncaó. Ac so veimín ba oecap oúit an méio rin a cup 'n-a luige ar muinntip an Béarla. Ip oóic leó ná fuil don teanga o'á labairc ip iomláine agus ip foipíonta ar sac don cuma 'ná an Béarla agus fup b'é an Béarla an teanga ip fearp ar oomán cun tuine tabairc ipreaó ar cean-
sain iaracá.

Ooncaó: Agus, fpeaoacó cuca, conup ip féioip oóib puo de'n tróip ra n-a ráó! Nác riné an Béarla agus fan ann ac don focal amáin, so mion minic, i n-agaio an oá focal ra Saeluinn! Feuc, "bim" agus "táim," "bíor" agus "binn," "má táim" agus "oá mbeinn."

Tadó: Ná n-áipim a tuille acu, a Ooncaó. Ní veioip áipigte so ceann reaótmáine aiat. Ac an

b'fuil fíor aḡat cao a d'eimio muinntir an b'earla nuair a b'io ríad aḡ capaḡ le teanga iaracḡa d'foglaim? An focal go mb'ion focal aḡ f'p'earlaic d'ó ra b'earla acu f'oglumaio ríad é, n'ú mearaio ríad go b'foglumaio ríad é, aḡur an focal ná b'ion don focal aḡ f'p'earlaic d'ó acu ra b'earla éaicio ríad uata é.

Doncáḡ: Ó! ainiú cao é mar íaḡar f'ogluma é rin! Daoi n'ó ca b'fíor d'óib náḡ ra b'focal a éaicf'ioir uata a beaḡ an b'p'íḡ go léir?

Taḡḡ: Ír ró m'inic sup b'ann, aḡur b'ion a pian air, ní t'ugair ríad leo go m'inic ac b'p'íḡ áiréireac, b'p'íḡ amaḡáanta. Anran, nuair a éuirimio go léir ruar an liú máḡair f'úta, ní b'io ríad ac aḡ f'eucaint 'n-a d'impal aḡur a r'úle ar leacḡa acu aḡur ionḡna aḡur allacḡt oíca. Ní f'eioir leo f'ein don r'p'óir f'eirḡint ra r'ḡéal. Ní d'eimio ríad ac a ráḡ 'n-a n-aighe f'ein, "Ír uacḡárac na n-amaḡáin na ḡaeḡilḡeóirí reo! Táimio aḡ d'eanam ár n'óitil éun na ḡaeluinne múine d'óib ra éairc ac ní'l ar a ḡcumar í f'oglaim ra éairc."

Doncáḡ: "Sa éairc!" Ainiú cé aca go mbeaḡ rí ra éairc ac aḡ an muinntir acá 'ḡá labairc pian?

Taḡḡ: Daoi leo f'ein iríad an muinntir náir labairc focal pian d'í go b'fuil rí ra éairc acu.

Doncáḡ: Tá b'peall oíca!

---

f'eis ulaḡ.

Doncáḡ: A táḡḡ ainiú, an b'p'eaicair an éainnt reo adubairc an Cárhoínél í b'f'eir ulaḡ?

Taḡḡ: Ní f'eaca. Cé n-é an Cárhoínél? Cao í an éainnt? Ní foláir n'ú d'ubairc f'e ruo éigin ionḡantac t'ra 'r sup éuir a éainnt a leit'eio reo d'e ḡliadair oíca.

Doncáḡ: 'ḡcloircí air! "Cé n-é an Cárhoínél?" Ná fuil f'íor aḡat ná fuil aḡainn ac don Cárhoínél

amáin, áro-eapbos áro-máca, púiom-eapbos na h-Éireann, Cómarba Naomh Pádraig!

Tadó: Ašur cao í an éainnt ionſantaé ro adubairt ré a cuip ar mipe tu ar an ſcuma ro?

Doncáó: Dubairt ré a lán cainnte ašur ní maib focal o'á ndubairt ré ná maib ſo h-ana maic. Ac dubairt ré don níó amáin a cuiprió ſliadair oit-ra cóm maic a'p cuip ré oim-ra. Dubairt ré ſur b'é a breiteamntar féin, tar éir macctnam ašur meáſcáint a déanam ar an rſéal, ná fuil don ſnó ar riudal anoir i n-Éirinn atá aš déanam níor mó tairbe 'ná an ſnó ro na ſaeluinne.

Tadó: An ndubairt ré an éainnt rin, a Doncáó!

Doncáó: Seáó! Cé 'tá ar mipe anoir? Siné an páipeur ašat. Léig féin an éainnt. Tá pí anran ašat ſo breáſ epuinn, oipeacé, roiléir, ro-tuirſionta.

Tadó: Ambara, a Doncáó, tá pí anro, roiléir, ro-tuirſionta, mar a veipir. Ní h-é mo tuairim ſo ndubairt an duin'uaral céadna, Dia 'ſá beannaáó! focal maic amac ar a béal ac focal a bí roiléir ro-tuirſionta. Nuair a labran ré ní baogal ſur ſáó o'aoinne coiróce a fiapraige cao é an bpiſ a bíon le n-a éainnt. Cuipéan ré an bpiſ amac cóm ſolurmar ran nác féidoir ſan é tuirſint. Dar fiaó, a Doncáó, ac rin cainnt! Ašur feuc, veip ré an éainnt níor tpeire 'ná mar a tuſair-re leat í. Veip ré ſo bfuil níor mó tairbe aš ſnó na ſaeluinne o'á déanam 'ná mar atá aš ſnó na párliminte o'á déanam. Ašur veip ré ruo eile, feuc. Veip ré, ašur ip fíor do é, ná fuil don ſnó eile ar riudal i n-Éirinn anoir ip mó atá aš cabrú le h-obair ar luét párliminte 'ná ſnó na ſaeluinne. feuc a leit oim, a Doncáó. Siné an focal ip tuirſionaiſe o'ar labraó i n-Éirinn fóp ó tophuiſ obair na ſaeluinne! Nuair a bío ar luét párliminte tál i lúnduin, i oitſ na párliminte ní cuiprió an muinntir tál ruim ionta ac do réir an niſt a bíon lairtiar oíob i n-Éirinn. Oá mbeáó Demortener

Éall anpúó aḡ cainnt leó ní cuirfidóir bláire ruime ra cainnt ip uairle a tiocfaó uairó mara tuisfidóir 'n-a n-aighe go raib neart lairtiar de. Tá dá fásar nirt ann, a Doncáó, neart corparéa aḡur neart aighe. Ní' l don beann acu rúó éall ar neart corparéa na h-Éireann. Ní beaó don níó doḡ fearr a tairnefaó leó ar maidin 'ná dá n-eiruzmír go léir amaó le n-ár ráinní aḡur le n-ár fluaríte cun trioda leó. Cuirfidóir deire linn aḡur anran beaó Éire acu féin. Ac nuair a glearfar neart aighe 'n-a gcoinnib ní h-ár ráinnib 'ná ar fluaritib a bíon oréa aḡairó a tairte.

Doncáó: Aḡur caó air, má 'reao?

Taóḡ: Síne tóireac a millean iao. Bíó raó dáil ar caó air. Oibruḡean neart aighe ar an uile fásar cuma. Tuigean an namair nác don tóicín an neart ran aḡur gur fearr é glacáó féiró.

Doncáó: Aḡur nác móir an ionḡna ná tuigíó ar luét párlimínite an níó rin! Ip tóic leó gur tóibáil acá aḡ gnó na ḡaeluinne ó'á déanam tóib.

Taóḡ: Bíóó foirne aḡat. Tairan maít le cáirve. Tuigfidó raó fóir é.

BAIN TÓIC AN BÉIRÓ.

Doncáó: Coḡar, a tairóḡ. An bfuil ḡaeluinn aḡ an ḡcáiróinél?

Taóḡ: Am bmaíar go bfuil go rúḡac! Caó 'na taob?

Doncáó: Seao! Ip maít é rin anoir. Tá oiréao ran tairne aḡ molaó na ḡaeluinne aḡur aḡ molaó na h-oibre aḡur gan don focal ḡaeluinne acu féin ná don fonn oréa i t'foḡluim, go raib eagal orim go mb'féiróir gur b'rin mar a bí an rḡéal aḡ an ḡcáiróinél. Óá mb'eaó do bairfaó ran go móir ó tairbe na cainnt úó a tairte fé aḡ feir Ulaó.

Taóḡ: Ná bíóó ceirt oré. Tá an ḡaeluinn aighe

go ruairc. Do labhair pé i aS an bfeir. Labhair pé i go minic aSúr ip maic éirge é. Ac cao é an cúir gur cúir an rgeal don buairneam mar rin ort? Daoi noo ip mó duine ná fuil rí aige aSúr a labhair 'n-a páirt go maic aSúr go cairdeac.

Doncáó: 'Soo riné díreac atá aS cur orm. Tá a lán daoine ná fuil don focal 'oi acu aSúr dá n-airdectá aS cainnt iao, aS molaó na Saeluinne aSúr aS taitant ar an uile duine, óS aSúr doirta, díriú uirtí aSúr i 'ó'fogluim láirreac, ba 'óic leat ortá " ná h-iorfóir dá beile ar don bóir aSúr ná codlócaoir dá oirde ar don leabair " go dtí go mbeaó rí do glan meabair aSúr do glan eolur acu. I n'inead ran ip amlair, cóm luac aSúr bíon an molaó aSúr an taitant déanta acu, ar véarla, má'r é do toil é, imtigrío ríao abairle aSúr ní airdecair doinne oirreac aSúr " Dia 'r Muire duit " amac ar a mbéal ar ran go dtí go mbeir caoi acu ar goirao eile véarla tabairt uata aS molaó áitneacta na Saeluinne.

Taós: Am briaar, a 'Doncáó, má tá an rgeal ran aS cur ort-ra, go bfuil pé aS cur orm-ra leir, aSúr náe le lá é ná le dá lá, ac le ríao ríam. Táim aS feudaint ortá aSúr aS fairé ortá aSúr aS éirreac leó aSúr cuirean pé iongna orm a fairé féadon cuir acu dul, 'Sá leogaint ortá go bfuil obair cairdeac acu 'á déanam aSúr gan blúire acu 'á déanam ac cainnt!

Doncáó: Dá mb'áil leó an cainnt a déanam ar Saeluinn doo urairé é.

Taós: Ac, dá noeiríor an cainnt ar an nSaeluinn, rin a mbeaó uaim. Ní féadfiríor an cainnt a déanam ar Saeluinn gan eolur a veit acu ar an nSaeluinn aSúr dá mbeaó an t-eolur acu ar an nSaeluinn beaó a scion féin de'n obair déanta acu. Iré ruo ba ceart a déanam leó 'ná mar a véinead reana Seón léadar le n-a luic oibre.

Doncáó: Cao a véinead Seón?

Taós: Meardó pé dá bfeiceadó pé a caróS ar fear

oibhre ná beaó an fear san aS déanamh oibreao oibhre aSúr ba ceart uó a déanamh. Buaireao ré amaó cun na bfeair an lá ir fuairre ra n-earraó. Bíoó na caróga orca, níó náir b'iongna. Mearaó Seón go mbíóó ré creáca le luigeao na h-oibhre bíóó 'á déanamh. Tasaó fearis air aSúr uó luígaó ré orca:—

“Bainió uío an bfeío, a buacailli!” a veireao ré.

Doncaó: Dar fiaó, a Tairós, ac tá 'fíor aSam caó a déanrao-ra fearra. Nuair a círaó uine aS cainnt aSúr san don obair aise u'á déanamh cuirraó luí aSam cuise:—

“Bain uío an bfeío!” adéarraó leir.

SEACAIN AN BIOR.

Doncaó: Ní fearra an traoal, a Tairós, caó 'n-a taóó go bfuil ré cóm deacair a cur fiaóaint ar cuio de muinntir na h-Éireann an bfeío a baint uíoó cun na h-oibhre reo na Saeluinne. Déanraí fiaó cainnt. Déanraí fiaó gleó. Déanraí fiaó foctam. Déanraí fiaó troio ar ron na Saeluinne le h-aon traaar uine déanraí don tarcuirne tabairt uí. Ní' l níó ar bit ná déanraí fiaó go fonnmaí ac an t-aon níó amáin, an bfeío a baint uíoó cun na h-oibhre aSúr an Saeluinn u'fogluim!

Taós: Ó, cuir uait, a Doncaó. Tá éascaí aSac u'á déanamh. Tá a lán daoine an neómat ro aS fogluim na Saeluinne inr sac don cúinne u'Éirinn. Tá a lán daoine 'sá fogluim talí i lánuain. Tá a lán daoine 'sá fogluim talí i n-América. Tá daoine 'sá fogluim a san fíor uó'n traoal aSúr ní maí leó a leogaínt orca go bfuil an obair acu u'á déanamh go uóí go mbeio fiaó ábalta ar an nSaeluinn a tabairt ar cuma ná cuirraí daoine aS sáirí umpa. Tá an bfeío bainte uíoó, a Doncaó, aS níor 'mó daoine go

mór 'ná mar ip tóic leat-ra. Tá an obair acu ó'á déanam leir, níor déine go móir, deirim leat é, 'ná mar a deintear obair foğluama i rsoileanaib ná i scoláirtib.

Doncáð: Ní deinim don dábta de, a Tairís, ná go bfuil a lán daoine as obair go dian asur go corcámaíl. Ac, i n-áráð gac duine atá as obair ar an gcuma ran feuc an 'mó duine atá díomáoin! Nuair a cornuig an obair ar dtúir, naoi nú deic de blianaib ó rin, ip cuimín leat an murtar a deimtoir 'gá máoirdeam, dá mbeað na leabair acu, go ndéanfidir "fuc fac asur cat a'p dá eirbal." Táinig na leabair. Tá leabair a dóictin anoir as doinne sur maic leir úráio a déanam díob. Ac tá luct an murtar asur an díomáointir cóm fada ó don úráio a déanam asur bíodair miam. Tá an bpeio ortá fóp cóm clutar asur bí pé ortá nuair a bídir 'gá máoirdeam náir b'pior cao é an t-éirleac a déanfidir as foğluim Gaeluinne dá mbeað cótróm leabair acu. Ní feadair an traogal, a Tairís, cao déanfar leó. Tugamair "rtaigini" ortá. Tugamair "muoi gallda" ortá. Tugamair "gaisi gan éirleac" ortá. Ní feadair an bfuil don maic dúinn ann. Ip easal liom sur raotair i n-airtear beic as bairteacán ortá. Ip cuma iad nú an t-aral a beað ra tirlige ort ar an mbótar asur nuair a tógrá do bata nú do flat cun buille bualað air, 'gá cup ar an rlige uait, sur b'amlaio iompócað pé a deire leat, cóm maic le n-a ráð, "dein do díteal!"

Taós: Am briaðair, a Úoncáð, go bfeaca-ra aral de'n tróiró ran a bí ra tirlige orim ar an mbótar lá. Meafar é cup ar an rlige uaim ac i n-inead imteac ip amlaio d'iompug pé a deire liom go teann, cóm maic le n-a ráð, mar a deirim, "dein do díteal." Deinear, asur geallaim duit sur imcis pé go tapaid ar an rlige, ar cor anáirde. Ní baogal sur fan pé leir an tapna buille.

Doncáð: Bíon oirleat ran clúim ar cúio de rna

n-afalaib rin ir ana deacair buille cup i bfeidm orca.

Ταὸς: Cad ir zád iad a bualaó ra n-áit 'n-a mbion an clúm tiuz orca!

Doncáó: Ambara, a tairós, ir fíor óuit é. Nú dá mbeaó bioir maic zéar i mbara an bata as duine ba fuarac an éoraint clúm arail 'n-a éoinnib.

Ταὸς: Tá zo maic. Cuir-re bioir i mbara do maide.

SADÓBREAS—FE COSAIB.

Ταὸς: Ac feuc a leit orm, a Doncáó. Ní dóic liom sup maic an éiall dúinn beic as cailleadaint iomaó aimprie le luic an díomaointir. Zan ampar ir maic an puó an bioir a beic asat i mbara do maide asur rop a tabairt anoir asur airir do'n aral rígin. Ac tá neite ir zátaraisge zo móir a déanam 'ná beic as fairc ar na n-afalaib rígne. Tá móran raotair déanta asainn zo léir le deic mblianaib, ac ní foláir a domáil zo raib a lán de'n traotar i n-airtear asur zo raib a lán eile de do féadfi a cup cun roctair níor fearr 'n-a mar a cuireaó é.

Doncáó: Zabaim párdún asat, a tairós. Ní dóic liom sup ceart tráct air rin. Ir eól óuit an rean-focal, "Tar a éir a tuigtear zac beart." Nuair a bíon daoine as bpire irteac i ndútaig nua ní féidir dóib zan beic as dul amú zo mimic rap a ndeinro riad amac an trlige éoir. Ní féidir dóib zan móran d'á raotar a dul i n-airtear. Ní ceart ran a éaraó leo 'n-a diaó ran nuair a bíon eóluir ar an rl ze éoir as zac doinne.

Ταὸς: Ní'lim 'zá éaraó leo, a Doncáó. Náir leogaó Dia zo mbeinn.

Doncáó: Asur cad 'tá uait, má 'reao?

Ταὸς: Síde atá uaim. Tá an zaeluinn d'á múine

ANOIR I N-A LÁN ÁITEANA NÁ FUIL DON FOCAL 'O'Á LABAIRT. Na daoine atá 'gá múine in rna h-áiteanaib rin tá obair ana máit, ana dian, acu 'á déanamh. Na daoine atá 'gá foğluim in rna h-áiteanaib rin tá obair ana máit, ana dian, acu 'á déanamh leir. Tá áiteana eile i n-Éirinn agus tá an ghaeluinne 'ó'á labairt ionta cóim binn, cóim bríogmair, cóim blarta, cóim h-íomarcac agus do labradóirí i n-Éirinn í. Da dóic leat ná cuimhigean doinne ar don rsoil a cupu ruar in rna h-áiteanaib rin. Tá áit ná fuil abradóir ó Daile Muirne. An tócar, is dóic liom, a tugtar ar an áit. Ar an dtuairis a cím ar an áit rin agus ar an gcuma 'n-a bfuil an ghaeluinne 'ó'á labairt ann, tá ré buailte irteac am' aigne go ndéanfao rsoil oirteac oibre ann i n-don mí amáin agus do bfeoirí a déanamh, i n-áit gan ghaeluinne beo ann, ar feao bliana. Da dóic liom gur ceart aghao a tabairt láirteac ar áit de'n tróir gan agus rsoil a cupu ruar ann agus an obair a cupu ar riuabal ann.

Doncá : 'Soó, a tairis, is é doir daoine liom-ra 'ná, na daoine is fearr go bfuil an ghaeluinne acu ó n-a rinreair gur d'iaó is luza ruim inti.

Taó : Ná ceir focal de. Níl ruim acu inti fóir—mar níor cuireao puinn ruime fóir ionta féin. Conur is feoirí doib a tuirgint 'n-a n-aigne go bfuil rairdbreair móir 'n-a reib an fair atá an ghaeluinne 'n-a reib, nuair ná tagan doinne cuca as loir an trairdbreair oirte! Tagao daoine as loir an trairdbreair oirte. Cuirtar ruar an rsoil 'n-a meair. Tugtar le tuirgint doib go bfuil éirne go leir, agus rhuic gaebeal go leir, as feucaint cuca-ran anoir cun na gaeluinne 'ó'ághail uata, agus feiceam cao a déanrio riao.

TAITIGE.

Doncáð : Ambara, a Taidís, ac tá an bpeir 'á baint anuar.

Taidís : Cé h-iað atá ag caiteam na gcaróis díob anoir?

Doncáð : Tá muinntir Cill Áinne, ambara. Ní 'gá gcaiteam díob atáid ríad ántac. Táid na caróga cáitte díob acu ceana agus tá obair maic déanta acu. Má leanaid ríad do péir mar atá torthuigte acu beir d'álta Comair Ruaid féin acu. "Cloirpar uata fóp."

Taidís : Ó reab. "Loe léin," atá ar ríudal agat. Conac é. Tá pé go h-ana deap agus go h-ana maic.

Doncáð : Ac feuc, a Taidís. Cím sup léigir an leabhrán beas. Tá pé, mar a deirir, go h-ana maic, ac meapaim féin go bfuil lúb ar lár anro agus anróo i ndéanam na cainnte ann.

Taidís : Éirt do beul, a Doncáð. I'p díoc leat-ra sup lúb ar lár ra cainnt don ruo ná fuil taitige agat féin air. Sin ceann de rna loctaid i'p mó a cím ar ár gcainntedóirib' gaelinne. Don ruo i n-don cor atá bun or cionn le n-a dtaitige féin i'p díoc leó ná fuil pé ceart. Pé ceart nú pé deire cainnte atá i mbeul cainntedóra i ndútdag áirigte cao é mar obair do a ceapad i n-a aigne ná fuil ceart ná deire cainnte i n-don áit eile ac ra n-áit 'n-ar ruad agus 'n-ar tógad é féin!

Doncáð : Súd, cao é an leigear atá aige air rin, a Taidís? Má 'r fearr a taitnean cainnt a dúta féin leir 'ná cainnt don dúta eile i n-éirinn, cao é an leigear atá aige air?

Taidís : Inuir an méir peo dom, a Doncáð. Cao é an cúir sup fearr a taitnean nóir cainnte do dúta féin leat-ra anoir 'ná nóir cainnte don dúta eile i n-éirinn?

Doncáð : Fan go fóil anoir. Leos dom maectnam

beas a d'éanamh ar an rḡéal. Ní féidir liom don fheasna tabairt ar do ceirt ac ro. Is fearr a taitnean bainnt ar n'úta féin liom mar is uirḡi atá taitiḡe miam aḡam.

Ταὸς: Τά σο μαἷτ. Νί φέωφά φρεαḡna níor cḡuinne tabairt. Úuair do méur ar an léiḡear. Cuir-re taitiḡe, cóm luac aḡur o'féaofir é, ar na nóraib cainnte atá aḡ daoine i n'útaib eile aḡur ḡabaim-re oim ḡo b'raḡair amaḡ, ar an o'taitiḡe, ḡo b'fuit nóra cainnte i n'útaib eile atá cóm cḡuinn aḡur cóm dear, nú b'féidir níor cḡuinne aḡur níor veire, 'ná cuir do rna nóraib a taitnean cóm móri ro leat anoir do' útais féin.

Doncáð: Is doḡa ḡo b'fuit an ceart aḡat. Ac feuc, a tairḡ. Tá don ruo amáin ra leabhrán ro ó Cill Áinne, aḡur ní h-é mo tuairim ḡo b'feaca fór don ruo cóm b'eadḡ leir. Dán filideacta ireað é a d'ein Tomár Ruad nuair a bí ré i n-órroḡeal na pláige i m'baile Áta Ciat.

Ταὸς: Cónac é ḡo veimín aḡur do léiḡear é. Tá ré ḡo h-áluinn. U'fíú o'aoinne an leabhrán do ceannaḡ aḡur do coimeáð ar ron an don dána amáin rin.

Doncáð: Aḡur feuc, a tairḡ. Sin iad muinntir an Oileáin tiam aḡur an b'féio bainte díob acu.

Ταὸς: Fanaimír ḡo b'feicimíð cað a d'éanfir ríad. Tá daoine a baineán díob an b'féio cun cainnte aḡur cun foḡram aḡur cuirio ríad umpa an b'féio céaona airír cóm luac aḡur bíon an cainnt aḡur an foḡram d'éanta.

Doncáð: Ní doḡé liom ḡur mar rin a veir an rḡéal aḡ muinntir an Oileáin.

Ταὸς: Fanaimír ḡo b'feicimíð.

TOMÁS RUADÓ.

Doncáid: Feuc, a Tairís, do léigear aifir an d'án beas diaða ro a vein Tomár Ruadó Ua Súillobáin nuair a bí ré ra n-órríodéal i m'U'Át' Cuiat, agus go veimín ir fearr a tairín ré liom an tairna h-uair 'ná mar a tairín ré liom an céad uair. Ir dóic liom dá léiginn fead n-uairé é sur fearr a tairínrad ré liom an feadtmad h-uair 'ná don uair roimír. Tá roimínear agus neart agus ceól agus mírleac ann ná féidir a innirint.

Tadís: Ir fíor úit-re rin. Agus téidean an neart agus an mírleac tré croidé duine agus tré n-a aigne ar cuma ná féidir a innirint, feuc:—

“ A Rí an Domhnaí, tar le cabair éugam,
 Agus tós i n-am ó'n bpein mé.
 A Rí an Luain síl, bí-re buan liom
 Agus ná leis uait-re fein mé.”

Feuc mar a labhran croidé an file le Dia na glóire ra éainnt rin! Tá neart croidé ra éainnt rin, agus neart dócáir agus mainíne ar Dia, ná féidir a fáru. Nuair a léigean duine an éainnt rin tógan an éainnt croidé an duine ruar éun Dé díreac mar a tógan an gaoit an t-eun ruar ó'n dcalam ra rpeir. Ir ionganac an tabairtar í, mar filidheac, nuair a bíon sí i gceart as duine. Feuc cóm dear, cóm féid, cóm rimplidé agus a gluaréan an éainnt. Níor dóic leat go bfuair an file don píoc d'á duag. Da dóic leat sur b'amlaid a rit an éainnt cuige uaití fein, mar a ritrad an rruic.

Doncáid: Cosar, a Tairís. Seo ruo atá as déanam meapacail dom. Sin d'án diaða, d'án croidé, d'án cráibteac. Ac ní veinn corca de veit 'sá léige. Ní veinn corca go deó de veit as cur na b'focal tré

m'aigne agus 'gá dtarraic tré m'beul. Bío ríad as gluairdeáit tré m'aigne agus tré m'beul uata féin agus mé as gabáil an bótarí nú as déanamh mo ghnóta.

Taós: Ó, ní h-aon iongnadó é rin. Sin mar a bíon an ríéal i gcóinnuíge as fíor fíliúdeáit.

Doncáid: Tá 'fíor agus mar b'ead. Ní h-é rin adá orm ac ro. Fíliúdeáit diaða iriad an fíliúdeáit ro.

Taós: Agus nác rin mar ip breásta ba cóir i veit?

Doncáid: Inniir an méid seo dom, má 'reád. Ip minic a cartarí orm blúire fíliúdeáita diaða i m'béarla agus ní túirge a cím sur fíliúdeáit diaða i 'ná mar a tasan ruac agus di agus reirbtean orm roimpe. Má léigim i n-aon cóir i ip i gcóinnib mo cóir a gabaim tríti. Pé cúir é ip amlaí a tusan rí troc-mear dom ar gac róirí cráibteáita. Ní fearrúe mé cóirúe aon focal di do léige. Cad é an cúir ná tógan rí mo éiríde agus m'aigne ruar cun Dé mar a deinean an fíliúdeáit ro Tomás Ruaid?

Taós: 'Neorrad-ra ran duit go cruinn, a 'Doncáid. Tá dá cúir leir. Ar dtúir, ní'l pé ar cumar an 'béarla éiríde duine tógáit ruar cun Dé mar a deinean an 'gaeluinn. An tarra cúir, na daoine a deinean na dánta beaga cráibteáita ran a veirir, ní filí i n-aon cóir iad. Ní'l blúire fíliúdeáita 'n-a éiríde ná 'n-a n-aigne ná 'n-a gcuirí ríola ac oiríad leir an rumpá gúire rin anran! Cuirean a gcuirí fíliúdeáita reirbtean ort mar ní fíliúdeáit é ac ríadairdeáit focal!

AN 'BRÉID.

Doncáid: Féic ariú, a 'Táir. Tá tuille de'n 'bréid dá cáiteam díob as daoine.

Taós: Cé h-íad ip déanaige a cáit díob é? Pé h-íad féin ip mírú díob é.

Doncáð : Ac ! éirt, a ùine. Iy fearr an déanaige 'nà an ró-déanaige.

Taòs : Dar riad ac ba dóbair do beit 'n-a ró-déanaige. Cé h-iaò féin ?

Doncáð : Muinntir Ùnaráil. B'i ana cruinniú acu an lá fé dheire agus flogh mór go léir cun na h-oibre oíta. Tug an rásairt paróirte cainnt ana breá, ana gunta, ana tuisiúnac uaid. B'i Doncáð ua laogaire ann agus ní mirté duit a riad 'nà gur tug fé cómhairle maid uaid d'óid. Do féir an fuadair atá rúta iy é mo tuairim go ndéanfid riad obair maid ra treana rriáid rin.

Taòs : Ní ró fáda an aimir atá ó b'i cruinniú mór ra Úlárnaim, a Doncáð. Dein daoine móran foíraim ann agus móran cainnte. B'i an uile ùine acu, ba d'óic leat, rtrupálta 'n-a bhíirte a'r 'n-a léine, b'i a leitéid rin d'fuaðar buile rúta cun na h-oibre. Ca bhfuil riad anoir, agus ca bhfuil an obair ? Cóm luac agus do ríad an cainnt agus an foíraim d'imtigh zac doinne acu agus cuir fé a éaróg uime air agus dún fé na cnairí go daingean. Iy dóca go bhfuil beirt nú triúr ra Úlárnaim agus gur éaradair go ndéanfad an Úlárna éirleac nuair a conacadar an fuadair go léir. Meairim go riad dearmad oíta. Cad féadfad beirt nú triúr de daoimib croda a déanam le rluac rraigini ! Nac mór an iongna, a Doncáð, ná tuigid na rraigini reo nac le cainnt a deintear obair ! Dá mba ar Gaeluinn a déanfi an cainnt bead cuir de'n obair inti. Ac nuair iy ar Déarla a deintear i dar noó iy ag foíru an Déarla a b'io na cainnteoirí i n-inead beit ag foíru na Gaeluinne. Dein an t-Adair pádraig ua Siotcáin gur b'iaò na daoine, muinntir na héireann féin, iy cionntac le meatalú na Gaeluinne. Cé féadfad a riad 'nà gur b'iaò rraigini na Úlárnaim féin iy cionntac leir an meatalú a táinig cóm luac ar an obair a cuiradair ar bun le h-oiread fuadair agus foíraim !

Ua beas an iongna go dtuitfad a lus ar a las as daoine d'áire nuair a éiríonn an rradántaict a deint na rtaigíní.

Doncáth: Bíod' foirne agat, a tairis. Ní rtaigíní atá in' fad don ball. Feuc ar an obair seo a deineadh cúpla lá ó shin ceap i m'ádh.

Tairis: Ó 'reath. Bí cuimniú ann i 'staob' t'áire na talman agur do labair an t-áire tairis Ua Tuama ar fadluinn leir an fceimniú. I' fceimniú 'nád' fan é, mar ní' l' ábair ó t'áire an fceimniú fan féin ar an n'fadluinn o' fceimniú. Cad 'na tairis ná deineadh fad' doinne a fceimniú ar an fceimniú fan? Feuc, a Doncáth. 'Seo fud ná' fceimniú liom cur fud i n-ádh cor leir. Duine ag teacht i láir pobuil agur ag baint a áire t'áire ó cun oibre, agur fad' maoidéam go h-ádh go n'ádh fceimniú ré an obair, agur an' fceimniú im'ceacht leir féin fan cuimneam a t'áire ar an obair ná ar an maoidéam a deint ré! Cad é mar fceimniú duine an t-ádh de' n' t'áire fan! Mar fceimniú ré ceapaithe ar an obair a deineam ná fceimniú ré fan' fceimniú fa baile ó t'áire agur fan deint ag teacht ag cur daoine amú, ag inn'ceacht éirí t'áire!

Doncáth: I' t'áire liom fceimniú go fceimniú fan ar a fceimniú t'áire.

CEANNTUIRC.

Doncáth: Ác! a tairis, i' fceimniú ná beir fceimniú ós i n-ádh agur ná beir fceimniú 'n-ádh b'áire agur 'n-ádh leine ag deineam oibre na fadluinne!

Tairis: Ádh! Cé h-ádh atá cun ádh a cur o' fceimniú fan?

Doncáth: Tá cuimniú ceanntuirc amháin. I' ar éirí a bí a cun t'áire ag Doncáth Ua Laoisire

le muinntir Óunaráil nuair riuó riar é go Ceann-tuiric. Bualis na ragsairt agus na daoine cuise láitread agus do cuirtead an obair ar riuéal, agus dar go deimhin is dóic liom go ndéanfar an obair leir. Ba dóir go ndéanfi obair maic ra trráio rin. 'Sé mo tuairim go bfuil Saeluinn maic ó n-a rinreap as foirmóir na sean daoine ann. Má tá, ba dóir nár deacair do rna daoine óga i píocad ruar ó beulaib na sean daoine nuair a bead na leabair agus na sean daoine i n-áice 'céile acu. Nuair a bead rúil duine ar an leabair agus a cluar as éirtead le fuaim na cainte ba dóir nár b'fada go mbead an caint 'n-a beul aise féin. Is é mo tuairim go ndéanfió Ceann-tuiric ruo maic.

Tadg: "Ba dóir; ba dóir; ba dóir"; arfa tuar, a Úoncad. San amhar ba dóir a lán neite a déanam agus ní móide a deintear iad.

An bfuil 'fiop agus, a Úoncad, go dtáinig, tá anoir ruim maic blianta ó rin ann, buidean o'feairib óga ó Corcais go Ceann-tuiric agus san don gnó eile acu as tead ann ac cun oibre na Saeluinne cur ar riuéal ra trráio rin. Bualis muinntir na rráioe 'n-a dtimpal láitread. Do deinead a lán cainte agus a lán foirim. Cuir muinntir Ceann-tuiric an uair rin na seallamna ba cruada agus ba daingne ortá féin go ndéanfióir an obair. Nár dóic leat, a Úoncad, gur dóir go ndéanfióir na seallamna cruada ran do cónlionad? Ní túirge a bí muinntir Corcaise imtíste o'dear adale 'ná mar o'imtí na seallamna cruada ar cuimne muinntire Ceann-tuiric! Is dóca go raió, mar is gnát, beirt nú triúr ann agus gur ceapadar, fé mar a ceapad ra Ulárainn, nuair a déanfi seallamna go scónlionfi na seallamna. Is dóca, mar is gnát, leir, gur dein an beirt nú triúr a noiteal cun na h-oibre cur ar riuéal dáirírib, ac gur teip ortá don obair a baint ar na rtaigínib. Ní feadar an traogal cá bfuairad an

riuaḡ rtaigíní atá aḡainn ! Náir éoir, nuair a ḡeall-
faḡ duine, ḡo h-áir aḡur ḡo poibilíde, ḡo nḡeanaíḡ
fé beairt áirigḡe, ḡo mbeaḡ náire air tarraḡ riar
ó'n mbeairt ran ḡo ḡeanaíḡ fé mar a ḡeall fé ! Ní
mar rin a bíon an rḡeal aḡ áir rtaigíníḡ, ac ba ḡoic
leat orḡa ḡo mearaíḡ ríad 'n-a n-aighe féin ná fuil
aon bḡig i n-aon éoir le ḡeallamnaíḡ cḡuaḡa,
poibilíde, de'n tróir ran, ac íad a ḡeanaíḡ nuair a
bíon ḡac aoinne 'ḡá nḡeanaíḡ aḡur anran ḡan
cuimneam a tuille orḡa ! Aḡur feuc, ir ḡoic leir
na rtaigíníḡ ḡo léir ḡur b'é rin ḡíreac an ceairt aḡur
ḡur duine ḡan éall an t-é ḡo tuigfaḡ ná ḡeanaíḡ
a málaíḡ.

Tá muḡ éigin bun or cionn, a ḡoncaḡ. Tá lúb ar
láir i mball éigin. Tá dul amú éigin ar aighe
poibilíde na h-éireann. Mara mbeaḡ ḡo bfuil,
an t-é cuirfaḡ ḡeallamaint poibilíde air féin aḡur
anran ḡ'fáḡfaḡ an ḡeallamaint rin ḡan cómlíonadḡ,
le corp ḡíomaointir, ní féaḡfaḡ fé feucaint in rna
rúilíḡ ar a cómarraín.

ḡoncaḡ : Bíḡ foirne aḡat, a ḡairḡ. Cómlíonraín
na ḡeallamna ḡo léir fóir.

ḡairḡ : Ba mícío é, aon lá fearḡa.

LOC LÉIN.

ḡoncaḡ : feuc, a ḡairḡ, ríde loc léin airíḡ aḡainn.
A' ḡtáimig fé cuḡat-ra ?

ḡairḡ : Táimig, a ḡoncaḡ. Tá fé ḡo maíḡ. Tá
aon tréit amáin ann naé ró mínic a éim fóir i
nḡaeluinn áir rḡrídneoirí. Mearaím ḡur ḡoic le
cúir ḡ'ár rḡrídneoirí ḡaeluinne naé foláir ḡo
duine beíḡ ana ḡruama, ana ḡorca 'n-a éainnt má'r
maíḡ leir a ḡairbeáint ḡo bfuil éirim aighe aighe níor
feairí 'ná mar atá aḡ ḡaoine eile. Ir ḡoic leḡ, ac
beíḡ ḡruama, ḡorca, árra 'n-a ḡcainnt ḡo ḡcuiríḡ

riadó 'n-a luíge ar cás zup aró literature an éainnt rin. Iré ruo a tasan ar doib, ámtac, 'ná cóm luac azur a léigean duine cúpla ziota de'n éainnt zo utasan reibútean air azur zo zcaitean ré uairó an páipeur.

Doncáó: Am bmaatar móide, a tairós, zup minic a deinear féin an ruo ran dípeac. Ní taitnearó an éainnt liom azur éaitinn uaim an páipeur. Ac ir ámlairó a méarainn zup orm féin a bíóó an loct.

Tadó: Ní h-ort. Feuc air reo:—"Do buail taom bpeidóteacáta 'Hector'—ní h-é Hector a tpoio ra Trae toir, acé zaidairín do bí az an bpile." Cuirpíó mé zeall, nuair a léigir an méio rin náir éaitir uait an páipeur.

Doncáó: Dar riadó ac tá an ceart azac. Nioir éaitear. Ir ámlairó a táimz fonn orm éuige, azur dúil azam é léige tríó ríor. Ac cao a béarfaó zup b'é an painnt beaz focal ran a cuirfaó an fonn orm?

Tadó: Iré an tornú ran dípeac a cuir an fonn ort, a Úoncáó. Bí neart do Séamur Úub ar a éainnt do tornú ar don cuma eile 'n-ar maic leir í tornú. Do tornuig ré í dípeac ar an zcuma ir fearr a cuirfaó fonn ort-ra éun í léige. Bí Séamur az cuimneará ort-ra azur ar do leitíóí nuair a bí a peann 'n-a láim aige azur é éun na cainnte rin do cup ríor. Do leaz ré a bpeiteamntar zo cruinn oraid. Socaruis ré ar an móó cainnte ir fearr a taitnfaó lib, dar leir. Cím náir dein ré dearmáó.

Doncáó: Azur cao 'na taob ná deinió riadó zo léir beart de'n tróio ran?

Tadó: Déanpíó riadó fóir é, a Úoncáó. Ní zearanta ortá, b'féioir. Cím féin zo bfuilíó riadó zo léir az dul í bpeabap zo h-ionzantac. Feuc riap ar an ražar zaeluinne do ržpíóí deic mbliana ó rin. Ní h-é ámáin ná beaó don fonn ort an éainnt do léige ac dá léigtea í ní féaopá dá mbeaó éire azac le rážail air, a déanam amac cao é an bpiž beaó

léi. Ní mar rin anoir tó, pé loct eile a bion uiréi. An fuo céadna ro adairim i ttaob Séamuir Úuib tá pé le ráo aham i ttaob Orcair, aham i ttaob Oirín, aham i ttaob Úiarmuoa Uí Úuibne, aham i ttaob Caoilte Míc Rónáin. Níor féadar an leabhrán a cur ar mo lámh go dtí go rabhadar go léir léigte aham ó torac go deire. Tá zheann aham rult aham meidíir aham zeal-záire le fágal ra leabhrán, doítin a féact n-oiréad, aham tá an buao ar fáo aham an zCoileáinín zleóite, níó náé ionzna.

LÁ FÉILE RÁDRAIS.

Doncáó: feuc, a táóz. Cao é an zleó é reo ar riuóal anoir ar fuo na n-éireann i ttaob lae 'le rádrais a beic 'n-a lá fáoire? Zác doinne aham a céann anáire aize 'zá ráo go zcaitfar lá fáoire déanam de lá 'le rádrais! Ná fuil lá 'le rádrais 'n-a lá fáoire i n-éirinn nam, ó'n lá a fuair Naom rádrais bá?

Taóz: Tá, a Doncáó, zan amhar, lá 'le rádrais 'n-a lá fáoire nam i n-éirinn. Níor deinead obair fáotruigtead i n-éirinn nam lá 'le rádrais go dtí go dtáinig nóra zallua irtead i n-ár meaz. Nuair a táinig na nóra zallua do tórnuz luét riopá aham luét ceanaídeadta in rna rriáo bailtib anro i n-éirinn ar aitar a déanam ar an aicme céadna i dtóiréad eile. Tórnuzdar ar neitib beaza do díol le daoine a tazad cúca irtead tar éir aifinn an lae fáoire. Do neartuz an tproó-beur go tiuz, aham ba zearr zur lá marzad ar fáo an lá fáoire, ac an fáo a bíó an t-aifnean ó'á ráo. Ba zearr zur brúiz an marzad irtead ar aifir an aifinn féin aham go mbíó a lán daoine ná bíó don aifnean acu an lá ran. Ó'áituzóir ortá féin ná bíó leizear acu

air mar go dtasadh gnó an maraighid ró dian oirca agus ná bíodh an uain acu éun duil agus an t-Dirrhean d'éirtead. Da gearr ná bíodh don bheir i n-don cor as fear an triopa ar Dirrhean lae faoise beir aise éiríde mara iúrad ré éun an Dirrinn ar a readct 'o élog ar maroin. Dá mba ná beadh ré 'n-a riopa nuair a tiocfaid na daoine do maighid go riopa eile. Dá gearr, in rna riopaib móra, in rna caithreachaib, go scaitead na cléirigh go léir, roir fearaib óga agus mná óga, fanmairt ra triopa an lá faoise go léir ó duib na maidne go duib na h-oirde, san cuimneamh ar Dirrhean ná ar óir. Sin mar a bíon an rgeal anoir acu nuair a tasan lá 'le pádrais oirca. I n-inead lae 'le pádrais a beir 'n-a lá faoise acu ir amlaid a bíon ré ar an lá ir déine ra mbliain acu.

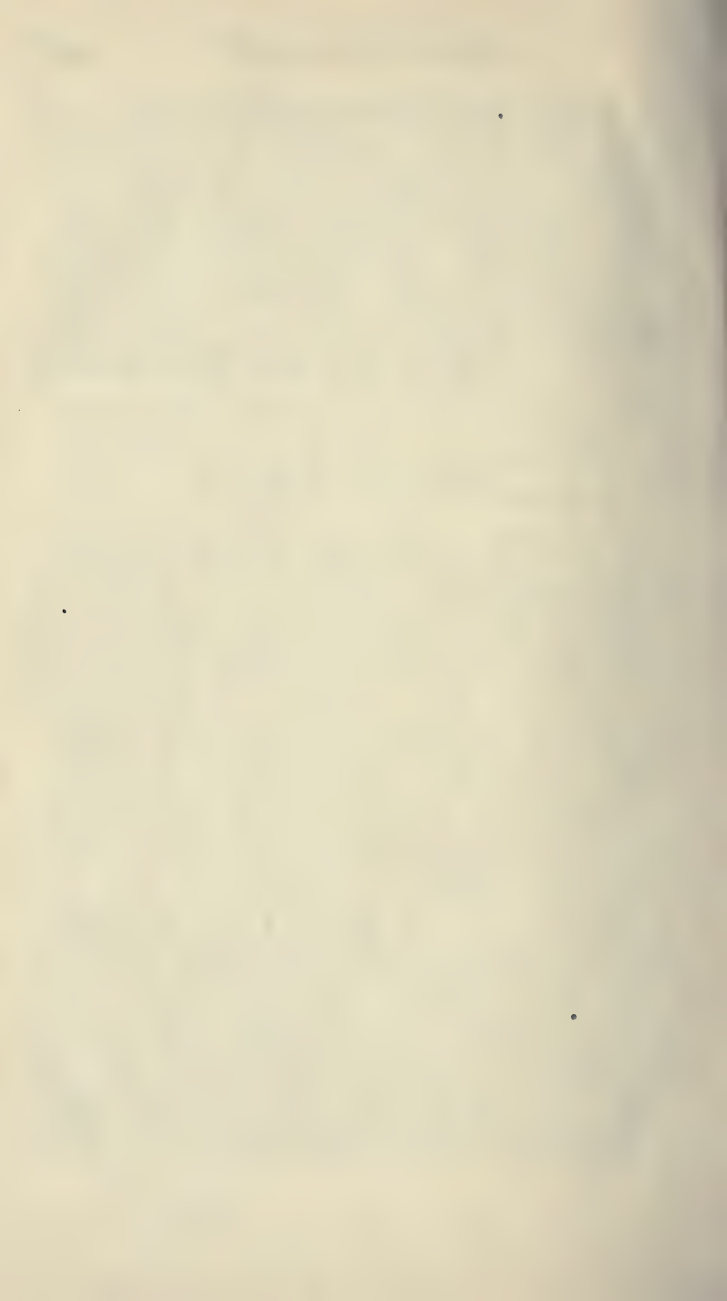
Dá ndúntí don triopa amáin an lá ran do déanfaí an gnó go léir in rna riopaib eile agus do cheadfaí an riopa ran.

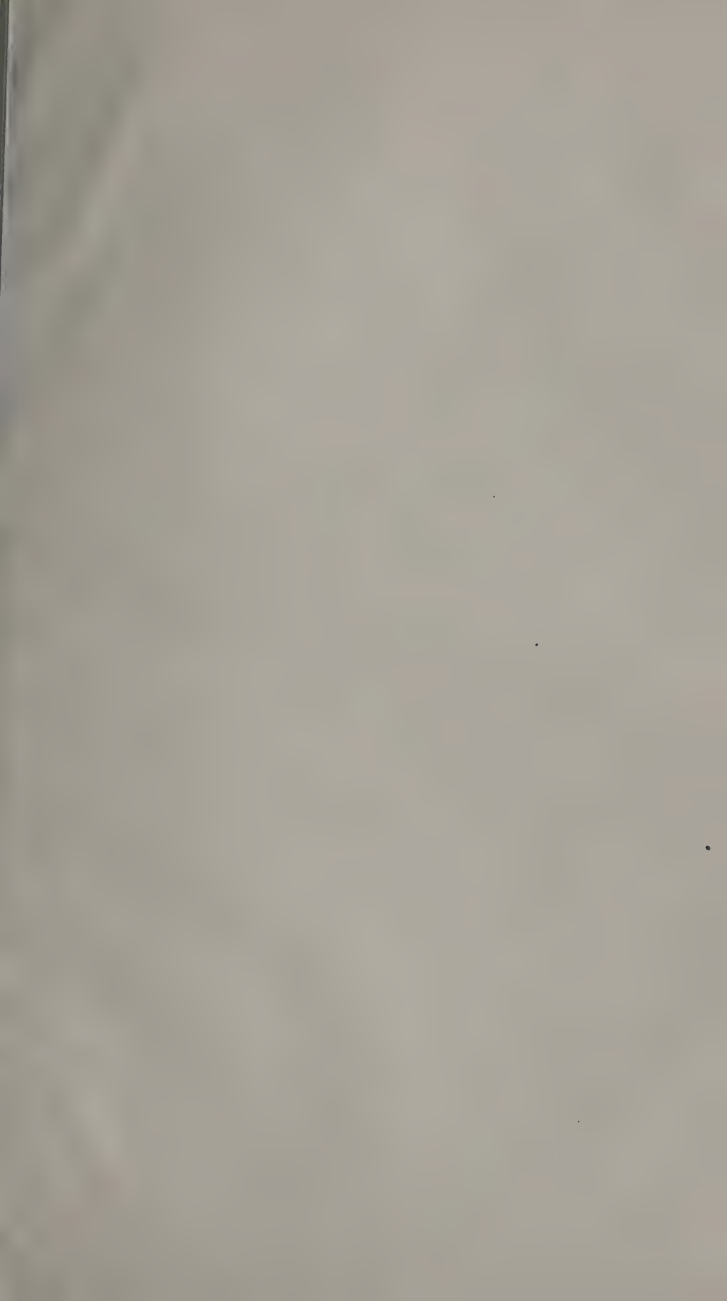
Doncáid: Dá ndúntí iad go léir do fearoicid an gnó go dtí lá éigin eile agus ní cheadfaí doinne.

Tadó: Siné oircaid an bús atá leir an ngleo ro atá ar riubal. Tácar 'gá éur 'n-a luige ar gac don traigar luict ceannaisgeadta sup ceart doib go léir a riopaí do dhúad, do toil a céite, lá 'le pádrais reo éugainn agus ruaineas an lae rin a glacadh doib féin agus d'á luict fuitálmá, an lá ran a tabairt ruar do Dia agus do Naomh pádrais.

Doncáid: Da éoir nár ró deacair an beart ran do éur éun cinn. Da doic liom, roir ceannairdeib agus cléirigh doib, sup mór an rólár aigne leó a beir ar a gcumar ruaineas an lae rin a tabairt doib féin. Dead an ruaineas acu agus beadh onóir acu d'á tabairt do Dia agus do Naomh pádrais. Dá ndéinid ar an níu rin ba doicid go mbeadh maic ó Dia oirca d'á bairr, ar an raogal ro agus i gcóir an traogail eile.

Tadó: Ir doic liom go ndéanfaí. Tá an Cheadam i n-Éirinn fóir.

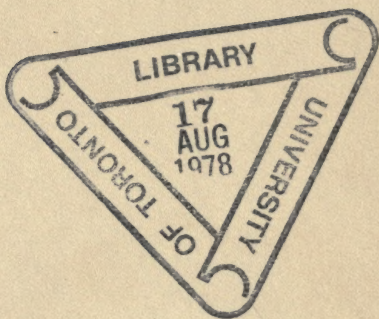

**PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET**

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY
